NIPHUS
OPERA
PHILOSOPHICA
VENETIIS

1559

4558
4555
4548
4558
4557

4550
4549

Arith. Napier

R.I. ix

Collated Perfect

2=10=0

4555
386 / 73 (2)

Sueſſanus de Beatitudine Animae.

Euthici Auguſtini Niphi philothei Sueſſani in Auerrois de animae beatitudine ad aetatis noſtrae decus Sãctum Mauruz patritiuz Venetũ naturae interpretẽ.

✠

¶ Euthici Auguſtini Niphi philothei Sueſſani in Auerrois de animę beatitudine Commentatio ad ętatis noſtrę decus/Sanctum Maur um patritiū Venetum/naturę interpretem.

CUm per bibliothecā/Sancte Maure/decus noſter/ ſarcinulas euoluerem:ad manus incidit Auerrois de beatitudine liber: Bernardini plumacij Veronenſis ſtudioſiſſimi tui:tunc commilitonis cum noſtra cōmentatione Patauij cōſcripta/calamo exaratus/abiectus/atqȝ puluerulentus:quem gratanter ſepoſui:ac ſarcinulis expeditis tāq̄ȝ lecturus illum ex commodo/aperui:cepi deguſtare: deinde blanditus eſt ipſe: vt longius procederem: vnde tanto me circūuenit: vt nec cenatum iuerim:quin prius totum reuiderim. Videbatur eniuero non tm̄ illa tunc iuuentute dignus: ſed hac mea prouecta nunc expectatus. veruȝ ne vt hortulanus videar:cui perlibenter ſui complacent porri:anteq̄ȝ eum ęderem:tibi recognoſcenduȝ mitto: ne forte accuſandus tāq̄ȝ profuſus mei laudator. Noui enim te inter tirunculos argutiſſimum:inter prouectos ſcholaſticos ſolertiſſimum. Nunc autem communi omnium exclamatu audio inter naturę mundiqȝ interpretem te grauiſſimum euaſiſſe:gratulor ꝙ ex noſtro tam paruo agello intātū profeceris. vt tāq̄ȝ ad palatinum Apollinem deferantur nocturna vigilataqȝ ſcripta. Quare noſtras has elucubratiūculas recognoſcere non dedignaberis:quę ſi tuo integerrimo ingenio videbuntur/ędas. Vale.

Auerrois de animę beatitudine cum Euthici Augustini Niphi Philothei Sueſſani Cōmento.

Intētio mea in hoc tractatu nobiliſſimo eſt declarare beatitudinem vltimaʒ animę humanę in hoc mundo ⁊ in futuro/ſm principalem intentioneʒ Philoſophorum in aſcenſu ſupremo ipſius.

Cōm.pᵐ. Viri ſtudioſiſſimi:añq̃ ad expōnem huius libri deſcendā:nō ignorare vos volo:me Auerroeʒ in ꝓprio fonte nō potaſſe:vñ non mirū erit vobis ſi qua inepta atq̃ incompoſita ſcribaʒ:vt iacent:cupio eni magis Phi nomen ſortiri:⁊ rem:q̃ rhetoris vel grāmatici:enitar ergo verba eius ita barbara exponere:ne fingere videar difficultatē verboꝝ. Si ꝟo recentiores poſt me eū proprio in fonte potauerint:credo multo elegātius eos ⁊ ſcribere poſſe ⁊ intelligere. Naʒ ꝓpter diiam linguę accidunt inumera errata:cogor ꝑterea hūc cōmētari exponere ⁊ ruminare:nam nulluʒ reperi Phm de beatitudine ita ſcribere:nec latinum:nec grecum etiam:nec barbaruʒ:vt iſte vir ſcribit:ob qđ me ſatiſfeciſſe exiſtimo ſi verba:⁊ ſenſus huius libelli enodauero. Auerro.ḡ anteq̃ rē proſequaꝛ:pręponit eius intētionem tāq̃ ꝓhemiū. Ubi debes ſcire fęlicitatē ſeu beatitudinē interduʒ accipi ad hoiem:vt aial pfectū eſt ⁊ humanū:⁊ hec beatitudo humana dr:de qua Boe.in.3.de cōſolatione. Beatitudo eſt ſtatus oium bonoꝝ ꝯgregatione perfecta. Ariſto.ᵽ ethicoꝝ decernit fęlicitatem eē finem rerū expetēdarū.cęterа pp fęlicitatē expeti:fęlicitateʒ ꝟo pp ſeipſam:de qua Ariſt.in ethicis ſatis cōpoſite ⁊ copioſe dixit:⁊ vnūquodq̃ ad eā neceſſariū finiuit. Alia eſt beatitudo quę ꝓprie eſt hois quātū ad aiam eius:⁊ hęc eſt diſpoſitio qdā qua aia beatur vt deus:qua ēt exaltaꝛ vt vna itelligētiarū:⁊ hęc eſt vna forma pfectio ⁊ gradus:quo deus:itellectus ſeparati:⁊ humana aia fęlicitanꝛ:in hāc tēdūt cūctorum vota mortaliū:hęc eſt ſūma curarū:hęc eſt ſūma rerū expetēdarū:fęlicitate hac terminanꝛ noſtra deſideria:iueniuntur qui regna nō optent:vt Dirus. Diogenes. Democritus ⁊ alij:q ꝟo fęlicitatē hanc repudiet nullus exiſtit:hac (vt dicit Themi.)erimus q̃ſi dij.imo beati dei beatitudie:⁊ reliquoꝝ eternoꝝ. Scđo debes ſcire ſciaʒ interdū ſortiri pſtātiaʒ a ſubiecto:interdū a firmitate demonſtrationū:vt Ariſto.docet.8.topicoꝝ:⁊ Auer.⁊ Ariſto.in hʒ quę de aia.interduʒ ab vtroq̃:ſcia quę hic tradiꝛ ⁊ a ſubiecto ſortiꝛ nobilitatē:naʒ eſt de fine vltimo:atq̃ ſūmo expetibili. Amplius:⁊ a demōſtrationum firmitate. Nā demōſtrationes hic accepte ſunt:quēadmodū illę libri de aia:quę ſunt certiſſime:vt Ariſto.ait.hinc nō male appellauit tractatū hūc nobiliſſimū:nā in eo congregaꝛ vtraq̃ pſtantia. Proponit etiā dicere de beatitudine vltima aię:nō de fęlicitate hois.nā (vt dixi) hic loquitur de beatitudine aię:vt aia eſt ⁊ nō vt aia ꝯiūcta:vt dicemus: de qua Ariſto.loquiꝛ in libris ethico. Tertio debes ſcire ꝙ humana aia hʒ duplicem (vt more catholico loquar) ſtatū.alterū qdē in corpore:alterū ꝟo extra corpus ⁊ (vt dicūt) in patria.dixit Auer.in h̄ mūdo tāgens ſtatum in corpore:dixit ⁊ in futuro:tāgēs ei⁹ ſtatū ex̄ corp⁹. Sʒ dices. Auerro.nō ponit humanam aiam remanere poſt mortē. Dici pōt pmo ꝙ lʒ humana aia apud eū nō remaneat tota:remanet tñ intellect⁹:⁊ hoc ſatis:vel fortaſſe loquiꝛ more catholico. Nā nōdū finiuit intētionē eius:vñ ⁊ in ꝓhemio aſcripto.8.phyſicę auſcultationis appellat vitam ęternā aię poſt mortem ſm fatuos:qđ quō intelligeꝛ dicemus. Scias tñ hūc textū in oibus libris non ſic reperiri.ſed hęc ſatis. Quarto debes ſcire ꝙ de fęlicitate ſapientes varie loquuti ſunt. Nam pythagorici ſtudium eoꝝ in mathematicis totū cōſumentes:beatitudinem in mathematicoꝝ ſpeculatione collocarunt. Alpharabius ⁊ alij cognoſcentes rerū nāliū ꝑncipia:necnō rationabilem aiam ꝓbantes eē mortalē:⁊ intellectuʒ potiſſime: dixerūt ipſam ſolū copulari poſſe rebus mortalib⁹:⁊ ſic ſolū in ſpeculatione rerū nāliū beatā vitā aſſeuerauerunt. Peripatetici ꝟo intellectū ponentes ęternum ⁊ rationabilē aiam aliqua ex parte ęternā.dixerūt fęlicitatē eſſe in ſpeculatione primi entis ⁊ ſūmi:⁊ qa hęc eſt ꝑncipalis ſecta:dixit ſm ꝑncipalē intētionē Phoꝝ:h̄ eſt peripateticoꝝ qui ſunt ꝑncipales in hoc:vel dixit ſm principalē intētionē:qa oēs Phi hāc ꝑncipalr:⁊ ſūmopere expetunt:⁊ ad hāc enitūtur.cur dixit:in ſupremo aſcēſu:ſtatim ipſe declarabit. Ambiges fortaſſe.nā vel Ariſto. pfecit rē hāc vel nō.ſi pfecit. Auer.ſupfluit.ſi nō. Ariſto. mācus:qđ i pſe abhorret i.3.de aia volumie. Quidā exiſtimant qōnem hāc Ariſt.pfeciſſe.in.10.ethico.⁊ tūc eēt oſcendū hunc eſſe declaratoriū librū:⁊ nō perfectoriū:vel fortaſſe (vt Auer.ait) in.3.volumine Ariſto. declarauit in quo conſiſtit beata vita:ſʒ an hoi ſit poſſibilis in ſtatu iſto:⁊ qs eſt modus ꝑueniendi:⁊ qñ Ariſto.ꝓmiſit:⁊ nō inuenimus locū vbi id pfecerit:niſi qdaʒ verba.12.libri primę phię:quę ſatis ſunt obſcura.retinuit ergo calamū: vel qa difficile erat hanc qōnes diſcutere:vel qa noluit: ⁊ dimiſit nobis locū.ſed poſtmoduʒ redibimus ad hoc. Auerro.ergo edidit libellū hunc:vt ſuppleret:⁊ ex dictis eius rem perſcriberet melius q̃ potuit.nō igiꝛ Ariſt.mācus:nec Auer.ſuperfluus. Scđo ambiges:videꝛ eniʒ ꝙ eadē ſit animę beatitudo ⁊ totius. Nā qcqd parti ineſt:⁊ toti ineſſe videꝛ.ſʒ quo operaꝛ pars:eo ⁊ totū operari videꝛ. Dici pōt ꝙ lʒ eadē ſit beatitudo aię ⁊ hois:tñ alia eſt beatitudo.q ineſt rōne aię:⁊ alia:quę ineſt ratiōe totius:ea eniʒ quę ineſt toti rōne animę:eſt diuina ⁊ ſupma.quę ꝟo rōne toti⁹ hūana eſt ⁊ iferior. Auer.ḡ de beatitudie aię:q̄ ieſt hoi rōne aię logꝛ. ꝟba lrę pſpicua ſūt.

Et quū dico aſcēſuʒ.intelligo ꝙ pficiaꝛ:⁊ nobiliteꝛ:ita vt ꝯiungaꝛ cū intellectu abſtracto:⁊ vniaꝛ cū eo:ita vt cū eo fiat vnū:⁊ hoc ſine dubio eſt ſupmus ſui gradus aſcēſus. Cōmē.2ᵐ

Debes ᵽ ſcire.ꝙ aſcēſus ⁊ deſcēſus ſūt ꝯditiones motus:vt in de celo dixim⁹.qa ꝟo rōnabilis aia nulla ſpecie mot⁹ moueꝛ (qcqd Plato intelligebat) ꝓpea nec aſcendit:nec dſcēdit:qa tñ multa attributa aſcribunꝛ abſtractꝭ p relōnē ad res ſenſiles:vt Auer.meminit.12.ᵽ⁹ phię.cō.39.iō cogiꝛ exponere qd itelligat p aſcēſuʒ animę.q.d.ꝙ p aſcēſuʒ itelligit aię pfectionē.nō ei⁹ motū in ſurſū:neq̃ in deorſuʒ. Scđo debes ſcire ꝙ pfectū itātū eſt:inquātū pōt opari:vt 4° tradit metheororuʒ. Auerro.2.celi.cō.3. ſcribit. Nobile ꝟo inquantum certa dignitate vltra proprias vires iſigniꝛ:vñ ⁊ pma mā pficiꝛ ⁊ nobilitaꝛ p formā:p quāto per formā exit in actū:pfecta eſt:pro quanto ꝟo per formam dignificatur ⁊ inſignitur:nobilitatur;

ad propoſituȝ dum rationabilis anima copulatur intellectui abſtracto:qui eſt pma omnium forma ⁊ motor pficitur ⁊ nobilitatur:perficitur quidem pro quãto anima tũc exercet ꝓprium opus per eſſentiã illius formę. Naȝ intelligit illam:⁊ omnia alia aliquo mõ per eſſentiã illi⁹: veluti ignis calefacit per eẽntiã caloris:⁊ corpus mouet̃ per eſſentiã aię. Nobilitat̃ ꝟo pro quãto illi cõiungit̃:ex qua ꝯiunctione dignificat̃ rõnabilis aia.intantũ ꝙ tunc eſt veluti deus:vt dicit Themiſti⁹.⁊ hoc ingt.[Et quum dico aſcẽſuȝ:itelligo ꝙ pficiat̃:⁊ nobilitet̃]⁊ hęc duo declarat ꝑ 2m:⁊ ingt nobilitet̃ quidẽ.[Ita vt ꝯiungat̃ cum intellectu abſtracto] Nam in hac ꝯiũctione rationabilis aia acquirit eſſe diuinũ:deinde declarat qũo pficiatur:et ingt.ſubaudi pficiat̃ ꝟo:⁊ ita:vt(Uniat̃ cuȝ eo:ita vt cũ eo fiat vnũ) Nã in tali vniõe opabit̃ per eẽntiaȝ illius:⁊ ſic reddit̃ pfecta.ꝯcludit tũc qd intelligãt Phi per aſcẽſum:⁊ ſupmum gradũ:⁊ ingt[Et hoc ſine dubio eſt ſupmus ſui gradus aſcenſus]⁊ ſic pſpicua eſt res hęc.

Nam manifeſtũ eſt omnia ſub trib⁹ ſpẽb⁹ cõprehẽdi:vna eſt mã infima:⁊ quę ex ea generatur.⁊ illa quideȝ ignobilior eſt in gradu ⁊ loco. Et ſup iſtã in gradu ⁊ loco eſt ſpẽs corpoꝝ ſphęricoꝝ:quoꝝ ſemper eſt fixa forma:⁊ ſtabilis in ſuis materijs.ita ꝙ dicũtur mã ⁊ forma in illis ⁊ generabilib⁹ ex mã infima equoce. Et ſup illa eſt vnus gradus ſupremus ⁊ glorioſus:qui vocat̃ gradus itellectuũ abſtractoꝝ:qui vere ſunt formę dantes perfectionẽ non exiſtentes in ſubiecto.

Com. 3. Cõcluſit aſcenſum aię:⁊ declarauit eũ eſſe ſupmuȝ ſeu vltimũ:non tñ expoſuit qũo eſt ſupremus ⁊ vltimus:iõ nunc id enitit̃ exponere. Et ponit oĩum entium mũdi latitudinẽ:in tres.ſ.gradus diuiſam:vt in mãȝ:⁊ corpus cęleſte:⁊ intellectus ſeparatos. Debes ſcire circa pmum ꝙ mã in libris Phoꝝ ſic deſcribit̃.mã eſt po:ex q̃ generat̃ omne qð de nouo:⁊ hoc ingt.[Nã manifeſtuȝ eſt oĩa ſub trib⁹ ſpẽbus cõprehẽdi:vna eſt mã ifima:⁊]ſup. eſt po.[Ex qua gñatur].i.fiũt gñationes ⁊ corruptiões. Sic eni deſcribit̃.7.pmę phię.addit[Et illa qdẽ ignobilior eſt in gradu ⁊ loco.] Hęc eniȝ(vt dicet̃)eſt fere non gradus totius latitudinis entiũ. Deinde declarat ſcðȝ gradũ.vbi debes ſcire ꝙ mã dĩ potẽtia:potentia aũt(vt dĩ.2.peri hermenias)dĩ duplr̃ ſ3 dimidiũ ꝯtingentis ⁊ poſſibilis:h eſt ꝓut eſt ad eſſe tm̃:⁊ hoc pacto corpus cęleſte reſpectu ſuę formę mouẽtis eſt mã ⁊ po. Alio mõ ſm vtrũq3.ſ.vt eſt ad eẽ:⁊ ad nõ eſſe:⁊ ſic mã gñabiliuȝ eſt potẽtia:⁊ nõ mã cęli. Ex ÿs ſeqtur formã cęli ⁊ mãm eiuſdem fere equoce dici cũ mã ⁊ forma gñabiliuȝ. Nã illa mã eſt potẽtia ad dimidiũ ꝯtingẽtis.hęc ad vtrũq3: forma illius eſt ſemp pficiens:hęc perficiens qñq3.ingt. [Et ſup iſta in gradu ⁊ loco eſt ſpecies corpoꝝ ſphęricorũ:quoꝝ ſemp eſt fixa forma ⁊ ſtabilis in ſuis materÿs] Nã eſt potẽtia ſm dimidium ad eẽ tm̃:⁊ q̃ſi corrolarie imptinẽter ꝯducit vl' addit.[Ita ꝙ dicunt̃ mã ⁊ forma in illis ⁊ in gñabilibus]factis ex[Mã infima equoce.] Naȝ mã illa ſolum h3 de rõne potẽtię dimidiũ:⁊ forma eſt eẽ tm̃ ⁊ ſemp:noſtra mã habet potẽtiam ad vtrũq3:⁊ forma eſt nõ eẽ etiã. Deinde apponit tertiũ gradum: vbi debes ſcire Auer.ſupra corpora cęleſtia ponere abſtractos intellectus:q ideo dicunt̃ abſtracti:qa nõ depẽdent in eẽ ⁊ ꝯſeruari a mã:tamẽ hñ pficiũt mãȝ:qa ſunt perfectiões fixe corpoꝝ cęleſtiũ.q̊ ſunt aliq̃ ex pte abſoluti:aliq̃ ꝟo ꝯcreti:abſoluti qdẽ a dependẽtia.ꝯcreti ꝟo pp pfectionẽ.ingt.[Et ſup illa eſt vnus gradus ſupmus ⁊ glorioſus:q vocat̃ gradus itellectuũ abſtractoꝝ:q vere ſũt for dãtes pfectioneȝ:nõ exñtes in ſubto.]Sũt abſoluti a ſubiectiõe:ꝯcreti ꝟo a formatiõe. Uñ ⁊ Plato appellat eos formas formãtes:non aũt formas informãtes:⁊ ſic ptim liberi:ptiȝ mixti:de quo dixim⁹ in multis locis. Debes ſcire ꝙ h ſeries dĩ latitudo metaphorice:qa oĩs latitudo eſt in ſuſcipiẽtib⁹ magis ⁊ min⁹:⁊ cõparat̃ latitudini difformiter difformi poti⁹:vt p3 calculab⁹. — *Plato*

Ideo quũ dĩ de aia ꝙ aſcẽdit:itelligit̃ ꝯiũctio eius cũ aliquo itellectuũ abſtractoꝝ.

Com. 4. Nũc qd p aſcẽſum ſupmũ itelligat:ꝯcludit.⁊ ingt[Iõ quũ de aia ꝙ aſcẽdit].ſ.ſupmo ⁊ vltimo aſcẽſu.[Intelligit̃ ꝯiũctio eius cũ aliquo itellectuuȝ abſtractoꝝ.] Nam (vt dixit)ordo illoꝝ eſt ſupm⁹ ⁊ vltim⁹ gradus toti⁹ latitudinis. S3 circa hęc plures emergunt captiũculę.pa aſcẽdere(vt dcm̃ eſt)eſt pfici ⁊ nobilitari p aliõ:ſ3 itell's hũanus ſemp eſt pfect⁹ p agẽtẽ. — *Difficultates* Scðo. aſcendere eſt migrare de ſpe ignobili ad nobilẽ:ſ3 itell's pol'is ſemp ẽ vnus abſtractoꝝ:vt Auer.ait.3.de aia li.cõ.19. Tertio Auer.3.de aia.cõ.5.q̃tuor eẽ gña entiũ:hic ꝟo enumerat tria tm̃.⁊ ꝯfirmat̃. Nã res gñabiles:vt mixta ⁊ el'nta ſũt res nãles:⁊ in nullo triũ graduuȝ ſũt. Quarto.mã dĩ nõ ens:nã poteſt pfici in eẽ ab infinita parua forma. Quito dĩ ꝙ accñs ſit inferioris gradus q̃3 mã. Nã iperficit mãȝ.q̊ eſt ignobili⁹:añs p3. Nã vidit mãm ens ſm qd. Sexto.itell's poſſibilis:vt dicit Auer.itelligit ſe itelligẽdo res nãles.ergo eẽt fęlix. Nã ipſe eſt vn⁹ abſtractoꝝ. De his eſt dcm̃ in libris phię:tunc ꝟo vt ſatiſfaciã aliq̃ ex pte ꝓpoſito. — *Solones* Auer.dicit ad pmũ ꝙ intellectus pol'is:vt ps rõnalis aię in maiori pte ſui ſubti eſt pfectus:ſ3 reſpectu vnius indiuidui ſpẽi humanę eſt in po:⁊ impfectus:vt dicet̃ poſtmodũ latius. Ad 2m Auer.ſentit.ꝙ intell's potẽtie vt eſt ps rõnalis aię cõpulat̃ inter res mãles:⁊ q̃ſi eſt de infimo gradu:p q̃3to ꝟo copulat̃ agẽti in ſtatu fęlicitatis:trãſit quodãmõ in aliõ gen⁹ eẽ:⁊ ide dignificat̃ ⁊ pficit̃ pp cauſas dictas. Ad 3m:l3 illa ſint q̃tuor reducunt̃ ad tria:vt pſpicuũ eſt legẽti verba ei⁹ ibidẽ. Sil'r res gñales reducunt̃ ad gradum materię:p mãȝ eni itelligit oẽ mãle ẽt. — *De mã nota h.* Ad 4m ſũt opiniones:qdã dicunt.ꝙ mã ſm ſe nullius eſt eẽ:imo vt ſophiſte aiũt:eſt ifinitę puę entitatis:pp cãm datã:⁊ iõ appellat̃ nõ g̃dus toti⁹ latitudis. Nã apð ſophiſtas nõ gradus rei eſt ifinita modica res:vt nõ g̃dus caloris eſt infinit⁹ puus calor. Alÿ tenẽt mãm eẽ certi eẽ:l3 non formalis:ſ3 hñ realis ⁊ entitatiui:⁊ tũc iuxta hos op3 ꝯcedẽ materiã eẽ certi gradus pfectiõis:nõ qdẽ formalis:ſ3 entitatiui.argm q̊ ꝯcludit ꝙ mã nullius ſit pfectionis formalis: qa pfici põt ab omni forma:imo ab infinita pua forma: nõ pp h tollit̃ qn ſit ꝓpe pfectiõis entÿ. Per ideȝ ad 5m primi dicũt accñs eẽ verius ens q̃3 mã ꝓpter cãȝ datam.ſcði dicerent ꝙ in rõne entis mã eſt verius ens ipo accidẽte.ſed in rõne entis formalis mã nullius eſt perfectionis:accñs ꝟo ſic. Ad 6m dic.ꝙ itell's pol'is itelligit ſe intelligẽdo res nãles:⁊ ſic nõ trãſcẽdit limites infimi gradus mãliũ. Tu h melius pquire in libris Phoꝝ. Nã veluti in trãſcurſu ſunt dicta:⁊ abſq3 determinatione.

Et qa cognoſco principalẽ itẽtionẽ Phorũ fuiſſe cõtẽplari in eẽntia huiuſmodi entis apud eos ⁊ apud veritateȝ ⁊ vltimam beatitudinem:viſuȝ eſt mihi decl'are h ſermone breui:⁊ itelligẽti:ſicut tu:in quo repies de-

clarationeȝ

claratione hui⁹ rei pluſq̄ in cōmētis meis de aīa: ⁊ plus argumētis ꝓbatū: q̄ in libris phoꝝ. Solicite itaq̄ meipm̄ dedi/nobiliſſime ſocie/ſuꝑ rem a te poſtulatā. ſ. ad opinionē Phi in ꝯiunctione ītellectus abſtracti cū anima humana declarādam: ⁊ ad veritatē aperiēdā: ⁊ hoc ſm̄ radices ſuas: nā illud qdē fundamentū eſt: qd̄ ab oībus glorificat̄ Phis: ſed multū ꝯdiuiſi ſunt Phi: queadmodū per intētionē ſermonū appet diuiſio in eo qd̄ de ſermonibus ipſius eſt verum.

Com̄.5. ¶ His expeditis. nūc vult ꝯcludere intētionē libri ⁊ claudere ꝓhemiū. Et in h̄ tria inuit. ſ. intētionē: auctorē cui iſcribit eā: ⁊ vtilitatē itētionis: addēs difficultatē aliquā. Quātū ad p̄mum ait. [Et qa cognoſco p̄ncipalē itētionē Phoꝝ fuiſſe ꝯtēplari in eētia h⁹ entis]. ſ. abſtracti apd̄ eos. ſ. diſputādo: ⁊ apud veritatē: vel vt hꝫ alia lr̄a: apud virtutē ⁊ vltimā beatitudinē: viſuꝫ eſt mihi declare hoc ſermone breui. hęc eſt intētio. tāgit auctorē cui hęc inſcribit: ⁊ inqt. ⁊ viro. ſ. intelligēti: ſicut tu o ſocie. in quo. ſ. ſermone breui. repies declatione hui⁹ rei pluſq̄ in cōmētis meis de aīa: ⁊ plus argumētis ꝓbatū q̄ in libris Phoꝝ. hęc eſt libelli vtilitas. Epilogādo ſubſcribit. [Solicite] i. accurate itaq̄ meipm̄ dedi nobiliſſime ſocie ſuꝑ rē a te poſtulatā. ſ. ad opionē Phi Ariſt. in ꝯiūctione intellectus abſtracti cū aīa humana declarādam: ⁊ ad veritatē aperiēdā: tāgit modū ꝓcedēdi. ⁊ inqt. [Et h̄ ſm̄ radices ſuas]. ſ. Ariſto. [Nā illud qdē]. ſ. argumētuꝫ ex radicib⁹ Ariſto. eſt qd̄ glorificat̄ ab oībus Phis. ⁊ hęc eſt ſecūda pars vtilitatis: deinde tāgit difficultatem rei: ⁊ dicit. [ſed multū]. ſ. ſuper hoc. [cōdiuiſi ſunt Phi.] ⁊ hęc eſt p̄ᵃ rei difficultas: diuerſitas eni opinantiū atteſtat̄ rei difficultati: deide tāgit ſcd̄am. d. [Queadmodū per itētionē]. i. expōnē ſermonū. i. textuū. [Appet diuiſio]. i. ꝯtrouerſia. [in eo]. ſ. ea opinione. qd̄ in ſermonib⁹ ipſius eſt veruꝫ. i. ꝯſonat. ſcd̄a ergo difficultas eſt ex pte textuū. Nā diſcordes legunt̄ textus. ergo. Tuꝫ ꝓpter dr̄iam opinātiū. Tū ꝓpter diſcordiā textuum eſt ꝓpoſitę intētionis difficultas. Sic igit̄ in p̄ńti ꝓhemio habes tria. ſ. intētionē per quā reddit̄ lector attentus. vtilitatē per quā beniuolus fit. ordinē: per quē ⁊ docilis fit. habes etiā auctorem cui ⁊ totum hoc inſcribit. ¶ Finis prohemij.

SCias ꝙ certitudinis hui⁹ rei cognitio exiſtit in duab⁹ radicib⁹. vna eſt ſpeculatio in eē intell̄s mālis: ⁊ hoc eſt fundamentū huius qōnis. ⁊ nō ſunt diuerſificati Phi in hoc: niſi propter diuerſitatem: quā habet in eſſe huius intellectus.

Com̄.6. Cōpleto ꝓhemio. nūc ꝓſeqtur tractatū: ⁊ p̄ enumerat fundamēta ⁊ p̄nᵃ: q̄ ſupponēda ſūt h̄: vtēs more geometrę: q ante ꝯ̊nes: vt dicit Philoponus: pręmittit principia: ⁊ vult ꝙ tota certitudo propoſitę intentionis ꝯſiſtat in duab⁹ radicib⁹ ſeu p̄ncipijs: q̄ ſunt fere veluti ꝑſpicua ſupponēda: p̄ma itaq̄ radix eſt in eē intellect⁹ mālis. ſ. an ſit: ⁊ qd ſit. cui⁹ cauſas ſubſcribit. Primo. qa hoc eſt fundamētū p̄dictę qōnis. Scd̄o. qa ꝓpter diuerſitatē eius: ſapientes in qōne p̄dicta diſcordes ſunt. Nam Alpharabius babyloniēſis. qa credidit intellectū eiuſmodi eē corruptibilē ⁊ genitū: cōcluſit copulationē animę rōnalis cum intellectu primo eſſe impoſſibilē: ⁊ ꝙ ſolum felicitas in ſpeculatione rerū generabilium cōſiſtit. ¶ Themiſtius v̄o ⁊ Theophraſtus: qa crediderūt eū eē ęternū: dixerūt copulationē illam eē poſſibilē: imo qn̄q̄ fuiſſe in aliquo hoīe. Ecce igit̄ q̄uo diuerſitas in eſſentia huius intellectus fuit cauſa diuerſitatis in mō poſſibilitatis copulationis: quę dicit perſpicua.

¶ Secūda radix eſt ſpeculatio in re: propter quā ītellectus abſtractus eſt cā reducēdi intellectū mālē in eē actu intellectū: ⁊ hoc eſt ſcire. ſi eſt cā ſm̄ modū efficientis ⁊ motoris ſoluꝫ: ſicut reperitur in motoribus naturalibus: aut per viam formę ⁊ finis: ſicut faciūt abſtracta in animalibus ſphęricis.

¶ Secūda radix. quę dꝫ ſupponi in ſolōne qōnis p̄poſitę Com̄.7. eſt. Nā nos videmus itellectū mālem eē in potētia: ⁊ ſcituꝫ eſt ꝙ reducit̄ ad actū: ⁊ iaꝫ declarauit Ar. in exēplo p̄mę phię: ⁊ in. 8. phycę auſcultatiōis. ꝙ oē qd̄ de poᵃ reducit̄ ad actū: eget aliquo exh̄ēte de poᵃ ad actū: ⁊ ſcituꝫ eſt in. 3. de aīa. illud exhēs nō poſſe eē: niſi intellectū agētē: hic emergit ſcd̄a radix. ſ. vtrū intell̄s agēs ſit cā agēs tm̄ illius reductionis: an agēs forma ⁊ finis: queadmoᵐ ſubſtātię ſeꝑatę ſūt cauſę in trib⁹ gn̄ib⁹ cauſarū corporū cęleſtiū: hęc eni ſcd̄a radix eſt neceſſaria aū ſolōnē qōnis ꝓpoſitę. ¶ Debes ſcire vt declarauit Auer. in lib. d̄ſtructio deſtructionū. diſputatiōe. 3. ⁊. 12. p̄mę phię. cō. 36. ꝙ Notabile. formę māles differūt ab abſtractis: nā vt dicit in lib° de ſuba orbis. formę māles ſunt cauſę agētes tm̄. formę v̄o ſeꝑatę a mā ſūt cauſę agētes ſubtoꝝ formales ⁊ finales: hui⁹ rei dedit plures cauſas: q̄s nō opus eſt hic declarare. Hinc petit qōnē: an itell̄s agēs ſit cauſa reducēdi materialē ad modū forᶜmālis tm̄. ſ. per modū agētis tm̄: an ſit cā ſꝫ tres modos. ſ. agētis formę ⁊ finis. Intelligit aūt ꝑ aīalia ſphęrica corpora cęleſtia. Naꝫ ipſe reputat corpus cęleſte eē aīal ꝯſtitutū ex aīa ⁊ corpe: vt in lib° deſtructio d̄ſtrucᵐ. ⁊ in cęlo. ⁊ alibi ſcripſim⁹. v̄ba tex. ꝑſpicua.

¶ Hic volo enarrare tibi breuiter intentionē Phi in eſſe intell̄s mālis: ⁊ abſtracti. poſt h̄ autē declarabo tibi qd orit̄ ex ſn̄ia ſua ex ijs duobus. deinceps ꝑueniam ad cognitionē poſſibilitatis ꝯiūctionis aīę cuꝫ intellectu.

¶ Tactis p̄ncipijs. nūc epilogādo erigit ordinē dd̄oꝝ. ⁊ Com̄.8. tria ꝓponit. Primo. an ſint ⁊ qd ſint intellectus mālis et abſtractus. i. agens. Scd̄o. qd orit̄ ex ſn̄ia Ariſto. ꝑ hęc duo declarata. Tertio ꝯuertet ſermonē ad cognitionem poſſitatis copulatiōis aīę cū intell̄u agente. hęc eni tria ꝑ ordinē ꝑtractabunt̄: ꝑtes patebūt legēti lr̄am. ¶ Debes Notabile. ſcire ꝙ itell̄s agēs cui copulabit̄ mālis: eſt deus bn̄dict⁹ apud Auer. ⁊ qa de⁹ eſt itēſiſſimus gradus abſtractorū: ꝓpterea itell̄s agens ab eo ſemꝑ ꝑ excellētiā dr̄ abſtractus: qa v̄o itell̄s mālis eſt ꝑs aīę rōnabilis: eſtq̄ remiſſiſſimus abſtractoꝝ: ⁊ itēſiſſim⁹ māliuꝫ: ide ſemꝑ mālis appellat̄. Et qm̄ qcqd copulat̄ ꝑti: eque cito copulat̄ toti. ꝓpea Auer. idifferēter loquit̄ de copulatiōe itellectus mālis cū agēte: ⁊ de copulatione animę rationalis cū eodem. Nam intellectus materialis eſt pars: ⁊ aīa rōnalis eſt totum ad eum apud Auer. verba perſpicua.

¶ Dico aūt ꝙ principiū dicti Phi in ſpeculatione itell̄s: qui mālis dr̄ ſi eſt aut non: fuit qd̄ ꝓpoſuit ex rebus notis per ſe: ⁊ dixit ꝙ cōparatio itelligibiliū ad intellectū. ſ. mālē

ipſorum apꝓhenſiuum:eſt vna ꝛ eadē:que
eſt ſenſibilium ad ſenſum.

Com̄.9. ¶ Proſeqtur nūc de p̄dictis tribus:ꝛ p̄mo de p̄mo:decla
rat itaqꝫ p̄mo an ſit intell's mālis.ſcđo quid ſit:ꝛ declara
to ꝙ intellectus mālis ſit:ſic cōponitur:quecūqꝫ eodem
modo ad propria obta cōparant̄:neceſſe eſt vno exiſten
te alterū eē.ſed itellectus mālis ꝛ ſenſus eodē modo ad
ꝓpria obiecta cōparantur:vt ſupponit ex v̄bis Ariſto.ḡ
neceſſe eſt ſenſu exiſtente intellectum eſſe. ¶ Ait hāc ra/
tionem eſſe acceptā ex rebꝰ ꝑ ſe notis:naꝫ ſenſibilia ſunt
ꝑ ſe nota:de rōne aūt tn̄ minorez tangit:ꝛ verba perſpi/
Qō. cua ſunt. ¶ Sed ambiges fortaſſe ſatis rōnabiliter.naꝫ
vt dicit ipſe.z.de aia.cōmē.z7.nulla ſcientia probat ſuū
ſubtū eē:nec ſpecies ſubti.Modo intellectus mālis vel
eſt ſubtū:vel ſpēs ſubiecti huius libri.ergo non competit
Solo. pª probare eum eē. ¶ Dici pōt vno modo ꝙ lꝫ partes vel
ſpēs ſubiecti non poſſint probari an ſint:principia ſubie/
cti demōſtratione ſigni poſſunt probari:vt Auer.z.phy
ſicę auſcultationis.cō.zz.ꝛ.z6.ſcribit.ſimil'r ꝛ.1z.primę
phię.cō.5.Modo intellectus mālis eſt p̄nm ſubiecti:ga
Solo. zª eſt pars eēntialis animę humanę. ¶ Uel dici poteſt ꝙ
Auer.ſupponit tāqꝫ per ſe notū intellectuꝫ mālē eē:quia
tamē indiget modica inuitione:vſus eſt loco a ſimili:vt
docet zº auſcultationis phycę.com̄.3.Sic ergo non tāqꝫ
ignotū ꝓbauit:ſed tāqꝫ indigēs parua declaratione.

¶ Et ex hoc habet ꝙ itellectus apꝓhenſiuus
intelligibiliū eſt virtus recipiens ꝛ nō agēs:
ſicut ſenſus q eſt virtus recipiēs a ſenſato.

Com̄.10. ¶ Ex comparatione intellectus ad ſenſum:concluſit itel/
lectum mālem eſſe:ex eadeꝫ cōparatione etiā enitit̄ de/
clarare definitionem eius:ꝛ p̄mo enititur venari genꝰ in/
tellectus mālis:ꝛ hoc ingt.[Et ex hoc].i.ex illa cōpara/
tione intellectus ad ſenſuꝫ:habet ꝙ intellectus apꝓhen/
ſiuus itelligibiliū.i.mālis:eſt virtus recipiēs ꝛ nō agēs.
accepit dico hoc:ga ita ſe habꝫ:ſicut ſenſus qui eſt virtus
recipiens a ſenſato.ergo vno ꝛ eodē argumento duo con
cluſit.ſ.intellectum mālem eſſe:ꝛ ipſuꝫ eſſe virtutē paſſi
uam:ꝛ hoc eſt genus intellectus mālis : virtus.n.paſſiua
prędicatur tā de intellectu qꝫ de ſenſu:veluti genꝰ de ſpe/
Notabile ciebus:ꝛ de multis alys etiam. ¶ Debes ſcire vt.8.p̄mę
phię traditur.cōmēto.5.ꝛ.4.cęli.cōmē.z6.ꝙ quando la
tent differētię rei:accipimus interdū actiones:interdum
propria accidētia.ga igitur vel intellectus mālis.vel nō
habet genus:nec ꝓpriam differentiam:vel ſi habet:latet
nos:hinc Auer.enititur declarare ea per q̄daꝫ propria ꝛ
cōmunia ſibi ꝛ ſenſui quātum pōt:veluti fecit Ariſto.in
declaratiōe p̄mę materię:quā ꝑ eius potentiā expoſuit.
Pria qō. ¶ Querunt nouí:gbus argumētis ſcitur intellectuꝫ ma
Pō Ioā. terialem eſſe potētiam paſſiuam. ¶ Ioānes in.3.de aia
vtitur duabꝰ rōnibus.p̄ma:ga aia humana nūqꝫ operat̄:
niſi p̄ſente phātaſmate in actu:qđ non ob aliud eſt:niſi
ga phātaſmata mouēt eam ad actuꝫ intelligēdi.ſcđo ga
eſt virtus cuius opatio manet in ipſa:ꝛ non eſt in aliquo:
Cōfutatio. niſi p̄ſente aliquo extrinſeco. ¶ Pace ſua ambę petunt
principium.p̄ma quideꝫ.naꝫ nūqꝫ operatur faber niſi p̄/
ſente ligno:ꝛ tamen lignū eſt potētia paſſiua.Et ꝓpterea
dicere ꝙ intellectus indiget phantaſmate:vt agēte eſt pe
titio.ſecūda etiam:nā intellectio nō eſt aliud qꝫ res itelle
cta apud Auerroē mō itellectā rē eē in itellectu veluti in
Pō ꝓpria. ſubto:ꝛ poª paſſiua eſt ꝯceſſuꝫ nō ꝓbatū. ¶ Hinc videt̄
mihi itellectū mālē eē virtutem paſſiuā nō poſſe ꝓbari
niſi ꝑ illud ſil'e:qđ accepit Ariſt.3.de aia.ꝛ Auer.explica/
uit hic.ſ.ga ita ſe hꝫ ad intelligibilia:quēadmodū ſenſus

ad ſenſilia:ꝛ laudauit eaꝫ Auer.3.de aia.cōmē.z.cōmē.
v̄o.4.ſic confirmauit eā:omne quod eſt ſimpl'r in actu
cuicūqꝫ cōparat̄ mouet vt agēs:ſed intelligibilia ex̄ ani/
mam ſunt in actu.ergo cōparantur animę vt agentia:ꝛ h̄
eſt vis rōnis Ariſto. ¶ Tunc ſcđo emergit alia quęſtio.
vtrum.ſ.intellectus mālis ſit pura potentia:an ſuba q̄dā
quę ſubycitur potētię:hoc eſt quęrere ſi ſit potētia paſſi/
Pō Ioā. ua per eſſentiā:vel per participationē. ¶ Ioānes in qō/
nibꝰ in.3.de aia opinat̄ ꝙ intellectus mālis ſit ſubſtātia:
ꝛ ꝙ potētia ſit accidēs ſibi:ꝛ qualitas re diſticta ab eo.ꝛ
ita vult ꝙ itellectus mālis nō per eſſentiā recipiat itelli
gibilia:ſed per potentiā diſtinctaꝫ real'r ab eius eſſentia.
Rationes ¶ Ad hoc inducit tres rōnes.Tuꝫ p̄mo.ga ſenſitiua po
tentia diſtinguit̄ realiter ab aia ſenſitiua.Tuꝫ ſcđo.quia
potētie diſtinguūtur per actus:mō actꝰ intelligēdi diuer/
ſi.ergo ꝛ potētie.Tuꝫ tertio.ga tūc pari rōne volūtas eſt
Rōnes fortiores ꝛ ꝓprię. idē real'r cū aia. ¶ Sꝫ hę friuolę rōnes ſūt:ꝓpea arguo
melius.actꝰ eſt de eēntia intell's mālis.ḡ potētia eſt acci
dēs ſibi.aūs perſpicuū:nā eſt actus ꝛ ꝑfectio p̄ma corpo
ris.vt dicemus.Scđo.intell's mālis eſt ſupra māles for/
mas:ꝛ ſupra māꝫ:ꝛ infima formarū abſtractarū.3.đ aia.
cōmē.18.ḡ nō pura poª.Tertio.intell's mālis agit:nam
Improbaº cōponit ꝛ diuidit:vt dicit.3.de aia.cō.zo. ¶ Sed pace
ſua hęc poſitio eſt purus error:ꝛ fundamētum eſt:ga in
ſuba liberata a mā nō differt eē ꝛ poſſe apđ eū.Amplíꝰ:
nec ſubſtat accidentibꝰ:vt.1z.metaph.cō.51.colligi pōt.
¶ Et ꝙ hęc ſit intētio Auer.pluribꝰ locis colligi poteſt.
ait eni.3.de aia.cō.5.intellectus mālis eſt quartū genꝰ eē
ſimile mānę.Amplius Ariſto.ibidē in.3.de aia ita ſcribit.
quare neqꝫ ipſius eſt nā vlla:ſed vel hęc ꝙ poſſibilis ſit
vocatꝰ vnqꝫ aię intell's:dico aūt intellectū quo opinatur
ꝛ intelligit aia:ꝛ hic nihil eſt actu eoꝝ:quę ſunt aū itelli/
gere.hęc ex gręco ſic trāſtuli.Et Auer.in cō.5.ait.nō eni
habet nām ſꝫ hoc niſi nām poſſibilitatis ad recipiēdū.
Themiſtius v̄o ait ibidem.neceſſariū eſt eius nā hoc ſo
lo deſcribat̄ ꝙ idoneus:compos:tenerqꝫ recipiēdis iux̄
oibus formis.Idem Alex.in libro ſuo de aia:ꝛ Simpli/
Pō ꝓpria. cius cōfirmat.idem pōt ꝛ alibi colligi. ¶ Breuibus ita
ſcriberem de mente Auer.ſ.ꝙ actus ꝛ potētia ſunt oppo
ſita relatiue apud Auer.9.metaph.cō.11.Ingt.n. quum
poſſibile eſſe nō itelligatur niſi reſpectu actus. Hinc ſe/
quit̄ vnāmet ſubam ſimplicem eē actū ꝛ potentiaꝫ.actū
quidē ad hoc.ſ.reſpectu corporis humani:vt dicemꝰ:po/
tentiā v̄o reſpectu itelligibiliū.reſpectu tn̄ eiuſdē euꝫ eē
actū:ꝛ potētiā nō ꝯcedimus.ḡ per eēntiā eſt actus:ꝛ per
eēntiā eſt potētia:ſꝫ ga ſunt rel'ones:ideo reſpectu vnius
actꝰ per eſſentiā:ꝛ reſpectu alterius potētiā per eſſentiā:
hinc ſoluunt̄ oēs obiectiones:nā quādo inuenit̄ ꝛ ꝓbat̄
ip̄m eſſe purā potētiaꝫ:ꝛ per eſſentiā potētialē: intellige
reſpectu intelligibiliū.Quādo cōtra inuenit̄:ꝛ ꝓbatur ꝙ
ſit actus:intellige reſpectu alterius:quēadmodum intel/
ligentia lunę eſt actus orbis:ꝛ potētia reſpectu intelligē/
tię mercury.Nam illam intelligit per eſſentiam illius.
¶ Tūc ad rationes Ioānis.prima nulla eſt. Nam ſen/
ſus eſt virtus mālis:intellectus v̄o imālis.Secūda etiā
nulla:ga illud eſt verum quantū ad genera obtoꝝ:obta
enim diſtincta genere arguūt potētiaꝫ diſtingui genere:
nō tn̄ quātuꝫ ad diſtingui re. ¶ Tertia etiaꝫ ꝯcedit̄:vo/
lūtas enim nō diſtinguit̄ ab itellectu poſſibili:vt al's di/
cemus. ¶ Noſtrę rōnes iā ſolutę ſunt. Naꝫ oēs ꝯcludūt
eſſe ip̄m actum relatiue:ꝛ reſpectu itelligibiliū:ꝛ hęc nō/
Dubitatio. duꝫ vidit Ioānes. ¶ Sed eſt vna pulchra dubitatio.nā
ſi intell's mālis eſt actus ꝛ potentia:tūc relatio eſſet ideꝫ
Solo. re cum eo. ¶ Dōm ꝙ vnamet relatio eſt realis ex parte
vnius:quę eſt rōnis ex p̄te alterius:vt.5.meta.colligi pōt
cōmē.zo.

cōmē.zo.de ſcia ꝛ ſcibili:ita in ꝓpoſito:a pte eni ſubiecti
cuius eſt actus:relatio eſt realis:a parte ꝟo ſubſtātię ītel
lectus eſt rōnis.ſilr a pte rerū mālīū relatio eſt realis:ſꝫ
a parte intellectus eſt rōnis.Et hęc eſt perfecta ſolō.

¶ Et quuꝫ declaratū fuit ei ꝙ intellectus ma
terialis eſt de virtutibus recipiētibꝰ:ꝛ non
agētibꝰ:reſultauit ei de neceſſitate vna dua
ruꝫ rerum:aut ꝙ intellectus qui eſt in poten
tia recipiat:quę ſunt intelligibilia actu:ꝛ ꝑ
muteť ex eis:ſicut receptio ſenſus ad ſenſa
tuꝫ:aut ſit hęc receptio ꝛ ꝑmutatio alio mō:
ꝛ poſtq̄ꝫ vera ē hęc diuiſio:ſpeculať poſtea
in eſſe intellectus:dicens conueniens eſſe ꝙ
natura huius receptionis:ꝛ ꝑmutationis ſit
diuerſa a natura receptionis ſenſus:ꝛ dicať
receptio ꝛ permutatio de eis ęquoce:ꝛ hoc
ideo eſt:qa eſt de rebus notis ꝑ ſe ꝙ intelle
ctus mālis hꝫ intelligere oēs formas.

Cōmē.11. ¶ Quuꝫ venatus eſt genus:nūc venari nititur dīam:hęc
enim eſt ꝯſuetudo Ariſto.prius vniuerſalia.deinde par
ticularia declarare:vtiť aūt ad hoc Auerroes diuiſione:
ſic eniꝫ.2.poſterioꝝ.ꝛ.6.topicoꝝ docuit colligere defini
tionem.Arguit ergo ſic.intellectus materialr eſt virtus
paſſiua:vel ergo patiť corruptiue ab itelligibilibus:vel
perficitur tm̄ abſq; corruptione.hęc diuiſio eſt ſufficiēs:
ſed intellectus nō patitur corruptiue ab intelligibilibus.
ergo perficiť tm̄ abſq; corruptiōe:minor ſyllogiçať ſic.
nulla virtus recipiens ꝛ intelligēs omnes formas:patiť
corruptiue ab eis:ſꝫ itellectus recipit ꝛ intelligit omnes
formas.ergo itellectus nō patitur corruptiue ab eis.Cir
ca iſtum proceſſuꝫ ſic ꝓcedit.qa p̄mo ponit diuiſionem:
ſcḋa ibi.[Et poſtq̄ꝫ] Arguit ſyllogiſmo diuiſiuo deſtruē
do alterū membruꝫ:concludēs alterū.3ª ibi.[Et hoc iō]
Syllogiçat deſtructione.Ad verba attende:ꝛ ꝑmutetur
ex eis.i.corrumpatur ab intelligibilibus:aut ſit hęc rece
ptio ꝛ permutatio:alio modo hoc eſt alterius rōnis:reli
Quid vera passio. qua patent.¶ Debes ſcire p̄mo ꝙ duo ſunt de eſſe verę
paſſionis:vt in de generatiōe colligi poteſt.ſ.ꝙ perficiat
ſubiectū:in quo recipitur:ꝛ ꝙ abyciat ꝯtrarium:ergo ꝑ
fectio ꝛ contrary abiectio ſunt de rōne verę paſſionis.ſi
ergo inueniť aliqua paſſio:quę patiēs ꝑficiat tm̄:ꝛ ab eo
nihil abyciat:hęc dicetur paſſio ęquiuoce:ꝛ per diminu
tionē a vera paſſione:ꝛ eiuſmodi eſt paſſio itellectꝰ:itel
lectus eniꝫ perficitur ab intelligibilibꝰ:ꝛ nihil ab eo aby
Senſatio qualis. citur.¶ Secundo debes ſcire ꝙ paſſio ſenſus eſt perfe
ctiua aliquo mō:ꝛ aliquo modo corruptiua:eſt qdē eniꝫ
perfectiua:pro quanto perficit ſenſum nihil abyciēdo:ꝓ
quanto ꝟo interdum magis ac magis facta eſt nata ſol
uere organum:ad cuius ſolutioneꝫ corrumpitur ſenſus:
hinc in potentia:ꝛ quaſi per accidēs dici poteſt corrupti
ua:qa ꝟo paſſio ſeu intellectio:nec aptitudine:nec potē
tia:nec actu:nec per ſe:nec per accidēs eſt corruptiua in
tellectus:ideo dicitur pure ęquiuoce:non quidem ęquo
Definitio itell's mālis. catione a caſu:ſed a cōſilio:vt dixi in 3° de anima.¶ Ex
ys colligi poteſt definitio intellectus mālis.eſt ergo itel
lectus materialis virtus paſſiua abſq; corruptiōe ab in
telligibilibus:ponitur virtus paſſiua loco generis:qa in
illo conuenit cū ſenſu:dicitur abſq; corruptione ꝛc̄.qa ꝑ
Dubitatio. hoc differt a ſenſu:ꝛ ab alys.¶ Ambiges contra rōneꝫ:
nam accepta maiori:hāc addo minorē:ſed ſenſus cōmu
nis recipit omnes formas:ergo eſt virtus paſſiua abſq;
corruptione.hęc concluſio eſt falſa:quoniaꝫ ſenſatio pōt
intantuꝫ augeri.ꝙ organū eius corrūpet.¶ Quo pacto Solō
hęc ratio valeat:ꝛ quomodo itelligat Auer.in expoſitio
ne mea.3.de aīa.ſ.cōmē.4.dixi.Nunc ꝟo maior huius
ſyllogiſmi ſic intelligitur.nulla virtus recipiens oēs for
mas abſq; determinata particula corporis:patiť corru
ptiue ab eis:ſic nō eſt in ſenſu cōmuni.Nā ſenſus cōmu
nis non pōt recipere omnes formas:niſi per determina
tum ſenſorium:qḋ eſt determinata pars corporis.

¶ De neceſſitate ergo eſt ꝙ illa virtus nō ſit
diſgregata ſiue diſtenſa per corpus:neq; di
uiſibilis ad diuiſionem corporis:ſicut ſunt
virtutes ſenſibiles:q̄ ſunt diſgregate in cor
pore:ꝛ diuiſibiles ad diuiſionem corporis
ſm vnum modum.

¶ Collegit definitionē intellectus mālis:qa ꝟo dictū eſt Cōm̄.12.
in poſterioribus ſciētiam definibilis non compleri:niſi
per cognitionē principiorum definitiuoꝝ:ꝛ accidentiuꝫ
proprioꝝ illi:ꝛ qḋ perfecta definitio eſt:quę eſt nata de
clarare omnia ꝓpria accidentia in re:ideo poſt definitio
nem enitiť exponere aliqua ꝓpria intellectus.Duo ergo
propria ex dictis colligit:p̄mum intellectus mālis nō eſt
virtus conſtituta per ſubiectum.ſcḋm intellectus mate
rialis nō eſt diuiſibilis ad diuiſionem corporis:poſſunt
hęc duo ſyllogiçari ex p̄dicta definitiōe ſic.nulla virtus
paſſiua abſq; corruptiōe organi potētia ꝛ actu per ſe ꝛ ꝑ
accidens eſt conſtituta in eſſe per ſubiectuꝫ:ꝛ diuiſibilis:
ſed intellectus materialis eſt virtus paſſiua abſq; corru
ptione actu ꝛ potentia per ſe ꝛ per accidens ſui organi.g̊
neq; conſtituta in eſſe per ſubiectū:neq; diuiſibilis:ꝛ ꝓ
pter hęc appoſuit notam illatiuaꝫ ad notandum hęc ſeq
ex definitione p̄dicta:qa hęc eſt conditio bonę definitio
nis:vt dicit ipſe ſępius.Nunc ad verba.diſgregata ꝛ di
ſtenſa.hoc eſt cōſtituta in eē per ſubiectū:ꝛ educta de po
tētia materię:ſm vnū modū.i.eodeꝫ ꝛ ſimili mō.Nam
virtutes ſenſibiles ſunt educte de potentia ꝛ complexio
ne organi:ꝛ diuiſibiles ad diuiſionem organi.

¶ Et hoc probatur quatuor medys demon
ſtratiuis:primo quideꝫ qa ſi intellectus ma
terialis eſſet virtus appħēſiua in corpore ſꝫ
modum ſenſuum:non appħēderet niſi vnā
formarum.qa propria ſubiecta nō recipiunt
niſi proprias formas:ſicut natura ſenſus vi
ſus non recipit ſenſatum guſtus.

¶ Non ꝯtentus Auerroes ꝓbatiōe accepta ex definitiōe Cōm̄.13.
inducit ad idē q̄tuor rōnes:ꝛ probat ꝙ intellectus mate
rialis nō eſt virtus organica:ſicut ſenſus.Naꝫ ex hoc ha
bebiť:ꝙ nec ſit forma cōſtituta per ſubiectū:neq; diuiſi
bilis:p̄ma ratio.ſi intellectus mālis eſt virtus exiſtēs in
corpe ſꝫ modū ſenſuū h̄ ē organica:tūc nō appħēderet
niſi vnū genus formę:ꝓbat ꝯñtiā.ꝑ rōne ſic.Nā ꝓpriuꝫ
organū nō eſt natum appħēdere niſi determinatum ge
nus formę.g̊ virtus organica mediāte organo nō eſt na
ta appħēdere:niſi determinatū genus formę:ſcḋo idē ꝓ
bat exēplo.Nā viſus nō recipit obtuꝫ guſtus:nec auditꝰ
tactile:ſꝫ determinatꝰ ſenſus.determinatū obtū:vſus eſt
nota copulatiōis:ꝛ dū dicit.[Et h̄ ꝓbať ꝛc̄.] Ad nōnduꝫ
illud eē ꝓbatū ꝑ definitionē:ꝛ ꝙ h̄ pōt patere nouis rō
nibus.¶ Sꝫ ambiges.nā per hanc rōnem non plus ha
betur:niſi ꝙ intellectus non eſt virtus ſenſus:exterior:ta Dubitatio.
men Auēpace ꝛ Abubacher dixit eum eſſe virtutē ima

ginatiuam. Naȝ imaginatiua recipit omnes formas ſen-
2ª dubitaº. ſibiles: ꝛ tamē eſt organica. ¶ Secūdo dato. ꝙ ſit in or-
ganica: non ꝓpter hoc ſequitur. ergo non eſt cōſtituta in
eſſe per ſubiectum: neqꝫ diuiſibilis. Nam forma elemen
taria vt forma ignis nō eſt organica: ꝛ tamē eſt depēdēs
Sol. ad pᵐ in eſſe ꝛ conſeruari a ſubiecto. ¶ Solitus ſum dicere ꝙ
Auerroes inducit q̄tuor rationes: quarum duę probant
talem intellectuȝ non eſſe organicum vti ſenſuȝ exterio-
rem. duę ꝟo vltimę probant eū non eſſe organicum ve-
luti ſenſum interiorem: vt in expoſitione cōmenti. 6. ter-
Alia ſol'o tio dixi de anima. ¶ Poteſt etiam dici ꝛ melius ꝙ oēs
probant intellectum materialeȝ non eſſe organicuȝ: nec
conſtitutum in eſſe per organum. vel ſubiectuȝ nec diui-
Notabile ſibilem: quia proponit cōcluſionem. ¶ Ubi debes ſcire
ꝙ triplex eſt genus ap̄hēſibilis: quoddam dicitur ſenſi
bile: ꝛ hoc eſt obiectum ſenſus cōmunis: quoddā cogita-
bile: ꝛ hoc eſt obiectum virtutis cogitatiue apud euȝ: qđ-
dam intelligibile: ꝛ hoc eſt obiectuȝ intellectus. ¶ Ulte-
rius accipienduȝ eſt intellectuȝ apprehendere ſenſibile:
cogitabile: ꝛ itelligibile: ſenſibile mediante ſenſu: cogita-
bile mediante cogitatiua: intelligibile mediante lumine
intellectus agentis. ¶ Tunc erigitur ratio ſic. ſi intelle
ctus eſt virtus apprehēſiua organica: tunc non ap̄hēde-
ret niſi vnam formarum. i. vnum genus ap̄henſibilis. ſ.
vel ſēſibile tm̄: vel cogitabile tm̄: ſed intellectus intelli-
Sol. 2ᵉ git omnia hęc tria. ergo abſtrahit ab organo. ¶ Quātū
ad ſcōm dici poteſt. ꝙ non valet. hęc forma non eſt orga
nica. ergo eſt indiuiſibilis ꝛ ſeparata: ꝓpter inſtātiam de
forma elementaria. Sed hęc bene valet: hęc forma ap̄
henſiua non eſt organica. ergo eſt indiuiſibilis ꝛ ſepara
ta. modo obiectio formę elementarię non eſt ad rē. Naȝ
eiuſmodi forma non eſt ap̄henſiua: ꝛ ideo Auer. addu-
cit ap̄henſiua. Omnes eni ſapientes conceſſerunt tāqꝫ
principium formam ap̄henſiuam inorganicam eſſe in-
diuiduam ꝛ ſeparatam: huius cauſa eſt: nam forma diui-
ſibilis eſt duplex. vel diuiſibilis per totum ſubiectuȝ vt
elemētaria: ꝛ mixti imperfecti: vel diuiſibilis per parteȝ
ſubiecti: vt ap̄henſiua organicę. hęc enim niſi per deter
minatum organum extenditur. Oꝛ intellectus non ſit for
ma diuiſibilis per totum ſubiectum: ſcitur quia ap̄hen
ſiua eſt virtus. Naȝ nulla virtus ap̄henſiua eſt diſtēſa
per totuȝ: ꝙ non ſit organica: ſcitur qa ap̄hendit omnia
Ambigui-tas. illa tria. ſ. ſenſile: cogitatile: ꝛ intellectile. ¶ Sed ambi-
ges: nam imaginatiua imperfecta vt illa quę eſt fortaſ-
ſis vermis eſt diuiſa per totum corpus vermis: ꝛ tamen
Solutio. eſt ap̄henſiua. ¶ Adhuc: tactus eſt virtus ap̄henſiua.
ꝛ tamen eſt diſſoluta per totum. ¶ Dici poteſt ꝙ lȝ hę
ſint per totum diſſolutę: non ap̄hendunt ratione totiꝰ:
ſed ratione determinatę particulę: quę per totum eſt ſe-
minata: vt tactus ratione carnis neruoſę: quę per totum
eſt: ꝛ imaginatiua ratione nerui: quę per totum eſt: quia
ergo intellectus eſt ap̄henſiua virtus: habetur ꝙ non ꝑ
totum diſſoluitur: vel ꝙ ratione alicuius per totuȝ diſſo
luti non operatur: quia ꝟo appręhendit omne genus ap
pręhenſibilis. ſcitur ꝙ eſt inorganica. ergo ſcitur ꝙ eſt
ſimpliciter indiuidua ꝛ ſeparata. Tu ꝟo in his perſiſte:
quia res eſt tota difficilis.

¶ Secūdo: quia ſi eſſet virtus in corpore ad
propriam formam: non appręhenderet rem
ſibi appropriatam: nam ſi oculus eſſet colo-
ratus non poſſet recipere virtus viſibilis co
lorem: ꝛ ſi in lingua eſſet ſapor non ap̄hen
deret alios ſapores.

¶ Scđo p̄ncipal'r arguit hypothetice a deſtructione con Com̄. 14.
ſequētis ad deſtructionem an̄cedētis ſic. ſi intellectꝰ eēt
virtus in corpore organica: non reciperet totū genus in-
telligibiliuȝ: ſed intellectus recipit totum genus intelligi
biliuȝ. ergo non eſt virtus in corpore organica: maior ꝑ-
ſpicua per exempla de oculo ꝛ de guſtu. Nūc ad textuȝ
inquit. Secūdo. qa ſi eſſet virtus in corpore ad propriaȝ
formam. poteſt intelligi dupliciter. i. contracta ad ꝓpriū
organum: ꝛ propriam particulam corporis. vt potētia vi
ſiua: ꝛ reliquę virtutes ſenſuum exteriores: vel poteſt in-
telligi. i. recepta in materia mediante propria diſpoſitio-
ne qualitatiua ꝛ quantitatiua: vt forma mixti vel elemē-
ti. ꝛ vtroqꝫ modo deducetur conſequentia. Si inquā ita
eſt: non ap̄henderet rem ſibi appropriatam. ſi lr̄a non
eſt corrupta: intelligit totum genus intelligibilium: nam
totum genus intelligibilium eſt obiectum proprium in-
tellectus: vel intelligit vniuerſale. nā vniuerſale eſt obie
ctum eius: ꝛ quicqđ recipit: ſub ratione vniuerſalis reci-
pit: vel forte lr̄a eſt corrupta: ꝛ debet legi ſic. non apprę-
henderet niſi rem appropriatam. i. determinatuȝ genus
entium. vt ita colores: ꝙ non ſapores: ita tactile: ꝙ nō au
ditile. ego non legi eum in lingua ſua: ſed hęc parum di-
mouent. hanc hypotheticam exemplis probat. relinquit
deſtructionem cōſequentis: tāqꝫ perſpicuaȝ. ¶ Dubita- Dubitatio.
ui in tertio de aia in hac ratione. primo qa oculus eſt co-
loratus: vt patet: ꝛ tamē recipit colores: ꝛ ſic exemplum
eſt contra euȝ. ¶ Similiter ꝛ guſtatorium eſt saporabi-
le: ꝛ tamē recipit ſapores. ¶ Secūdo eſt dubiˡᵉ quo me-
dio teneat hypothetica illa. Non enim videmus mediū.
¶ Debes ſcire ꝙ virtus dici poteſt organica dupliciter: Solutio.
ſcȝ diſpoſitione ꝛ partitione: forma eniȝ elemēti ꝛ mixti
dicitur organica diſpoſitione: quia pro ſui eſſe: ꝛ fieri: et
conſeruatione: in materia indiget certa diſpoſitione qua-
litatiua ꝛ quantitatiua: vt ſcis: ſenſus ꝟo: ſiue exterior: ſi-
ue interior: quia eſt virtus ap̄henſiua: indiget determi-
nata parte corporis: qua exerceat operationem eius: ꝛ ſic
vtraqꝫ eſt limitata quātū ad eſſe: lȝ mō diuerſo. ¶ Tūc
poteſt ratio (vt dixi) dupliciter formari: vno modo ſic:
ſi intellectus eſt virtus in corpore organica diſpoſitiōe:
tunc non reciperet omne genus formę: ꝛ conſequentia ħ
modo accepta: ſic deducitur. Nam forma limitata pro
ſui eſſe: eſt limitata per illam diſpoſitionem met pro ſui
operatione: vt patet. Nam forma ignis: quia eſt limitata
per diſpoſitioneȝ calidi ꝛ ſicci: ideo nō poteſt niſi in cale
factibile ꝛ exiccabile tm̄. ¶ Erigatur ergo ratio cathe^ce
ſic. nulla forma organica diſpōne recipit omne genꝰ for-
mę. Sed intellectus recipit omne genus formę. ergo in-
tellectus non eſt organicus diſpoſitione. ꝛ ſic eſt forma
ſeparata a diſpoſitione. ¶ Secūdo modo poteſt ſic for
mari: ſi intellectus materialis eſſet organicus partitione:
non reciperet omne genus formę: deducitur conſequen-
tia: qa forma limitata ad eē propter aliquam partem ꝓ-
pter eandem eſt limitata ad operationem: ꝛ ad hoc facit
exemplum Auer. ꝛ tunc ſimil'r poteſt ſyllogiçari in ſcđa
figura hęc ratio: ꝛ relinquo tibi onus. ¶ Tunc ad obie-
cta: ad primum dici pōt ꝙ verbū Auerrois ſoluit ipſuȝ.
dixit enim ad propriā formam: hoc eſt dicere: ſi virtꝰ eſt
limitata propria diſpoſitiōe: modo color nō eſt propria
ꝛ eēntialis diſpoſitio ipſius oculi: ſed accidētalis: accidit
eni oculo vt coloratus ſit: ſed propria diſpoſitio oculi eſt
mihi ignota: ſed ſolum hoc eſt notum ꝙ eſt materialis: ꝛ
certa: ꝛ promotiua ad colores percipiendos: ſimiliter et
de guſtu ſoluere potes. Et hęc multi recentiorum ignora
runt. quomodo aūt intelligatur propoſitio illa. omne re-
cipiēs debet eſſe denudatuȝ a natura recepti: in tertio de

anima in expoſitione cōmenti quarti diximus copioſe:⁊ Auerroes exponit eam ſecundo de anima.cōmēto.67.⁊ 3.cęli.cōmento.67.etiam.⁊ alibi pluries.

Tertio ſi eſſet hęc virtus in corpore ad formam propriam ſicut dictum eſt:non appręhenderet ſeipſam:quia vides formas ſenſibiles materiales non ſeipſas apprehendere:⁊ finis eſſe earum eſt appręhenſio alterius rei a ſe.

Com.15. Nunc tertio arguit.⁊ pōt intelligi ratio dupl̄r:ſic.vz.ſi eēt hęc virtus in corpore ad formam propriam.ſ.cōtracta.hoc eſt inhęrens materię mediāte diſpoſitione propria vel organica organiçatione ꝓpria.Non appħenderet ſeipſam.hanc conſequētiaz probat exemplo ⁊ ratione.⁊ inqt.Quia vides formas ſenſibiles materiales non ſeipſas appręhendere.hoc eſt exemplum.rationem tangit dicens.Et finis eſſe earum eſt appħenſio alterius rei a ſe.poteſt ergo ratio ſic ordiri.forma:cui⁹ finis eſt ipſamet.appręhendit ſe.intellectus eſt forma:cuius finis eſt ipſemet.ergo appręhendit ſe.ſenſus ecōuerſo eſt forma: cuius finis eſt appħēſio rerum ſenſibilium.vel ſic.⁊ iux̄ textum.formę materiales appħenſiuę ſunt propter appręhēſionem alterius rei a ſe.intellectus non eſt propter appręhenſionem alterius rei a ſe.ergo intellectus nō eſt forma materialis.

Dubōnes. Sz circa hęc primo vidēdum cur intellectus intelligendo alia poteſt ſe intelligere.ſenſus vero nec per ſe nec alijs mediantibus. Secundo vidēdum circa rationem.Contra primuz diximus in ſecūdo de anima.ꝙ ſenſus humanus:quia ordinatur in ſupmaz potentiam.ſ.intellectuz:eſt natus aliquo modo ad ſe redire.Contra ſecūdum.Naz videtur ꝙ intellectus ſit ordinatus ad aliud.eſt enim ītellectus intelligibilis gratia. Nam intelligibile mouet intelligēs vt agēs ⁊ vt finis:vt 12.primę philoſophię tradit Auerroes cōmē.36.⁊.44.

Solones Propter primuz ergo debes ſcire:vt.3.de aia.cōmē.5.⁊.17.⁊ primo de generatione.cōmento.19.ꝙ intellect⁹ materialis eſt totius entis.⁊ ſic eſt rerum materialiuz ⁊ ſuimet:quum ⁊ ipſe ſit vnum entium naturaliuz: vt in.3. de anima.cōmento.17.dicitur.Cauſa autez huius dicta eſt.quia non limitatur a materia nec diſpoſitione materię ad certum genus eſſe:nec ad certum modum appręhendēdi:quia vero ſenſus eſt determinatus ad diſpoſitionem certam ⁊ ad certam partem corporis:ideo fuit determinatus ad certum genus ſenſibilis:⁊ ad certum modum appręhendendi.⁊ ſic ſenſus non poteſt ſe appħendere:cum ipſe non contineatur ſub proprio obiecto.Intellectus vero ſic:qa cōtinet̄ ſub ente. Tūc ad arg^m dic ꝙ ſenſus humani redeunt ad ſe non reditione completa: quia ſolum veniunt vſqꝫ ad aliquid in quo continentur: vtpote ad formas ſenſibiles.Intellectus vero redit ad ſe reditione perfecta.Nam cognoſcit ſe perfecte ⁊ ſui definitionem ⁊ ſui accidentia propria ⁊ alia quę eum circūſtant. Propter ſecūdum debes ſcire ꝙ formę imateriales in hoc differunt a materialibus.Nam forma materialis prima intentione eſt propter aliud:⁊ ſecundaria propter ſe:formę vero imateriales contra:prima intētione ſunt propter ſe:ſecūdaria propter aliud:vt in libro de ſubſtantia orbis declarauit ipſe.quia ergo intellectus eſt vna formarum imaterialium.Nam eſt minimū abſtractorum ⁊ intenſiſſimum materialiuz:vt.3.de anima.cō.19.traditur:declarabitur ꝙ prima intentione eſt ſui gratia:ſecundaria propter alia:ideo poteſt ſibi vniri prima intentione intelligendo ſe.Senſus autem cōtra.quia eſt forma materialis:ideo nec ſui gratia eſſe poteſt:nec ſibi vniri:ſed finis ſuus eſt in alio:dati enim ſunt ſenſus:⁊ ꝑꝑ vtile:⁊ ꝑꝑ appħēſionē:vt in libro de ſenſu tradit̄:⁊ in ꝓhemio metaphycę.ex ijs componit̄ rō ſic.formę māles primaria ītētione ſunt ꝑꝑ aliud:intellectus ꝑmaria intētione nō eſt ꝑꝑ aliud:ſed ꝑꝑ ſe.ergo itellectus nō eſt forma mālis. Tunc ad rōnem dico ꝙ intellectus eſt gratia intelligibilis alterius a ſe ſecūdaria intentione:ſed ſui gratia prima intētione:ſed in quo differt a cęteris ſubſtātijs abſtractis:in quarto diximus.⁊ forte dicemus.

Quarto:ſi hęc virtus ⁊ pręparatio eſſet in corpore ad formam propriam : contingeret ei quod accidit ſenſibus:quoniam appręhēdunt vnum ſenſatum.Nam duorum alterū accidit ſenſui:vel quia non recipit contrariū quando appręhendit iſtud ſenſatū:vel ſi recipit imperfectum ⁊ permutatuz recipit:ſicut accidit viſui in cōtrarijs coloribus:⁊ guſtui in ꝯtrarijs ſaporib⁹:⁊ hoc voluit Philoſophus quū dixit.ſi eſſet mixtus:non reciperet contraria:vel imperfecta ⁊ permutata reciperet.Et hęc eſt ſumma eius.quod cōprehēdi pōt ex verbis Philoſophi in eſſentia huius intellectus.

Nunc vltimo ⁊ quarto arguit:⁊ ſyllogiſmus eſt ad impoſſibile ſic.ſi intellectus eſſet virtus in corpore:limitata partitione corporis:hoc eſt organica:tūc alterum ſenſibilium tm̄ appħenderet:vtpote obiectum poſitiuum. Nā ſenſus duplex eſt.ſ.exterior:⁊ hic per ſe appħendit ſoluz habitum:vt lumen viſus vel colorem:priuationem vero vt tenebram:vel carētiam coloris:vel nō appħēdit:vel per accidēs tm̄:interior vero habitum perfecte appħēdit: priuationem tm̄ impfecte:vt dixit.z.de aia Ariſto.Si g̃ intellectus eſſet virtus appręhenſiua in corpore organica.Tunc alterum tm̄ contrariorum appħenderet.ſ.habitum:mō itellectus vnus exiſtēs per ſe eſt habitus ⁊ priuationis:per vnā ⁊ eandē formam:vt tertio dictū eſt de anima.ergo nō eſt virtus organica.inqt.[Quarto ſi hęc virtus ⁊ ꝑparatio].i.potētia eēt in corpore ad formaz ꝓpriaz.ſ.organica ẜm partitionez corporis:contingit ei qđ accidit ſenſibus.ſ.quoniā appħendunt vnum ſenſatuz.i. alterum cōtrariorum.Cuius declarationem ſubſcribit:⁊ inqt.[Nā duoꝝ alteruz accidit ſenſui:vel qa non recipit cōtrariū:quādo appħendit iſtud ſenſatū].i.ꝯtrariuz poſitiuum:⁊ hoc quātum ad ſenſus exteriores:vel ſi recipit impfectuz ⁊ permutatuz.i.cum alteratiōe organi ſaltem per accidēs recipit:⁊ hoc quātum ad ſenſus internos:ponit exēplum primi:⁊ ſermo perſpicuus:deinde hoc oſtēdit auctoritate Ariſt.⁊ epilogat:⁊ capitulum totū perſpicuuz.Debes ſcire ꝙ hęc ratio poteſt dupliciter intelligi. vno mō:vt dixi.ſcđo modo pōt ſic itelligi ꝙ ſenſus ſiue exterus:ſiue interus vnica appręhenſione duo contraria nūqꝫ appħendere poteſt.ſed bñ ꝑmutare:ħ eſt vnū poſt alterum ⁊ imperfecte:intellectus vero ſimul ⁊ vnica appħenſione poteſt ęque per ſe intelligere cōtraria ⁊ ſimul:⁊ tunc ratio ſic orditur:ſi intellectus eſſet virtus organica: tunc vnica appręhenſione non poſſet oppoſita cōtraria: vel priuatiua appħendere:quēadmoduz nec ſenſus:⁊ ħ modo ratio eſt efficax.Sz circa finē huius capitis q̄res: vtrū intellectus materialis ſit pars aię rationalis.Nam ex eo nihil plus habemus niſi ꝙ nō ſit virtus in corpore

Com.16.

organica vel partitiõe: vel diſpoſitione: ſed qd animę noſtrę ſit: non ſatis hactenus conſtat: lꝫ fortaſſe in ſequentibus aliqua dicet: ex quibꝰ poſſit qđ ſolui. ¶ Joãnes Hãdauẽſis inter Auerroiſtas non paruę auctoritatis vir in qõnibus de anima: opinatus eſt ad mentez Auerrois rationalem animam eẽ formam ſeparataz ſm eẽ a corpore: conſtitutã tamẽ ex intellectu materiali ꝛ agẽte: quę tñ non habet de rõne formę: niſi quia appropriatur corpori: vnica in oĩbus hominibus: ꝛ reliqua. Tunc ſm euz ꝑſpicuum eſt itellectum materialẽ eſſe partem rationalis animę. Motus eſt autẽ ad hoc Joãnes ꝑꝑ verba Auer. 3° de anima. in digreſſione cõmenti quinti: vbi ſic dicit: ꝛ ideo opinandum eſt ꝙ iam apparuit in nobis ex ſermone Ariſt. ꝙ in aĩa ſunt duę partes intellectus: quarũ vna eſt recipiens: cuius eẽ declaratum eſt. Alia autẽ eſt agẽs: ꝛ eſt illud: qđ facit intentiones: quę ſunt in virtute imaginatiua eẽ mouẽtes intellectum materialẽ in actu poſtq̃ erant mouentes in potentia. vt poſt apparebit ex verbis Ariſtote. ꝛ ꝙ hę duę partes non ſunt generabiles: nec corruptibiles: ꝛ ꝙ agens eſt de recipiente: tanq̃ forma de materia. vt poſt declarabit̃. Hęc ſunt verba Auerrois ꝛ ſunt ſingularia: nec alibi vnq̃ inuenies hęc vel ſimilia: ꝛ ſunt efficacia ꝓ fictiõe Joãnis: ſed pace Joãnis hęc non ſolũ ſũt heretica in fide: ſed erronea in nãli phia. Nullus enim vnq̃ potuit intelligere ꝙ homo intellectu formalr intelligat: ſicut ignis caliditate calefacit: ꝛ ꝙ intellectꝰ nõ ſit forma hominis intrinſeca ꝛ per ſe ꝛ dans eſſe humanum: nec poteſt quis credere hanc eẽ per ſe: hõ eſt rõnabilis vel intellectiuus. primo vel ſcđo per ſe: ꝛ ꝙ intellectus nõ ſit forma per ſe hoĩs. Naz p̃dicata per ſe ſumuntur a forma per ſe: vt ſcitũ eſt. 5. p̃mę phię. Ego plures rationes ſcripſi cõtra hoc in lib. de intellectu: lꝫ anteq̃ gręcam linguã guſtarem: crediderim illaz nõ tñ fuiſſe poſitionem Auerrois: ſed Ariſto. ꝛ ita ſcripſi pluribus in locis. Nunc vo aliter ſentire cogor: ꝛ de mente Auerro. et Ariſto. ꝛ oĩum gręcorum. Latini vo credunt ad mentez Ariſto. intellectum mãlem eſſe animę virtutẽ atq̃ potẽtiam: ꝛ tunc inter ſe differũt. Nam quidaz eam diſtinguire ab eſſentia anime rõnalis fatentur. quidam itellectus ꝛ rationalis animę vnã dicũt eẽ eſſentiam fundatam: ꝛ rõnes hoꝝ ꝑquirãtur in libris eoꝝ. Nã hęc in trãſcurſu hic tãgũtur. Quę igit̃ Ariſt. ſenſerit addamus. ¶ Ubi p° debes ſcire ꝙ rõnalis anima in duas diuiditur partes: altera quidẽ eſt: quę ex ſemine/vigore agentis nãlis traducitur: ꝛ hęc lꝫ generis ſit ſenſitiuarũ: tñ ga eius p̃ncipalis pars dianoea appellat̃: ꝟ eſt latine diſcurſiua. Jlla dici põt dianoetica. vñ Themiſt. in. 2. de memoria ꝛ reminiſcentia. cap̃. 14. nihil eñi aliud inquit eſt intelligẽtia quę dianoea dr̃: q̃ cũ imaginatione actio itellectus coniũcta: hanc Auerroes in lingua eius vocat modo quo nos latine cogitatiuam dicimus: quę vt dicit: ſępe accipitur ab Ariſto. ꝛ expoſitoribus pro intellectu materiali. dianoetica ergo pars ſenſitiua eſt: atq̃ in nobiliſſimo gradu. eſt enim maximum ꝛ excellentiſſimũ qđ ſit materialium: ꝛ maximũ qđ nõ abſtractoꝝ. nã eſt maximũ quod poteſt agẽs naturale: ꝛ maximũ eoꝝ ſub quo nõ poteſt eẽ forma aliqua abſtracta: ꝛ hãc Auer. ſentit in. 2. auſcultatiõis phyſicę. cõmẽ. 26. d. ſcientia igitur naturalis ꝯſiderat de eſſe formarũ quouſq̃ perueniat ad vltimã formarũ materialium ꝛ primã abſtractaruz: aut ad formas formaꝝ: quę ſunt medię in eſſe inter illas: ſicut exiſtimat̃ de forᵃ hominis vltima. ecce quõ formam hominis vocat maximum qđ ſit materialiũ: ꝛ maximũ qđ nõ ſeparatorũ. de hac multa ab Auerroe inuenies in. 3. de anima. quę quia in cõmẽto noſtro diximꝰ hic ꝑcurrimꝰ. Hęc de dianoetica. ¶ Ulterius ſcđo debes ſcire ꝙ intellectus mãlis: ſiue mens: quẽ gręci νοῦν vocãt: eſt ꝑpetuꝰ ꝛ imortalis: eſtq̃ deforis acceſſibilis: vt dicit in libº de gñõne aĩaliũ. Nã eſt minimũ in qđ nõ põt agẽs nãle. nã iter oĩa q̃ nõ põt: hoc eſt minimũ. iſte vo ga ꝑpetuus eſt ꝛ mã ꝛ ſubiecto liberatus: nõ eſt plus vno nũo in tota ſpecie: cunctis tñ accedit deforis: nec eſt idiuiduuz ꝑꝑ mãm: vt Socrates ꝛ Plato. nec ſpẽs ꝓprie: ga nõ eſt in p̃nto: ſed eſt vnꝰ per priuationẽ dĩaruz mãliuz: ac ſi nã humana eẽt cẽntia liberata a mã ꝛ cõditionibus materię vna idea nũo: vt Plato ait. Sic g̃ intellꝰs mãlis eſt vnus numero in tota ſpecie: nõ ꝑꝑ ꝯditionẽ numeralẽ: ſed ꝓpter priuatiõez conditionũ numeraliũ: ꝛ hoc dicit Auer. p° cęli. cõmẽ. 90. ꝛ in. 12. p̃mę phię. cõmẽ. 49. ꝛ alibi. Jjs acceptis ſupeſt modo declarare compoſitionẽ animę rationalis: ꝛ dicamus ꝙ intellectus materialis eſt duobꝰ componibilis. ſ. dianoeticę parti ꝛ intellectui abſtracto: qui dicit̃ intellꝰs agẽs ꝛ deus: vt dicemus. Quãdo enim dianoetica ꝑ eẽntiaz copulatur ei: reſultat tota aĩa rõnalis: quę eſt forma vltima hominis: qua in ſpecie ꝛ genere componitur. Nã illa per dianoeticam eſt ſenſitiua anima: per intellectuz eſt rationalis: ꝛ ſic per vnãmet eſt animal ꝛ homo: ꝛ etiã vegetatiuus. Quando vo ipſe copulatur intellectui abſtracto: reſultat intelligentia. Jntelligentia enim eſt quid compoſitũ ex intellectu materiali ꝛ intellectu abſtracto. Hęc enim compoſitio 2ª in cęteris inuenit̃ motoribus. Nam ſola p̃ma eſt liberata ab hac cõpoſitione: vt dicit in. 3. de aĩa. cõmẽ. 14. ꝛ com̃. 5. ꝛ ga itellectus materialis perpetuo eſt copulatus intellectui abſtracto: ideo reſpectu totius ſpeciei ſemper eſt intelligentia perfecta: ſicut quęlibet alia reſpectu ſui orbis: quia vo dianoetica non ſemꝑ copulatur intellectui materiali ſm vnũ indiuiduũ ſꝫ ſemꝑ ſm ſpeciem: ideo nõ ſemꝑ eſt aĩa rõnalis ſm indiuiduum: ꝛ ſm ſpeciem ſemper. Sic igitur perſpicuũ eſt intellectuz materialem eſſe partem hominis quidẽ ꝛ rationalis aię formalez: vt intelligentia orbis. intelligentię vo completę materialem: vt materia compoſiti. Sꝫ an hęc ſit intentio Ariſto. alibi vidimus. Nunc vo ip̃m ga eſt tñ ſufficit. ¶ Sꝫ hic emergũt difficultates non paruę. Prima: generatio terminat̃ ad hominẽ. ergo tota aĩa traducitur per ſemen. tenet cõſequẽtia: ga nihil generat̃ vel incipit generari: niſi ga eius forma generat̃ vel incipit. Scđa. ſi itellectus materialis copulatur dianoeticę indiuiduę ꝛ ſeparatur: tunc ei accideret accidẽs nouum: qđ eſt contra Auer. nam intellectibus ſeparatis nullũ accidens nouuz ineſt. Tertia. intellectus materialis eſt per eſſentiã vniuerſalis. ergo non poteſt copulari indiuiduę naturę: vt dianoeticę. Quarta. tunc homo eſſet ꝑpetuus ſm indiuiduũ. Nam vltima eius forma eſſet perpetua. Quinta. forma ꝑpetua apud Auer. nõ eſt forma rei corruptibilis. p° metaphy. cõmẽ. 31. ꝛ. 35. ꝛ. 3. metaphy. cõ. 9. ¶ Ulterius ꝯtra 2ᵐ emergũt difficultates etiam. Pria. ſi quęlibet intelligẽtia eẽt cõpoſita: tunc quęlibet intelligeret in potentia. Secũda. ſi intellectus materialis eſſet perpetuo intellectui abſtracto copulatus: ſemꝑ eſſet beatus: ꝛ quum ſit forma hominis. ergo quilibet homo eſſet actu beatus. ꝛ ſic ita cito ſicut eſſet homo: eſſet beatus. et hoc eſt cõtra Auer. ¶ Ad hęc dici põt ꝛ ad primã ꝙ tota anima ꝑ ſemẽ traducit̃: non tamẽ quęlibet pars: ſicut totus homo generat̃: nõ tamen materia eius. Tota qdẽ ga eius aliqua pars: nõ tamẽ quęlibet pars: ga nõ intellectus. Alij rationabiliꝰ dicunt hominẽ generari: nõ ga rationalis aĩa generatur: ſed ga rationalis animę principaliſſima pars ex ſemine traducit̃. ¶ Ad ſcđaz dici põt ꝙ intellectus materialis de nouo copulatur dianoeticę re-

latione contingit ipſi dianoeticę ⁊ non ipſi intellectui:ſi-
cut colūna fit:nunc dextra:nunc ſiniſtra:mutatione facta
in homine ⁊ non in colūna. Hęc ſolutio colligi poteſt.7.
phyſicę auſcultationis.cōmen.20. ¶ Ad tertiā dici pōt
vniuerſale per eſſentiam eſſe particulare etiam:⁊ ſic pōt
conſiderari ſm eſſe particulare:vel ſm eſſe vniuerſale.
primo modo dianoetica ei copulatur.ſecūdo modo nō:
hoc enim videmus etiam in cęteris orbium motoribus.
Nam quilibet motor eſt intellectus:⁊ quilibet copulat̄
orbi.qui eſt indiuiduus ⁊ ſenſibilis. Nam copulatur ſm
eſſe reale:⁊ non ſm eſſe intētionale.ſic ⁊ intellectus ma-
terialis ſm eſſe intentionale nulli copulat̄ idiuiduo mā-
li:ſed itellectui ſeparato tm̄ ſm eē reale dianoeticę vni-
tur. ¶ Ad quartam dici poteſt:ꝙ lꝫ forma vltima ſit p-
petua:non tamen copulatio illius eſt perpetua reſpectu
huius. Ille enim intellectus eſt forma mediante copula-
tione. Vel dic ꝙ intellectus non eſt forma tota:ſed pars
totius formę. Et ꝓpterea homo deſinit:quia tota eiꝰ for-
ma deſinit. ¶ Ad quintam dic:ꝙ intellectus primo eſt
forma totius dianoeticę in ſpecie:ſed huius vel illius per
accidens. Auer.intelligit primo modo:dianoetica autem
in ſpecie eſt perpetua. ¶ Ad alias ⁊ ad p̄mā dic:ꝙ quę-
libet intelligentia eſt compoſita:non tamē compoſitio-
ne vnius rationis cum qualibet. Naꝫ quęlibet eſt in ſua
ſpecie alterius rationis.⁊ ſic quod in nobis dicitur intel-
lectus materialis:in cęteris potētia imperfectum vel re-
ceptiuum dicitur. ¶ Ad ſecundam dici poteſt ꝙ intelle
ctus materialis habet duplicem copulationem cum ho-
mine.alteram per naturam:alteraꝫ per intelligibilia. Co
pulatio per naturam homini non pręhet beatitudinem:
ſed ſpeciem. Copulatio per intelligibilia quādo comple-
tur intellectus ſpeculatiuus diſponit ad illaꝫ.⁊ ſic nō va-
let argumētū.de hoc dicemus milies in hoc libro. ¶ Ex
ijs perſpicuum Ioānem non habuiſſe mentē Auer.quū
dixit rationalem animam componi ex intellectu agente
⁊ materiali. Illi enim compōni non anima:ſed intelligē-
tia reſpondet.⁊ hoc pacto verba Auer.inducta intelligi
debent.vult enim in anima eſſe duas partes ⁊ duas eſſe
compoſitiones:ſed modo diuerſo dici. Nam intellectus
materialis ad dianoeticā copulatus facit rōnalem aiaꝫ.
ipſe ad intellectū agentē facit intelligentiā.⁊ hoc nō per-
cepit Ioānes. ¶ Debes ſcire ꝙ rationes Auer.hic qui-
bus ꝓbat intellectū ſeparari:nullę ſunt ꝯtra nos chriſco-
las. Omnes enim probant intellectuꝫ eſſe virtutē nō or-
ganicā:atqꝫ a corpore nō compręhenſam.⁊ hoc nos con
cedimus.ſed ꝙ ſit ſeparata ſubſtantia:nō video quō cō
cludant.⁊ hoc in libro de itellectu noſtro.⁊ in.3.de aia ſa
tis expoſuimus.fide eniꝫ ⁊ veritate tenemus intellectū
materialem eſſe virtutem rationalis animę.vtrum acci-
dens vel nō perquire a noſtris:⁊ tota cauſa eſt. Nā apd̄
theologum poteſt deus immediate ꝓducere aliquid ad
extra.apud vero Auerro.nihil deus imediate producit ad
extra.⁊ ꝓpterea apud Auer.valet.intellectus nō eſt or-
ganicus:nec eductus de potentia agentis naturalis.ergo
ſeparatus hac ſeparatiōe.vltra ſeparatus hac ſeparatio-
ne.ergo perpetuus:quia nō ab agente naturali produci-
bilis:nec a deo immediate.ergo perpetuus.apud theolo
gum vero conſequentia nulla. Nam dato ꝙ intellectus ſit
virtus ſeparata ⁊ inorganica.nō ſequitur.ergo ꝑpetuus.
Nam etſi non ab agente naturali a deo:tamen produci-
tur vlterius apud Auer.valet.perpetuus.ergo vnus nu-
mero in tota ſpecie. Sed quia apud theologos nō eſt p-
petuus:ideo ſequitur.ergo numeratus.ſic igitur Phūs ⁊
theologus:quia diſcordant in principijs:etiam in omni-
bus diſcordare coguntur.

¶ Et quādo declaratuꝫ fuit ei eſſe intellectus
materialis:fuit etiam declaratū ꝙ hęc pars
perfectionis:quę eſt in anima:quę vocat̄ i-
tellectus materialis:non habet niſi nāꝫ poſ-
ſibilitatis ⁊ p̄parationis ſolū:qa nō eſt mixtꝰ
materię:nec de virtutibus motiuis.

¶ Deſcripſit itellm̄ mālē. Nūc enitit̄ eius ꝓpriū accn̄s: Com̄.17.
ſcꝫ potētiā explanare:⁊ altius(vt ita loquar) eius eēntiā
dilucidabit.⁊ in verbis eius inuit ordinē dicendorum.⁊ inqt.
poſt eē velle declarare eius nām cōſiſtere in poſſe. Et hoc
vult ſyllogiçare in 2ª figª ſic:oē ens in actu:eſt cōpoſitū ex
mā ⁊ forma:vel eſt virtus actiua:ſꝫ intellꝰs nec eſt cōpo-
ſitum:nec virtus actiua.ergo non eſt ens in actu.⁊ ſic eſt
eius eſſe in potētia. Huius ponit tm̄ minorē.d.qa nō eſt
mixtus materie.i.cōpoſitus ex mā ⁊ forma:nec de virtu
tibus motiuis.i.virtus actiua:⁊ intelligit per p̄parationeꝫ
potētiam:lꝫ modo ex negatiua nō ſequatur affirmatiua:
vt diximus in peri hermenias:tm̄ cum ſubiecti cōſtantia
ſolet ſequi:ideo bn̄ ſit:nō eſt ens in actu:⁊ eſt.ergo eſt ens in
potētia:eſt autem ſubiecti conſtantia:vt ſit:⁊ vt ſit aliqđ
diſperatorum. Nā nō valꝫ. Socrates nō eſt leo:nec equus.
ergo eſt bos.ſed requiritur ꝙ ſit:⁊ ꝙ neceſſario ſit vel
bos:equus:vel leo:⁊ tunc ſubiectum conſtat.

¶ Et non eſt hęc p̄paratio in proprio ſubie-
cto eſſentia intellectus materialis:ſicut opi-
nati ſunt antiqui commentatores.

¶ Refellit opionē Ariſto. Alex.eni opinatus eſt ꝙ itellꝰs Com̄.18.
mālis eſt eēntialr ⁊ p ſe potētia:ſeu p̄paratio:nō ꝙ poª: Alex. pō.
ſeu p̄paratio ſit accn̄s eēntiale:ſed eſt eēntia eius:⁊ eius
ſuba:⁊ p̄dicatū p̄mi modi eius. ¶ Obycit Auer.d.hoc eē
falſuꝫ:nec addit rōnē:ſed vult rōnē eē notā ex ijs:q̄ mō
dixit:⁊ ex dictis in libro de aia. ¶ Debes ſcire ꝙ Alexā. Nota.
opinatus eſt intellectuꝫ mālem eſſe ſolam intelligibiliū
carentiam cuꝫ aptitudine ad illa:⁊ ſic credit eum eſſe ſo-
lam p̄uationeꝫ:quā ipſe p̄parationem vocat. ¶ Ioānes Pō Ioā.
vero Iandonus:⁊ alij plurimi aiunt hoc Auer.imponere
Alexandro.non ꝙ ipſe ſic ſenſerit. ¶ Sed pace eorū di- ꝯ Ioā.
cam:lꝫ Alexā.pluribus in locis hoc dicat:in libro ſuo de
aia.in cap̄.26.vbi de p̄dicto ⁊ ſpeculatiuo loquitur circa
finem ꝯcludit:ſolū igitur materialis intellectus facultas
⁊ prōptitudo eſt quędam:ad formas excipiendas tabel-
lę nōdū ſcriptę perſimilis:⁊ reliqua:idem ⁊ alibi milies
leges:ſed hęc ſatis. Naꝫ ⁊ tertio de anima noſtro:⁊ in li-
bro de intellectu multa diximus.

¶ Et ideo diuerſa eſt eiꝰ poſſibilitas ab alijs
poſſibilitatibus.

¶ Soluit argumentum qđ pro Alexā.fieri ſolebat. Naꝫ Com̄.19.
ita intellectus ad potētiam ſe habꝫ:vt aia ad potentiā:⁊ Alex.rō.
etiam ſenſus ad potētiam:ſed ſenſus ⁊ mā ſunt ſuę potē-
tię.ergo ⁊ intellectus eſt potētia. ¶ Soluit ⁊ negat ſimi- Solutio.
litudinē:⁊ vult ꝙ potentia intellectus ſit alterius ratiōis
ab alijs:⁊ non dicit cām:ſed iam diximus:qa.ſ.itellꝰs eſſe
debet ſuba:⁊ non niſi ęterna:⁊ in ęternis potētia:nō dif-
fert ab eſſentia. Sed de hoc diximus ſupra.

¶ Et ideo dico ꝙ non eſt aliquod entiuꝫ an-
teqꝫ intelligat.

¶ Soluit ſcđam rōnem.ſolebat enim argui ꝓ Alex.ſic. Com̄.20.
itellectus nihil eſt ante itelligere.ergo ipſe eſt in ſui eēn- Alia rō.
tia pura priuatio. ¶ Reſpondet.ꝙ ante intelligere non Solutio.
eſt aliqđ entium:vtpote lapis:vel ignis:vel aliqđ indiui-
duum ⁊ materiale.tūc negatur.ergo nihil.quia lꝫ non ſit

aliqđ entium mãlium ante intelligere eſt ens ipſe imateriale ⁊ abſtractuꝫ:poſt ꝟo intelligere efficitur ens materiale ſpecie ⁊ ſimilitudine:vt diximus.3.de anima.

❡ Sed antiqui cõmentatores:ſicut Themiſtius ⁊ alij:quando dicitur ab Ariſtotele ꝙ intellectus mãlis non eſt aliquod entiuꝫ:intellexerũt ꝙ nõ ſit ens actu:ſed eſt apud eos ſubſtantia potẽtia recipiẽs formas mãles.ſ. poſſibilitas ipſius eſt in ſeipſo:⁊ qđ eſt potentia proprię ſpeciei quã recipit.

Cõmẽ.21. ❡ Confirmat ſolutionẽ datã fere per ꝟba Themiſtij.voluit eñi Themiſtius ꝙ intellectus materialis ante intelligere nõ ſit aliquod entiũ de nũero materialiuꝫ:vtpote: nec ignis:nec lapis:nec aliquod eiuſmodi:ſed hñ eſt ſubſtantia in potentia ad formas materiales:ita ꝙ eſt actꝰ materialiũ:⁊ potentia intelligibiliũ.⁊ hoc intẽdit.ſ.poſſibilitas ipſius eſt in ſeipſo:⁊ ꝙ eſt potentia ꝓprię ſpeciei: quã recipit.hoc eſt:eſt potentia ⁊ actus.potẽtia qdem ad intelligibilia ⁊ actus reſpectu corporis humani:vt ſupra diximus.❡ Debes ſcire ꝙ de hac pręparatione ſunt poſitiones.Nam latini vt Thomas ⁊ alij voluerunt pręparationẽ hanc eẽ rationabilis animę gradũ:per quẽ rõnabilis anima eleuatur a materia tãꝗ̃ principiuꝫ intelligẽdi.Joãnes iandonus credit eiuſmodi pręparationem eẽ potentiã de ſcđo modo qualitatis additã ſubſtãtię intellectus.ait enim ita eſſe de hac:ſicut potentia de materia prima:ſed hanc confutauimus olim.Auerro.ꝟo in.3.de aĩa.com̃.14.exiſtimauit pręparationẽ nullã habere naturã:niſi ſui ſubiecti:ita ꝙ vult ꝙ quęlibet priuatio duo dicit.ſ.nãm ſubiecti in quo eſt:⁊ carẽtiaꝫ formę.⁊ ſic pręparatio duo dicit.ſ.negationẽ illius ad quod ordinatur:⁊ nãm ꝑparati.hinc fuit ꝙ quot ſunt nãę pręparatoruꝫ diuerſę:tot ⁊ ꝑparatiões.Nam nã vtriuſqꝫ vna eſt.Sꝫ de his alibi diximus:nunc ꝟo hęc ſatis.❡ Ex ijs cõſtat differentia inter Auer.⁊ Themi.ex vna:⁊ Alexã.ex alia:ꝑquire tamẽ hęc in libro noſtro de intellectu.

❡ Et poſtꝗ̃ occurrit in hoc ſermone incidẽter memoratio poſſibilitatis:non recuſabo de ea verbum nouum dicere vtile ⁊ neceſſariuꝫ.Et ꝗ̃uis poſſibilitas ⁊ potentia in pluribus communicent.Scias tamẽ ꝙ differt poſſibilitas in duo a potentia.vnuꝫ eſt quia poſſibilitas attribuitur ſubſtantię rei cuius eſt.potentia ꝟo attribuitur ei qđ recipit aliquid aliud extra ipſuꝫ in ſpecie.verbi gratia. maſſa ferri habet in ſe poſſibilitateꝫ vt ex ea fiat enſis.Jteruꝫ etiam habet in ſe potentia enſeꝫ:ſed poſſibilitas attribuitur ſubſtantię ſuę ſolum.Et dicitur ꝙ eſt poſſibilis in ſe ⁊ pręparatę virtutis vt ex ea fiat enſis ⁊ cętera alia quę ex ferro fiunt:quę non poſſunt nec ex palea nec ex cęra fieri:potentia ꝟo attribuit̃ formę aptę recipi in ſubiecto in ſpecie enſis:⁊ dicit̃ ꝙ enſis eſt in hac maſſa in potentia.poſſibilitas ergo eſt magis ſubſtãtialis ⁊ magis generalis ꝗ̃ potentia:⁊ pręcedit in intellectu:qa eſt pręparatio fixa:⁊ ſtabilis in ſubſtantia talis rei:per quam põt habere virtutem vt efficiatur hoc vel illud.

❡ Digreditur Auer.⁊ primo ponit cauſam digreſſionis: ⁊ eſt qa in ſermone incidenter occurrebat dicere de potẽtia ⁊ poſſibilitate.Jdcirco bonitate doctrinę non recuſabit dicere dñias hoꝝ.[Et ꝗ̃uis]nunc proſequit̃.⁊ primo pręponit eas eſſe cõuenientes:⁊ non declarat q̃uo.❡ Et tu debes ſcire ꝙ potentia ⁊ poſſibilitas cõueniunt in tribus.❡ Primo.qa vtraqꝫ ordinat̃ ad actuꝫ aliquo modo.❡ Secũdo.qa vtraqꝫ dicit modũ carentię actus:vt Auer.ait.9.metaphy.com̃.3.❡ Tertio.vtraqꝫ dicit imperfectioneꝫ in ente potente.Nam actus eſt perfectio.ꝗ̃ potẽtia vel poſſibilitas eſt iperfectio.ſic igitur in his tribus cõmunicant.[Scias tamen]nunc proſequitur differentias:⁊ vult duas eſſe principales:lꝫ poſſint eſſe multę conſequẽter:vt dicet̃.Prima ergo eſt.nam potentia attribuitur rei potenti ratione materię.poſſibilitas ꝟo ratione formę.Et ꝓpterea ait.[Potentia ꝟo attribuitur ei quod recipit aliquid aliud extra ipſum in ſpecie].i.materię:quę attributiue recipit formas:quę differũt ſpecie a materia.Jgnis enim eſt in potentia ad aquã ratione materię:⁊ tamen differunt ſpecie.[Uerbi grã]declarat hãc differentiam exẽplo accepto a ferro.Nam ferruꝫ poſſibile eſt effici enſem:⁊ poteſt effici enſis.Nam poſſibile eſt effici enſem ratione ſubſtantię ſolum:hoc eſt ratione formę.poteſt autem ratione materię:pro quanto forma extrinſeca enſis eſt apta nata ratione materię ferri recipi in ferro.Nã enſis ⁊ cętera ferrea organa nõ ſunt apta fieri ex palea vel cęra.⁊ quę dicit patent.[Poſſibilitas ergo]concludit nunc differentias ſecũdarias.Primo.qa poſſibilitas eſt magis ſubſtantialis ei cuius eſt.Secundo.qa eſt magis generalis.Tertio.quia poſſibilitas eſt prior in intellectu.ħ prior rõne ⁊ definitiõe.ꝑma duo nõ declarat:ſed declarat tertiũ:⁊ ſyllogiſmus eius eſt.pręparatio fixa ⁊ ſtabilis eſt prior ratione pręparatiõe variabili.Sꝫ poſſibilitas eſt pręparatio fixa ⁊ ſtabilis.potentia ꝟo variabilis.ergo poſſibilitas eſt ratione prior.huiꝰ tangit in lr̃a minoreꝫ tm̃.❡ Debes ſcire ꝙ quia poſſibilitas competit rei ratiõe formę:⁊ qa forma rei vel eſt tota eſſentia vel principalis pars eſſentię:potẽtia auteꝫ ineſt ratione materię:quę eſt vel addita eẽntię:vt deferẽs eſſentiam:vel eſt minima pars eſſentię.amplius eſt poſſibilitas generalis:quia minora requirit.Naꝫ ſufficit ad hoc ꝙ aliqđ ſit poſſibile vt ipſum eſſe nõ implicet ꝯtradictionem.ad potentiã ꝟo plus requiritur:vt dicet̃:⁊ ꝓ parte dictũ eſt.❡ Scđo.Debes ſcire a poſſibilitate denominatur poſſibile ſequẽs ad poſſe ⁊ ad ineſſe ⁊ ad neceſſario ineſſe:vt tradit Ariſt.in peri hermenias.a potentia ꝟo denominat̃ contingens:qđ eſt vel qđ nõ eſt ⁊ põt eſſe:vel quod eſt ⁊ poteſt nõ eſſe.⁊ hinc emergit ꝙ poſſibilitas eſt ratione ⁊ intellectu prior.Nam nũꝗ̃ rem relinquit.eſtqꝫ omni rei cõmunis.❡ Tertio.Debes ſcire ꝙ aliqui textus habent.[Et eſt propria in intellectu ⁊c̃.] Et tunc forte tertia differentia eſt hęc.ꝙ poſſibilitas cõpetit ſubſtantijs abſtractis ⁊ intellectui.potentia ꝟo rebus materialibꝰ tm̃.⁊ cauſa eſt:qa rebus abſtractis ⁊ intellectui competũt res fixę ⁊ ſtabiles:modo poſſibilitas vt dixi eſt res fixa ⁊ ſtabilis:qa eſt ſubſtãtialis ⁊ generalis rei:⁊ vtroqꝫ modo verum dicit.

Com̃.22.

Poᵃ ⁊ poſſi tas in tribꝰ ꝯueniunt.

❡ Aliud autem eſt quia potentia de neceſſitate eſt vt exeat in actuꝫ in aliquo indiuiduoꝝ ſpeciei aliquo tempore.Et ſi non:eẽt vana. ꝟbi gratia.ſicut ex neceſſitate eſt vt ſit aliqs

philoſophus in ſpecie humana:ſed non eſt de neceſſitate vt ſit Socrates philoſophus: q̄uis philoſophiam habeat in potentia:ſed poſſibilitas nō eſt neceſſariū vt exeat in actū in ſpecie:nec in indiuiduo:nec in aliquo tempore. Verbi gratia. ſicut omne vinuz poſſibile eſt fieri acetū:ſed non eſt neceſſarium vt aliquod vinū demonſtratū efficiatur:ſi ab extrinſecis cuſtodiatur accidentibus.

Com.23. ¶ Hęc ſcđa dr̄ia inter poſſ'itatē ⁊ potentiā:quę breuib⁹ cōſiſtit in hoc. ꝙ omnis po᷑ neceſſario exibit ad actū in aliquo indiuiduorū ſpeciei aliquo tempore. poſſibilitas vero non neceſſario aliquo in tēpore in aliquo indiuiduo ſpeciei exibit in eſſe. Hęc oſtendit duobus exemplis:quę in textu perſpicua ſunt. ¶ Debes ſcire ad hoc vt potentia in eſſe exeat tria ſunt pernecеſſaria. Primuz vt exeat in quodaz tempore:⁊ nō in omni:veluti animalia ex putri orta materia nō oportet ſemper in eſſe exire:ſed ſatis eſt ea eſſe quodaz in tēpore vt cicadę eſtate ⁊ muſcę ſimil'r: vt colligi ſatis poteſt. 8. phyſicę auſcultationis. com. 46. Scđm vt non exeat in eſſe ſm indiuiduum neceſſario. Nam materia prima in hoc inſtanti:quod eſt p̄ſens:pōt recipere in infinitum poſt hoc formam aliquam:⁊ tamē nūq̄ȝ potentia illa reducetur ad eſſe in illa forma:ſed ſatis vt reducat̄ in aliquo eiuſdē ſpeciei. Tertiū debet exire in eſſe in aliquo illius ſpeciei:aliter eſſet ocioſa:vt tradit ipſe p̊ metaphy. cōmen. p̊.

Dubitatio. ¶ Sed ſupra his ambigis cur nō ſequitur inconueniens hoc de poſſibilitate:vt ſequitur de potentia. Nam arguam enim eodez modo de vtriſq;.

Solutio. ¶ Reſpondetur vbi debes ſcire ꝙ potētia ſemper eſt carentia cuȝ aptitudine ad aliquid nobilius q̄ȝ ſit ſubiectū cuius eſt. Nam potentia ſequitur materiaȝ:quę nullius fere eſt perfectionis. poſſibilitas vero ſemper eſt ad actū:vel eē in nobilius eo cuius eſt:qa ſeqtur formaȝ: quę eſt nobilior eo actu:ad quē forma ordinat̄. ¶ Hinc patet quare potentia debet ad actū reduci. Nam quum ſemper tendat in melius ⁊ perfectius:ſi nō recipit ipſuȝ: tūc aliqd natū perfici non perficietur. ⁊ hoc eſt eſſe ocioſuȝ in natura. Natura enim ſemper melius ⁊ perfectius intendit:vel ſiquid īperfectuȝ ſit:vt perficiatur. ¶ Quia vero poſſibilitas formaȝ ſequit̄:quę eſt actu perfectio:nō incōuenit:ſi nō perficiatur:quoniā in ſe nō remanet actu imperfecta. ¶ Hinc emergit ſcđa differentia. ꝙ poſſibile denominatū a poſſibilitate eſt omne illud quod intellectus poteſt componere abſq; eo quod ſequitur contradictio:veluti quidā dicūt vacuū eſſe. Nam apud intellectum hęc eſt intelligibilis abſq; contradictione vacuum eſt. Nam ex iſto intellecto nō ſequitur cōtradictio apud aliquos. poſſibile vero denominatuȝ a potentia eſt omne illud quo poſito in eſſe non ſequitur impoſſibile:vel quo exiſtente poſito in nō eſſe:ſimil'r nullum ſequitur impoſſibile. ¶ Ex hoc ſequitur ꝙ falſuȝ eſt duplex. falſuȝ poſſibile:falſum impoſſibile. Falſum poſſibile duplex. ſ. denominatum a potentia. ſ. qđ vel eſt ⁊ pōt poni in nō eſſe: vel qđ nō eſt:poteſt tamē poni in eſſe. Aliud eſt denominatum a poſſibilitate. ⁊ hoc eſt quo apud intellectū poſito in eſſe nullū ſequitur īpoſſibile formaliter:vt diximꝰ. Impoſſibile falſum id voco:quo poſito in eſſe vel in nō eſſe:ſequit̄ formaliter repugnās vel īpoſſibile:vt equus eſt homo. ⁊ tu attende hęc:qa raro reperies.

Ↄdictiões ¶ Sed cōtra hęc emergunt queſtiones. Primo. quia Ariſt. 9. metaphy. ⁊ Auer. ibidē. cōmē. 8. ꝓbant omne poſſibile debere poni in eſſe:aliter poſſet teneri impoſſibile eſſe poſſibile. Nam quis poſſet dicere diametrū eſſe coſte commenſurabilē:⁊ nō poſſet ꝓbari contrariū:qa nō oportet vt ponatur in eſſe. ¶ Amplius:p̊mo prioꝝ poſſibile eſt quo poſito in eſſe nulluȝ ſequitur impoſſibile:vbi Auer. videtur approbare omne poſſibile debere poni in eſſe. ¶ Adhuc omne poſſibile ſiue ab itrinſeco ſiue ab extrinſeco debet poni in eſſe Auer. p̊ cęli. com. 124.

Solones ¶ Ad hęc (vt diximus) dicēdū ꝙ poſſibile vno modo ſumit̄:ꝓut diſtinguit̄ contra impoſſibile. ⁊ ſic omne nō impoſſibile eſt poſſibile. ⁊ hoc modo ſeqtur ad ineē ⁊ ad neceſſario ineſſe:⁊ ampliatur vſq; ad imaginabile:quo ꝑcepto non ſequitur formaliter contradictio. Secundo modo:vt diſtinguitur contra neceſſario in eſſe:⁊ cōtra impoſ'e eſſe. ſ. pro eo:qđ quum ſit. poteſt non eſſe:vel pro eo:qđ cū non ſit:poteſt eſſe:⁊ ſic poſſibile denominat̄ a potentia dcm̄: qđ nec neceſſarium:nec impoſſibile. Et tu vide quę dixi in cōmētarijs libri prioꝝ ⁊ peri hermenias. ¶ Tūc ad obiecta. Ad p̊mū dicenduȝ:ꝙ illa auctoritas eſt dicta ꝓbabiliter ꝯtra megaricos:⁊ non aſſertiue:vel dicendū ꝙ Ariſto. vult omne poſſibile reduci ad actum cōpoſitionis ꝓpoſitionis:vel in eſſe:vel in intellectu:⁊ quātum ad hoc diſtinguitur ab impoſſibili. ¶ Ad 2ᵐ Ariſto. loquit̄ de po^ll denoīato a potentia:ſimil'r loquitur Auer. in cęlo ⁊ mundo. Ex ijs ſume po^le denoīatum a poſſibilitate eē omne nō repugnās formal'r poſ'e denominatum a potētia eſſe omne nō neceſſariuȝ nec impoſſibile:potes ergo colligere duas poſitiones. prima ꝙ poſſibilitas ſumitur pro aptitudine quę eſt forma apta:⁊ poſ'e eſt compoſitū potēs:⁊ ſic non oportet vt reducat̄ ad actum:qa eſt ipſa perfectio:⁊ poſſibile eſt ip̄m perfectibile vel perfectū:lȝ ſibi deficiat actus:qui eſt minor:q̄ȝ ipſa perfectio vel ꝑfectum:potētia vero pro priuatione. quę eſt materia priuata: poſſe autē pro cōpoſito priuato potēti perfici ab aliqua forma:⁊ ſic debet reduci ad actū:qa deficit ſibi perfectio prima:⁊ hęc expoſitio cōſonat nomini. Naȝ poſſibilitas deſcēdit a poſ'i. Modo nomina in bilis vel in bile dicūt aptitudinē:potentia deſcendit a poſſe:qđ dicit potentiā: ſcđa ꝙ poſſibilitas ſumitur ꝓ cōi ad ineē:neceſſario in eſſe:pro cōtingenti eſſe:pro īmāli eſſe:⁊ ſic pro non repugnanti intellectui:⁊ hoc modo non reducit̄ ad actum:cū nihil ſit:niſi habitudo terminoꝝ:potentia vero pro cōtingenti ꝓprie dicto:⁊ ſic reducitur ad actum:vt dicit. Et tu ꝯſidera:⁊ ſi bene hęc conſiderabis:potes multa pulchra concludere:quę quandoq; difficultatem fecerunt nobis in prioribus:⁊ libro de interpretatione.

¶ Et quuȝ dixerim ꝙ poſſibilitas eſt magis ſubſtātialis:dico ꝓpter ſubſtantiaȝ reimet. Et ſcias ꝙ multi ſapiētes errauerunt in hoc credentes nō eſſe aliquā differentiaȝ:⁊ non expectes declarationem aliquaȝ in aliquo librorum antecedentium me.

Com.24. ¶ Nunc exponit primā differentiam. ⁊ ingt. [Et quuȝ dixerim ꝙ poſſibilitas eſt magis ſubalis:dico ꝑꝑ ſubſtantiaȝ reimet]. i. qa ſequitur formam:quę per excellētiam quādam dicitur ſubſtātia rei:vel ꝓpter ſubſtantiam reimet:qa poſſibilitas vltra rei eſſentiā nihil ſuperaddit:vt diximus. ¶ Debes ſcire ꝙ alij codices ſic hñt. (Plures tamen alias lr̄as in noſtris reperias tractatibus in phyſicis ⁊ in logicalibus oſtenſas) ⁊ intelligit per lr̄as. i. verba. Nam multa alia verba facit ipſe de hoc in prioribus. et peri hermenias:deide ſeqtur. [Et ſcias ꝙ multi] ⁊ quod dicit:pȝ. alij codices ſupra hęc habent. [Eo ꝙ ſteterunt cōfuſi de hac re in logicis p̊ncipijs:credentes inde ꝙ ſit

res vna:qđ nequaꝗ̃ verum eſt.]Et hec v͛ba patent.⁊ cũ
non biberim hec in fonte proprio:neſcio ſi textus eſt ſu/
perfluus:vel mãcus:lꝫ vtrũqꝫ ſit/parũ videat̃ momẽti.

¶ Nunc autem redeo ad ſententiam meã:⁊
dico ꝙ ſ̃m illorum antiquorum opinionem
debet intelligi ꝙ natura ĩtellectus materia/
lis ĩtelligitur:ſicut natura hyle.ſ.vt dicatur
ꝙ iſte intellectus cõparat̃ rei intelligibili cõ/
paratione materie ⁊ forme:ꝗuis eẽntia ma
terie ſit potentia.

Com.25. ¶ Et quum digreſſionem fecerit:redit nunc ad ꝓpoſitũ:
⁊ interp̃tatur antiquoꝝ poſitionem:qui dixerunt intelle
ctuꝫ materialẽ eſſe materiã:hoc argumento moti.mate/
ria recipit omnes formas.intellectus recipit omnes for/
mas.ergo intellectus eſt materia.¶ Circa hanc rationẽ
ipſe oſtẽdit in quo ſenſu concluſio poteſt tolerari:⁊ vult
ꝙ poteſt teneri ꝙ materialis intellectꝰ ſit materia ſimi/
litudine receptionis.Naꝫ ita intellectus comparatur re/
bus intelligibilibus:vt materia formis ſenſibilibus:ad/
dit tamen differentiã.Nam eſſentia materie eſt potẽtia:
ita vt potentia ſit differentia eſſentialis materie:ſi habet
differentiã eſſentialẽ:vt in libro de ſubſtãtia orbis diſpu
tatum eſt.Intellectus v͛o non eſt eſſentialiter potẽtia:ſꝫ
potius poſſibilis dicitur a poſſibilitate:⁊ nõ a potentia:
vt per differentiam inter hec perſpicuuꝫ eſt.¶ Ad ſyllo
giſmũ eoꝝ nũc nihil reſpondet:neqꝫ curauit ipſuꝫ refer/
re nũc:ſed in.3.de aia.in p̃ncipio cõmenti.5.reſpondit ad
Mã itell's ipſum.vide.¶ Debes ſcire ꝙ intellectus materialis cuꝫ
dſnt ⁊ ꝯue/ materia cõuenit ⁊ differt:cõuenit quidẽ.p̊ ga ſicut mate/
niunt. ria nullã habet formã ſenſibilẽ de ſui eſſentia:ſed poten/
tia oẽs:ſic intellectꝰ materialis nullã habet formã intel/
ligibilẽ:ſed poſſibilitate ꝯtinet oẽs.¶ Secũdo.ga ſicut
materia efficit̃ in actu ens ꝓpter formã ſenſibilẽ:ſic ma
terialis intellectus efficit̃ actu intelligibilis per p̃ſentiaꝫ
Differẽtia. rei intellecte in eo:⁊ ſunt alie ꝯuenientie.¶ Differũt aũt
p̊ ga intellectus nõ recipit particulariter ⁊ ſignate:ſꝫ vl'r
⁊ abſtracte.materia v͛o particulariter ⁊ ſignate.¶ Se/
cundo differunt.ga materia ante formarum receptioneꝫ
nihil eſt:niſi ſola potentia vel priuatio:vt dicit Auer.12.
metaph.cõmẽ.14.Intellectus auteꝫ eſt aliqua eſſentia
abſqꝫ intelligibilibus:ſed includit carentiam illorũ cum
poſſibilitate ad illa.¶ Tertio.materia ponitur in gene/
re ⁊ in ſpecie propter formam.intellectus materialis nec
in genere nec in ſpecie:ſed ſolum redditur actu ĩtelligibi/
lis.¶ Quarto.que recipiũtur in materia ſunt forme ſin/
gulares.que v͛o in intellectu:ſunt vniuerſales.De his di/
ximus amplius in digreſſione.5.cõmẽti.3.de aia.¶ Ex
ys perſpicuum ꝙ bene dici poteſt hic intellectus mate/
rialis ⁊ poſſibilis.materialis quidem ſimilitudine mate
rie.poſſibilis v͛o poſſibilitate recipiendi:⁊ non ꝓpter po
tentiam receptiuã.Male autẽ nũcupatur ab aliquibus
intellectus paſſibilis.Naꝫ eſt ingenitus ⁊ incorruptus:ſꝫ
dianoea grece:latine rationabilis vel cogitatiua dici põt
intellectus paſſibilis:eo ꝙ hec pars anime:que dianoea
dicitur generatur ⁊ corrũpitur per corporis generationẽ
⁊ corruptionem:vt diximus ſupra.

¶ Et quando ponunt ꝙ hec ſubſtantia intel/
lectus materialis ſit ſolum ens in potẽtia ſi/
cut materia prima:non poſſunt dicere ꝙ ge
neretur ⁊ corrumpatur:quia quod in potẽ/
tia eſt:nõ generatur neqꝫ corrumpitur:ſicut
declaratum eſt in eſſe materie prime.

¶ Videtur hic remouere dubiũ.qđ eſſe poteſt tale.vtrũ Com.26.
dato ꝙ intellectus materialis ſit pura potentia:vt mate/
ria p̊ma eſt:ſic generabilis ⁊ corruptibilis.Reſpõdet ꝙ
non:⁊ ſyllogiçat ſic.nulla pura potentia generat̃ vel cor/
rumpitur:vt in libris Phoꝝ p̃ſpicuũ.Intellectꝰ eſt pu/
ra potentia.ergo non generat̃ neqꝫ corrumpitur.vel for/
te hic confutat aliã antiquoꝝ poſitioneꝫ:qui dixerunt ꝙ
intellectus eſt eſſentialiter potẽtia:vti p̊ma materia eſt:
⁊ tamẽ cõgeneratur nobiſcũ:⁊ nobiſcũ corrũpit̃.¶ Ad
hos ergo obycit ꝙ hec duo contradicunt ſibimet.Nam
nulla pura potentia eſt nata corrumpi.omne eniꝫ quod
corrumpitur:vel eſt actus vel habẽs actum.ſimiliter oẽ
qđ generatur:vel eſt actus vel habens actũ.⁊ forte inten
dit aliud:ſed nõ curo.Nam vtcũqꝫ ſit parum refert.

¶ Alexander auteꝫ qui fuit de poſtremis in/
quiſitoribꝰ ſentit ꝙ natura huius partis in/
tellectus non eſt aliud niſi preparatio que/
dam in anima.

¶ Et ga quorũdã antiquoꝝ poſitio fuit ꝙ materialis in/ Com.27.
tellectus ſit pura potentia:⁊ ſit genitꝰ ⁊ corruptibilis:nũc
oſtendit Alexã.fuiſſe huius opinionis:⁊ ordinate narrat
eius poſitionem ⁊ argumentuꝫ eius.¶ Imaginat̃ ergo Põ Alex.
Alexan.ꝙ rationalis anima eſt forma humani corporis
traducta ex ſemine ⁊ virtutibꝰ ⁊ potentys elementoruꝫ:
⁊ ſimiliter corruptibilis ad corporis diſſolutionẽ.Tunc
imaginat̃ cũ aia illa cõnaſci quandã p̃parationem.i.ca/
pacitatem ad oia intelligibilia:que capacitas ſeu prepa/
ratio eſt priuatio intelligibiliũ ſeu carentia illoꝝ cũ poſ/
ſibilitate ad illa.eo enim ipſo ꝙ rationalis aia ex ſemine
traducitur:naſcitur capax perfici ab omnibꝰ intelligibi/
libus.hec capacitas ſeu preparatio ſeu priuatio intelligi/
bilium apud ipſum eſt intellectus materialis.ergo ſicut
anima rationalis generatur ⁊ corrumpitur:ſic ſua capa/
citas vel preparatio ad intelligibilia ꝯgeneratur vel cõ
diſſoluitur.per ſe auteꝫ nec generatur nec corrumpitur.
¶ Et ſi querat̃ ab eo quare hec capacitas ſeu p̃paratio Dubitatio.
non cõnaſcitur anime bouis vel equi:ſed ſolũ anime ho
minis.¶ Reſpondet ipſe ga rationalis anima eſt perfe Solutio.
ctior ceteris:quũ ſit maximũ in qđ poteſt natura.⁊ ideo
ſibi cõnaſcit̃ hec preparatio.cum ceteris v͛o nõ.¶ Et ſi Duᵒ 2ᵒ.
queratur ab eo an hec capacitas ſit organica.¶ Rñdet̃ Rx:
ꝙ hec capacitas nec eſt ſenſuum interioꝝ nec exteriorũ
aliquis.nam quilibet iſtorum conſequitur vnionem aie
rationalis ad organa.Sed intellectus hic materialis eſt
pura capacitas ſequens eſſentiam nature rationalis:vt
anima rationalis:⁊ non vt eſt actus omnium organorũ:
⁊ hoc modo differt a ſenſibus apud eum.

¶ Et hoc ideo mouetur dicere:quia Ariſto/
teles aſſimilauit intellectũ materialem p̃pa/
rationi:que eſt vt tabula raſa ad recipiendũ
omnes formas:⁊ ipſe opinatus eſt ideo ꝙ
ſubiectũ p̃parationis eſt aĩa ⁊ cum aĩa.

¶ Inducit nũc argumentũ Alex.ad opinionẽ ſuã fulcien Com.28.
dam.⁊ eſt ex verbis Ariſt.ſic.Ariſto.comparauit intelle
ctum materialẽ preparationi tabule raſe ad recipiendũ
omnes picturas:⁊ nõ ipſi tabule.ergo ĩtellectus eſt p̃pa/
ratio:⁊ nõ materia.⁊ ſic tabula anime ipſa raſura ſeu p̃/
paratio intellectui materiali comparabuntur.⁊ per con/
ſequens ſubiectũ huius preparationis eſt ipſa anima ra/
tionalis ex ſemine traducta:⁊ cum ea permanens ⁊ fixa
coeua ei:⁊ nunꝗ̃ corruptibilis per ſe:neqꝫ per ſe genera/
bilis:quũ cõgeneret̃ ⁊ quũ producatur.Sic igit̃ Alexã.

opinaꝛ ꝙ priuatio intelligibiliũ cũ potẽtia ad illa ſit intellectus materialis:queꝫ preparatio dici poteſt.

¶ Ex hoc trahitur argumentum ꝙ hec preparatio adueniat cum eſſe anime: quemadmodum alie preparationes cũ ſubiectis adueniunt ſuis. Et quidem ſm veriſimile apparet ex radicibus Ariſtotelis ꝙ ipſa ſit preparatio. Siquidez eniz ipſa eſſet ſubſtantia: tunc intelligibilia que ſunt etiã per ſe forme rerum ſenſibilium non fierent: ⁊ eſſent ſm hoc itelligibile ⁊ ſenſus res vna omni ex parte: ⁊ ex ea parte qua eſt intelligibile non eſſet poſſibile cognoſcere eſſentiam reruz. Finis deniqꝫ huius rei eſt ꝙ ſermo iſte ſilis eſt ſermoni formarum intelligibilium:que apparent in eſſe eoꝝ ꝙ in eis non eſt aliud niſi rei ſenſate forma. ⁊ niſi hoc eſſet:nullo mõ daret ad cognoſcendũ ſeipſaz. ſubſtantia enim vnius rei non facit alterius rei ſubſtantiam intellectam inquantum eſt alia ab ea. Et hec quidem res eſt cum alijs que ſunt hic neceſſaria:ad ſciendum vnam de magnis rephenſionibꝰ:quas de his in alijs narrauimus locis. Confirmatio ꝟo Alexandri eſt quia tenet eſſe per ſe notuz ꝙ iſte intellectus eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis:quoniam non habet naturam niſi poſſibilitatis ⁊ preparationis. ⁊ hec res/per deum/non eſt res clara. veruz ipſa eſt dubitatione digna: atqꝫ inquiſitione. ſed eſt cui contradici poteſt:ſicut cõtradiximus:qꝺ nunc pretermittamus.

Coñ.29. ¶ Hunc textũ ideo feci ita longuz:qm̃ volo te ſcire ꝙ in alijs codicibꝰ nõ iueniꝛ:ſed ſic ſcriptũ legimꝰ.vz.⌊Et quidem quũ arguit ꝙ ille intellectus eſt igenerabilis ⁊ icorruptibilis:qa hꝫ ſolũ naturã poſſibilitatis ꝑparationis. nõ eſt hoc ſine dubitatiõe:ſed eſt cui ꝯdici põt:qꝺ ꝑtermittamus.⌋ Nec plus iueni in codicibus noſtris:ſed qm̃ rẽ nõ vidi in ꝓpria ligua/enitar exponere totũ.eſt ꝑterea alia cã:ꝙ.ſ.nos nõ expoſuimus Auer.ꝓut ꝟba ſonant.ſꝫ quãtũ ad rẽ mõ ſiue ꝟba illa prima ſint in Arabico ſiue nõ:ꝓpoſitũ nr̃m nõ deſtruit. Intẽdimus eniz dicere opinionẽ nr̃az de beatitudine:cũ qua accepimus Auer.tãqꝫ baculũ. ¶ Sumit ḡ ꝑ corrolarie vñ traxit argm̃ ſue poſitionis Alex.⁊ ingt.⌊Et ex hoc trahiꝛ argumẽtũ ꝙ hec ꝑparatio adueniat cũ eẽ aie:queadmodum alie ꝑparationes⌋.ſ.in ſenſibꝰ ⁊ in reliqs.⌊Cũ ſubtis adueniunt ſuis.⌋ Ecce ꝙ ex illis ꝟbis Ariſt.cõcluſit Alex.ꝙ intellecꝰ materialis ſit ꝑparatio:⁊ ſil̃ cũ rõnali aia adueniẽs:⁊ ꝑ ꝯñs nõ per ſe:ſed cũ alio generaꝛ.⌊Et qdẽ ſm veriſile.⌋ Nũc enumerat oẽs ꝯiecturas ꝓ Alex.ſ.ꝙ intellectus mãlis ſit ꝑparatio. Primo.qa ſi intellectus eẽt ſuba ipſa aie:tunc intelligibilia que ſunt ꝑ ſe forme rerũ nõ fierẽt.ſ.ſub eẽ intelligibili.appellat intelligibilia formas rerũ ſenſibiliuz qm̃ intelligibilia ſunt vl̃ia:⁊ vl̃ia ſunt forme cõpoſitorũ mãliũ:vt in ꝑ de aia declaraui.in expõne cõmenti.8. Eſt ḡ hec ꝯñtia.ſi itell̃s eẽt ſuba rõnalis aie:tũc vl̃ia nõ eẽnt intelligibilia.⁊ hãc nõ ꝓbauit ipſe.põt tñ deduci ſupponendo ꝙ oĩs virtus educta de potentia materie recipit formas particulares tm̃. Tũc arguo.ſi intell̃s eſſet ſuba aie rõnalis:quũ apud Alexã.illa educaꝛ de poꝰ materie:tũc eẽt virtꝰ educta de poᵃ materie:⁊ ſic non reciꝑet niſi formas ꝑticulares:q̃re vl̃ia nõ eẽnt itelligibilia:ſꝫ adhuc ſenſibilia.⌊Et eẽt.⌋ Scꝺo arguit.ſi itell̃s mãlis eẽt ſuba aie:itelligibile ⁊ ſenſibile eſſent idẽ ſimpl̃r.hec ꝯñtia deduci põt vt ꝑᵃ. Nã ſi itell̃s eẽt virtus ⁊ eẽntia aie:tũc eẽt educta de potẽtia mãe:⁊ tũc intellecta eẽnt ſingularia:et ꝑ ꝯñs itellecta eẽnt ſenſus.i.res ſenſate ſingulares ⁊ demõſtrate.⌊Et ex ea parte.⌋ Tertio.ſi intell̃s eẽt ſuba anime:tũc ꝑ itelligibile:inqũtũ intelligibile:non poſſet cognoſci ſuba rei mãlis ⁊ ſenſibilis.ꝯñtiã non deducit.põt tñ deduci:qa ſi intellectus eẽt ſuba aie.eẽt virtus corporalis educta de potentia materie:vt dixi:⁊ per ꝯñs intelligibile eſſet ſingulare.ergo non poſſet res ſingularis intelligi.ſed tm̃ ſentiri:⁊ particulariter cognoſci:qꝺ nõ eſt intelligi:⁊ ſic per intelligibile inquãtuz intelligibile nihil cognoſceretur:quũ illud nõ eſſet.⌊Finis deniqꝫ.⌋ Ultio concludit ꝙ res intelligibiles:⁊ res ſenſibiles non differrent.ſed eſſent vna res in eẽ:vt poteſt ex dictis ꝯduci:vñ dicit.⌊Finis deniqꝫ huius rei eſt ꝙ ſermo iſte ſimilis eſt ſermoni formarũ intelligibiliuz⌋ Non ꝙ forme ſint itelligibiles vere.⌊Que apparẽt in eſſe eoꝝ ꝙ in eis non eſt aliud:niſi rei ſenſate forma.⌋quaſi dicat ꝙ intelligibilia non differũt ab ipſis ſenſibilibꝰ quãtũ ad rem:vult itaqꝫ dicere ꝙ iuxta dicta Alexãdri opꝫ dicere ꝙ itelligibilia ⁊ ſenſibilia non differũt in eſſe:ſed ſunt vnũ re:⁊ eſſe. Et hoc etiã ꝯcedimus nos ⁊ omnes. Nam forme rerũ naturaliũ.vt apte mouere ſenſus:ſunt forme ſenſibiles:vt ꝟo mouent intellectum ſunt intelligibiles ⁊ vl̃es:⁊ ꝙ intelligibilia ⁊ ſenſibilia non differant:probat.d.⌊Et niſi h̃ eẽt: nullo modo⌋.ſ.res mãlis.⌊Daret ad cognoſcendum ſeipſaz⌋ Nam ſi eſſet intelligibile ſm rez ⁊ eẽt aliud a forma ſenſibili:tũc per ipſuz intelligibile nõ cognoſceretur ſenſibile:cuius cauſam dicit.⌊Subſtãtia enim vnius rei non facit ſubam alterius rei intellectam: inquantum eſt alia ab ea⌋ Ergo ſi itelligibile eẽt penitus diuerſuz a ſenſibili a quo abſtrahiꝛ:nõ poſſet illud cognoſci per ipm̃: qa per rem penitus aliam nihil cognoſcitur:⁊ tu ſupple niſi per accidens. Nam diuerſuz poteſt per diuerſuz cognoſci per accidens.vt ſubſtantia per cognitionem accidentium. Colligendũ ergo de mẽte Alexã.ꝙ intellectus non ſit ſube aie rõnalis:ſcꝺo ꝙ intelligibilia nõ ſunt alia a ſenſibilibus.hec duo Alexã.in his verbis voluit dicere⌊Et hec qdem.⌋ Nunc quaſi innuit vtilitatem ſcꝺi conceſſi ab Alex.ait enim ꝙ illud zm̃.ſ.ꝙ intelligibilia ⁊ ſenſibilia ſunt idem re ⁊ eſſe:eſt proficuuz ad deſtruendum vnuz magnum errorez.ſ.illud qꝺ credit Plato. Ipſe eni poſuit intelligibilia eſſe ideas ſeparatas ſm eſſe oĩno diuerſas a rebꝰ ſenſibilibus.⁊ ꝓpterea ad ipm̃ ſequitur ꝙ per illas res ſenſibiles non cognoſcerẽtur:cuius contrarium enitebaꝛ probare.ſic igitur illud zm̃ eſt vtile:quod ipſe ait ſe alibi explicaſſe⌊Confirmatio.⌋ Nũc dat cãm quare credit Alexan.intellectuz eſſe ingenerabilez ⁊ incorruptibilẽ:⁊ vtiꝛ hac ratiõe:qa nulla priuatio eſt gñabilis ⁊ corruptibilis:ſed intellectꝰ materialis eſt ꝑuatio: vt per dicta cõſtat:qa nõ habet naturam niſi poſſibilitatis ⁊ ꝑparationis.ergo eſt icorruptibilis ⁊ ingeˡⁱˢ. ¶ Ex ijs tria credit Alexã.primo ꝙ intellectus non ſit ſubſtãtia anime rõnalis.ſ.ꝙ ſit ipſa aia omnino:ſcꝺo ꝙ intelligibilia ⁊ ſenſibilia ſunt idem ſm eſſe ⁊ rem:⁊ differũt ratione:pro quãto ſenſibilia:vt ſenſu percepta:itelligibilia vt intellectu concepta:tertio ꝙ intellectus materialis ſit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis:⁊ hoc qa eſt ꝑuatio intel

ligibilium cum anima ipſa cōgenita. Auer. quantum ad hęc omnia conuenit: ipſe eni vult intellectum materialē non eſſe aīam rōnalem: ſed parteꝫ animę rationalis de foris accedētem: vt diximus: ex qua ⁊ dianoea reddiẗ rationalis aīa tota. Cōcedit ſcđo ꝙ intelligibilia ⁊ ſenſibilia ſunt idem re ⁊ eſſe: differunt tñ ratiōe: ꝯcedit tertio ꝙ intellectus mālis eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: dıꝫt autem in quarto: qđ tacite Alexāder induxit ad probandum tertiū. ſ. ꝙ intellectus ipſe ſit priuatio itelligibiliuꝫ: imo eſt actus ⁊ forma reſpectu corporis humani: eſt ꝟo potentia intelligibilium: ⁊ ſic Auerroes vult ꝙ intellectꝰ nullo modo ſit corruptibilis. Alexander vult ꝙ ſaltem per accidens ad animę generationeꝫ ⁊ corruptionē corrūpatur: ⁊ hoc ſubſcribit. d. [Et hęc res per deum nō eſt clara: verum ipſa dubitatione digna: atq̃ ingſitione] q̄ſi dicat. qꝛ lꝫ quantum ad poſitionem in ſe ſit vera: tamen quātuꝫ ad motiuuꝫ eius nō eſt res nota: ⁊ ꝓpterea addit [Sꝫ eſt cui cōtradici poteſt: ſicut ꝯdiximus]. ſ. 3° de aīa. cōmē. 5. ⁊. 14. [Qđ nunc ꝑtermittamus] ⁊ ſic Alexan. et Auerroes in tribus cōueniunt: ſed in quarto tacite ſignificato: non conueniunt. Et ſic ſi littera ſtat hoc modo: tota res patet: ſi ꝟo ſtat ſecūdo modo: res eſt facilior: ⁊ ex te intelligere potes. ego ꝟo rem nō hauſi in proprio fonte: ideo hęc ſufficiant ad textum.

Sed in hoc Ariſtoteles nō firmiter manifeſtauit ſentētiam ſuam: eo ꝙ ſuperficies ſui textus ſuſtinet duo ſimul: primo. ſ. ꝙ ſit permutabilis: ſcđo ꝟo ꝙ ſit ſeparabilis.

Com. 30. Recitata poſitione Alexandri. ⁊ viſo qd in illa ſentiēdum eſt. nūc quanta ſit in Ariſt. verbis obſcuritas: ⁊ ambiguitas: vult breuibus perſtringere. Eſt aūt ſciēduꝫ ꝙ textus Ariſtotelis dant duo contraria. ſ. ꝙ intellectus ſit corpori humano cōiunctus: ⁊ non ſeparabilis: ⁊ ꝙ ſit ſeparabilis. ſcđo eni de anima ſic dicit. [Quibuſdam ꝟo adhuc ineſt ⁊ ẜm locum motiuum. alteris autem intellectiuum ⁊ intellectus: vt hominibus: ⁊ ſi aliquod alterum hꝰ: aut ⁊ honorabilius.] In qbus verbis ſatis accipi pōt ꝙ intellectus ſit humano corpori coniūctus ⁊ inſeparatus: ⁊ idem colligi poteſt locis fere innumeris: in textu ēt Ariſtote. contrarium colligi nemo dubitat: dicit eniꝫ ibidem in ſecundo de anima ſic. [Sed videtur genus alterum animę eſſe: ⁊ hoc ſolum contingit ſeparari: quemadmodū perpetuum a corruptibili] Ecce directe ꝯtrariuꝫ huius: ſic ergo ex verbis his oppoſita poſſunt colligi: ⁊ hꝫ eſt qđ dicit: eo ꝙ ſuꝑficies ſui textus ſuſtinet duo ſimul: primo. ſ. ꝙ ſit permutabilis. i. corpori cōiunctus: ⁊ ꝑ conſequens ad illius tranſmutationem euariabilis: ſecundo ꝟo ꝙ ſit ſeparabilis: ⁊ per conſequens ꝙ non ſit corpori coniunctus: vt per textus predictos ſatis conſtat.

Et poteſt itelligi ꝓ ſeparabile ꝙ nō ſit virtus in corpore recipiēs diuiſioneꝫ corporis: ſcꝫ vt diuidatur ẜm diuiſioneꝫ corporis: q̄ꝫuis a corpore neceſſariam habeat depēdentiaꝫ/ mediāte anima: ⁊ ꝓpter hoc ſuſtinet ꝙ nō in toto ſeparabilis ſit: ſuſtinet etiaꝫ ꝙ ſeparabilis ſit: qꝛ ſeparabile nihil aliđ eſt: niſi quod eſt ſeparabile. Et ꝓpter hoc diximus hoc apud nos non bene eſſe declaratum.

Com. 31. Debes ſcire ꝙ forma dupliciter intelligiẗ ꝯiungi ſubiecto ⁊ materię. Uno modo qa ineſt eſſentię materię dando materię eē: ⁊ perfectuꝫ eſſe: ⁊ hoc modo virtutes corporum cęleſtium inſunt corporibus cęleſtibus: ſcđo mō qa ineſt materię diuiſibiliter: ⁊ ẜm ptes: ita vt tota ſit in tota: ⁊ pars in parte: ⁊ hoc pacto forma recipit a materia diuiſionem: ⁊ eſſe extenſum: ergo per oppoſitū poteſt intelligi formam ſeparari dupliciter: vel qa ineſt materię: ſed non diuiſibil'r: vel qa ſeparatur a materia: ⁊ quantuꝫ ad eſſe extēſum: ⁊ quātum ad dependentiam. Tunc hac diuiſione ſtante docet cōcordare textus: ꝙ. ſ. quando habetur ꝙ intellectus eſt ſeꝑabilis: intelligit ꝙ non ſit virtus in corpore recipiens diuiſionem: lꝫ dependeat a corpore: ⁊ inſit ei mediante anima. ſ. dianoetica: vel diſcurſiua: quę cogitatiua etiaꝫ nūcupatur: ⁊ ſic iſti ſermones nō contradicunt: qa ſtat intellectum eſſe coniunctum ⁊ ſeparatum. Coniunctū ꝓpter dependentiā: ſeparatum ꝟo ꝓpter indiuiſibilitatem: verū ſi capitur ſeparabile pro eo quod diuiſione ⁊ depēdentia eſt ſeparabile: ſic textus cōſtructus ꝯdicunt. ⁊ hoc dicit. ſuſtinet etiaꝫ ꝙ ſeparabile ſit: quia ſeparabile nihil aliud eſt: niſi qđ eſt ſeparabile. quaſi dicat. ꝙ accipiendo ſeparabile pro eo qđ depēdētia ⁊ diuiſione ſeparatur: textus cōtradicunt. ⁊ ꝓpter hꝫ. inquit. diximus hoc apud nos non bene eſſe declaratuꝫ: quia ſcilicet. neſcimus quomodo Ariſtoteles vtatur verbo ſeparabile. ⁊ ſic per ea que dicit in libris de anima nihil certi habetur. Sed ambiges: nam apud Auerroē valet. hęc forma eſt ſeparabilis diuiſione. ergo eſt ſeparabilis dependentia. hoc eſt. bene valet. hęc forma non eſt diuiſibilis per diuiſionem ſubiecti. ergo eſt independēs ⁊ ſepata a ſubiecto: ⁊ ſimpliciter incorruptibilis. hęc ſunt deducta in libro de ſubſtantia orbis. ⁊ tu quere expoſitionem noſtram. Et ſic videtur ꝙ ſi intellectus eſt ſeparabilis diuiſione: non poteſt intelligi dependere a materia mediante anima vel per ſe: quum prima ſeparatio inferat ſecundam. ⁊ ſic laborauit ipſe ad impoſſibile. Dubitatio. Dici poteſt vno modo ꝙ apud Auerroem incertum eſt an omnis anima indiuiſibilis ſit ſeparata a ſubiecto: vt de animabus bouis ⁊ equi ⁊ cęterorum brutorum: quū ſint virtutes appręhenſiuę. Sed poſito ꝙ apud ipm illa ſic ſe habere: ſit per ſe notuꝫ: ſaltem apud omnes nō eſt conceſſum. Nam multi concedunt animam eſſe indiuiſibilem: ⁊ totam in toto: ⁊ totam in qualibet parte: ⁊ tamē eē dependentem a materia: vt ſunt animę brutorum perfectorum: ⁊ tunc Auerroes hic loquitur quantum ad illud quod per ipſum dici poteſt: vel per aduerſarium veritatis: vel per aliuꝫ quemcūq̃. Sic ergo vult habere ꝙ per ea quę ſcribuntur in libris de anima non ſatis conſtat qđ de intellectus ſeparatione ſenſerit ipſe. Solutio.

Preter illud qđ habemus ab octauo phyſicoꝝ. Nam ibi diciẗ ꝙ nō diuiditur ad corporis diuiſioneꝫ: nec eſt mixtus materię. relinquitur ergo ꝙ in toto ſit ſeparabilis: ⁊ hꝫ eſt cōtrarium coniunctionis: ⁊ contradictio huius cōtrarietatis nō eſt declarata.

Docet nūc ex quo libro ſciri poteſt intellectuꝫ eſſe ſimpliciter diuiſione ⁊ dependentia ſeparatum: poſtq̃ꝫ ex libro de anima ſciri nō poteſt. Et videtur ꝙ ſua ratio primo aſpectu ſit hęc. primus motor eſt virtus indiuidua ⁊ ẜm eē ſeparata a materia. Intellectus eſt p̄mus motor. ergo intellectus eſt virtus ſeparata ⁊ ẜm eſſe ⁊ diuiſionē a materia. huius tangit maiorē dicens. [Preter illud qđ habemus ab octauo phyſicorum. Naꝫ ibi dicitur ꝙ nō diuiditur ad corporis diuiſionem: nec eſt mixtus materie]. ſ. depēdens in eſſe ⁊ conſeruari ab illa. ⁊ hęc eſt maior. ⁊ loquitur de primo motore. deinde ſubſcribit cōcluſionem Com. 32.

ſionem.d.relinqtur ergo ꝙ in toto ſit ſeparabilis.ſ.diui/
ſione ⁊ dependentia:⁊ hoc eſt ꝯtrariũ coniũctionis quẽ
dicit̃ ſimpl'r inſepatio ⁊ ꝯiunctio:deide laudat ſe.d.⁊ cõ/
tradictio.i.ſolutio huius ꝯrietatis in libris de aia:⁊ octa/
Qõnes, uo nõ eſt declarata ab aliquo añ me.❡Sed ambiges:
nã minor huius rõnis eſt falſa:nam intell's mãlis nõ eſt
primus motor:quũ ſit īfimus ītellectuũ ſepatoꝝ:vt dicit
in.3.de aia.cõ.19.Scdõ Arꝫ.declarauit īdiuidualitatẽ ⁊
īmãlitatez p̃mi via motus ẽterni.Sz vt dicit Auer.7.p̂ᶜ
phiẽ.cõ.31.Mouit Arꝫ.intellectũ agẽtez ponere abſtra/
ctũ factio vl'ium.Tertio ꝙ intell's ſit ſepabilis declarat̃
per regulã traditã p̊ de aia.ſ.ſi aliqđ operũ eſt ꝓpriũ con
tingit ſeparari:vt dicit Themi.⁊ Auer.ibidẽ.cõmen.13.
Rẽ: ❡Uno mõ dici põt ꝙ Auer.omittit ſermonẽ de itelle/
ctu mãli:⁊ quaſi incidẽter trãſit ad ītellectũ agẽtem:mõ
intellectus agẽs:⁊ p̃mus motor ſunt vnus ⁊ idẽ re ⁊ diffe
rũt rõne.Nã p̃mus motor dicit̃ reſpectu p̃mi mobilis:⁊
inquãtũ per viã p̃mi ẽterni motus eſt deductus:dr̃ ꝟo i/
tellectus agẽs:put eſt p̃nᵐ intelligibiliũ vl'ium ⁊ abſtra/
ctoꝝ:⁊ ſic nihil ꝓhibet minorez eẽ verã de ītellectu agẽ/
Solo non placet. te.❡Hẽc expoſitio ſtare põt:ſed mihi non ſatiſfacit:qa
nõdũ de intellectu agẽte:qcꝗ̃ dixit:⁊ p̃terea ꝯcl'o eſt de
Solo Aũ. ītellectu mãli.❡Melius g̊ dici põt:ꝙ.ſ.Auer.declarat
intẽtuz a ſimili:hoc.ſ.mõ:oẽ qđ mouet motu ẽterno:vel
equiualẽti motui ẽterno:eſt ſimpl'r īdiuiduũ ⁊ ſeparatũ.
Cui addas hãc minorem:ſed intell's mãlis mouet motu
ẽterno:vel opinione equalenti motui ẽterno.g̊ eſt indiui
duus ⁊ ſimpl'r ſeparatus:maior cõſtat:nã opatio ſua eſt
intelligere quod eſt abſtractius motu cẽli:⁊ ſic cõcl'o eſt
inducta quaſi per conſimilem demõſtrationez:per quã
⁊ de primo motore ratiocinatus eſt.Et tunc perſpicuuz
ꝙ multis vẏs poteſt demonſtrari id de intellectu:⁊ oẽs
fere incidũt in vnam:⁊ ſic difficultates ceſſant.

❡Adhuc ẽt qa virtus quẽlibet quẽ nõ diui/
dit̃ ad corporis diuiſionẽ ſeparabilis eſt.

Com.33. ❡Secũdo p̃ncipal'r p̃ viã poſitã in libro de ſuba orbis:
idẽ arguit:⁊ rõ ſic cõponit̃:ois forma ſeu virt⁹ad corpo/
ris diuiſionẽ indiuidua:eſt ſimpl'r ſepabilis:ſz itell's ma
terialis eſt virtus ad corporis diuiſionẽ īdiuidua.g̊ ſim/
pliciter ſeparabilis.Hẽc rõ eſt ſubtil'r diſputata in libro
de ſuba orbis.⁊ tu vide dicta nr̃a illic.⁊ dicta alioꝝ.

❡Et qui hꝫ radices apud ſe:ꝙ forme inue/
niunt̃ quẽ non hñt relationis nãm:qđ cõtra/
dicet eſſe p̃parationes hoc modo.

Com.34. ❡His expeditis redit ad Arꝫ.⁊ oñdit ꝙ dcm̃ ſuũ de itel
lectu mãli eſt falſum.ſ.ꝙ ſit p̃paratio.⁊ q̃ſi arguit.nulla
forma ſeparata eſt p̃paratio:ſed intell's eſt forma ſepata
ꝓ nũc dicta.g̊ nõ eſt p̃paratio:hãc rõnẽ tãgit ſub forᵃ in/
terrogatiõis.d.[Et qui hꝫ radices apud ſe].ſ.nũc dictas:
⁊ alibi[ꝙ forme iueniunt̃:q̃ nõ hñt rel'onis nãm].i.q̃ ca
rent dependẽtia a ſubiecto ⁊ mã:ſubaudi:⁊ ꝙ itell's mã/
lis eſt forma hꝰ.[Quid cõtradicet]dicendo ſup.intelle/
ctũ.[Eſſe p̃parationes]vel de nũo p̃parationũ.[Hoc
mõ]quaſi dicat nemo.⁊ ſic Alexander errat.

❡Multo fortius cum eo qđ videmus in eẽ
huius p̃parationis:ꝙ eſt vna numero in oi/
bus hominibus:plures tamẽ per accidens.
Qđ in formis nõ eſt materialibus:ſed p̃ter/
mittamus hoc:qa alterius eget inq̃ſitiõis in
loco alio:⁊ redeamus ad dictũ noſtrum.

Com.35. ❡Ultimo cõtra Ariſto.arguit.nulla forma mãlis vel p̃/
paratio mãlis eſt vna numero in hoibus:ſed intell's mã/
lis eſt vnus in oibus hoibus.g̊ non eſt p̃paratio vel for/
ma mãlis.p̃mo ponit minorẽ.d.[Multo fortius cuz eo
qđ videmus in eſſe huius p̃parationis ꝙ eſt vna nũo in
oibus hoibus:plures tñ per accñs]hẽc eſt minor:deide
tãgit maiorem.d.[Qđ in formis nõ eſt mãlib⁹]Hẽc ma
ior.ſ.ꝙ nulla forma mãlis eſt vna in pluribus:deinde ſe
excuſat ⁊ remittit rẽ ad aliđ tp̃s:⁊ ſic ꝑſpicuũ eſt multis
modis peccatũ Alex.❡Debes ſcire ꝙ intell's mãlis ꝑ
eſſentiã eſt vnus nũo in hoibus oibus apud hũc:nã forᵃ
mãlis multiplicat̃ inquãtũ recipit̃ in ſubto quãto ⁊ extẽ
ſo:qa ꝟo itellectus mãlis eſt ſeparatus a mã ⁊ dimẽſiõe
caret cauſa multiplicationis:⁊ ſic ponit eũ vnũ numero:
eſt ꝟo plures per accñs:hoc eſt ꝑꝑ opiones diuerſas de/
pendẽtes a diuerſis intẽtionib⁹ cogitatis:vel ꝑ accñs:vt
colũna eſt dextra ⁊ ſiniſtra ꝓpter relationẽ in aiali:⁊ nõ
in ea:ſic intell's eſt multus:relationib⁹.ſ.ad diuerſos ho/
mines.❡Sz iuxta hẽc.qa ipſe multa dixit de ſeparabi/
litate:q̃ramus an intellectus mãlis ſit vnus in oib⁹homi
nibus.Et lꝫ Auer.in.3.de aia.multis rõnibus:⁊ accumu/
late declarauerit ītellectũ mãlem eẽ vnuz nũo in oibus
hoib⁹:in p̃nti loco id vnica rõne tm̃ amplexus eſt:⁊ ꝯſi/
ſtit in duab⁹ ꝓpõnib⁹.Prima.oẽ ſeparatũ a mã ſm̃ rez
⁊ eẽ eſt vnũ nũo in tota eius ſp̃e.vt p̊ cẽli accepit.cõ.90.⁊
12.p̂ᶜ phiẽ.cõ.49.Scđa ꝓpõ.intell's mãlis eſt re ⁊ eſſe
ſeparat⁹ a mã ⁊ corpore:vt in p̃nti loco ſyllogiẓauit.Ex
ẏs in pᵃ figura dedit ꝙ itell's mãlis eſt vnus nũo in tota
eius ſp̃e:⁊ in oib⁹ hoib⁹:quoꝝ eſt actus ⁊ forma:queãd/
modũ intell's lunẽ in eius tota ſp̃e vna nũo eſt:⁊ in oibus
partibus lunẽ vnus nũo.H̃ videt̃ potiſſimũ argᵐ ei⁹.cẽ/
tera ei⁹ fundamẽta ſcripſimus in libro nr̃o de itell'u:⁊ in
expõne nr̃a de aia.Joãnes Sãdauẽſis in Auerroica fa/
milia vir laudatus multa ſcribit in.3.de aia.⁊ narrat ar/
gumẽta oia ꝓ Auer.⁊ etiã ꝯ eũ:⁊ nitit̃ ſatiſfacere eis.Sz
certe ex eius tot dicacitatib⁹ nõdũ accepimus:quonã pa
cto itell's ſit vnus nũo:⁊ poſſit eẽ forᵃ pluriũ loco ⁊ ſubie
cto diuerſis:ait eni Auer.p̊ meta.cõ.31.Unũ eni nũo nõ
inuenit̃ in plurib⁹:⁊ ſic ꝯgregare plura ad vnũ eſt ipol'e.
⁊ ibidẽ.cõ.28.inqt.Unũ eniz nũo nõ p̃dicat̃ de plurib⁹:
idẽ ⁊ ibidẽ.cõ.46.Jnqt eni ⁊ ipol'e vt genus vl'e oib⁹re/
bus ſit vnũ nũo:qm̃ ſi ita eẽt:tũc eẽt pol'e vt vnũ nume/
ro eẽt in quolibet:qđ eſt ipol'e.Tũc eni oia eẽnt vnuz in
actu.ſ.idiuiduale:⁊ ſic videt̃ repugnãs in dictis eius ꝯfi/
teri intell'm mãlẽ eẽ vnũ nũo:⁊ in eẽ:vel p̃dicari de plu/
ribus.Et Jo.cũ ſuis ꝟbis nullibi hẽc decl'auit.Jccirco p̊
decl'amus quo pacto H̃ poſſit Auer.ſoluere.Et dicam⁹ p̊
ꝙ apud ip̃m vnũ nũo ſeu idiuiduũ iterdum ſumit̃ ꝓ eo
qđ cũ alio ꝑꝑ diuerſitatẽ mãẽ ponit in nũo:⁊ H̃ dr̃ vnuz
nũo poſitiue:vt Socrates ⁊ Plato.Nã eſt forᵃ vel com
poſitũ ꝑꝑ mãm ⁊ ei⁹ accñtia diuerſum nũo ab alio eiuſ/
dẽ ſp̃ei ⁊ naturẽ.Alio mõ ſumit̃ vnũ nũo p̃uatiue:vt.12.
meta.cõ.14.⁊ eſt illud qđ eſt tale p̃uatiõe dr̃iarũ indiui/
dualiũ:qa ſicut plura nũo ſunt:q̃ icludũt dr̃ias idiuidua/
les:ſic vnũ nũo erit:qđ caret idiuiduis differẽtẏs:vt mã
prima eſt vnũ numero apud ip̃m:ſimil'r ⁊ intelligẽtia lu
nẽ:vel cuiuſuis orbis ⁊ deus dr̃ vnum nũo.Dicimus eni
Socratẽ vnũ nũo.mãm vnum nũo:⁊ deum vnũ nũo:et
certũ eſt ꝙ nõ eodẽ mõ H̃ ſic dicunt̃.❡Ulteri⁹dõm.ꝙ
vnum nũo p̃uatiõe:eſt dupl'r.Uno mõ qđ actu in eadez
ſpecie eſt plura nũo:ſꝫ poᵃ vnũ nũo:vt tres aq̃ in diuer/
ſis vaſellis.hẽ eni actu plures ſunt:poᵃ ꝟo vnibiles:quia
amotis vaſellis oẽs erunt vna.Alio mõ ꝙ actu ⁊ poᵃ eſt
vnũ nũo in ſui eſſentia:ſꝫ participatiõe efficit̃ plura nu/
mero:vt p̃ma mã:⁊ deus.Prima qdẽ eni mã in ſui eẽn/
tia caret differẽtẏs idiuiduis.ſꝫ põt eis ꝑticipare:qa:ſibi
poſſunt vniri forma:e qbus põt diuerſitatẽ hẽ:⁊ H̃ rur/

ſus eſt duplex.qͦdã:qͦ actu ꝛ poᵃ ꝛ eẽntia eſt vnũ nũo:
ꝛ cũ hoc eius eẽ ꝛ q̄dditas ſũt vnũ ſimplr̄:ꝛ h̄ pacto deꝰ
eſt vnus.Deꝰ.n.eſt vnus nũo:q̄a caret dĩntijs idiuiduis:
ꝛ actu ꝛ poᵃ:ꝛ eẽntia:ꝛ p̄ticipatione:ꝛ cũ h̄ in deo idẽ eſt
eſſe:ꝛ q̄dditas:indiuiduuʒ ꝛ eſſentia:forma ꝛ formabile:
vt dicit Ariſto.aliud eſt qͦ actu eſt vnũ in eſſentia:ſʒ p̄ti/
cipatione plura:ꝛ cũ h̄ eẽ ꝛ q̄dditas differũt in eo:vt mã
prima.❡ Ex ijs ſumi põt quo pacto itell's mãlis eſt vnꝰ
nũo in ſp̄e:ꝛ in oĩbus.Dicit̄ eni vnus nũo p̄uatiue:q̄a nõ
per incluſionẽ dĩarũ idiuiduarũ.Dicit̄ ſc͞do vnuʒ nũo p̄
eſſentiã:q̄a in eo idẽ eſt eſſe ꝛ q̄dditas:indiuiduũ ꝛ ſp̄es:
vt deus:opʒ eni imaginari ꝙ ſicut eq̄nitas:ſi eſſet ſep̄ata:
eſt tm̄ ipſa:vt Plato dicit:eẽt vna nũo in ſp̄e:ꝛ in oĩbus
equis:ſic intell's ſeu intellectualitas eſt tm̄ ipſa ꝛ ſep̄ata:
vna q̄dẽ per eſſentiã ꝛ in ſp̄e:nõ aliud indiuiduũ ab ipſa
q̄dditate.Et per h̄ p̄ſpicuũ p̄mo ꝙ intell's eſt vnus nũo
ꝛ indiuiduũ eq̄uoce:ſil'r p̄ſpicuũ itellectũ eẽ aliquo mo/
do plura:iquãtũ pluribꝰ eſt actus.Nã vt ſic acq̄rit q̄̃dã
pluralitatẽ:vt colũna reſpectu aĩalis dĩ dextra ꝛ ſiniſtra:
in ſe aũt nullũ hoꝝ dicit.7.phyſicę auſcultatiõis.cõ.20.
Imaginãdũ eni eſt ex intell'u mãli ꝛ dianoetica parte:q̄
apud Auer.cogitatiua dĩ:ↄfici vnã aĩam:quę rõnalis dĩ:
numerata ad corpoꝝ differẽtiã:lʒ itell's ſit vnus.❡ Ul/
terius ſeq̄tur ꝙ intell's eſt vnus nõ minus q̄̃ ſp̄es dicit̄
vna.ꝛ hoc Plato ait de ideis:ꝛ ideo nihil p̄hibet eẽ vnã
oĩum:vt vna eſt eq̄nitas oĩum equoꝝ:ſic vnus intellectꝰ
ſpecie oĩum hoĩum:lʒ aĩę ſint diuerſę nũo vt diximus:et
hoc nõdũ vidit Ioãnes.❡ Sʒ vnũ dubᵐ tm̄ reſtat.ſ.de
cauſa huius copulatiõis.ſ.intell's mãlis ꝛ hoĩs:ꝛ nos non
loq̄mur de cauſa finali:nã illa apud oẽs eſt ↄiũctio debi/
ta partiũ vniuerſi:quę exigit vt ſit aliqͦ mediũ iter cor/
poralia ꝛ incorporalia:ſed q̄rimus de cã effectiua p̄dictę
copulationis.Rñdet Ioãnes ꝙ nõ eſt aliqua cã actiua
niſi per accñs:ſicut eni ignis quantũ eſt ex p̄te ſua ſemp̄
arderet:ꝙ aũt nõ ardeat mõ hoc cõbuſtibile:ꝛ poſtea ar
deat:huius nõ eſt cauſa effectiua niſi p̄ accñs.ſ.reſpectu
huius:qui cõbuſtibile apponit igni.ita hic.Nãliter eniʒ
intell's perficit corpus humanũ ſuo mõ:ita ꝙ ex p̄te ſua
nihil deficit quin ſemp̄ qͦcũq̄ꝫ corpus humanũ p̄ficeret:
q̄a tamẽ non põt corpus p̄ficere:niſi exiſtat in actu:ideo
generãs Socratẽ eſt cauſa per accñs iſtius copulatiõis:
ꝛ nõ eſt q̄rere huius aliaʒ cãm agentẽ:ſicut aperiẽs fene/
ſtrã cauſa illuminatiõis:ꝛ approp̄inquãs cõbuſtibile cã
cõbuſtionis.Hęc eſt rñſio Ioannis in.3.de aĩa.Sʒ pace
ſua hęc reſpõſio falſa eſt.p̄ generãs hoĩem intẽdit gñare
eũ vt in ſpecie reponit̄.2.phycę auſcul.ſed hõ genitꝰ non
reponitur in ſpecie:niſi p̄ intellectũ mãleʒ apud Auer.ḡ
per ſe intẽdit copulationẽ intell's mãlis cum hoĩe:ꝛ p̄ cõ
ſequẽs agẽs eſt per ſe.Sc͞do dans p̄ ſe ſũmã diſpõneʒ p̄
aliqua forma:dat per ſe ꝛ eſt agẽs per ſe vnionis illiꝰ in
mã:ſed hõ gñans dat dianoeticaʒ partẽ:quę eſt ſumma
diſpoſitio:qua intell's ineſt homini.ergo eſt agens per ſe
copulationis.Dõm ḡ apud Ariſt.in libro de gñatiõe ani
maliũ.ꝙ pater mouet ad aĩam ſenſitiuam:cuius vltima
ꝛ perfectiſſima pars eſt dianoetica:quę eſt media p̄s for
mę hoĩs.Hęc quã cito eſt p̄ſens in materia:ſibi per eẽn/
tiam copulat̄ intellectus:de foris.ſ.accedẽs(vt dicit)Ex
quibꝰ tota rõnalis anima cõſtat:quę deiceps fit tota for/
ma hominis:ꝛ per hęc ſaluatur generatio.nã gñatio ho/
minis terminat̄ p̄mo ad hoĩeʒ:formaliter ad rõnalẽ ani
mam ratione vnius partis.ſ.dianoeticę.Et ſic q̄cq̄uid eſt
cauſa per ſe animę rõnalis eſt cauſa per ſe illius copula/
tionis:quum rõnalis anima nõ ſit aliud q̄̃ ille binarius:
ſcʒ intellectus:ꝛ dianoetica apud Ariſto.ꝛ hęc ignorauit
Ioãnes.❡ Debes tamẽ ſcire ꝙ huic poſitioni cõtradi/
ximus in libro de intellectu apertiſſimis demonſtratio/
nibus:ꝛ perſoluimus rõnes pro iſto viro.Et qm̄ hęc ſũt
tm̄ narrata:qui vult veritatem fidei:quęrat ibidem.Ibi
eni declarauimus poſitionẽ hanc non male eẽ nũcupa/
tum plaſma hoc eſt figmentũ.Sed diximus hęc quãtũ
Phis lʒ ꝛ potiſſime contra Ioãnẽ:qui ꝛ in philoſophia:
ꝛ theologia(vt mihi videtur)hereſiçauit.

❡ Et dicamus ꝙ nulla duarum ſententiaruʒ
horum hominum:qui vocati ſunt ſcientiaꝝ
inquiſitores de ſecta exiſtentes Ariſtotelis
de intellectu:eſt apud eos aliquid:quod de/
neget iſtum intellectum materialem intelli/
gere intellectus abſtractos:ita vt efficiat̄ in/
tellectus abſtractus vnum cum eo.

❡ Hactenus de itellectu materiali omnes q̄ſtiones per/ Com.36.
terminauit:vt ſi ſit p̄mo:deinde quid ſit:deinceps qualis
ſit:hoc eſt quę peculiaritates ſiue idiotropię ac proprie/
tates ſibi inſint:poſt hęc quare talis ſit:nunc ad rem pro/
poſitam cõdeſcendit:ac ad operis totius fineʒ elaborare
p̄ponit.vʒ.an intellectus materialis poſſit abſtractos in/
tellectus intelligere:ꝛ ſi poteſt:quanã via illud aſſequa/
tur.Accepit auteʒ p̄mo conſenſum oĩum peripateticorũ:
tam eorum qui materialẽ intellectum aſſeuerarunt eſſe
perpetuum:q̄̃ cęterorum qui eum genitum eſſe auſpica/
ti ſunt:nam hi omnes ꝛ ſi in natura eius diſcrepent:hac
in peculiaritate conueniunt:eum.vʒ.poſſe intellectus ſe/
paratos cognoſcere:ꝛ q̄a cognoſcere eſt multiplex:vt p̄
intentionem e re ipſa abſtractam:ꝛ per propriam ipſius
cogniti eſſentiam.Intellectus enim materialis res natu
rales ꝛ materię cõcretas cognoſcit:ꝛ ſeparatas ipſas na/
turas:illas quidem per intentionem:quã noſtri ſpeciem
vocant:ſeparataʒ e rebus ipſis:has ꝟo per eſſentias ea/
rum:quuʒ ipſę ſint tm̄ ipſę conſiſtentes ac abſolutę:nul/
liq̄ꝫ materię concretę:dum intellectus materialis phyſi/
cas apprę̄hendit res:cũ illis vnum fit per intentionem e
rebus ipſis ſeparatam:dum ꝟo res abſolutas cognoſcit:
efficitur vnum cum eis per eſſentiaʒ:cogniti.vʒ.ꝛ cogno
ſcentis.propter hęc ſubſcribit.[Ita vt efficiatur intelle/
ctus abſtractus]quem agentem vocant[Unum cũ eo]
quem materialem diximus:non quidem per intentiõeʒ:
ſed per vtriuſq̄ꝫ eſſentias.Hoc igitur eſt quod petit tãq̄̃
conſenſum omnium peripateticorum.Addit etiaʒ(Qui
ſcientiarum inquiſitores ſunt)naʒ theologi ꝛ qui practi/
cis vtuntur ſcientijs:intellectum materialem illos intel/
ligere autumant:verum nõdum quum corpori eſt iniun
ctus:ſed ab illo exolutus:quod fit in interitu ipſo hoĩuʒ:
vt poſterius adamuſim abſoluemus.

❡ Declaratũ eſt eni ꝙ illud qͦ itelligitur de
abſtractis non eſt aliud q̄̃ intelligere rẽ quę
per ſe ſtat.vʒ.intellectum agentem.

❡ Addit(Ita vt efficiat̄ intellectus abſtractus vnũ cum Com.37.
eo)Nunc hoc declarat:naʒ vt diximus mãlis intellectꝰ
intelligit res phyſicas:nõ tñ efficitur per eſſentiã vnum
cum eis:vt Empedocles credit:ſed per intẽtionem.Naʒ
res ipſę phyſicę per ſe nõ conſiſtunt:nec ſunt tm̄ ipſę:in/
tellectus ꝟo agens:cęteriq̄ꝫ intellectus exoluti:quũ ipſi
ſint tm̄ ipſi:ac proprijs eſſentijs conſiſtant:proprijs etiã
eſſentijs cognoſcent̄:hoc aũt vt diximus nihil aliud eſt:
q̄̃ intellectum mãlem effici per eſſentiã vtriuſq̄ꝫ vnum
cum eis:ꝛ p̄pterea inquit.[Declaratum eſt enim ꝙ illud
qͦ intelligitur de abſtractis non eſt aliud q̄̃ intelligere
reʒ:quę per ſe ſtat.vʒ.intellectũ agentem]qui eſt ipſe tm̄

ipſe:ꝛ

ipſe:⁊ ita ſi intelligens efficitur vnum cũ re cognita:hac in cognitione efficietur vnum per eſſentiam:non autem per intentionem e re ipſa abſtracta deciſam:quũ minime decidi poſſit:quum ipſa ſit cõſiſtens:tũq; ipſa.

Et iſte ĩtellectus mãlis ſi eſt ſubſtãtia ęterna:vt expoſitores oẽs teſtãtur:nõ eſt impoſſibile ei intelligere rem ęternã.Et ſi eſt p̃paratio ſoluz:vt dicit Alexander:non inuenit̃ ratio ꝑ quã d̃negari poſſit:quin efficiat̃ ęternum:veluti Auẽnaſar fatetur.

Com̃.38. Quia accepit vtroſq;.vz.ponẽtes mãlem intellectum ęternũ:⁊ ponẽtes eum genitum corruptibilemq; aſſeueraſſe eũ poſſe cognoſcere exolutum intellectũ:hoc exponit addens diſcrimẽ vtriſq; in ſectis.Ponẽtes nãq; eum ęternũ:duo fatentur:⁊ ꝙ poſſit abſolutos intellectus cognoſcere:⁊ ꝙ nõ opus ſit vt non ęternum fiat ęternum. Naz ipſe ſui idiotropia ac eſſentia ęternus eſt:ponentes v̾o eum genitum:duo etiã autumãt vel cogũtur dicere:⁊ ꝙ ipſe abſolutos cognoſcat intellectus:⁊ ꝙ nõ ęternuz efficiatur ęternuz:qđ hac ratiõe accipias:cognoſcẽs vnũ ſit cũ cognito:vt ꝯſenſu oĩum accepit:qđ autem ſit vnum cum ęterno:opus eſt vt ęternitatez adipiſcatur:aliter nõ vnuz:ſed diuerſa ⁊ diſiũcta fieret:qua e re ſi illa ipſa materialis ⁊ caduca p̃paratio intellectũ ęternum agentem vz.app̃hendat:quũ opus ſit:vt ęternitatez adipiſcatur:eo ꝙ cũ illo vnum ſit per eſſentiaz:erit conſentaneuz vt non ęternũ efficiatur ęternum:qđ Auẽnaſar ꝯcedit.Noſtri catholici ꝯtingentẽ a ſe nãm effici ab alio ęternã ponũt:rõnalis enim aĩa quũ a ſe ſit cõtingẽs:qa cępit eẽ:a deo ipſo ęternitatez adepta eſt:imo ⁊ Auicẽna ⁊ Plato multis accumulatis rõnibus id approbarunt:nos v̾o in cõmẽtarijs noſtris de cęlo rẽ hãc abſoluimus:nunc ſatis ad rem ipſaz accepiſſe ſit peripateticos illud denegaſſe:ad quoꝝ mẽtẽ hęc Auer.ſcribit:quę dicit clara ſunt.

Credo aũt ꝙ hoc ideo opinat⁹ eſt Auẽnaſar:qa credidit intellectũ mãlẽ eẽ ſubſtãtiaz poſſibilem nouam ac corruptibilem.

Com̃.39. Duo cõceſſit Auẽnaſar:et ꝙ intellectus mãlis nõ poſſit abſolutos app̃hendere intellectus:⁊ ꝙ ſi appręhẽdit:corruptibile efficitur ęternum.ſubſcribit nũc totius conceſſi fundamẽtum:⁊ voluit hoc idcirco eẽ:qa ipſe mãlez intellectũ ſubam opinatus eſt poſſibilez eẽ nouã ac corruptibilem:e fundamẽto eni eiuſmodi ſeq̃tur vel corruptibile effici ęternũ:vel mãlez intellectũ nullo mõ ęternos intellectus app̃henſurũ fore.rez hãc enthymemaq; eiuſmodi cõtra eos qui mãlẽ exiſtimãt eẽ corruptibilez Auerro.ipſe in cõmẽtarijs tertij libri de aĩa.cõmen.36. reaſſumpſit.vbi rez grauez fecimus:nam ita ſequet̃ vbi intellectus res caducas contuebit̃:nam quũ cognoſcẽs vnuz fiat cum re ipſa cognita:ipſe quoq; fiet corruptibilis ac caducus:vt eniz ad hoc vt ęternos app̃hendat:redditur ęternus:ita vbi ęternus ſit:ſi res caducas intuebitur.caducus fiet. Debes ſcire intellectã rem ipſumq; intellectũ effici vnum:interdũ ſimpliciter:vt in p̃mo motore:vbi intellectio eſt per eſſentiam rei intellectę.interdũ ẜm formã:vbi intellectus inferiores cũ ſupiori vnuz ſit:intell's eni lunę agẽtem ⁊ p̃mũ intellectum app̃hẽdit:non qdem per accñs:ſed ꝑ eẽntiã ſuperioris:ſilr ⁊ intellectus mãlis res mãles app̃hendit per intentiones vl'es a mã deciſas:⁊ nõ per eſſentiã rei mãlis:ſed per intẽtionẽ eius:ſit aũt intellectus mãlis cũ re intellecta vnũ forma ac cõpoſitiõe quadã intẽtio[li].Tũc ſolutio perſpicua:intellectus enim mãlis res mãles ⁊ caducas ꝯtuetur:ſʒ nõ modo caduco:ſed per intentiones vl'es ęternas:rõneſq; abſtractas:vbi eni res ipſas caducas:vt caducę ſunt:appręhenderet:proculdubio efficeretur corruptibilis:⁊ ita ratio tacta nihil ad rem noſtram.

Et h̃ eſt obliuio ⁊ error:nã oẽs Phos cõcordari vides vltimã aĩę hoĩs beatitudinez eẽ in app̃hendẽdo abſtractos intellectus.

Duo ꝯceſſit Auẽnaſar:⁊ ꝙ itell's mãlis nõ ſit capax itellectionis beatificę:hoc eſt nõ poſſit itellectus abſtractos app̃hẽdere:⁊ ꝙ idcirco hoc eſt:qa intell's mãlis caducus eſt:⁊ corruptibilis. Contra hęc obijcit Auerro. omittẽs ſcõm.⁊ p̃mũ refellens per ꝯſenſuz oĩuz Phorũ. Nam oẽs Phi cõuenere animaz rõnalem beari vltima ac extima fęlicitate in app̃hẽſione itellectuũ ſeparatoꝝ. Com̃.40.

Animaduerſiõe dignũ etiã Epicurũ cum Auẽnaſare ſenſiſſe rõnalez aĩaz nec poſſe ęternos appręhẽdere intellectus:nec ea quę intelligit eſſe ęterna.Mouet̃ ad rez hanc rõne hac.ꝙ ſolis lumen oculum interimit:ſic ratio ęterna per ſe lucida ac intellecta mẽtẽ ſupexcedit:⁊ ſupexcedẽdo eaz extinguit.Itẽq; ⁊ z[m] hac rõne affirmat:ꝙ res appręhenſe eſſe incipiant:quãdo pariunt̃:⁊ deſinãt:quãdo obliuioni tradunt̃.Cuius ẽt ſectę Alpharabiũ eẽ ferunt eiſdez rõnib⁹ motũ.Academici v̾o ⁊ ſtoici rõnalem animam poſſe beari:⁊ in re diuina:hoc eſt in dei cognitione perfectiſſima:⁊ ſentiunt ⁊ probant:vt Plotinus ille pluribus rationibus cõfirmat.Zoroaſter v̾o ⁊ Orpheus cecinerunt rationalem animaz beari poſſe ⁊ in re diuina:ſed non qdem a ſe:⁊ ex ꝓpria capacitate ⁊ ꝓprijs peculiaritatibus:ſed inquãtum paterna mens iſerit animabus coniecturabilia ſigna:ꝓpter qđ Orpheus ingt. Omnia ꝓmetheo p̃ma natura indidit.Architas v̾o ille tarẽtinus in eo libro quẽ de ſapientia cõſcripſit cum his idẽ ſentiens:ingt hoĩem ſapiẽtiſſimum oĩum animãtiuz creatum fuiſſe:porro vt deus rerum oĩuz notiones infuderit:per quas mente ſimulacra rerũ non aliter ꝓcreare poſſit:q̃ʒ ore per linguã rerũ nomina fingere. Peripatetici v̾o:quorum princeps fuit Ariſto.rationalem animã beari poſſe nõ ambigũt.ſed in quo:an in re ęterna:an in re corruptibili:⁊ ſi in re ęterna:vtrũ ꝓprijs viribus:an e ſuperiori potẽtia:⁊ quo ordine:quaue via:poſteri⁹ addemus. Nunc v̾o illud accepiſſe ex oĩum fere ꝯſenſu ſat ſit rõnalem aĩam:⁊ hoĩem per rõnalem aĩam beari poſſe:⁊ hoc in app̃henſione diuinoruz intellectuũ:⁊ maxie primi:quem agẽtem intellectũ:vel deum vocamus.

Et quidem vides ꝙ Alexãder poſuit hoc in vno libro ſuorum:ac ſi per ſe notuz eſſet. Et Themiſtius in hoc dicit verbum abbreuiatuz:credens illud eſſe in hoc ſufficiens:ſi intellectus qui eſt in nobis ĩtelligit id qđ nõ eſt intellectus per ſe:multo magis id quod eſt intellectus per ſe.

Accepit tãq̃ per ſe notum intellectum materialez homini vnitum poſſe quãdoq; itellectus ſeparatos cognoſcere:⁊ hoc per cõſenſum oĩum Phorum. Nunc illđ cõfirmat auctoritate Alexandri ⁊ Themiſtij. Alexãdri qdem:qa in eo libro quem de intellectu cõſcripſit:accipit tãq̃ per ſe notum:materialem intellectum poſſe appręhendere abſtractum.Themiſtij v̾o:qa.3.li.ᵒ ſuo de aĩa. capite.51.ad hoc probandũ vtebatur ratiõe a minori ad maius:quę ratio ſolũ aptari ſolet his in concluſionibus:quę ſunt petitiones:vel poſtulationes,aut ſuppoſitiões. Com̃.41.

Jnqt eniʒ ibi.qui naturas materiales intelligit in cernen
do ⁊ remoliendo materiam:longe facilius intelligat ne-
ceſſe eſt quę per ſe abſtracta diſpendiuʒ huius operę no-
bis remittunt. ¶ Animaduerſiõe dignum intelligibilia
eſſe dupliciter:⁊ quę per eoꝛū naturas ſunt e materia ſe-
parata:ẽt nullo exterius ſeparante:vt deus ⁊ cęterę intel-
ligentię:quas vulgus angelos vocat:hę enim naturę per
ſe e materia ſeparatę abſtractę:ac diſiunctę ſunt:⁊ hę vo
cantur per ſe intellectus ⁊ intelligẽtes. Alię ſunt quę ſuis
naturis ⁊ ꝑ ſe in materia cõcernuntur:ac imiſcentur:ſed
e noſtro intellectu efficiũtur abſtractę:⁊ hę qdem per ſe
intellectus nõ ſunt:ſed res intelligibiles:per accidẽs ꝟo
intellectus:pꝛo quanto ijs mediãtibus rationalis anima:
quę in nobis eſt res mãles appꝛ̄hendit. ¶ Ex his ꝑꝑer-
ſpicuũ eſt rõnalẽ aiam:vel intellectum materialem ho-
mini nãliter copulatum poſſe itellectus ſeparatos per ſe
intelligere. Tuʒ.vʒ.auctoꝛitate Alexãdri. Tum vel ma-
xime.qa Themiſtius vtitur demõſtratiõe vel loco dia-
lectico:quo ſapiẽtes vti ſolent in petitionibꝰ vel ſuppoſi
tionibus:vt Auer.tradit in.2.auſcultatiõis phyſicę. Hãc
quoqꝫ rem Pithagoꝛas noſter ijs verbis abſoluit.d.ſed
tu cõfide:qm̃ diuinuʒ genus eſt hoibus:quibus ſacra nã
pꝛoferendo in lucem omnia monſtrat:quibus in verbis
Pithagoꝛas rem ex fide ac ſuppoſitiõe perſuadet:quod
niſi certum ⁊ per ſe notum eẽt:id non egiſſet.

¶ Et huic ſi vellem poſſem quodã mõ ꝯdi-
ctionis cõtradicere. Nã ſol eſt magis appa-
rẽs aliquo apparenti:⁊ vtplurimũ ab hñti-
bus viſum magis q̃ȝ aliud quid apparẽs ap
pꝛęhendi debet:⁊ cuʒ hoc veſpertilionis vi-
ſus ipm̃ minime appꝛ̄hendit: cõpꝛęhendens
tñ quędã minus viſu compꝛęhenſibilia.

Com.42. ¶ Obijcit Auer. Themiſtij ſigno in ſimili foꝛma:eſt enĩ
regula logica.vʒ.argumentũ per ſe tenet in oĩbus ſimili-
bus.vt in ꝑmo auſcultationis tradit:⁊ hoc logici aiũt ꝯſe
quentia per ſe bona ⁊ foꝛmalis eſt quę tenet per ſe:⁊ q̄li-
bet ſibi ſimilis in foꝛma eſt bona.arguit mõ ſic.inter cę-
tera viſilia ſol eſt magis viſilis:debetqꝫ a videntibꝰ ma-
gis ſpectari atqꝫ videri:⁊ tamen veſpertilionis viſus mi
nus ipm̃ aſpicit:qui tamen minus viſilia quędam appꝛę
hendit:poſſet igitur contoꝛqueri ſyllogiſmus ſic: oculus
veſpertiliõis appꝛęhẽdit minus viſilia:igitur magis vi-
ſilia:⁊ ita ſoleʒ.hęc ꝯſequentia non valet.igitur ⁊ illa mi
nime. Alij obijciunt ⁊ magis ad rem:nã intellectus mate
rialis eo inferioꝛ eſt intellectu agẽte ꝙ genera imateria-
lia hic non attingit:ille attingat. Ex hoc arguunt.intelle-
ctus materialis ſi poſſet intelligere intellectus ſeparatos
non differret ab intellectu agente:hoc videtur diſſonuʒ:
quare ⁊ ſpe nullo mõ illos appꝛęhẽdet. ¶ Sʒ hac in re
ambiges.naʒ Auerro.pluribus in locis ſui tertij de aia.
rõne hac vtitur tãq̃ȝ firma:modo ait hãc eſſe confutabi-
lem:vel igitur ibi errauit vel hic. ¶ Animaduerſiõe di-
gnum rõnem Themiſtij eſſe firmam duobus petitis.ꝑ̊
ꝙ intelligibilia ⁊ intellectus agens eiuſdem ſunt ratiõis
participatiue. Nam intellectus agens ꝑ ſe ⁊ non ab alio
eſt talis.hęc eſt intelligibilis:res intelligibiles ſunt qdeʒ
per ſe obſcenę ac obnoxię intellectioni: per accidens ꝟo
⁊ ratione intellectus agentis intelligibiles. igitur intelli-
gibilitas vtriſqꝫ competit:intellectui agenti quidem per
ſe:rebus materialibus ꝟo participatiue:⁊ quaſi per ac-
cidens. Petit ſecũdo.ꝙ intellectus materialis appꝛęhẽ-
dit res materiales ſenſiles.inquãtum participãt eſſentia
⁊ peculiaritate intellectus agentis:qđ lumen vocant. Ad

hoc laboꝛauit Ariſto.3.de anima.ponens ex re hac intel-
lectus agentis neceſſitatem:ſi enim res materiales intel-
ligi poſſint non vt peculiaritate intellectus agẽtis parti-
ciparent:fruſtra eſſet agẽs intellectus. Ex ijs cõponitur
ratio ſic:virtus appꝛ̄hendens aliquid ſub rõne alicuius:⁊
inquantũ participat alio:magis appꝛęhendit illud:hanc
recipit omnis Phs. Sed intellectus potentię appꝛęhen
dit res materiales inquantuʒ illę participant eſſentia in-
tellectus agẽtis:igitur aptus eſt magis appꝛ̄hẽdere agen-
tem intellectuʒ. Obiectio Auerrois non eſt ad rem:ꝑmo
qa oculus veſpertilionis eſt fatigabilis a viſilibus: vi-
ſionibuſqꝫ ipſis:intellectus videtur mãlis:nec fatigabi-
lis:nec reſolubilis. Secundo.qa viſilia ⁊ caloꝛes nõ ſũt
coloꝛes participãdo luce:vt exiſtimabat Auẽpace:eſt.n.
lumẽ magis neceſſarium pꝛopter medium:q̃ȝ ꝓpter co-
loꝛes:vt dicit Auerroes. Jntelligibilia ꝟo ſunt eiuſmodi
pꝛopter intellectum. Jntellectus enim agens ponitur vt
faciat potẽtia intelligibilia actu intellecta.non igit̃ opus
eſt.ſi veſpertilionis oculus quędam appꝛęhẽdit viſilia:
vt maxime viſilia appꝛęhẽdat. Tuʒ qa fatigabilis. Tuʒ
qa minus viſilia non ſunt talia ꝓpter ſoleʒ.argumentuʒ
igitur non eſt in ſibi ſimili in foꝛma. Scđm ſoluit The-
miſtius.3.de anima.cap̃.51.d. Nõ eniʒ eo inferioꝛ eſt in-
tellectus potẽtię intellectu agente:ꝙ genera imaterialia
hic non attingat:ille attingat:ſed eo:ꝙ hic nõ ſemper at-
tingit:nec ſemꝑ intelligit.ille ſemper attigit ⁊ ſemper in-
telligit:⁊ ſic perſpicuuʒ illam non eſſe differentiaʒ:vt pu-
tat arguens.ꝙ igitur Auerro.3.de anima. appꝛobet ra-
tionem Themiſtij.id fecit aſſeuerãter. Oꝛ ꝟo hic ambi-
gat:hoc fecit ad curioſitatem magis.

¶ Philoſophus auteʒ ꝓmiſit in libꝛo de aĩa
tẽtare hanc quęſtionem:veruʒ nũq̃ȝ inueni
ſolutionem in aliquo ſuoꝛuʒ libꝛoꝝ. Sʒ in-
ueni in quodã Alexandri libꝛo viã vnã de-
mõſtratiuã:vbi credit eam mouiſſe Phm̃
ad inueniendam eiuſmodi appꝛ̄henſionem ⁊
intell's huiuſmodi ꝯiũctionẽ:⁊ eſt vt ſupꝛa
dixi:⁊ quẽadmodũ hic melius repetam.

¶ Auerroes ꝯſenſui omnium non vult acqeſcere:idcirco Com.43.
nũc reſumere vult demõſtrationes:quibus expoſitoꝛes
poſſibilitatem cõtinuationis intellectus materialis cum
agente pꝛobare enitebantur.ꝑmo tamen reſumit cauſaʒ
tanti laboꝛis:⁊ ait.cauſaʒ eſſe ꝙ Ariſto.qõnem hanc mo
uit tertio libꝛo de anima.d. Utrum autem cõtingit aliqđ
ſeparatoꝛum intelligere ipſum exiſtentem nõ ſeparatuʒ
a magnitudine aut non:conſiderãdũ poſterius. Ecce ꝙ
quęſtioneʒ tẽtauit:ſolutionem ꝟo diſtulit ad tempus:ait
tamẽ ſolutionem q̄ſtionis ſe nullibi reperiſſe:⁊ hęc fuit
cauſa dẓię ⁊ laboꝛis apud expoſitoꝛes:⁊ inde ſe iuuare ꝑ
ponit cũ demõſtrationibꝰ:q̃s Alex.accurate elaboꝛauit:
lʒ ſuperius eam tetigit:dũ ꝟbuʒ Themiſtij abbꝛeuiatuʒ
accepit:tamẽ nunc altioꝛi ſermone rem aſſequitur. Sed
cur Ariſt.qõnem tetigit:ſolutionem ꝟo tacuit:noſtri va
ria ſibi plaſmata elaboꝛarunt:quidam enim:ſatis recen-
tioꝛes Ariſtotelem qõnis ſolutionem ignoꝛaſſe ferũt:id-
circo eam pꝛętermiſit ⁊ hic ⁊ cęteris in libꝛis. Hęc moꝛ-
dax ⁊ temulenta ſolutio non eſt digna noſtra accuſatiõe.
Alij magis moderati vt Alpharabius aiunt quęſtionem
hanc perſoluiſſe Ariſto.10.libꝛo ethicoꝝ.ibi enim fęlici-
tatem eſſe ſpeculationem ⁊ ſũmam fęlicitateʒ rei fęlicif-
ſimę ſpeculationẽ ſcribit. Qđ minime nobis placet:pꝛi-
mo qa Ariſto.loquitur de fęlicitate moꝛali:ſecũdo dato
ꝙ de diuina fęlicitate loqueretur:nõ habemus ab eo ibi

quo pacto intellectus materialis magnitudineꝫ ⁊ corpo-ri copulatus poſſit res ſimpliciter e magnitudine ⁊ cor-pore abſtractas intelligere. Eſt eñi duplex nobis difficul-tas: ⁊ de poſſibilitate intellectionis: ⁊ de modo ac metho-do perueniendi ad rem ipſaꝫ. Nos ṽo dicimus Ariſto. partim ſuppoſuiſſe: partiꝫ docuiſſe: petit enim intellectũ materialem ſuapte natura poſſe intelligere res ſimplici-ter ſeparatas: nam hoc habet: eo ipſo ꝙ cõſtat ipſum eẽ ſuapte natura ĩmixtum atqꝫ a ſordibus materię vacuũ: idcirco rem hanc petit vt per ſe perſpicuũ. Ambigit aũt vtrũ ipſe quum ſit in corpore ac magnitudie poſſit illas app̃hendere: ⁊ quomodo hanc rem dicimus Ariſto. enu-cleaſſe. 12. primę ph̃ię: ibi eniꝫ cõmuniter de omnib⁹ in-tellectibus ſeparatis: qui conueniunt in ſpecie ſeparatio-nis declarauit ⁊ poſſibilitatem continuationis. ⁊ moduꝫ adeptionis. Queadmodum enim de anima cęli declara-uit ipſaꝫ beari in intelligendo primaꝫ formam per eſſen-tiam p̃mę formę: nam ⁊ eſt anima: ⁊ eſt intellectus: inq̃ꝫ-tum anima mouet cęluꝫ: ac opiniones animales facit: in-quantum intellectus intelligit ſuperiores per eſſentiam primę ⁊ cęterarũ: ſic rationalis anima per partẽ dianoe-ticam ex ſemine traductaꝫ exercet opera animę ⁊ ſentit: per partem intellectiuaꝫ: quaꝫ materialẽ intellectum vo-camus: intelligit ſuperiores res per eſſentiam earum: ait tamẽ eſſe diũaꝫ: nã in illis ęternis corporib⁹ fęlicitas illa optima eſt ſemꝑ: qa eſt per eſſentiã ſuperioris: ⁊ nõ poſt adeptioneꝫ intellectus ſpeculatiui: in nobis ṽo ꝑuo tem-pore durat. quia eſt poſt adeptionem ſpeculatiui intelle-ctus: ⁊ in corpore caduco: vnde hęc ſunt Ariſt. verba: de-ductio auteꝫ eſt qualis optima paruo tempore nobis: ſic enim ſemper illud eſt: nobis quidẽ eñi impoſſibile. Ecce quomõ Ariſto. cõiter de omnibus ⁊ de homine ideꝫ tra-dit. ponit ⁊ differentiã tm̃ quo ad fęlicitatis perduratio-nẽ: ⁊ his in verbis q̃ſtio ⁊ q̃ſtionis ſolutio ꝯſtãt. Auerro. autẽ ait ſe nullo in Ariſto. volumine q̃ſtionem ſolutã re-periſſe: quod intelligo diffuſe ⁊ ſpeciatim: generatim tm̃ iam habes ⁊ locum ⁊ librum: dum eniꝫ de cũctis loquit̃ intellectibus: verbuꝫ ſubſcripſit: e quo quis percipe põt ſe loquutuꝫ fuiſſe etiam ⁊ de intellectu humano.

¶ Dicit nãqꝫ: ſcis ꝙ cõparatio ĩtelligibilis ad intellectum eſt vna ⁊ eadem in hoc: ſicut ſenſati ad ſenſuꝫ: ⁊ hoc quaſi notum eſt per ſe: ⁊ manifeſtuꝫ eſt ꝙ ſenſus in tribus conſi-ſtit: vnum eſt recipiens: ⁊ hoc eſt membruꝫ ſenſitiuum. Aliud eſt receptuꝫ in eo. vꝫ. ſen-ſibilis virtus fixa in membro ſenſitiuo. Ter-tium eſt motor: qui ſentitur in actu. vꝫ. extra animam: vt lux in viſu. Similiter hęc tria in intellectu reperiri debẽt: intellectus recipiẽs vt intell's m̃alis. Intellectus receptus vt in-telligibile: qd̃ eſt ſpeculatiuuꝫ acq̃ſitũ: ⁊ in-tellectus motor ⁊ agens: vt abſtractus.

Com.44. ¶ Nunc Alexan. aphrodiſij viam ⁊ ſyllogiſmum ordina-tiꝫ explicare enititur: ſyllogiçat tamen p̃mo ꝙ materia-lis intellectus poteſt recipere agenteꝫ abſtractum: ⁊ ar-guit ſic. vti ſenſus ad ſenſibile: ita intellectus materialis ad intellectũ agenteꝫ abſtractum: ſed ſenſus poteſt reci-pere ſenſibile: igitur intellectus materialis põt recipere abſtractum. Huius p̃mo accepit maiorẽ. ſecũda ibi. [Et manifeſtuꝫ] tangit vim minoris. tertia ibi [Sil'r conclu-dit concluſioneꝫ] Et ſermo ꝑſpicuus. Debes ſcire ꝙ for-ma ſenſibilis: quę apud Auerro. intẽtio ſenſibilis appel-latur: apud latinos ṽo ſpẽs ſenſibilis: quãdoqꝫ virtus ſen-ſibilis fixa: hoc eſt recepta in mẽbro appellatur: eſt enim virtus pro quãto eſt ratio: qua mediante ſenſile ſentitur. ¶ Sed ambiges ⁊ rationabiliter. primo ꝙ intellectus ſpeculatiuus nõ eſt ſimilis intẽtioni ſenſibili: naꝫ illa eſt ratio ſentiẽdi ſenſilia: ipſa tamen non ſentitur: ſed intelle-ctus ſpeculatiuus: hoc eſt res materiales appręhẽſę ſunt rationes intelligendi intellectuꝫ abſtractuꝫ ⁊ intellectę: ⁊ tũc maior falſa eſt: qa non eodem modo eſt in ſenſu: hoc eſt ſenſatiõe: ⁊ intellectu: hoc eſt itellectiõe reſpectu agẽ-tis abſtracti: pręterea hęc maior falſa eſt: quia intẽtiões ſenſibiles deriuantur ab ipſis ſenſibilibus: vt ſimulacra ex ꝓprijs ſimilibus: ſed intellectus ſpeculatiuus nõ deri-uatur ab agente vt ſimulacruꝫ eius: ⁊ ita maior omnino falſa eſt. ¶ Circa hęc aĩaduerſione dignũ eſt ꝙ ſimilitu-do illa debꝫ ſic intelligi ꝙ in ſenſu: hoc eſt ſenſatiõe tria ſunt: ſenſoriuꝫ ipſuꝫ. in quo potentia ſentiendi continẽ: ⁊ recepta in illo: hoc eſt colores: qui non quideꝫ ſubiectiue in ſenſorio recipiuntur: vt accñtia in materia ⁊ ſubiecto: ſed intentionaliter. vt perfectiones in ꝑfectibili: ⁊ lux ſeu lumen: qd̃ eſt motor in actu: hoc eſt qd̃ loco agentis acci-pitur: naꝫ colores illi intentionaliter recipiuntur in ſenſo-rio rõne lucis ſeu luminis: ſiue lumẽ illd̃ colores actuet. vt Auẽpace inquit. ſiue mediuꝫ diſponat ⁊ ſenſorium. vt Auerro. Sil'ter ⁊ in ipſa intellectione tria ſunt: materia-lis. vꝫ. intellectus ſpeculatiuus qui intelligitur: ⁊ abſtra-ctus ratione cuius tãq̃ꝫ agẽtis intellectio fit. ¶ Ulterius debes ſcire ꝙ ſenſus eſt in potentia ad colores ⁊ ad lucẽ: ad colores quidem: vt ad formas perfectiuas: ⁊ potentia (vt ita loquar) materię ad formam. ad lucem ṽo vti ad agentem ⁊ motorem: ⁊ (vt ita loquar) potentia materię ad agens: poteſt tamen ſenſorium eſſe in potentia ad ſen-ſilia ⁊ ad luceꝫ eadeꝫ ſpecie potentię: ſed ordine quodã: nam primo ad colores: ⁊ ſecundo: hoc eſt mediantib⁹ co-loribus ad luceꝫ: naꝫ quantuꝫ ſenſoriuꝫ appręhendit de ſenſilibus: tantum ⁊ de luce: ita vt ſi omnia ſenſilia app̃-henderet: ⁊ ipſaꝫ lucem totã appręhenderet: ⁊ ita perſpi-cuũ eſt lucem in principio ſenſorio cõparari vt agens: in fine ṽo vt forma. Sil'i ratione ⁊ in ipſa intellectione: nã materialis intellectus ad agentẽ abſtractuꝫ eſt in poten-tia receptiua potentię. vꝫ. materię ad agentem. ad ſpecu-latiuũ intellectũ ṽo potẽtia materię ad formaꝫ. ¶ Sed quoniã quãtuꝫ plus m̃alis de ſpeculatiuo recipit: tantuꝫ plus ⁊ de agẽte: fiet vt in principio abſtractus intell's: vt agens cõparetur materiali intellectui: in fine ṽo vt for-ma: ⁊ hęc eſt fęlicitas. Ex ijs cõponit̃ ratiocinatio Auer. vt ſenſorium ad lucem: ita m̃alis intellectus ad motoreꝫ abſtractũ: hęc maior perſpicua eſt nũc ex his q̃ dixi. Sꝫ ſenſoriuꝫ eſt in potentia ad luceꝫ: in principio quidẽ po-tentia materię ad agẽs. in fine ṽo potẽtia materię ad for-maꝫ. igit̃ intellectus materialis eſt in potentia ad abſtra-ctuꝫ: in principio quidem potentia materię ad agẽs: in fi-ne ṽo potentia materię ad formaꝫ. rationes dictę nullę ſunt ad rem vt perſpicuum eſt per nunc dicta.

Hoc dic̃ in li.2.de ite[a]. capite.30.⁊ Aĩ.36.cõ.3.de aĩa.

¶ Hac quideꝫ declarata propoſitiõe neceſſa-ria: cõiungitur debite alia huic. vꝫ. ꝙ ſi ſenſo-rium potentiã habet recipiendi ſenſibile: qd̃ in actu eſt: licitũ eſt ſimil'r vt intellectus: qui in potẽtia eſt: debeat in ſe habere potentiam recipiendi intellectũ: qui eſt in actu: qui ſen-ſato ipſi comparatur.

¶ Erat p̃mus ſyllogiſmus iſte: vt ſenſus in ſenſatione: ita Com.45.

intellectus in intellectiõe:ſed tria ſunt in ſenſu pro ſenſatione:igitur ⁊ tria in intellectu pro itellectione:⁊ qm̃ vni maiori poſſunt plures ſubaccipi mioꝛes:ad diuerſas tñ cõcluſiones:vt.2.prioꝝ colligit̃:accipit nũc ſcðaʒ minorem ad ſecũdam ↄcluſionem:ita vt totus ſylls replicet̃: vt ſenſus ad lucem in ſenſatione:ita intellectus in intellectione ad abſtractum intellectum:ſed ſenſorium:ſiue ſenſus eſt in potentia ad lucẽ.in principio qdẽ potẽtia mãe ad agentem:in fine potẽtia materię ad formã:igit̃ ⁊ materialis intellectus ad abſtractum quidem in potẽtia eſt in principio quidem potentia materię ad agentem:in fine ꝟo potentia materię ad formaʒ.Nã intellectus agẽs abſtractus cõparat̃ ſenſato actu:hoc eſt luci:eſt eñi apð Auerroẽ duplex:imo triplex agẽs intellectus:vnus qdẽ vt organum:cuiuſmodi ſunt propoſitiones cõparatione concluſionum:⁊ hic intellectus in habitu apud eum appellatur alius quaſi lumen:⁊ eſt vis ſeu potentia:ſeu gradus:quo intellectus mãlis recedit a non gradu entium: acceditqꝫ ad ſũmum entium:qui gradus eſt motor proximus reſpectu intellectus ſpeculatiui:⁊ hic intellectus agẽs itrinſecus eſt:eſt ⁊ tertiꝰ itellectus agẽs quaſi lux:et eſt deus benedictus:nam vt a luce lumen.ſic a deo intellectus agens intrinſecus:⁊ vt ſol ⁊ homo hominem generant:ita intellectus agens vt lux:⁊ intellectus agens:vt lumen procreant intellectum ſpeculatiuum:⁊ hoc mediãte intellectu in habitu:vt ſol ⁊ homo homineʒ ꝑdunt mediante diſpoſitione mãli:bene igitur ait Auerro.ꝙ intellectus:qui eſt fęlicitas hominis eſt ſimilis luci:naʒ ille intellectus eſt primus motor in natura deus: ⁊ ita habet ꝙ intellectus materialis eſt in potentia ad intellectum agentem abſtractum:qui luci eſt perſimilis:eſt quidem in potentia aliter quidem in principio:aliter ꝟo in fine: quod erat intentum.

❡Et quũ ↄiũgitur huic vna propoſitio: cuius certitudinẽ oẽs confirmant.vʒ.ꝙ omne qð in potentia eſt ad aliquid:idubitãter accidit in actu aliquo tẽpore:⁊ hoc ſpecie aut genere:⁊ hoc eſt neceſſariũ:cui nullus contradicit:⁊ quuʒ itellectus mãlis in ſe potentia habeat itellm̃ abſtractũ:neceſſario oriet̃ ex his:vt in actu reducat̃ aliquo tẽpore.

Com.46. ❡Hactenus accepit minorem pręſentis principalis ſyllogiſmi.videlicet hanc.intellectus materialis eſt in potentia ad intellectum agentem abſtractuʒ:cui addo hãc maiorem:vt ipſe addit.vʒ.Sed omne qð eſt in potentia ad aliquid:aliquo tempore exibit in actum illius:dabit̃ concluſio noſtra.vʒ.ꝙ intellectus materialis ⁊ nos mediante intellectu materiali aliquo tempore exibimus in actũ receptionis intellectus agentis abſtracti:⁊ hoc quãdo nobis comparabitur vt forma:⁊ hic gradus eſt ſtatus fęlicitatis apud peripateticos.❡Animaduerſione dignuʒ ꝙ omne poſſibile ſi reducitur in actuʒ in genere:reducit̃ in actum in ſpecie:nam nihil eſt in genere:quod nõ ſit in ſpecie:⁊ qð in ſpecie reducitur:opus eſt:vt in idiuiduo ẽt reducatur:nam qð in ſpecie cõtinetur:⁊ in aliquo indiuiduoꝝ contineri neceſſe eſt:vt ſcripſimus in topicis.addit tamen hęc:qa non opus eſt:vt reducatur in omnibus indiuiduis ſpẽi vel ſpeciebus generis.Non eniʒ potẽtia eſt ocioſa ꝓpter hęc.❡Ulterius.animaduerſiõe dignũ: vt p̃mo prioꝝ ſcripſimus:⁊.2.peri hermenias:triplex eẽ genus entis:aliud quidẽ poſſibile:aliud in eſſe:aliud neceſſario in eẽ.Differũt autẽ hoc modo:nam in eſſe:⁊ poſſibile ſubordinantur:naʒ omne in eſſe eſt poſſibile poſſitum in actu:vt Ariſto.inquit ibidem.Poſſibile ꝟo eſt in eſſe poſituʒ in potentia:qð quandoqꝫ ponetur in actu:idcirco opus eſt:vt in eſſe quãdoqꝫ fuerit poſſibile:ↄtra ẽt poſſibile quandoqꝫ ſit vel fiet in actu.Neceſſario ꝟo in eſſe:eſt quod vel eſt ⁊ nõ põt nõ eſſe:vel nõ eſt:⁊ nõ põt eſſe:idcirco diſtiguit̃ ↄtra poſſibile oĩno:bene igitur ⁊ logice dixit Auerro.ſi intellectus materialis poteſt recipe agentem:quãdoqꝫ recipiet.Naʒ poſſibile nihil aliud eſt niſi in eſſe quãdoqꝫ poſituʒ in actu:⁊ hęc quidem Alexã. ratiocinatio(ſi bene obſeruetur)eſt efficax:ſatiſqꝫ etiaʒ ⁊ ad Ariſto.mentem.❡Sed ambiges.naʒ aduerſarÿ cõcederent rem totam:intellectus enim materialis vel rationalis anima mediante intellectu materiali quandoqꝫ recipiet intellectum abſtractum:hoc eſt intelliget deum: ſed nos hoĩes nũqꝫ:qa hoc eſt poſſibile aię:nobis autem impoſſibile:niſi forte dicamus cuʒ nr̃is catholicis.H.vʒ. fieri in patria:⁊ duʒ reſurgemus.Scðo dicẽt ꝙ itellectꝰ materialis non ita ſe hʒ comparatione dei:vt ſenſorium comparatiõe lucis:nam lux continetur ſub genere ſenſibilium a viſu.ſed deus non ſub genere.intelligibilium a materiali intellectu:qa mãlis itellectus nil aliud appręhendit:niſi qdditatem rei materialis:vel habẽs quidditatem talem:⁊ ꝓpterea aiunt intellectum mãlem poſſe apꝓ̃hendere deum:vt continetur ſub quidditate rei materialis:hoc eſt a poſteriori per effectus:⁊ nõ per eſſentiã illius.Tertio dicent etiam ꝙ poſito ꝙ rõnalis anima ſit nata copulari deo per eſſentiaʒ dei:hoc non erit ſpeculatiuo intellectu mediante:ſed mediante virtute heroica:q̃ ipſa rõnalis aĩa tota fit capax fęlicitatis:vt dicit Ariſt.in ethicorum libro.7.quod catholici noſtri approbant:naʒ mediantibus virtutibus:quę merita vocant:aiunt rõnalem animam mereri beatitudinem:lʒ a deo volente prębeatur:⁊ maxime hoc videt̃ veruʒ eſſe:qa tunc pueri nõ eſſent capaces fęlicitatis:ſimiliter ⁊ mulieres minime capaces:nam puer intellectuʒ ſpeculatiuum perfectuʒ non habet:mulieri ꝟo non conuenit.vt politicoꝝ libro Ariſt. docet.Ambiguitates has ſoluemus copioſe in libro de intellectu:nũc ꝟo raptim quãtum expoſitio expoſtulat: de his trãſigamus:⁊ p̃mo dicimus ꝙ omne poſſibile intellectui eſt poſſibile homini mediãte intellectu:ſcðo dicimus ꝙ deus eſt intelligibilis ab intellectu humano ꝑ eſſentiam dei:qð theologi vocant intellectionem intuitiuam.tertio ꝙ mediante intellectu ſpeculatiuo deus per eſſentiã eſt intelligibilis.⁊ mediante virtute heroica acqſibilis:vel non ſine virtute heroica.❡Quantum ad primum arguimus illud.p̃mo qa qcquid eſt poſſibile motori vt motor:eſt poſſibile inſtrumento vt inſtrumentuʒ ęquatuʒ illi.Scðo.qcquid eſt poſſibile perfectioni vt ꝑfectio:eſt poſſibile perfectibili vt perfectibile ab illa ꝑfectione:nam perfectibile ⁊ perfectio ęquantur:non enim ad minus ſe extendit perfectibile q̃ꝫ eius ęquata ꝑfectio: ex ÿs patet omne poſſibile itellectui eſſe poſſibile homini:p̃mo ꝙ intellectus eſt vt motor:⁊ homo vt inſtrumentum apud Platonẽ:ſcðo qa intellectus vt ꝑfectio:hõ eſt perfectibile.Accedit ad hęc ꝙ intellectus eſt p̃ma perfectio:intelligere qðcunqꝫ intelligibile eſt poſtrema perfectio.quare ſi intellectus eſt vnibilis homini ſm eẽntiaʒ: erit ⁊ vnibilis ſm poſtremaʒ perfectionẽ:hoc eſt ſm intellectioneʒ cuiuſcũqꝫ intelligibilis:quare ſi intellectus: vt intellectus poteſt deum per eſſentiam intelligere : hõ etiã mediante intellectu deũ per eſſentiã appręhendere poterit : quemadmodum poſſibile recipi in ſuperficie: poſſit ⁊ recipi in corpore:⁊ per hoc tollitur prima ambiguitas.ſcðm probant quidam ſubtiliſſimi theologi ex H ꝙ in deo accepto ſm eſſentiaʒ ſaluatur omnis ratio primi obiecti

mi obiecti intellectus.vꝫ.entis:nā in cognitione eius vl̄i nō poteſt ſaluari:qa imperfecta:quare intellectus eſt capax illius intellectionis:ſed hęc ratio eſt ambigua:p̄mo qa nōdum pꝫ apud Ariſt.ens inq̃ꝫtuꝫ ens eſſe p̄mū obtū intellectus:an ens quantū ad mālia tm̄:ſcđo qa ſimili ratione ꝓbarem ꝙ intellectus eſt capax intelligere indiuiduū ſub rōne particulari:qđ Ariſto.nō cōpetit.Themiſtius igit̃ aliter probat:oīs facultas intelligēs aliquid ꝓpter aliquā rōnem intelligendi:pōt intelligere omne id in quo ratio illa ꝑfectiſſime ſaluat̃:ſed intellectus mālis intelligit vl̄ia ꝓpter rōnē abſtractionis:igit̃ magis illas ſubas:in qbus magis ſaluatur rō abſtractiōis:ſed hęc rō probat poſſibilitatē cōprehēſionis:non qdem dei ꝑ eēntiam:ſed alijs rōnibus:idcirco filius Auer.in tractatu de intellectu ꝓbat hoc per viā deſiderij.Nā nos ſūmo ope nā ſcire deſideramus ſubas ſeparatas per eēntiā:⁊ quuꝫ deſideriū nāle nō ſit fruſtra:igit̃ quādoqꝫ itelligemus illas per eſſentiaꝫ.Nec hęc rō videt̃ valere.p̄mo qa dicet aduerſarius:vel itelligit̃ de deſiderio nāli:vl̄ pro deſiderio rōnali:ſi p̄muꝫ dꝫ ꝓbari ꝙ tale inſit homini:ſi de rōnali:quuꝫ intelligere illas per eſſentiā ſit impoſſ̄e:ratione recta appeti nō pōt:vnde ſi deſiderat̃:erit tm̄ itelligere in vniuerſali:⁊ per rōnē cōeꝫ abſtractā ab effectibꝰ.Sꝫ hęc rō defendi pōt:vt dicit filius Auer.hoc mō.vꝫ.qa illud maxīe appetit̃ ac deſiderat̃:quo habito ceſſat totus appetitus ⁊ tota potentia intellectiua ad vlterius intelligendū:ſed intelligere ſubas ſeparatas per eſſentiaꝫ earū eſt id quo habito ceſſat deſideriū ⁊ potentia intellectiua ad intelligenduꝫ:⁊ ꝓpter hoc acq̄ſita intellectione vnius rei:aſſurgit potētia ⁊ deſideriū intelligendi rē grauioreꝫ ⁊ nobiliorem:fit aūt hoc quouſqꝫ intellectus aſcendit ad cōplemētuꝫ de forma in formā nobiliorē ⁊ ꝓpinquiorē ad actū.Intātū ꝙ in fine perueniat ad actuꝫ.ſ.cum quo nullatenus ſit admixta potētia:⁊ ibi ceſſet potētia ſupra aliā formaꝫ:⁊ deſideriū ad aliqđ nobilius:quare ſciētia intuitiua per eēntiā illarum eſt maxime a nobis deſiderata:naꝫ ea ſola habita ceſſat potentia ad vlteriorem formā:⁊ deſideriū ad nobilius itelligibile:⁊ ſic nō tm̄ deſideratur ſcia earum per effectus ⁊ abſtractiua:ſed ſupra illā deſiderat̃ ſcia altiſſima:vbi ceſſat potentia ⁊ deſiderium noſtrū.Multę alię rōnes tangent̃ in libro de itellectu.tractatu.2.de ſtatu aię:hęc nūc ſatis.Nūc declarat̃ tertiū:aſſumit aūt Auerro.ꝙ intellectus ſpeculatiuus ſit mediū diſpoſitiuū ⁊ ſufficiēs pro acq̄ſitione itellectꝰ abſtracti:p̄mo qdem.qa intellectus hꝫ duas opiniones:vt intelligere abſtracta per eſſentias illaruꝫ:⁊ app̄hendere q̄ñabilia per qdditates ſeparatas ab idiuiduis:⁊ cū opinio p̄mę nō ſit gr̄a ſcđę:qm̄ eēt cōtra nām:deterius eniꝫ potius eſt gr̄a melioris q̄ꝫ ecōtra:niſi ſcđaria itētiōe:igit̃ intelligere res māles per qdditates earū eſt gr̄a intellectiōis ſubarū ſeparatarū per eſſentiā illarū:accepto igit̃ ꝙ mediū ęquatū ꝑueniēdi ad intellectionē ſubarū ſeparatarū ſit intell̄us ſpeculatiuus:tūc pꝫ tertiū:nam oīs potentia ad aliqđ mediū totale alicuius finis:⁊ ad finē:nam vna eſt potentia medij totalis ⁊ finis.Scđo idem declarat̃:qa intellectus agens cōparat̃ intellectui ſpeculatiuo vt forma:⁊ itell̄s ſpeculatiuus vt iſtr̄m:quare acq̄ſito intellectu ſpeculatiuo:⁊ agēs acquiretur.Tertio intellectꝰ ſpeculatiuus eſt vt remiſſum:intellectus agens.vt intenſum.Non eſt autē poſſibile acquiri intēſum niſi mediāte remiſſo:vt nō pōt acq̄ri calidū vt octo:niſi acq̄ſito calido vt q̃tuor:quare non pōt acq̄ri intellectus agens:niſi mediāte ſpeculatiuo:eſt igit̃ itellectus ſpeculatiuus mediū acq̄ſitionis ad intellectum agentē:quid autem faciat virtus heroica:adijciamus.nos chr̄icole tenemꝰ:ꝙ virtus heroica ſit mediū meritoriū ad beatitudinem acquirēdam:nā lꝫ deus volens ſit beatitudo oībus:tn̄ non eſt beatitudo:niſi p̄ceſſerit meritum:hoc autē eſt virtꝰ heroica:quę eſt plena victoria concupiſcibiliuꝫ:⁊ ide heroica:qa mediāte ea ſumꝰ apti ad dina ⁊ heroica.¶ Ampliꝰ:tenemꝰ ſola virtute hac hoīes poſſe fęlicitari:⁊ ſic mulieres ⁊ pueri poſſunt eſſe fęlices:de re hac in libro de intellectu ſatis dicemus.Auerro.aūt tenet mediū totale eē intellectū ſpeculatiuū ad fęlicitatē acq̄rēdaꝫ:lꝫ nō ſine heroica virtute:vt 7° phyſ̄cę auſcultationis.cōmē.20.inq̄t.Naꝫ ꝯcupiſcentię valde diuertunt ab acq̄ſitione intellectus ſpeculatiui:⁊ tūc opꝫ dicere mulieres non eſſe capaces:nec pueros fęlicitatis:imo nec oēs hoīes.¶ Ex ijs iaꝫ ſolutę ſunt qōnes:ſed animaduertendū ꝙ hęc Auer.dicta ſunt diſputatoria:nos enim tenemus p̄mo ꝙ nā capax fęlicitatis ⁊ beatitudinis ſit nā humana:⁊ oīs nā humana:lꝫ qdā dicāt hoc eē rōne nāli demōſtrabile:qdaꝫ xp̄o eē creditū.Tenemus ſcđo ꝙ virtus heroica:nec eſt medium beatitudinis:nec cauſa ſine qua nō:nā deus volens fęlicitat:amplius ⁊ pueros beat:in quibus nulla p̄fuit virtus heroica.Hęc tn̄ latius dicemus in libro de intellectu:nūc xp̄o ſatis quātū ad expōnē Auerrois.

¶ Hęc autem receptio in actu non eſt aliud:niſi eē vnum cū eo:⁊ ꝓpter hoc dixit Alex.in codeꝫ ſermone verbū ſimile ſupradicto.Dicit eni ꝙ itellectus qui eſt in potētia:qn̄ perfectioneꝫ recipit:intelligit abſtractuꝫ:nā ſicut virtus ambulādi quę eſt in homine tēpore ſuę natiuitatis:ex longitudine temporis ⁊ cōſuetudine multa exit in actum:ſimiliter intellectus materialis exit:quū perficit̃ itelligēdo res ſuapte nā itelligibiles:⁊ a ſenſibilibus intelligibilia recipiens.

¶ Declaratū eſt itellectū mālē qñqꝫ recipe intellectū abſtractū:hoc eſt intellectū agētē:qui pro nunc eſt deꝰ:nūc quid intelligit ꝑ receptionē explanat:⁊ inquit.[Hęc aūt receptio in actu non eſt aliud:niſi eē vnum cum eo] Animaduertēdum recipiēs qñqꝫ reponi in ſpecie ꝑ receptū:vt mā recipiēs formam:reponit̃ in ſpecie ꝑ formā:qñqꝫ ecōtra receptū reponit̃ in ſpecie ꝑ recipiēs:vt accñs ꝑ ſubm:qñqꝫ xo neutrum ꝑ neutrū in ſpecie reponitur:ſꝫ vnum ꝑ eēntiam alterius opat̃:vt intelligētia iferior recipit ſupiorē:non enim inferior reponit̃ in ſpecie ꝑ receptionē ſupioris:nec ecōtra ſupior recepta ꝑ inferiorē recipiētē:ſed inferior ꝑ eēntiaꝫ ſupioris opat̃:ita vt ſupior per eēntiam ꝓpriā ſit ſibi ⁊ inferioribꝰ actio:⁊ ꝑpea dic̃.[Hęc aūt receptio in actu nō eſt aliud niſi eē vnum cuꝫ eo] ꝓ quāto.vꝫ.recipiēs operat̃ ꝑ eēntiā recepti:⁊ h̄ mō efficiunt̃ vnū:pro quāto vna eſt actio recepti ⁊ recipientis:nā intellectus agēs receptus:h̄ eſt deus eſt ſibi ⁊ itellectui māli actio:qui ſtatus eſt itellectui māli beatitudo:⁊ nobis mediante intell̄u māli:ſed quanā rōne hęc receptio fiat.Alexā.in libro de itell̄u declarat ꝑ ſil̄e qđdaꝫ in potētia ambulādi.¶ Ubi aīaduertēdum ꝙ in ambulatione eſt tria cōſiderare:vim ſiue potētiā nālē tributam mēbris a genitura:habitū acq̄ſitū in mēbris ex frequētibus actibꝰ ambulādi:⁊ ambulationē ipaꝫ acq̄ſitā:ſil̄i rōne in hac fęlici beatitudīe:eſt vis nālis apta fęlicitari.vꝫ.intell̄s mālis qui dat̃ homini per nām:eſt itell̄s in habitu:⁊ ſpeculatiuus ſil̄is habitui ambulationum.eſt ⁊ ꝑfectio oīum eoꝝ quę faciūt ad illā fęlicē copulationem:vñ intellectus mālis tūc ꝑficitur:quum intelligit res ſuapte Com̄.47.

nā:itelligibiles.vz.ſubas ſeparatas:tūc ꝟo eſt in perfici:
quuz intelligit abſtrahendo intelligibilia a ſenſibilibus.
Ex hoc patet primo ꝓpter quid homo eſt capax beatitu
dinis:nam quēadmoduz nulla eſt quęrēda cauſa:cur hō
eſt ambulatiuus:niſi ꝓpter vim naturalē contractam a
principio geniturę:ita nulla eſt quęrēda cauſa:quare hō
eſt beatificabilis:niſi ꝓpter potētiam naturalez:hoc eſt
intellectum māle:qui tribuitur homini per gñationem:
non ꝙ gñetur:ſed deforis accedit mediante gñatiōe:naz
ita potētia ambulandi eſt apta perfici ab ambulatiōe:ſi/
cut intell's mālis ab intellectu abſtracto.Secūdo pz:ꝙ
ſicut per habitum potētia ambulandi reducit̄ ad actum
ambulatorium:ita per intellectum in habitu reducit̄ in/
tellectus potētię ad actum copulationis:ꝛ ita nulla eſt q̄/
renda cauſa cur intellectus materialis recipit agētē me/
diante intellectu in habitu ſiue ſpeculatiuo:eſt enim hic
receptiuus natura:ille receptibilis:ꝛ intellectus in habi/
tu medium naturale receptionis.Sed hoc exēplum vi/
detur falſuz.p̄mo qa potētia ambulandi eſt actiua:poten
tia intellectus mālis eſt paſſiua:ſecundo potentia ambu
lādi ex actibus ꝛ tēpore increſcit ꝛ intēſior fit:intellect⁹
mālis nūq̄ȝ recipit magis vel minus:tertio ꝑfectio vlti/
ma potētię ambulatiuę eſt actio ambulatoria:q̄ eſt acci/
dēs:ſed ꝑfectio vltima intellectus mālis eſt ſubſtantia.
¶ Ad hęc reſpondemus ꝙ argumēta concludunt exē/
plum eē non oīno ſimile:ſed aliquātulum.Nam vti tria
illa quę diximus requiruntur ad ambulationem:ita hęc
tria ad copulationez.vz.intellectus mālis:qui ſimilis eſt
potentię ambulandi:ſaltem in genere intellectus in ha/
bitu:qui continuo fit maior ac maior in nobis:qui ſimilis
eſt habitui qui acquiritur per actus ambulatorios: ꝛ co/
pulatio ipſa quę comparatur ambulationi:in cęteris ꝟo
eſt diſſimilitudo.Hic poſſunt eē innumerę ambiguita/
tes:quas in libro de intellectu perſoluemus.

¶ Nec exiſtimes vt ꝓpter hoc permutet̄ in
ſeipſo:ita vt efficiat̄ aliud in ſe:ꝛ vt recipiat
per modum ſenſus:hoc eſt vt permutetur:
imo ſpecialiter in hoc cōtrarius eſt ipſi ſen/
ſus eē:qa ſenſus eſt paſſio cuz ꝑmutatiōe.ſȝ
quod recipit intellectus ab itelligibili eſt ſo/
lum receptio apꝑhenſionis:quę quidez ap/
pręhenſio eſt idem quod ipſe.

Com.48. ¶ Hic remouet q̄ſtionē:ſed quęſtio pōt dupliciter itelli/
gi:vel de intellectu agente:vel de itellectis mālibus:ſi de
intellectu agente:quęret quis vtruz intellectus materia/
lis quuz copulatur agenti:permutetur:hoc eſt recipiat il/
lum per ſimilitudinem deriuatam ab illo:quę a noſtris
ſpecies intelligibilis appellatur:an recipiat eum per eſ/
ſentiam illius:ita vt intellectio eius ſit ſubſtantia illius.
Reſpōdet ꝙ recipit illum ꝛ intelligit illū non mediante
ſpecie intelligibili deriuata ab eo:ſed per eēntiam eius.
Nam eſt illa receptio ſolum apꝑhenſio:apꝑhenſio autē
eſt ipſemet intellectus:qa vt diximus:ipſe eſt ſibi ꝛ alys
apꝑhēſio:ꝛ per hoc docet beatitudinē non eē ſciētiaz in/
tellectus agētis per demonſtrationē vel ſyllogiſmū acq/
ſitaz:ſed eſt ſciētia ęquiuoce:vt deus.vz.ſcit ſe:qa eſt ſci/
entia ſibi per eēntiam ſuam:ꝛ alys per eandem eēntiā.
¶ Sed tunc ambiges.nam ęque cito intellectus nobis
copularetur ꝛ intelligeretur a nobis:quod non videtur:
naz prius videtur copulari q̄ȝ intelligi:pōt dici ꝙ ſimul
tēpore ſunt:tamen prius natura eſt apꝑhenſio q̄ȝ copula
tio:quando quidē apꝑhenſio eſt fundamētum:ꝛ copula
tio eſt relatio:ſed de hoc in libro de intellectu.trac.ſcđo.
cap.45.dicem⁹ ampliſſime:ꝛ tu ibi quęre.Scđo modo
pōt intelligi de intelligibilibus mālibus.Et tūc eſt quę/
ſtio.vtruz intellecta mālia intelligantur per ſpēs ingene
ratas ab ipſis:an per eſſentias proprias:hoc eſt ꝙ apꝑ/
hēſio ſit ipſum intellectuz.Et reſpōdet ꝙ ſic:vult eni in/
tellectum mālem nihil aliud recipere q̄ȝ intellecta ꝛ ap/
pręhēſionē eē ipſa intellecta.Sz in hoc differt itellectū
materiale ab intellecto abſtracto:nam intellectū abſtra
ctum eſt apꝑhēſio ſibi ꝛ recipiēti:intellectum materiale
eſt apꝑhenſio recipiēti tm̄:non autē ſibi.ecōtra fit in ſen
ſatione:nam ſenſatio fit per quoddam deriuatum a ſenſi
bili:quod vocant ſpēm ſenſibilem:quę eſt intētio alia a
re ſenſibili.Jngt.[Nec exiſtimes vt propter hoc] ꝙ reci
pit vel intellectū abſtractū:vel itelligibilia.[Permutet̄
in ſeipſo.ita vt efficiatur aliud in ſe:] ſi eni reciperet ſpēz
deriuatam ab intelligibilibus:ꝑmutaretur ſaltē inquan/
tum efficeretur aliud in ſe:naz per ſpēm lapidis fieret vt
lapis:per ſpēm ligni vt lignum.ꝛ ita aliqua ſpecie ꝑmu/
tationis ꝑmutaret̄:ꝛ hoc ſubdit.[Et vt recipiat per mo
duz ſenſus:hoc eſt vt ꝑmutetur:] ſenſus eniz duplicē ſu/
mit euariationē ꝓpter ſenſationē.primo qa per ſpēm rei
ſenſibilis efficit̄ quodāmodo ip̄m ſenſibile:ſcđo ꝙ qñq̄ȝ
corrumpitur ab excellenti ſenſibili.[Jmmo in hoc con/
trarius eſt ipſi ſenſus eſſe:nā ſenſus eſt paſſio cum ꝑmu/
tatione] vel corruptiua:vel ſubiectiua [ſed quod recipit
intellectus ab intelligibili] hoc eſt vel intellectu abſtra/
cto:vel intelligibili māli [eſt ſolum receptio apꝑhenſio/
nis:quę quidē apꝑhenſio eſt idem quod ipſe] intellectus
agens:ita ꝙ intellectus agēs eſt ſibi apꝑhenſio ꝛ recipi/
enti:vel verbum illud ipſe dz dicere ipſum:ꝛ tunc ip̄m
vz.intellectum eſt apꝑhēſio:non quidē ſibi:ſed recipiē/
ti.¶ Ex ys euidēter pz ſpēs intelligibiles non eſſe alias
ab intellectis ipſis rerū:quemadmodum ſpēs ſenſibiles
ſunt alię a ſenſatis rerum:nam intellectum rei eſt apꝑ/
hēſio intellectui materiali:ꝛ receptio non eſt niſi apꝑhē/
ſio.¶ Sz tunc quęres propter quid pro ſenſatione req/
ritur ſpēs ſenſibilis:pro intellectione minime:ſz ipſa ap/
pręhēſio eſt res apꝑhēſa non ſibi:ſz intellectui māli.De
re hac dicemus in libro de intellectu:nunc ꝟo ꝓpter tria
ſpēs in ſenſu videtur requiri:primo ex parte ſenſorū:ſe/
cūdo ex parte rei ſenſibilis.tertio ex parte ſenſationis:ex
parte quidē ſenſorū:naz particulare eſt ꝛ hoc:idcirco re/
cipit particulariter ꝛ deſignate:hoc autez eſt recipe cum
alteratione.Ex parte autez rei ſenſibilis:nam nullum eſt
agēs p̄ter rē ſenſibilē:ſolum enim res ſenſibilis:ꝛ ſenſus
cauſant ſenſationē:ꝛ quia impoſſibile eſt ſenſibile agere
in ſenſu:niſi ꝑ medium.igitur requiritur aliquid imp̄ſſuz
in ſenſorio:per quod fiat ſenſatio:ꝛ hoc ſpēz vocāt.Ter/
tio autem ex parte ſenſationis:nam ſenſatio nō tm̄ in ſen
ſorio eſt actu:ſed habitu:non pōt autem eē in habitu:niſi
ſenſibile conſeruetur in ſenſorio:non conſeruatur niſi in/
tētionalr̄:ꝛ hęc intētionalis conſeruatio ſpēs eſt.ys trib⁹
conſtat ſpēm rei ſenſibilis eē perneceſſariam pro ſenſa/
tione.econtra ꝟo pro intellectione.primo quia intell's ca
ret organo vel parte corporis:quę ſit intellectoriuz:ſcđo
quia intelligibile non agit in ſenſum:ſz mediante intell'u
agēte:qui eſt vti lumē in intellectu māli.tertio quia me/
moria noſtrę intellectionis eſt ꝑꝑ conſeruationē ſpēruz
ſenſibilium:ꝛ non ꝑꝑ memoriam intelligibiliuz:vt in li/
bro de anima diximus:hinc fit ꝙ intellectum eſt intelle/
ctio recipiēti:non autē ſibi:econtra ꝟo in abſtractis:itel/
lecta eni abſtracta ſimplr̄:ſunt ſibi ꝛ recipiēti intellectio/
nes:cauſa eſt:naz intellecta mālia ſunt abſtracta partici/
patiue:illa ꝟo abſtracta ꝑ eēntiaz:idcirco vt dicit Auer.
3.de anima.cōmē.8.res ſimpliciter abſtractę:ſunt itelle/

ctiones ſibi ⁊ alijs:res materiales alijs:⁊ non ſibi:ſenſibilia ꝟo nec ſibi nec alijs ſunt ſenſationes:ſed mediãtibus quibuſdã itẽtionibus efficiũtur alijs obiecta ſenſata. De his ꝑquire in libꝛo quẽ recõficiemus de intellectu.

¶ Et nõ accidit ei ꝑmutatio ex hac receptione ſicut accidit ſenſui qui eſt in potẽtia. nam entiuꝫ nihil aliud eſt niſi quod receptuꝫ eſt quod in ſenſu nõ eſt:quia ſenſus eſt in potẽtia aliud q̃ꝫ receptũ in eo. ⁊ vere poſt hoc dicendum eſt ꝙ ſi eſſet intellectus materialis aliud q̃ꝫ extra receptioneꝫ:naſceretur ex hoc ꝙ compꝛęhendendo intellectum abſtractuꝫ fieret ex nouo ęternum. ⁊ eſt hoc impoſſibile declaratum:vt videbis.

Com̃.49. ¶ Accepit hactenus ꝙ intellectus materialis ab itelligibili non recipit ſpeciem ab eo aliam:ſed intelligibile cũ intelligitur eſt intellectio intelligenti. in ſenſu ꝟo ecõtra fit. ¶ Nunc accipit ſecundo ꝙ intellectus non coꝛrũpitur ab itelligibili:vt ſenſus ab excellẽti ſenſibili. Jmmo intellectus ab excellẽti itelligibili fęlicitatur. Syllogiçat concluſionem hanc ſic. nullum in potentia ad aliud q̃ꝫ ad receptionem coꝛrumpitur a recepto. intellectus eſt in potentia ad nihil aliud q̃ꝫ receptionem. ⁊ ſenſus in potẽtia ad aliud q̃ꝫ receptionem. igitur intellectus ab intelligibili non coꝛrũpitur:⁊ ſenſus ab excellenti ſenſibili coꝛrumpitur. Huius pꝛimo ponit concluſionem. Secunda ibi. [Nam entiuꝫ] ponit minoꝛem. [Et vere] pꝛobat minoꝛem per impoſſibile ſic. ſi intellectus materialis eſſet in potentia ad aliud q̃ꝫ ad receptionem : tunc cum reciperet intellectum abſtractum:efficeretur ęternus. ⁊ non pꝛobat conſequentiam. vbi debes ſcire ꝙ eſſe in potentia ad aliud q̃ꝫ receptio ſit:nihil aliud eſt q̃ꝫ eſſe in potẽtia ad aliam foꝛmam. hoc autem eſt eſſe in potentia ad coꝛruptionem:quare eſſe in potẽtia ad aliud q̃ꝫ ad receptionem eſt eſſe in potentia ad coꝛruptionem. erigat̃ igitur conſequentia ſic. ſi intellectus materialis eſſet in potentia ad aliud q̃ꝫ ad receptionem: eſſet coꝛruptibilis ſi eſſet coꝛruptibilis:igitur quum reciperet ęternum intellectum redderetur ęternus. Hęc pꝛius fuerunt declarata. quare patet intellectum materialeꝫ non coꝛrumpi ab excellenti intelligibili:immo perfici beari ac ſummopere fęlicitari. ⁊ hęc poteſt eẽ ſecunda ratio ad pꝛobanduꝫ poſſibilitateꝫ copulationis:quę ſic componitur. ad id ꝑuenire poteſt intellectus materialis:in quo ſummopere beatur:ac mirum in modum ꝑficitur:ſed in compꝛęhenſione pꝛimi entis:qđ eſt intellectus agẽs:ſũmopere beatur:ac mirum in modum perficitur. igitur ad ſtatum talem peruenire põt. Hęc igit̃ ſecũda demonſtratio.

¶ Ad hęc autem iam manifeſtum eſt quidẽ apud nos ꝙ intellectus agẽs non tm̃ eſt cauſa in intellectu materiali per viam efficientis ⁊ motoꝛis:ſed per viã vltimę perfectionis: hoc eſt per viam foꝛmę ⁊ finis.

Com̃.50. ¶ Tertio. pꝛobat poſſibilitateꝫ copulationis ſic. quod cõparatur nobis vt agẽs:foꝛma ⁊ finis:poteſt nobis interdum copulari. ſed intellectus agens comparatur nobis vt agens:foꝛma:⁊ finis. igitur poteſt nobis interdum copulari. maioꝛ perſpicua eſt. naꝫ foꝛma ⁊ finis poſſunt copulari foꝛmato:⁊ ei cuius eſt finis. Nã foꝛma ⁊ finis rei ſunt in re. minoꝛ ponitur in litera tãq̃ꝫ pꝛobata alibi:vt in libꝛo de anima. ¶ Sed tunc ambiges quomodo intellectus agens eſt in intellectu materiali vt efficiens:et foꝛma:⁊ finis. Nam efficiens vult eſſe extrinſeca cauſa: foꝛma intrinſeca : vt in phyſica auſcultatione traditur. ¶ Joannes iandonus in quęſtionibus libꝛi de aĩa vult ꝙ intellectus agẽs ſit foꝛma intellectus materialis ⁊ efficiens intellectoꝛum. foꝛma quidẽ:nam ex intellectu agẽte ⁊ intellectu materiali tãq̃ꝫ ex duabus ſubſtantijs fit apud eum rationalis anima. efficiens ꝟo intellectionuꝫ quia aliter nulla eſſet neceſſitas ponendi intellectũ agẽtem:vt dicit Ariſtoteles in.3. de anima. Pꝛo Joanne facit verbum Auerrois in.7. metaphyſi. commento.31. vbi inquit. ſed mouit Ariſtote. ad ponendum mouens ſeparatum a materia in factione virtutum intelligentiũ. igitur virtus intellectus agentis eſt ad intellectiões tm̃. hęc materia diligentius in libꝛo de intellectu relinquatur. Nunc quantũ ſpectat ad rem:hęc poſitio errat. Pꝛimo. quia contra Auerroem:quem ſequitur. Secundo. quia contra rationem. Contra Auerroem quidem. Nam.12. metaphy. cõmento.38. expꝛęſſe concludit nos dependere ab intellectu agente vt ab efficiente ⁊ vt a foꝛma ⁊ fine. ¶ Contra rationem ꝟo. Pꝛimo. quia ſubſtantia abſtracta non tm̃ debet accidentia pꝛoducere:ſed ſubſtantias. quãdo quidem ſubſtantia abſtracta eſt agentioꝛ nõ abſtracta. Secũdo. perfectiſſimus ſtatus rei eſt reditus ad ſui oꝛigineꝫ:vt dicit Plato in Tymęo. igitur ſi homo beatur in intellectu agẽte:intellectus agens eſt oꝛigo hominis. ⁊ ita non tm̃ efficiens intellectionum. Tertio. beatitudo noſtra eſt vna numero cum beatitudine dei ⁊ cęterarum intelligentiarum:vt dicit Ariſtoteles.12. metaphyſicę. Deductio autem eſt qualis optima paruo tempoꝛe nobis. ſic enim ſemper illud eſt. nobis quidem eniꝫ impoſſibile. ⁊ reliqua. Sed beatitudo cęterarũ eſt deus. igitur beatitudo noſtra eſt deus:quare intellectus agens erit deus. ⁊ ſic non tm̃ cauſa agens intellectionũ:ſed animarum:vt dicit Auerroes. quod ꝟo dicit ꝙ intellectus agens eſt foꝛma intellectus materialis:ita vt ex eo ⁊ ipſo materiali rationalis colligatur anima:delirat. naꝫ omne compoſitum operatur per ſuę foꝛmę eſſentiaꝫ:vt calidũ per caloꝛem:equus per equinitatem:⁊ cętera eiuſmodi. Si igitur intellectus agens in pꝛincipio eſſet foꝛma intellectus materialis:vtiq̃ꝫ in pꝛincipio eſſet homini beatitudo:qđ Auerroes vbiq̃ꝫ rem hanc negat. Dicendum itaq̃ꝫ intellectum agentem cõparari nobis vt agẽs dupliciter: ⁊ quo ad eſſe:⁊ quo ad intelligibilia:quo ad eſſe quideꝫ: inquãtum eſt motoꝛ cęleſtis pꝛimus:a quo cęlum ⁊ tota natura dependet:vt dicit Ariſt. quo ad intelligibilia ꝟo: pꝛo quanto eſt vti ſol:a quo cętera illuſtrantur: vt dicit Auerro.3. de anima. in calce cõmẽ.5. comparatur ꝟo vt foꝛma in fine:nam quuꝫ intellectus materialis per intellectum ſpeculatiuuꝫ cõpletur in eſſe intellectiuo:tunc copulatur ſibi deus vt foꝛma:per quã ipſe operatur operatione illius:ita vt quemadmoduꝫ ille eſt ſibi operatio et actio:ſic recipienti erit ⁊ actio ⁊ operatio:⁊ ita vt foꝛma. Jtem ⁊ vt finis:nã intellectus agens:qui eſt deus in hac foꝛmali copulatione eſt vltima beatitudo:ſibi quideꝫ ꝑ eſſentiam:nobis autem per receptionẽ. ¶ Ex ijs perſpicua eſt vis rõnis Auerro. accipit enim vnaꝫ per ſe notaꝫ vꝫ. ꝙ intellectus agens cõparatur nobis vt agens foꝛma ⁊ finis:⁊ hanc eniſus eſt pꝛobare.3. de anima. cõmẽ.36. ⁊ nunc omittit. Accipit ſcđo. ꝙ omne cõparatum:alicui in triplici genere cauſę eiuſmodi aliquãdo copulabit̃ cauſato:⁊ tũc pꝫ poſſibilitas copulatiõis. Et hęc eſt pulchꝛa perſuaſio:ſi bene cõſideretur:quã Joãnes non percepit: ⁊ eſt fere totum fundamentum Auerrois.

¶ Et hoc eſt vnum eorum quę fecerūt errare Auēnaſarez:quuz opinatus ſit ꝙ eēt cauſa ſolum ſicut motores materiales.

Com̄.51. ¶ Ex ijs quaſi refellit opinionem Auēnaſaris:qui credit agentem intellectum comparari nobis tm̄:vt motor efficiens:ꝛ non vt forma ꝛ finis:nam ſi ita eſſet:tunc beatitudo eſſet nulla:quia nunq̄ꝫ eſſet nobis copulabilis aliter q̄ꝫ agens paſſo.

¶ Et quidē argumentuz Themiſtij ad huiuſmodi copulationem ſupra adductuz eſt: ꝙ.vz.ſenſata hęc intelligibilia ſunt a parte intellectus abſtracti:ꝛ quia res efficit ſemꝑ ſibi ſimile:conueniens eſt igitur ꝛ magis dignum vt intellectus materialis cum eo coniungat̄:ꝛ fiat vnū in aliquo indiuiduo.

Com̄.52. ¶ Quarto ꝓbat poſſibilitatez copulationis per argumētum Themiſtij:ꝛ cōponitur ſic.agens res intelligibiles: eſt intelligibilis per ſe:intellectus agens agit res intelligibiles:igitur eſt intelligibilis per ſe:maior declaratur:qa omne ſimile agit ſibi ſimile:vt homo hoiez:ꝛ ignis ignē: ꝛ generatiz ſimile ſibi ſimile:quare intellectus agens eſt aptus intelligi:ꝛ per ꝯſequens aptus copulari cum intellectu materiali in quodam indiuiduo.vz.in quo eſt completus intellectus ſpeculatiuus.De ſyll'o tangit ibi.[Or vz.ſenſata]minorē.ibi.[Et qa res]tāgit ꝓbationē maioris.ibi.[Cōueniēs eſt]infert ꝯn̄e:ꝛ ꝟba ei⁹ patēt.¶ Sz ambigēs.qa diſſimile efficit diſſimile:vt mot⁹ efficit calorem.Itēqꝫ calor efficit ſubām:vt calor cęleſtis in aere ꝯtētus efficit aialia ex putri mā̄ procreata:vt dicit Auer. 12.metaph̄.cō.18.de hac re in expoſitiōe noſtra.12.libri metaphyſicę multa diximus:nunc ꝟo verbū Auerro.in actione intētionali nō hꝫ calūniam:omne nāqꝫ agēs intētionaliter ꝓducit ſibi ſimile intētional'r:vt lumē facit colores viſibiles:ꝛ eſt viſibile:imo per ſe:ſimili rōne intellectꝰ abſtractus efficit potētia intelligibilia actu intellecta:vt dicit.3.de anima.pluribus locis:quare eſt actu intellectus:ꝛ hęc eſt expoſitio Auerrois.7.metaphyſi.cō. 31.vbi inquit.vñ neceſſe eſt vt illud qđ eſt non mixtum cum materia:generetur quoquo modo a non mixto cum mā̄ ſimpliciter:quēadmoduz eſt neceſſe vt omne mixtū cuz materia generetur a mixto cū materia.¶ Animaduertendum ꝙ al's dixi vim ſyllogiſmi eē hanc.propter quod vnūquodqꝫ tale ꝛ illud magis:ſꝫ res ſenſibiles efficiunt̄ intellectę ab intellectu abſtracto.igit̄ ipſe eſt magis itellectus a nobis.maior verificatur ab Auer.gn̄atim in omni genere cauſę:vt.8.ꝛ.7.metaphy.cōmētis.7^{mis}.ꝛ 2.metaphyſi.cōmento.4.¶ Sed quomodo argumentuz Auerrois ac Themiſtij valeat in libro de intellectu dicemus:ꝛ pro parte ſupra diximus.

¶ Nam lꝫ res ſenſibilis per naturā ſit occulta oculis alicuius ſpeciei animalis ꝓpter ſuā debilitatem:nō accidit eſſe occultam omnibus ſpeciebus.naz ſi occulta eſſet omnibus ſpeciebus:igitur prouidentia diuina quę dicitur natura ſapientię feciſſet aliquod vanū: ponendo rem in potētia:quę nūq̄ꝫ ad actuz reduceretur:vt q̄ꝫuis veſpertilio lumē ſolis intueri non poſſit.non in omnibus aialibus eſt hoc.ſimil'r q̄ꝫuis aliqua hominum ſocietas nō poſſit intelligere hunc intellectuz:nō eſt de neceſſitate vt hoc cōtingat toti ſpeciei. Immo neceſſe eſt vt hoc non accidat.

¶ Remouet qōnem.Nā videmus aliqđ ſūme viſibile: ꝛ tm̄ ab aliquo non videri:vt lux ſolis eſt oino viſibilis:ꝛ tamē ab oculis veſpertilionis nō pōt videri.Simili rōne dicerem ꝙ intell's abſtractus.vz.deus eſt oino intelligibilis:ꝛ tamē ab aliqua hominum ſocietate non viſilis: nec intelligibilis:vt nec ab incolētibus ſub cancri circulo:nec ſub polis.homines enī illi vti beſtię ſunt:nec apti copulari intellectui abſtracto.Reſpōdet hoc enthymema nullum eē:hoc ab aliquo non eſt viſibile.igit̄ nō eſt viſibile.Nam arguit̄ a ſm̄ quid/ad ſimpl'r.lꝫ eniz lux ſolis non ſit viſibilis ab oculis veſpertilionis ꝓpter imbecillitatez oculorum:eſt viſibilis ab oculis aquilę:vt dicit Plinius ꝛ Ariſtoteles.¶ Immo pōt argumētuz contorqueri.Primo.quia lux illa non eſt viſibilis propter imbecillitatez oculorum veſpertilionis.igitur vbi nulla eſt imbecillitas poteſt ſimpliciter ferri in ſubiectum:modo intellectus materialis nullam habet imbecillitatez:quia iam probauit eum eſſe ęternuz.igitur pōt ferri ad omne intelligibile.Secūdo.intellectus abſtractus eſt natura ꝛ potētia intelligibilis.igit̄ a nobis aliquādo intelligetur. aliter natura egiſſet ocioſe.¶ Ex ijs patet ſolutio ad formam:concedo ꝙ lumē ſolis ab oculis veſpertilionis nō ſentitur:attamē ab oculis aquilę bene ſentiri poteſt.Similiter lꝫ intellectus abſtractus nō poſſit itelligi ab aliqua hominum ſocietate:vtpote ab incolētibus ſub cancro:tamē non eſt neceſſe hoc contingere toti ſpēi.Immo neceſſe eſt contrariuz accidere:vt ꝙ intelligatur interdū ab aliquo homine.Ecce quomodo ſimul refellit quęſtionem:ꝛ quaſi fecit quintam rationem: quaz.4.metaphy. cōmen.4.poſuit.Sed ſupra hac ratione Auerrois multipliciter inſtant latini.Primo.qa nihil prohibet aliquid ſm̄ indiuiduuz ꝛ ſpeciez fruſtrari:vt de veſpertilione dictum eſt:ita vt nihil prohibeat totaz ſpeciez veſpertilionis non compręhendere ſolem:lꝫ ſol ſit maxime viſilis: ita nihil prohibet ſpeciez hominum totaz non appręhēdere intellectum abſtractum:q̄ꝫuis ſit maxime apꝑhenſibilis.¶ Amplius videtur ſophyſtica.quia procedit ex comparatione ſm̄ genus:ad comparationē ſm̄ ſpeciem: vt patet.Tertio.deus eſt maxime intelligibilis: non tamen oportet vt intelligatur a nobis.ꝛ per conſequēs nō eſt ocioſum:ſi a nobis nō intelligitur.ſufficit enim vt intelligatur ab aliquo.¶ Circa hanc rationē aliter Ioannes:aliter Suggerius deducit conſequentiam.Ioannes quidem ſuſtentatur in vno:ꝙ videlicet.ſeparatę ſubſtātię comparantur ad intellectum noſtrum:vt formę natę intelligi:ꝛ intell's noſter comparat̄ eis:vt ſubtuz natum recipere illas ſpiritualiter ꝛ intentionaliter ſiue compręhenſiue:tunc arguit.ſubſtantię ſeparatę ſunt naturaliter intelligibiles ab intellectu noſtro.ꝛ econtra intellectus noſter naturaliter aptus illas intelligere.igitur habet naturalem potentiam ad illas intelligendas per eſſentiam earum.igitur ſi aliquando non attinget eas:natura egiſſet ocioſe:quia feciſſet illam potentiam naturalem intellectus noſtri ad illas:quę nunq̄ꝫ in actum deduceretur. Ecce quomodo Ioannes exponit id ex parte intellectus noſtri:ꝛ non ex parte earū.¶ Suggerius in libro de intellectu quem miſit diuo Thomę deducit rationem ex parte earum.Accipit enim primo ꝙ ſi intellectus materialis non poteſt intelligere ſuperiores intelligentias:illę non poſſunt intelligere deum:quoniā forma non apta ſuſcipi in maximo receptiuo alicuius generis:illa nō eſt

receptibilis in minus receptiuo eiuſdem generis:ſed intellectus materialis eſt maxie receptiuus in gñe abſtractorum.igitur ſi prima forma non eſt apta ſuſcipi in itellectu materiali:nec in aliquo cęterarum intelligentiaruʒ ſuſcipietur.Secundo.petit nullam intelligentiaʒ mediã poſſe intelligere mediam vel inferiorem:ſi nõ poteſt intelligere primam.Nam.3.de anima.cõmento.14.intelligentia inferior intelligit per eſſentiaʒ ſuperioris.℄ Ex ÿs arguit.intellectus materialis non põt intelligere deũ.igitur nulla mediarum poterit intelligere deuʒ.igiť nulla mediarum poteſt intelligere mediam.igitur nulla põt intelligere ſe.igitur omnes ſunt ſimpliciter ignotę.nam nec intelliguntur a primo intellectu:nec ab infimo:nec a medio.a primo quideʒ non.quia nihil extra ſe intelligit:nec ab infimo propter dicta:quare deus erit ſimpliciter ignoratus:⁊ cętera etiam.℄ Sed hę duę formę deducendi rationem Auerrois in libro de intellectu refellemus.tractatu videlicet.2.capite.xi.Nunc ꝟo ſat ſit modum hunc aliqua ex parte attigiſſe.℄ Animaduertẽdũ tamen rationem poſſe facile reduci ſic.ꝙ videlicet.quicquid repugnat eſſentialiter alicui indiuiduo alicuiꝰ ſpeciei repugnat toti ſpeciei:ſiue illa ſpecies ſit vniuoca:ſiue analogica.⁊ contra etiam quicquid cõpetit indiuiduo alicuius ſpeciei eſſentialiter:competit cuilibet eiuſdem:vt.2.cęli.commento.49.ſed intellectus materialis ⁊ cęterę intelligentię ſunt eiuſdem ſpeciei:ſaltem analogicę:vt dicit.3.de anima.commento.19.igitur quicquid eſſentialiter repugnat intellectui materiali:repugnabit cęteris intelligentÿs:quare ſi repugnat intellectui materiali intelligere deum:cęteris repugnabit.⁊ ſic natura ſapientię feciſſet aliquod ocioſum.naʒ feciſſet ſũme intelligibile:⁊ ab intelligentÿs nunq̃ʒ fore intelligendum.hęc nunc ſatis. In libro enim de intellectu multa replicabimus.℄ Animaduertenduʒ ſecundo.ꝙ quando vna ſola ſpecies ſub genere eſt nata habere aliquam perfectionem ⁊ non habet:totũ illud genus eſt ocioſuʒ. Similiter.quando aliquod indiuiduum eiuſdem non habet:vel habere poteſt:etiaʒ genus eſt fruſtra.⁊ ſic patet.ꝙ ſi intellectus hominis nõ poteſt peruenire ad illam cognitionem:nulla alia ſpecies perueniet.℄ Tunc ad rationes dicendũ. Ad primaʒ ꝙ arguit a ſpecie ad genus:quia ſola illa ſpecies eſt apta perfici illa perfectione:ſecus eſt in veſpertilione:qui non tm̃ poteſt videre:ſed multa alia animalia. Et per idem ad ſecundam ⁊ ad tertiam per diſcurſuʒ factum etiam ſolutio patet.

℄ Et hic ſolutũ eſt dubium ſupra monſtratum:ꝙ videlicet pręparatio hęc cũ qua abſtracta recipiuntur eſt vnũ quod accidit intellectui ſpeculatiuo poſt perfectionem:ita vt huius pręparationis proportio ad intellectuʒ adeptuʒ completum eſt:ſicut materialis intellectus ad animam. Uides nãqʒ poſt quãlibet formam nouam particularem generalem ⁊ corruptibilem ꝙ accidit recipiendi imp̃ſſio ad formam aliam ⁊ aliam:⁊ q̃ʒuis procedat in infinitum in pręparationum fine recipit formam vnam non mãlem.

Com̃.54. ℄ Soluit quęſtionem difficilem.videlicet.vtrũ adeptio intellectus abſtracti ſit tota ſimul:an ſucceſſiua per partem poſt partem.Reſpondet ꝙ intellectus materialis intelligit agentem:quoties in eo facta eſt ſũma diſpoſitio pro receptione illius.ſit auteʒ ſũma diſpoſitio:quando videlicet.intellectus ſpeculatiuus eſt in ſũmo:⁊ quoniam hęc ſũmitas eſt mox:⁊ mox acquiritur abſtractus intellectus.eſt enim vnum ⁊ idem inſtans copulati eſſe:⁊ per intellectum ſpeculatiuum perfecti eſſe:veluti vnũ eſt inſtãs geniti eſſe:⁊ ſũme diſpoſiti eſſe.Inquit ad hoc pulchram ſimilitudinẽ.videlicet ꝙ ita ſe habet hęc pręparatio ad intellectum adeptum completum.hoc eſt.ad intellectum ſpeculatiuum vltimo perfectum:ſicut materialis intellectus ad animam:videlicet imaginatiuam. Nam vt materialis intellectus eſt vltimo forma animę.ſic hęc p̃paratio vltima eſt vltima ſpeculatiui perfectio.⁊ declarat:quia videmus ꝙ in materia poſtq̃ʒ recipitur vna diſpoſitio inſurgit potentia ad aliam:⁊ vlterius ad aliam:vt tãdiu q̃ʒdiu venit ad vltimam:quę eſt anima:qua recepta intellectus materialis copulatur illi animę per naturam:⁊ ex illa anima ⁊ intellectu conſtituitur rationalis anima.eodẽ modo ſit in ſpeculatiuo intellectu. nam acquiſita vna parte eius:aſſurgit potentia ad aliaʒ:⁊ ea acquiſita:iterum aſſurgit potentia ad aliaʒ:tãdiu q̃ʒdiu fiat in ſũmo:quo facto habetur illa pręparatio quę dicitur adeptio:⁊ tãdem mediante illa copulatur materiali intellectus abſtractus:per cuius eſſentiam intelligit homo.dixit illas diſpoſitiones eſſe ad infinitum:nõ ſimpliciter:ſed quaſi quo ad noſtrum moduʒ enumerandi.℄ Ex ÿs patet ꝙ ſicut acquiſiti eſſe animę imaginatiuę:eſt primuʒ acq̃ſitũ eſſe intellectus materialis:ita vt vnũ ſit inſtans acquiſitionis in homine vtriuſqʒ:ita perfecti eſſe per ſpeculatiuum eſt primũ inſtans acquiſiti eſſe copulationis:⁊ ſic ad formaʒ patet ſolutio:ꝙ.vʒ.copulatio fiat ſubito:lʒ pręparatiua diſpoſitio fiat in tempore:⁊ ſic ordo eſt iſte.p̃mo ab agẽte homo recipit diſpoſitiões q̃les ⁊ quantas.ſcđo recipit animam imaginatiuã:cuʒ qua ſimul recipit intellectum materialeʒ:lʒ anima traducatur ex ſemine:intellꝰs ꝟo deforis accedat:vt dicit Ariſto. in libro de animalibus.ex quibus ſit rationalis anima:cuius vna pars e ſemine:altera deforis emanet:hac conſtituta rurſum intellectus recipit intellectuʒ ſpeculatiuũ per parteʒ poſt partem vſquequo completur.cuius cõpleti eſſe inſtans eſt primum inſtans copulati eſſe cũ intellectu abſtracto:per cuius eſſentiam homo tunc intelligit.Hęc.12.metaphyſicę.cõmen.17.tradit Auerroes. Utrum ꝟo quuʒ quis incipit eſſe fęlix:incipiat intelligere intellectũ ageteʒ:hoc eſt deuʒ:in libro de intellectu.in tracta.3.capite.50.pertractabitur.Nunc ꝟo ſat ſic accepiſſe ab Auerroe beatitudinem fieri ſubito:lʒ beatifica diſpoſitio longo acquiratur tempore.

℄ Quia ꝟo eſt hoc:iaʒ habes ꝙ intelligibilia intellectus ſpeculatiui ſunt ſcientię in potentia:quuʒ ſint ſcientię reruʒ quę ſunt in potentia. Et ex hoc remouetur dubium:quuʒ diciť:quomõ poſſunt verificari vniuerſalia in appręhenſione:quuʒ non inueniantur extra animaʒ. ⁊ hoc eſt qđ induxit Platonem dicere ꝙ ſint formę ſingulares abſtractę:q̃ dant eſſe ſingularium ſpeciei humanę ⁊ animalis. Reſponſio quidem ad hoc eſt ꝙ vniuerſalia ſunt ſcientię in potentia eorum ſenſibilium:quę ſunt extra animam.

℄ Soluit ſecũdam ambiguitateʒ.vʒ.qualia ſunt intelle- Com̃.55.
cta ſpeculatiua:an vniuerſalia:an ꝑticularia:an in actu:an in potẽtia.Reſpõdet ꝙ itelligibilia intellectus ſpeculatiui ſunt ſciẽtię in potentia:⁊ ſic nõ in actu. Sʒ hęc ſo-

lutio deficit:naꝫ ſicut homo in potentia nõ eſt homo:ita ſciẽtia in potẽtia nõ eſt ſcientia:igitur intellecta ſpeculatiua non eſſent ſcientię:qđ falſuꝫ eſt:quuꝫ ſint partes intellectus ſpeculatiui. Dici poteſt ꝙ vnamet res eſt actu ⁊ potentia:eſt quidẽ actu ratione habita ad ſubiectũ:cui ineſt:eſt ꝟo potẽtia ratione habita ad agẽs a quo dependet:⁊ ita intellecta ſpeculatiua ſunt actu reſpectu intellectus materialis:cui inſunt:potentia autẽ reſpectu ſingulariuꝫ e quibus dependent:⁊ hoc innuit Auerro. addẽs. (Quuꝫ ſint ſciẽtię rerum quę ſunt in potẽtia)hoc eſt ſingularia:quę actu ſunt ſenſibilia:potẽtia itelligibilia. Hęc reſpõſio ſumitur.3.de anima.cõmẽto.5. Patet ſcđo:vniuerſalia non ſunt extra animam:quomodo igiť poſſunt verificari apud intellectũ:tangit fugã Platonis qui voluit ꝓpter hoc argumentuꝫ.ꝙ dentur formę ſingulares abſtracte:quę ideę dicuntur:quę dant hoc eſt agũt eẽ ſingularium ſpeciei humanę ⁊ aĩalis. ¶ Ad duo nãq; poſuit ideas Plato. ¶ Ad ſcientias quidem ſaluandas:nã quum ſcientia ſit entium:⁊ non poteſt eſſe ſingularium materialiũ:igitur erit formarum a ſingularibus abſtractarum ſm eſſe. Ad generationem ꝟo quia omne ſimile generatur a ſibi ſimili:propter quod homo hominem generat propter ſimilitudineꝫ in idea hominis:⁊ animal generat animal propter ſimilitudineꝫ in idea animalis. Sed quia hęc reſponſio eſt contra Ariſtoteleꝫ. Reſpõdet ſm peripateticos ꝙ vniuerſalia ſunt ſcientię: actu quidem reſpectu intellectus quem perficiunt. potentia ꝟo reſpectu eorum ſenſibiliuꝫ:quę ſunt extra:ex quibus dependent. ¶ Circa hęc quęres quid eſt vniuerſale apđ Auerroem. Secundo. vtrum vniuerſale ſit ſcientia rei. Tertio. vtrum vniuerſale ſit ens rationis. ¶ De re hac in multis locis diximus.⁊ in.12.metaphy.cõmen.4.dicemus.nunc raptim animaduertendum. Primo.ꝙ vniuerſale eſt ęquiuocum ad vniuerſalem propoſitioneꝫ ⁊ ad rem vniuerſalem.propoſitio eniꝫ vniuerſalis dicitur vniuerſale pro quanto vel natura vel conſtructione eſt talis. Hęc eniꝫ poſitione ſiue conſtitutione eſt vniuerſalis.omnis homo eſt grãmaticus in materia de ineẽ. Hęc ꝟo in materia contingenti contingit,omnem hominem eſſe grammaticum:vt dicitur primo prioruꝫ. Illa ꝟo eſt vniuerſalis natura.omnis cygnus eſt albus:naꝫ nihil eſt reperiri ſubiecti:cui non competit prędicatum. propoſitio igitur vniuerſalis dicitur vniuerſale quoddã. De hoc loquitur.12.metaphyſi.cõmen.51.vbi dicit ꝙ ſcire vniuerſalia eſt ſcire particularia in potentia:⁊ in ꝑmo priorum.capite.7.⁊ in poſterioribus ſępiſſime. Rurſuꝫ res etiam dicitur vniuerſalis:⁊ hęc non vna ratione dicitur. nam quędam eſt vniuerſalis per eſſentiam:quędaꝫ participatione. vniuerſales res per eẽntiam ſunt omnia abſtracta:vt deus ⁊ intellectus celoruꝫ:vt dicitur.3.de anima.cõmento.19.⁊ in libro de ſomno. Sunt enim vniuerſales per eſſentiam:quia per naturaꝫ abſtrahunt a materia:pręſentia materię:⁊ conditione materię.non auteꝫ vniuerſales prędicatione:quia repugnat eſſe plura:de q̄bus aliqua earum prędicetur. Uniuerſales ꝟo per participationem ſunt formę materiales vniuerſaliter cõceptę:de quibus in peri hermenias.quoniam autem ſunt hęc quidem rerum vniuerſalia.illa ꝟo ſingularia. Dico autem vniuerſale quod in pluribus natum eſt prędicari:vt homo. Uniuerſale autem in prędicando tribus accipitur modis:vel ſimpliciter in potẽtia:vel ſimpliciter in actu:vel in eſſe medio inter potentiam ⁊ actum. Uniuerſale ſimpliciter in potẽtia eſt res ſenſibilis apta itelligi.pro quanto eniꝫ actu eſt extra animam:eſt actu ſingulare.pro quanto eſt aptum intelligi abſq; materia:eſt potentia vniuerſale. Nam quod eſt:prius potuit eſſe.vt dicit Alexander. Uniuerſale actu ſimpliciter eſt res:dũ intelligiť.nam intellectus nihil intelligit: niſi abſtractuꝫ a materia ⁊ pręſentia ⁊ conditione materię. Unde ſecũdo de anima.cõmento.65.inquit. Et debes ſcire ꝙ compręhenſio intentionis indiuidui eſt ſenſuuꝫ:⁊ compręhẽſio intentionis vniuerſalis eſt intellectus. Uniuerſale in eſſe medio eſt quod habet eſſe mediũ.nam ſingulare eſt quod includit materiam pręſentiam materię ⁊ conditionem materię:vt quando eſt omnino in ſubiecto quali et quanto. In medio autem ⁊ ſenſu exteriori includit conditionem materię ⁊ pręſentiam materię.non autem materiam. In ſenſibus interioribus:vt in imaginatiua ⁊ dianoetica.hoc eſt.cogitatiua abſtrahit a materia ⁊ pręſentia materię.non autem a conditione materię. igitur vniuerſale habet eſſe medium in ſenſibus ⁊ medio. Hęc tradit Auerroes.2.de anima.cõmento.60. ¶ Ex ꝟs patet. primo quid ſit vniuerſale.nam quuꝫ tãdiu ſit ſingulare q̄diu materiam includat vel eius aliquid : tunc vniuerſale nihil aliud erit:niſi forma ſiue ſubſtantialis:ſiue accidentalis concretiue concepta.hoc etiam patet.qa vniuerſale format intellectum.materia autem cum ſit in potentia:non format.oportet enim omne intelligibile eſſe actu:vt.9.metaphyſi.cõmento.20.dicitur. Idem primo metaphyſi.cõmento.27.⁊.12.metaphy. cõmento.14.⁊ 7.metaphy.cõmento.35.⁊.37.⁊.43.dixi cõcretiue ſumpta.nam vniuerſale eſt totuꝫ quoddam:vt primo phyſicę auſcultationis.cõmento.5.vnde primo metaphyſi.cõmento.17.inquit.genus eſt medium inter actum ⁊ potẽtiam.⁊ intelligit quod eſt forma nõ ſimplex nec compoſita:ſed pars accepta per modum totius. Patet ſecundo ꝙ vniuerſale ſimpliciter in actu non eſt ens rationis.naꝫ ens rationis eſt ens ſecundo intellectum.12. metaphyſi. cõmento.19. Uerum vniuerſale dum prędicatur eſt ens rationis:vel ſalteꝫ ſub ratione relatiua entis rationis:vt primo metaphy.cõmento.28.dicit.ſpecies ſunt relatiuę non exiſtentes per ſe.⁊.7.metaphyſi.cõmento.48. vniuerſale eſt in capitulo ad aliquid.10.metaphyſi.cõmẽto 21. Scientia dicitur ſm relationem ad ſcituꝫ:ſed vniuerſale eſt ſcientia ſingulariuꝫ:vt dicit hic:⁊ dicemus. omnibus enim ꝟs locis patet vniuerſale:vt prędicans eſſe relationeꝫ. Patet tertio vniuerſale eſſe ſcientiam rei:vnde primo metaphy.cõmento.27.inquit.compręhẽſio vniuerſalis eſt ſcientia ſingularis in potentia.compręhẽſio autem ſingularis non eſt ſcientia.⁊ ita patet quid ſit vniuerſale:quoniam ſua definitio eſt eius per modum formę. Materia ꝟo vniuerſalium eſt intellectus materialis.nam nulla intelligentiarum per rerum materialium intentiones intelligit:ſed quęlibet intelligit per eſſentiã. nam eius eſſentia eſt eius intellectio.ex hoc patet ꝙ non ſunt incuſandi:qui vniuerſalia volunt eſſe ſpecies intelligibiles.nam ſunt formę intentionales rerum ſenſibiliũ: vt dicemus in libro de intellectu.⁊ tãq; ſĩlitudines ſingularium. Effectrix cauſa vniuerſalium eſt intellectꝰ agẽs: patet primo de anima.commento.8.⁊.7.phyſicę auſcultationis.cõmento.20.⁊.3.de anima locis plurimis.finis ꝟo vniuerſalium vltimus quidem eſt vt pręparet itellectum materialem ad beatitudinem:vt dicit hic Auerroes. Penultimus finis eſt vt res materiales cui primo omnium principio copulet ⁊ coniungat.naꝫ corruptibiles res exquo a primo principio exierunt:eidem poſſunt redire non in eſſe reali:⁊ ita in eſſe intentionali: quod eſt eẽ vniuerſale.⁊ hęc omnia tangit Auerroes.12.metaph. cõmẽto.4. De his ample dicemus in libro de intellectu quem pręmanibus habemus.

¶ Et iam diximus eſſe notum per ſe ꝙ id qđ eſt in potẽtia ĩ aliquo genere: neceſſario exit ad actum in illo genere ex aliquo illius. Sꝫ ſcientię in potentia ſunt intelligibilia. igitur neceſſario educuntur a ſcientijs: quę ſunt in actu: quando requirunt motoreꝫ efficere ea de potentia ad actum.

Com. 56. ¶ Textus iſte reperitur valde corruptus. ⁊ quia euꝫ nõ legi in propria lingua: accepi verba hęc vt iacent in codice meo: queꝫ fęlix illa Hieronymi Bernardi memoria olim mihi miſit. Uidetur igitur mihi Auerroes velle ꝓbare ꝙ intellectus agens: qui eſt beatitudo: ſit ſcientia in actu. ⁊ ſyllogiçat ſic. omne exiens de potentia ad actum neceſſario exit ad actuꝫ ab aliquo ſui generis. hanc recipit tãq̃ꝫ per ſe notam. ⁊ declarauit eaꝫ in libro metaphyſicę contra Platonem ſępius. Intelligibilia ſunt ſcientię quę exeunt de potentia ad actũ. igitur neceſſario exibũt ad actum a ſcientia in actu. ſub hac concluſione accipio hanc. Sed exeunt ad actum ab intellectu agente. igiť intellectus agens eſt ſcientia in actu.

De intellu agente. ¶ Animaduertendũ: vt in libro de intellectu dicem⁹: ꝙ aliquãdo apud Auerroem inuenimus ꝙ intellectus agens eſt deus. quãdoq̃ꝫ ꝙ eſt aliquid animę noſtrę. quandoq̃ꝫ ꝙ eſt propoſitiones: ex quibus fit ſyllogiſmus. Cauſa eſt. quia triplex eſt intellectus agens. Unus quidẽ vti ſol: qui forma eſt vniuerſalis omnium intellectuum ſeparatorum: ⁊ id per cuius eſſentiam omnes illi beantur. Alius infimus animę: qui pars eſt rationalis animę. hic autem eſt vti lumen: quo intellectus materialis recipit intellecta. ⁊ hunc dedit intelligere. 3. de aïa. cõmẽto magno dicẽs. ¶ Immo debes ſcire ꝙ reſpectus intellectus agentis ad iſtum intellectuꝫ eſt reſpectus lucis ad diaphanum ⁊c̃. modo lux eſt forma diaphani. Conſtat autem hoc nõ verificari de deo. Tertius eſt intellectus agens. quaſi inſtrumentuꝫ. vt prima notio: quę idcirco intellectus diciť. 3. de aïa. cõmento. 36. pro quanto eſt principium quo extrahitur cõcluſio de potentia ad actum. erit igitur intellectus illuminans tm̃: vt deus. intellectus vt lumen: quo fit illuminatio a principio intellectoꝝ. Tertius eſt intellectus illuminatus. vꝫ. a primo mediante hoc lumine. ¶ De intellectu ſimpliciter illuminante Auerrois verba hic intelliguntur. Nam ille eſt ſcientia ſibi ⁊ alijs. ſibi quideꝫ per eſſentiaꝫ: vt dicit. 12. metaphy. cõmento. 51. alijs ꝟo per receptionem.

De rõnali aïa. ¶ Sed queres ſtatim quomodo intellectus: qui eſt: vt lumen ſe habeat ad rationalem animaꝫ: vtruꝫ vt pars. an vt accidens: vel facultas. ¶ In hac re inueni Auerroem valde erraticũ: ac varium. In. 3. enim de anima. cõmento magno, inquit. ſed opinanduꝫ eſt ꝙ in anima ſunt tres partes intellectus: quaruꝫ vna eſt intellectus recipiens. ſcđa autem eſt efficiens. tertia auteꝫ eſt factum vt intellectus ſpeculatiuus: ⁊ non poſſunt eẽ partes niſi reſpectu alicuius totius: nec poteſt vnum totum reſpondere tribus partibus: niſi ſit totuꝫ integrale: quare erunt duę compoſitiones. altera quidem ex intellectu agẽte ⁊ intellectu materiali: quę anima rationalis erit ſm ſe ⁊ quodlibet ſui ęterna. altera erit compoſitio ex intellectu materiali ⁊ itellectu ſpeculatiuo: quę eſt intellectus adeptus. Ecce quomodo intellectus quaſi lumen videtur eſſe vti pars rationalis animę. naꝫ de intellectu: qui eſt deus: illa compoſitio intelligi minime põt. Idem accipi poteſt eodeꝫ. 3. de anima. cõmẽtis. 17. ⁊. 18. vide. ¶ In contrarium videtur Ariſtoteles. ipſe enim vult rationalem animaꝫ habere partes duas. alterã per quam incipit ⁊ deſinit. ⁊ alteram per quã remanet: vnde 12. metaphy. inquit. (Si autem ⁊ aliquid maneat poſterius: perſcrutandum eſt. In quibuſdam enim nihil ꝓhibet: vt ſi eſt anima tale: nõ tota: ſed intellectus. totã nãq̃ꝫ impoſſibile eſt forſan.) Ecce quomodo rationalem animam conſtituit ex duabus partibus. alteram ex ſemine traductam volens. quam gręci dianoeam vocant: noſtri cogitatiuam: ſiue diſcurſiuam: ſiue imaginatiuaꝫ. alteraꝫ deforis accedere: intellectum. vꝫ. materialem: qui cuꝫ nõ ſit captus ex ſemine: nec in ſemẽ redit: ſed remanet. vbi autem rationalis anima eſſet cõpoſita ex intellectu agente ⁊ materiali: vt Auer. dicebat. eſſet tota ęterna: nihilq̃ꝫ eius inciperet: nihilq̃ꝫ deſineret: res hęc grauis eſt: ⁊ valde laborioſa: attamen apud Auer. ſi dicta ſua debent cõuenire: dicẽdum eſt ꝙ rationalis anima eſt duplex: vna quidem animãs ac formans: altera animata ac formata. Rõnalis anima animãs eſt intellectus materialis ęternus: qui quum appropinquet materię: hꝫ aliquid priuationis: ſm qđ eſt capax omniuꝫ intelligibilium: quuꝫ ꝟo a materia recedat: ac deo appropĩquet: pluſq̃ꝫ cęterę formę materiales: vt. 2. phyſicę auſcultationis. cõmen. 26. habet aliquid perfectionis: per qđ quaſi illuminatur ⁊ redditur capax intelligibilium: vt diaphanũ per lumẽ reſpectu ſenſibilium: igitur intellectus materialis poteſt dici anima: pro quanto animat ⁊ format hoïeꝫ: ⁊ eſt quaſi vti qđdam cõpoſitum ex priuatione ⁊ lumine illo: quę nõ re diſtinguũtur: ſed mõ tm̃ intelligendi: ⁊ hoc modo accipiendo rationaleꝫ animaꝫ: in toto noſtro intellectu: ⁊ in toto libro deſtructio deſtructionũ. nos intellectuꝫ materialem vocabimus animam rõnalem: ⁊ quãdoq̃ꝫ intellectũ materialem: quãdoq̃ꝫ intellectũ potentię: ſiue poſſibileꝫ. Rationalis ꝟo anima animata: ſiue formata eſt qđdam compoſituꝫ ex parte perfectiori noſtrę formę: quę (vt dixi) gręce dianoea dicitur: ex ſemine traducta: ⁊ intellectu mãli: quem nũc diximus: hoc eniꝫ cõpoſitum ſm aliqđ eſt ęternuꝫ: ⁊ ſm aliqđ eſt genitum: quãtum quidem ad intellectum mãlem deforis accedentem: ęternum. quãtum ꝟo ad dianoeam ex ſemine eductam: corruptibile ⁊ genitum: igitur intellectus materialis eſt vna rõne pars: vtpote ad animam rationaleꝫ animatam: ſiue formataꝫ: alia ratione totum ad partes rationis. vꝫ. ad lumen ⁊ ad priuationem. Itẽq̃ꝫ vna ratione anima: alia ꝟo pars aïę. Ex hijs patet ꝑmo qũo lumen illud qđ eſt itellectus agẽs ſit aliquid animę noſtrę. ⁊ quomõ non. Patet ſcđo inter Ariſto. ⁊ Auerroem concordia: ⁊ inter dicta Auer. etiaꝫ. Nam quãdoq̃ꝫ Auerro. intellectum materialem vocat animam: quãdoq̃ꝫ partẽ animę. Similr̃ ⁊ ego in ſcriptis meis interdum intellectuꝫ mãlem animaꝫ: interdũ partem animę voco. Hęc eniꝫ ſic ꝯfuſe dicta: debent ad hũc ſenſum ⁊ diſtinctioneꝫ reduci: ſed vtrum hęc ſit ſimpliciter veritas: in libro de itellectu tãgemus: vbi oſtendem⁹ q̃ꝫ pueriliter Auerro. intellexerit Ariſto. ⁊ qũo deprauauit fere oẽs eius textus: nunc ꝟo ſit dictum intm̃.

¶ Difficile eſt aũt ei qui non ꝑuenit ad hunc gradũ cõcedere hoc. itaq̃ꝫ dubitat: ſicut longe eſt ei qui eſt in vna ętate temporis credere quod accidit ſibi in futuris.

¶ Declarata poſſibilitate copulationis: nunc tangit difficultatem. Sunt eniꝫ quidaꝫ qui huic poſſibilitati nõ aſſentiunt: ⁊ hoc q̃a non peruenerunt ad ſtatuꝫ illum. Naꝫ vt conſiſtens in ętate pueritię: vel iuuentutis non credit ſibi acceſſura: quę in eo ꝯtingere ſolent in poſterioribus ętatib⁹. Iuuenis enim fortis ac robuſtus ⁊ bene firmus: nũq̃ꝫ credet ſibi in ſenio contingere: podagraꝫ: ramicem: Com. 57.

tuſſes:ſurditatem:vel alia ſenibus peculiaria:ita iuuenis nunc ſtudēs:quum non intelligat:niſi per ſyllogiſmuꝫ:ac diſciplinam non poteſt videre:vel excogitare:quomodo ſibi accidere poſſit tempus tale:vt ipſe abſqꝫ ſyllogiſmo ratione ⁊ labore intelligat:per eſſentiam.vꝫ.intellectus agentis:quemadmoduꝫ ipſe intelligit abſqꝫ pena ⁊ labore:hęc eſt cauſa difficultatis:⁊ proculdubio hęc difficultas maximum apud me habet momentum:per viā eniꝫ hanc:quam dedit Auerro.nemineꝫ vidimus beari:neqꝫ per hiſtorias antiquorum legimus aliquem beatum tali via fuiſſe.bene autem per heroicam virtutem:vitiorum compreſſionem:ac merita legimus innumeros eſſe beatos:de his tamen in libro de intellectu dicemus.

¶ Et nobis quideꝫ in hoc videtur ꝙ euētus ad hanc perfectioneꝫ naturaliter accidit vtplurimū ex aggregatione reruꝫ coadiuuantiuꝫ ſeſe.igitur euentus huius perfectionis: vtplurimum continget tempore ſenectutis: ac poſt multum ſtudium in ſpeculatione et moribus:⁊ poſt elongationem ſuperfluarū rerum:quę videntur neceſſarię:⁊ non ſunt: ⁊ videtur ꝙ plures debeant ꝑuenire ad hāc perfectionem:quando vicinant̄ ſegregationi huius ęui:quia hęc perfectio eſt oppoſita perfectioni corporeę.

Com̃.58. ¶ His declaratis ⁊ bñ ſolutis:vult determinare tempus quo quis eſt aptus beari:ac capax huius perfectionis.Et dicit primo.ꝙ tempus eſt ſenium.Dicit ſecundo.ꝙ non decrepitas:ſed virilitas:quę eſt poſt iuuentutē ⁊ ante decrepitatem.probat primū.Nam ad talem beatitudineꝫ requiruntur multa:quę paruo tempore congregari non poſſunt.ex parte quidem intellectus requiritur adeptio intellectus ſpeculatiui:in quo multę partes ſcientię ſpeculatiuę continentur:ex parte corporis requiritur victoria ſenſitiuę partis:quę haberi non poſſunt niſi per habitus lōgo tempore acquiſitos.ex parte ꝟo fortunę requiritur decentia bonorum.non quidem ſuperexceſſus:qa īpedirent.iuxta illud.ſi hęc eſſent:ego non eſſem.nec ſufficit paupertas.10.ethicorum.homo enim animal eſt indigens.ſed requiritur:vt dicit Ariſtoteles:ſufficiētia:quę haberi non poteſt mox ⁊ in pueritia:⁊ ita patet qualiter beatitudini cōueniens ętas eſt ſenectus.probat ſcōm.inquit enim.Et videtur ꝙ plures debeant ꝑuenire ad hāc perfectionem:quando vicinantur ſegregationi huiꝰ ęui.hoc eſt.iuuentutis.quaſi dicat.ꝙ ętas conuenientiſſima eſt virilitas.probatur.quia hęc perfectio eſt oppoſita ꝑfectioni corporeę.opponitur enim morbis:quos ſenes ferunt obliuionibus:grauedinibus:hebetudini:⁊ ceteris:q̄ ſenem imbecillum faciunt:oportet enim corpus ſanum eſſe.10.ethicorum.itemqꝫ opponitur irę:libidini:inquietudini:ambitioni:ac cęteris:quę conueniūt iuueni.igitur promptiſſima ętas beatitudini eſt virilitas:quę fortaſſe eſt.33.annorum:qualis Saluatori noſtro tributa fuit.

¶ Animaduertenduꝫ ꝙ ad hoc vt homo poſſit eſſe capax beatitudinis:quędam requiruntur tāqꝫ neceſſaria:quędam vt remouentia impedimenta.vt quideꝫ neceſſaria:reqritur intellectus ſpeculatiui adeptio.partes aūt intellectus ſpeculatiui eſſentiales ſunt naturalis ſcientia ⁊ metaphyſica.Mathematica enim non eſt diſpoſitio ad fęlicitatem:quum careant fine:ſintqꝫ enumeratę propter exercitium:vt dicit Alexander.diſpoſitiones partiū ſunt dialectica ⁊ grammatica:dialectica quidem ꝓpter inuentionem ⁊ errorum confutationem:cum quibus nō eſt copulatio.grammatica ꝟo quoniam vtplm̄ fit ꝑ ſcripta alioꝝ:quę ſine linguę ſciētia haberi nō poſſunt:quādo igit̄ intellectus ſpeculatiuus eſt perfecte acqſitus in intellectu materiali:tūc copulabitur itellectus abſtractꝰ vt forma:per cuius eſſentiaꝫ erimus intelligentes.vt ꝟo remouentia impedimenta eſt neceſſaria victoria concupiſcibilium:vt declarat Auerroes.7.phyſicorum.cōmē.20.⁊ alibi pluries.itemqꝫ ⁊ bonorum externorum ſufficientia.non quidem defectus.eſt enim paupertas impeditiua fęlicitatis apud peripateticos.nec ꝟo ſuperexceſſus.nam exceſſus bonorum multo magis impedit fęlicitatem.Nos ꝟo chriſticolę tenemus per nihil nos poſſe mereri fęlicitatem.nam per nihil finitum meremur rem infinitam.verum ad beatitudinem cōferunt merita:quę ſunt virtutū vſus:quibus ſolis deus volēs mere cōtigēter per ſui eſſentiā beat nos.de his ampliſſime dicemus in libro nr̄o de intellectu:quē nunc facimus pro reſol̄one oīum eoꝝ:quę noſtra iuuentute inuenimus.

¶ Et quum Auēnaſar credidit in fine ſuorū dierum peruenire ad hanc perfectionē ⁊ nō peruenit:poſuit impoſſibile hoc ⁊ vanuꝫ:⁊ dixit eē fabulas vetularuꝫ:ſed eſt ſolum:vt nos diximus.nō autem vt dixit vir iſte.

¶ Auēnaſar cōmiſit peccatum in logica. arguit enim ab vna ſingulari negatiue ad vniuerſalem negatiuā de poſſibili:et non valet.Socrates non eſt rhetoricus.igit̄ impoſſibile eſt hominem eſſe rhetoricuꝫ.¶ Iaꝫ vides errorem logicum.ita arguit ipſe:ego in fine dierum meoꝝ non perueni ad ſtatum talem.igitur impoſſibile eſt hominem peruenire ad ſtatum illum:propter quod inter fabulas enumerauit copulationem hanc:quod forte nō male dixit.nonnulli codices habent quędaꝫ alia verba:quę an ſint de textu:ignoro.⁊ propterea omiſi.ego enim Auerroem non legi in ꝓprio fonte.¶ Hęc tradit Auerroes de poſſibilitate copulationis. Com̃.59.

¶ Eiuſdem Auguſtini Niphi Cōmentatio in 2m Libruꝫ de beatitudine animę Auerrois.

ET remāſit iterū declaratio vna adiuncta iam dicto ad inquirenduꝫ.videlicet intellectū in actu:qui moueat materialeꝫ ⁊ reducat eum in actū:ſicut reperiuntur hęc duo in quolibet generabili ⁊ corruptibili ſpecie.hoc eſt.potētiale ⁊ actuale:qđ trahit illud in actuꝫ:⁊ ſm̄ Ariſtotelem in libro de anima.hęc via eſt manifeſtior ad inueniendum intellectum abſtractum:qui ducat intellectum materialem ad actum.

In libro expoſito concluſit poſſibilitatem ſyllogiſmis ⁊ rōnibus.In quibus multa ſibi petyt:nunc illa ſeriatim declarat.Et primo ꝙ in rerum natura ſit intellectus agens.Secundo.ꝙ ille ſit abſtractus a materia ⁊ magnitudie.Et arguit.vt mihi videtur per argumentum a ſimili.Sicut in qualibet ſpecie generabili ⁊ corruptibili eſt dare aliquid vt agens:⁊ aliquid vt patiens:ita in natura intelligibili:ponitur auteꝫ antecedens ab omnibus.igitur ⁊ conſequens ponendū.Primo accipit concluſioneꝫ.Secunda ibi.[Sicut reperiūtur] Accipit maiorem:⁊ tacuit minoreꝫ.[Et ſm̄ Ariſto.] Cōmē.p̄m.

Declarat ſecundo ꝙ eiuſmodi agens intellectus ſit abſtractus auctoritate Ariſtotelis dicentis viam hanc valere prò abſtractione intellectus agentis. ¶ Sed circa hęc dubitare potes primo contra maiorem. Nam ea accepta. addo hanc minorez. Sed materia eſt res generabilis ⁊ corruptibilis. igitur eſt dare materiam agentez ⁊ materiam patientem. Contra minorem arguitur. Nam intellectus nō eſt ſpecies generabilis ⁊ corruptibilis: vt videtur Auerroes dicere. In libro de anima. 3. dicemus prolixe. nunc vo vis rationis accipiatur hac via. Omne factuz habet aliquid ex parte agentis ⁊ aliquid ex parte materię. intellectus ſpeculatiuus eſt factus. igitur habet aliquid ex parte agentis ⁊ aliquid ex parte patientis. tūc ceſſat prima calumnia. nam materia non eſt facta. ceſſat ſecunda. quia intellectus ſpeculatiuus apud Auerroem eſt factus. ¶ Sed tunc reſtat adhuc quęſtio. quia lȝ pro intellectu ſpeculatiuo formando requiratur aliquid ex parte agentis: non eſt probatum illud eſſe in ſpecie intellectus. dicet enim aduerſans illud ex parte agētis requiſitum eſſe corpus ⁊ nō intellectū. Reſpondet Auerroes 3. de anima. cōmentis. 17. ⁊. 18. ⁊. 7. metaphy. cōmen. 31. quia omne mixtum cum materia fit a mixto cum materia: ⁊ econtra. omne ſeparatum a materia fit a ſeparato a materia. modo intellectus ſpeculatiuus eſt ſeparatus a materia. quare agens eum erit ſeparatus a materia: ⁊ ita intellectus. ⁊ hęc eſt illa via Ariſto. quaȝ dicit Auerroes eſſe manifeſtam ad probandum hunc intellectum eſſe abſtractum a materia.

¶ Et dicentibus nobis ꝙ itelligere eſt ſimile ipſi ſentire nō debes propter hoc credere ꝙ hic intellectus eſt extra animam: ſicut ſenſus eſt extra animam: quia intelligibile quod eſt comparatum intellectui materiali compara tione ſenſati ad ſenſum eſt in anima: ⁊ ſenſatum eſt extra animam. Et propter hoc non de neceſſitate eſt ꝙ hęc itelligibilia ſint ſeparabilia: vt opinatus eſt Plato: ⁊ anima recipitur in definitione intelligibilium ſpeculabilium: ſenſus autem non.

Com̃. 2. ¶ Sępe Auerroes accepit intelligere eſſe ſimile ipſi ſentire: idcirco dubitat. Nam ſi ſic: tunc intelligibilia eſſent extra animaȝ: vt Plato dicit. conſequentiaȝ probat. quia ſenſibilia: circa quę eſt ſenſus: ſunt extra animam. igitur ⁊ intelligibilia. Reſpōdet ꝙ ſimilitudo non eſt aſſumēda quantū ad omnia: ſed ꝙ ſicut ſenſus eſt in pati ⁊ moueri a ſenſibili: ita intellectus patitur ⁊ mouetur ab intelligibili. eſt vo differentia: quia intellectus: hoc eſt: intellectio non eſt extra animam: hoc eſt: a re intelligibili extra animam: ſenſus vo eſt a re ſenſibili extra animaȝ: intelligibile enim quod mouet intellectū eſt in anima ſaltem dianoetica: ſiue imaginatiua. ſenſibile vo quod mouet ſenſum eſt omnino extra animam ⁊ dianoeticam ⁊ ſenſitiuam. nam mouet ſenſum: prout continetur in medio illuminato. hęc declarata ſūt. 2. de anima. cōmē. 60. ¶ Ex ijs infert contra Platonem. ꝙ intelligibilia non ſunt ideę ac formę ſeparatę: vt Plato fingit. Naȝ qđ eſt in anima: non eſt ſeparatum: ſed intelligibilia ſunt in anima: ſaltem dianoetica: igitˀ nō ſunt ſeparata. Hęc eſt prima differentia inter ſenſibile ⁊ intelligibile: deinde tāgit ſecūdam: ꝙ. vȝ. intelligibile definitur per animam: ſenſibile vo: non per ſenſum: eſt eni intelligibile intentio contenta in anima apta mouere intellectū: ſenſibile vo quū ſit ęquiuocum per nulluȝ definitur: vt ſecūdo de anima accipitur: ⁊ hęc ſecunda differentia confirmat primam: nam ſi anima cadit in definitione itelligibilis eſt: quia eſt illi ſubiectum: ⁊ per conſequens intelligibile non eſt idea ſeparata a corpore: vt Plato dixit.

¶ Et remāſit nobis declarare: quomodo formę materiales mouent intellectuȝ materialem: ⁊ reducunt eum in actum: ſicut ſenſatū ſenſum. Hanc autem pręparationem nō habent formę inquantum ſunt in materia: ſed inquantum formę: nam impoſſibile eſt rem non materialem operari in imaterialeȝ: niſi inquantum eſt forma ſolum. Formę igitur materiales ſenſatę mouent intellectum materialem: cum acquirunt eſſe formaruȝ: quę de neceſſitate non ſunt in materia. Hęc autē eſt forma illa: quę inducit formas materiales efficere intellectiōeȝ. Et ſcis ꝙ omne qđ inducit aliquid facere rem intellectus: eſt intellectus neceſſario: ⁊ ideo dicitur ꝙ formę materiales ſūt itelligibiles in potētia: ⁊ opȝ ꝙ habeant vnum agens: quod extrahat eas de potētia ad actum: ſicut habet quodlibet: quod eſt in potentia.

¶ Nūc tertio explanat aliud qđ remanſit in libro primo Com̃. 3. vȝ. qūo materiales formę ſunt aptę mouere intellectum materialem: ⁊ reducere eum ad actum: vt ſenſibile reducit ſenſum: hoc eſt id qđ relinquebatur: ⁊ ad huius ſolutionem accepit p̄mo ꝙ formę materiales mouent intellectum quando habēt eſſe abſtractuȝ a materia pręſentia ⁊ conditione materię: ⁊ ſyllogiſmus eſt iſte: formę acceptę vt formę ſūt abſtractę. Formę materiales mouēt intellectum materialem vt formę ſimpliciter. igitur formę materiales mouent intellectū ſub eſſe abſtracto. primo tangit minorem ibi. [Hanc autem pręparationem] deinde ibi. [Formę igitur] Infert concluſioneȝ: ⁊ omiſit maiorem. Petit ſecūdo ꝙ intellectus agens eſt forma faciens formas materiales efficere intellectionem: ſiue reȝ intellectualem. Cui addit maiorem ⁊ ſcis ꝙ omne qđ inducit aliquid facere rem intellectus: eſt intellectus neceſſario: ⁊ tacuit concluſionem. vȝ. ꝙ intellectus agēs ſit intellectus tm̄: ⁊ tunc concludit intentum. ⁊ ingt. ⁊ ideo dicitur ꝙ formę materiales ſunt intelligibiles in potentia: ⁊ oportet ꝙ habeant vnuȝ agens: qđ extrahat eas de potentia ad actuȝ: ſicut habet quodlibet: qđ eſt in potētia: ⁊ ita habes tria: p̄mo quomodo res materiales mouēt intellectum materialem: quia mouent ſub eſſe abſtracto: ⁊ inquantum formę. ſecūdo ꝙ res intelligibiles anteq̄ꝫ intelligantur: ſunt in potentia ad mouendum intellectum. tertio ꝙ datur aliquod agens extrahens illa de potentia ad actum: quod eſt intellectus tm̄.

¶ Et ſicut res quę apprehenditur a ſenſu viſus: apparet per illud quod videt̄: quod eſt ſua cauſa: vt eſt lux: per hanc eandem rationem eſt proportio intellectus abſtracti cum materiali: ſimilis ꝓportioni primi apparentis. vȝ. lucis cum ſenſu viſus.

¶ Declarauit hactenus ꝙ intelligibilia educuntur de po Com̃. 4.

tentia ad actum intellectionis per vnũ agens:⁊ ita ꝙ deẽ
aliquod agens extrahens intelligibilia.nũc declarat q̃le
eſt idem agens:⁊ vult ꝙ illud agens ſit ens intelligibile:
⁊ arguit ſic.vt viſibile ad lucem:ita intelligibile ad intel-
lectum agentẽ:ſed lux eſt agens viſibilia ⁊ viſibilis.igiẽ
intellectus eſt agens intelligibilia ⁊ intelligibilis.⁊ h in-
quit per illud quod videẽ:quod eſt ſua cauſa:vt eſt lux:
nam colores videntur per lucez:quę eſt viſilis:⁊ eſt cau-
ſa colorum.non quidem ꝙ ſint:ſed ꝙ videanẽ.¶ Aiad-
uertendum:vt diximus:ꝙ triplex eſt intellectus agens:
vnus vt ſol:ſiue lux.alius vt lumen procedẽs a luce:qui
eſt aliquid animę noſtrę:ſaltem quaſi forma.alius illu-
minatus:vt intellectus in habitu:ſiue propoſitiones pri-
mę:vt dicit Auerroes.z.de anima.cõmento.155.in calce.
¶ Auerroes loquitur hic de intellectu:qui eſt quaſi lux:
ſiue ſol:qui eſt deus benedictus apud eum,naz hic ſimi-
lis eſt luci:ſiue ſoli:vt dicit Auerro.

¶ Et quum intellexiſti hęc:intelliges ẽt illđ
qđ Ariſtoteles ait.dixit eni ꝙ conueniẽs eſt
hic eẽ intellectũ itelligẽtẽ oĩa:⁊ vnũ intelle-
ctum qui oĩa reducat intelligibilia:vt lux q̃
oĩa apparẽtia in potẽtia reducit ad actũ.

Com.5. ¶ Declarauit ꝙ intellectus extrahens eſt res intelligibi-
lis.nunc declarat ꝙ vnus ⁊ idem eſt intelligibilis ⁊ intel
ligens omnia.ꝙ quidez enim ſit intelligibilis:patet.quia
ſimilis luci:quę facit viſibilia:⁊ ipſa videtur.ꝙ ꝟo oĩa
intelligens:patet.quia omnia agens eſt:⁊ eſt intellectus.
igitur ſyllogiçetur ſic.intellectus omnia faciẽs eſt omnia
intelligens.illud agens extrahens intellectus eſt oĩa fa-
ciens.igitur omnia intelligens.⁊ ſic patet qualiter per in-
tellectum agentem:qui eſt vti lux.intelligit deum qui eſt
ſibi ſcientia omnium:⁊ alÿs etiam ſcientia oĩuz per eius
eſſentiam.¶ Dubitatur contra hanc rationem:qa intel-
lectus Saturni eſt omnia agens ⁊ intellectus:⁊ tamẽ nõ
eſt ſcientia ſibi ⁊ omnibus:quia non eſt ſcientia deo:quia
deus nihil intelligit extra ſe.Secundo.intellectus agens
ſicut lumen.requiritur enim vt agens:an vt conditio pa
tientis.non vt agẽs:quia ſimilis eſt lumini.mõ eſt diſpo
ſitio diaphani receptiua:⁊ non actiua ſm Auerroem.z.
de anima.cõmento.67.cõtra Auẽpacem.Poteſt dici ad
primum ꝙ maior Ariſtotelis debet intelligi ſic.intelle-
ctus omnia intelligens ⁊ virtute propria omnia itelligit:
modo intellectus Saturni/etſi omnia agat infra ſe:non
tamen virtute propria:ſed virtute primi.¶ Ad ſecũdã
dicendum ꝙ eſt diſpoſitio agendi:quia intelligibilia nõ
mouerent intellectum:niſi vt inſtrumenta imediata illi⁹
luminis:⁊ remote vt inſtrumenta lucis.hoc eſt.ꝑmi itel-
lectus.verum viſibilia non efficerentur actu:niſi per lu-
men receptũ in diaphano:⁊ ita lumen illud viſibile cor-
ruptibile cõcurrit.Uno modo actiue ex parte viſibiliũ.
Alio modo paſſiue ex parte medÿ.lumen autem primi
intellectus:quod eſt quicq̃ animę noſtrę:concurrit acti-
ue tñ.de his tamen latius in libro de intellectu.

¶ Et poſtq̃ cõparatio intellectus abſtracti
ad materialẽ eſt ſimilis comparationi lucis
ad viſum.igitur decet ipſuz eſſe intelligibilẽ
ab intellectu materiali magis q̃ illud qđ eſt
intelligibile per ipſuz:ſicut ignis dignior ca
lefacere re quę eſt calefacta per ipſuz.Nam
res apta recipe ignẽ particulariter:magis de
neceſſitate eſt apta recipe ignez abſolute.

¶ Arguit modo Auerrois.ſicut lux ad intellectum agẽtẽ: Com.6.
ita viſus ad intellectum materialem.hęc fuit declarata.
igitur vt lux ad viſum:ita intellectus agens ad intellectũ
materialez.a cõmutata proportione.Sed lux videtur a
viſu:⁊ magis q̃ res viſibilis.igitur intellectus agens itel
ligetur ab intellectu materiali:⁊ magis q̃ omne aliud in-
telligibile.[Sicut ignis]Scđo arguit.ſicut ignis dignior
eſt calefacere q̃ res calefacta per ipſum:ita intellꝰs agẽs
dignius intelligibile eſt q̃ res quę per ipſuz intelligitur.
[Nam res]Tertio arguit.aptum natũ recipere formaz
particularem magis aptũ eſt recipere formã generalez:
vt aptum recipere ignẽ hunc magis aptũ eſt recipe ignẽ:
qa ad recipiendũ ignẽ hũc requirunẽ diſpõnes generis
ſpeciei ⁊ indiuidui.ad recipiendũ ignẽ ſat ſunt diſpõnes
ſpeciei:vt in libro de ſuba orbis declarauimus:huic ad-
do minorez.ſed intellectus agens eſt forma vniuerſalis:
⁊ magis q̃ quodcũq̃ intelligibile:quuz ſit vniuerſalis ꝑ
eſſentiam:vniuerſalia materialia ſint talia participatio-
ne.¶ Animaduertendũ ꝙ eiuſmodi rationes ſunt diale
cticę.nam cõfirmant qđ eſt ſyllogiſmis ⁊ rõnibꝰ demon-
ſtratum.⁊ ꝓpterea ſunt loco a ſimili:vt vides.

¶ Hoc tñ poſito ꝙ mediet aliquid.hoc autẽ
accidit per vnum ſubiectum accidentale.nã
ſunt multa quę recipiunt per mediuz vnius
vel plurium rerum.

¶ Sed cõtra dicta arguet quiſpiã.nã ſi intellectus mãlis Com.7.
magis recipit agentẽ q̃ cętera alia:tũc mox cũ eſſet reci-
peret euz:⁊ prius q̃ intellecta ſpeculatiua.Rñdet ꝙ in-
tellectũ mãlem eſſe aptũ magis recipere agẽtẽ dz intelli
gi cum debito medio:⁊ intelligit per mediũ ſubtuz acci-
dentale:hoc mediũ per accidẽs.nã multa receptiua reci-
piũt per mediũ vnius vel pluriũ rerũ accidẽtaliũ:vt in-
tellectus materialis recipit agẽtem mediãte intellꝰu ſpe-
culatiuo:qui eſt plures res:vt diximus:⁊ ita intellꝰm ma-
terialem magis etiã aptũ recipere agẽtez dz intelligi:ſer-
uatis ſeruandis.Et ſi dices:in quo igiẽ intellectus mãlis
magis recipit abſtractuz q̃ intellectum ſpeculatiuum.ſi
hũc quidem imediate:illud ꝟo mediate recipit.Rñdeẽ
ꝙ ꝓpter tria.Primo.qa agentez recipit ꝓpter ſe.ſpecu-
latiuum aũt ꝓpter agentẽ:vti ꝓpter finẽ vltimũ.Scđo.
qa agentem recipit vt formã:per cuius eẽntiã mãlis ope
rabiẽ.ſpeculatiuũ ꝟo recipit vt diſpõnẽ q̃ſi accñtalẽ ad
illã formã.Tertio.qa ex intellectu agẽte ⁊ itellectu mãli
fit veriꝰ vnũ q̃ ex itellꝰu ſpeculatiuo ⁊ itellectu mãli.qñ
quidẽ illđ eſt vnũ ꝑ ſe:iſtud ꝟo vnuz ꝑ accñs:⁊ ita pz ꝙ
lz intellꝰs mãlis recipiat intellectũ imediate ⁊ agẽtẽ me-
diate:verius ⁊ magis recipit agentẽ q̃ ſpeculatiuum.

¶ Et ex hoc videẽ ꝙ cauſa propter quã non
recipit intellectus materialis hũc intellectũ:
niſi per medium alterius rei:quę eſt intelle-
ctus eſt vna ⁊ eadem:cum qua multa entiũ
non recipiunt ſuam vltimam perfectionez:
niſi per media aliqua:vt reperitur iuuentus
poſt infantiam:⁊ alia innumera entia.⁊ hęc
cauſa a parte naturę manifeſta eſt.a ꝑte ꝟo
conſuetudinis eſt alia cauſa.nam videmus
ꝙ multa entia nõ recipiunt perfectionẽ:quę
eſt per naturam in aliquo genere:niſi ex con
ſuetudine:⁊ exiſtentia omniuz horũ recipit
intellectus iſte in hoc ꝙ eſt materialis.

¶ Soluit

Com.8. ¶ Soluit nūc pulchrā ambiguitatē.vz.quū itell's mālis ſit ſūme receptiuus intell's abſtracti:cur nō recipit ipſuz ſine medio. Rñdet ⁊ aſſignat duas cauſas:pmo ex parte naturę.2° ex pte ꝯſuetudis:ex pte naturę qdē:h̄ eſt ordinis nālis:qa oē recipiēs vltimū finē ⁊ vltimā pfectionē: nō recipit niſi p mediū:⁊ h̄ ob nihil aliud:niſi pp naturā vltimi finis:⁊ ſubti pfectibilis p ipz.Finis eni idcirco vltimus nūcupaẗ:qa ſuapte nā pp receptionē oiuz mediorū recipiẗ:pp vo rōnē ſubti:qa ſubtuz naſciẗ multiphariā pfectibile:idcirco eget multiphariā pfici:qđ fieri non pōt niſi plurib⁹ medijs:⁊ hęc eſt prima rō ex ordie nāli accepta.Scđo vo ex pte ꝯſuetudis:nā ſicut cytharedus cytharicādo fit cythariſta:ita ⁊ intell's mālis ſpeculando fit pfectus.ſilr ⁊ in alijs virtutib⁹:gñaẗ eniz:h̄ eſt acqriẗ intell's agēs in nobis p habitū oium itelligibiliū:quēadmodū ⁊ iuſtitia p actus iuſtos:⁊ idcirco ſubſcribit ⁊ exñtia oium boꝝ reqrit:ſiue recipit:ſiue imaginaẗ:h̄ eſt expoſtulat intell's iſte mālis in h̄ q̄ eſt mālis.i.receptiuus: qa inquā receptiuus ſuapte nā eget medio:⁊ inquātū receptiuus:eget vſu frequētis ſpeculatiōis:⁊ ita nō pōt recipere agētē:niſi p mediū.¶ Sz circa hęc q̄runtur duo. Primū.pp qd reqriẗ h̄ mediū vnius:vel pluriū rerum: nā cauſa Auer.nō videẗ ſufficere.Scđo.qd eſt illđ mediū:qđ ex parte vtriuſq; reqriẗ ad ſtatū hūc aię.Dōz q̄ rōnalis aia diſtat ab intell'u abſtracto dupl'r.pmo ꝑpter intellectum mālem.ſcđo pp dianoeā pp intell'm mālem qdem:nā eſt infimus abſtractoꝝ ⁊ ſupmus māliū:igitur ſuapte nā nō pōt copulari extremo:niſi vno vel plurib⁹ medijs.pp dianoeticā vo partē:nā hęc naſciẗ ſuapte nā brutalis:⁊ ita ſub ꝯrio habitu ad felicitatem:pp qđ dōm apud Auer.duplex eſſe mediū:poſitiuum.vz.⁊ puatiuū: nō enim tm̄ ignis ponit mediū poſitiuuz in tabula p forma ignis inducenda:Sed remouet contrarias diſpoſitiones:medium qdem poſitiuum ad felicitatez eſt adeptio intellectus ſpeculatiui:priuatiuū vo eſt priuatio brutalitatis in dianoea. Remoueẗ aūt hęc brutalitas per habitus virtutis:qui ex frequentibus actionibus ingñanẗ:⁊ ꝑpter hoc dixit ex ꝯſuetudine.fortaſſis eniz reſpexit ad habitū virtutū:qui aſſuetudine ingeneraẗ ⁊ increſcit.

¶ Et ſi forte dicere vellet qs:natura eſt velamen ſeparatū a deo vt has appħēſiones apprehendere nō poſſimus:quēadmodū naturę materiali oculoruz veſpertilionis obſtat videre lucem:q̄uis lux ſit ſui nā apparens. Reſpondeas vt ſupra diximus q̄ in indiuiduo ſolum eſt:non autem in ſpecie.

Com.9. ¶ Mouet dubitationē:⁊ ſoluit.eſt aūt dubitatio hęc.vz. q̄ nā mālis eſt velamē.ſubaudi intell's aię ſepatū.h̄ eſt tenēs gradū ifimū ab ipſo deo:⁊ ſic pp defectū:quē tenet nō pōt itelligere deū:nec eiuſmodi appħēſiōes q̄ dicunẗ ſubę abſtractę:vt oculus veſpertiliōis ad lumē ſolis.Eſt igiẗ dubitatio.vt oculus veſpertiliōis ad lumē ſolis:ita itell's mālis ad itelligibilia p ſe:ſz ille oculus nō pōt lucē per ſe viſibilē pcipere.igiẗ itell's mālis non pōt pcipere intelligibilia p ſe. Rñdet q̄ ſi intelligiẗ reſpectu cuiuſlz idiuidui:hęc cōparatio ꝯcediẗ maior:nā oculus noctuę: ita ſe hz ad lucem:vt itell's alicuius idiuidui ad deuz:pp nām eni brutalē velatur:ac icapax eſt illoꝝ appħēſiōis: ſi vo itelligiẗ reſpectu oiuz idiuiduoꝝ in ſpe:maior falſa eſt:eſt eni aliqs hō:a cuius itell'u māli velamē illud naturę ablatum eſt:⁊ ſic conceditur maior reſpectu indiuidui:non autem reſpectu totius ſpeciei.

¶ Et ſcias q̄ nō eſt alia ſpēs q̄ appħendat intelligibilia:niſi hō:aialiū aūt plures ſūt ſp s p̄ter veſpertilionē:quę lucē appħēdūt:imo dicitur q̄ ſunt q̄dā aialia:quę ēt corpus ſtellę ꝯtuētur:vt aialia ſunt q̄dā rapina.Similr opz vt iueniātur aliq̄ indiuidua in ſpecie hominis:q̄ appħēdāt hūc intellectū ex neceſſitate:⁊ erūt illa qdē quę ſunt pfecta in ſciētijs ſpeculatiuis cū alijs nobilitatib⁹:quę oportet neceſſario:vt cum illis ꝯiungantur.

¶ Dicet qs.ita arguā de ipſa ſpe noctuę:naz ſi eēt fruſtra hō ſi nō appħēderet deū:ita eēt fruſtra veſpertilio ſi nō appħēderet lucē:vel ex parte rei ſic:ſic eēt fruſtra aliqđ ſūme itelligibile:niſi itelligeretur ab hoie:ita eēt fruſtra aliqđ viſibile ſūme:niſi videretur ab ipſo veſpertilione. Com.10.
Rñdet Auer.⁊ ſubtil'r valde:⁊ vult q̄ viſibile illđ non eſt fruſtra dato q̄ a veſptiliōe nō videaẗ:nā adſūt multa aialia a qb⁹ videri pōt:⁊ nō tm̄ lumē:verū ⁊ ſtellę moles:vt ſpēs aqlę:q̄(auctore Plinio in.10.⁊ Ariſto.in lib. hiſtoriarū)dr̄ halietus:hęc eni pullos ſuos pcutiēs:ſubinde cogit aduerſus itueri ſolis radios:⁊ ſi ſlentez aiaduertit p̄cipitat e nido:velut adulterinuz ⁊ degenerē.ſilr narrat de parido ⁊ alijs multis:tūc recolligit argumētuz:ſic lux eēt fruſtra viſibilis:niſi ab oculis alicui⁹ aialis videreẗ:ita de⁹ eēt fruſtra itelligibilis:niſi ab aliqb⁹ idiuiduis ſpēi hois videreẗ:cuz ab alijs nullis videri poſſit:exponit aūt q̄ ſunt iſta idiuidua:a qbus velamē eſt ablatuz:⁊ ait eē illa q̄ ſunt pfecta p itell'm ſpeculatiuū:⁊ per itell'm practicū:h̄ eſt per habitū moris:q eni pfect⁹ eſt vtroq; itellectu:iſte itelligit deū p eſſentiā dei.¶ Queret qs qd eſt iſtud velamen impediēs intell'm ab appħēſione dei. Scđo vr̄ q̄ Auer.rō nulla ſit:ſupponit eni q̄ a nulla alia ſpe ſit deus itelligibilis p̄ter hoiem:⁊ ꝑpterea ſi ab hoie nō appħendereẗ eēt fruſtra:h̄ falſum eſt:qm̄ ab aialib⁹ cęleſtib⁹ appħēdiẗ:⁊ ita dato q̄ nō appħēdereẗ ab homine:adhuc eēt ⁊ nō fruſtra itelligibile ſūmū.¶ Ad pm̄ rñdet Plato q̄ eſt humor:humor eni ebetat ⁊ ipedit ſpeculationē:idcirco ſicut puer ꝓcedit ad maiorē ac maiorē ſiccitatē:magis ac magis diſponiẗ ad doctrinā.Velamē igiẗ obtegēs itell'm mālē eſt humor.¶ Sz h̄ ſtare non pōt:nā obſeruatio docuit iterdū humectiores eē igenioſiores.Amplius.iuniores diſciplinabiliores:vt Ariſt.teſtaẗ:⁊ obſeruatio docuit:ſenes vo prudētiores.Aliter dicunt qdaz:volūt eni illud velamē eē morbū:quo intellectus materialis opatur intātū:vt nō ſit apt⁹ ſpeculationi.

¶ Hāc poſitionē vr̄ Auer.tāgere.2.de aia.cō.62.ſupra illo textu.[Alia vo ex velamēto itell's]⁊ reliq̄.Sz hoc ſtare non pōt:nam puer ois naſciẗ ſanus in ſpecie ⁊ ſibi: nec pueritia morb⁹ eſt:ſz ętas:nec Auer.vult illđ:ſz loqẗ ſub diſiūctiōe vt pz.Auer.in lr̄a ait illđ velamē itell's eē nām:nō aūt exponit q̄lis nā.Simplici⁹ itaq;.2.de aia in expōne illi⁹ text⁹:magis ꝓpriū eſt aialib⁹ ⁊ pl'm tp̄s in h̄ pficit aia:itelligit p̄ corruptibilitatez:qa eni hō eſt corruptibil' nō eſt capax mox itelligere entia illa.Sed h̄ non placet:qa nec in fine vitę hō poſſet itelligē.Diẗ 2° pp accidētia ⁊ pturbatōes ꝯtigētes:nec h̄ placet mihi pp idē. Aliter ⁊ bñ dicit q̄ ipſi aię ad corp⁹ eſt vehemēs iclinatio ⁊ ad ſenſibilia corporea in pma ętate:diuertiẗ eniz hō pp hāc ꝓpēſionē valde:igiẗ p nāz itelligit Auer.nālem ꝓpenſionē aię ad corpus ⁊ ad ſenſibilia:iſta eni ꝓpēſiōe intell's mālis opiẗ velut velamēto quodā ad itelligēduz illa.¶ Ad 2m̄ rñdet Auer.12.pmę phię.cō.38.q̄ genus illđ abſtractoꝝ:⁊ maxie de⁹ ē itelligibile p̄ ⁊ pncipal'r p

ſe:ſecũdo ꝓpter nos:vt eni ſol ſuapte nã p̊mo ⁊ ꝑ ſe lʒ ꝓpter ſe ſcđo vt videat̃ ab oibus aialibus:illuſtretqꝫ viſibilia oibus aialibus:vt inde cibos ⁊ alimẽta ſuſcipiãt:ita intellectus primus qui eſt deus p̊mo ⁊ p̊ncipal'r eſt vt ſit ſibi fęlicitas ⁊ cõp̃hẽſio:ſcđo autẽ ⁊ minus p̊ncipal'r:vt ſit fęlicitas hoibus:igitur ſicut lux ſolis eẽt fruſtra viſibilis.niſi ab oculis aliquoꝝ videretur:ita itelligibilitas dei eſſet fruſtra:niſi ab aliquo homine videret̃:eẽt dico fruſtra:nõ q̃dem ꝑꝑ priuationeʒ primi finis:ſed ꝑꝑ p̊uationẽ finis ſecundarij:ob quem ęque per ſe eſt:lʒ non ęque primo:vt Auerroes ait in multis locis.

⸿Et ſi qs dicere vellet eẽ forte dubiũ: qđ in ethica ſua Auẽnaſar mouit.vʒ.ꝙ itell's qui eſt in potẽtia eſt vna res:q̃ nõ põt dici vt naturã habeat priuatiõis:⁊ eſt nouũ:⁊ quũ h̃ eſt nouũ:renouabit̃ ẽt ex nečitate ex ꝑte receptiõis hui⁹:ſi ei accidat h̃ receptio.⁊ ſi reciperet formã itell's abſtracti:⁊ vniret̃ cũ eo:fieretqꝫ vnũ:igit̃ poſ'e eẽt corruptibile effici ęternũ.⁊ qa h̃ ipoſ'e eſt de reb⁹ notis per ſe:ſniatus eſt Auẽnaſar v̄ba dicentiũ ꝙ vniemur cũ itell'u abſtracto:eẽ verba vetulaꝝ.

Com.11. ⸿Mouet dubiũ Auẽnaſaris in ethica:petit eni ille ꝙ intellectus mãlis nõ ſit pura p̊uatio:vt dixit Alex.ſed ens nouum generabile ⁊ corruptibile:hoc nõ aliter ꝓbat:ſed ſupponit:tũc arguit:ſi intellectus mãlis eſt res corruptiua noua:tunc corrumperet̃ aliq̃ ab excellenti intelligibili.vt ſenſorium a forti ſenſibili:igitur ſi intellectus materialis recipet excellens intelligibile corrumperetur:ex alio fieret ęternum:naʒ excellens intelligibile eſt ęternũ vt deus:igitur ſi aliquando reciperet deum:fieret vnum in eſſe cum eo:qđ fit vnum cũ ęterno eſt ęternuʒ:igit̃ intellectus mãlis ſimul cũ reciperet deũ corrũperet̃ ⁊ efficeret̃ ęternũ:inquãtũ eni reciperet excellens intelligibile corrumperetur:vt v̄o reciperet rem ęternaʒ:⁊ cum ea vnũ fieret:eſſet ęternuʒ:quare ſimul corrũperet̃:⁊ fieret ęternũ:ꝓpter hoc incõueniẽs dixit Auẽnaſar copulationem hanc eſſe machinamenta vetularum.

⸿Dico igit̃ queẽadmodũ decl'atũ eſt nobis: ꝙ formę mãles mouẽt hũc itell'in q in potẽtia eſt:⁊ hũc motũ faciũt a ꝑte itell's abſtracti. Nã motor mãlis non põt mouere:niſi in virtute rei:quę nõ eſt in mã: vt declaratum eſt. Simil'r nobis declaratuʒ eſt ꝙ receptio quã habet iſte intellectus:qui eſt in potentia eſt ſpẽi receptionis nãę itellectuũ abſtractorũ nõ ſpẽi receptiõis mãlis:⁊ ſpẽs receptionis eſt illa q̃ limitat ei hãc vnionẽ cuʒ abſtracto:ad hoc vt reducant̃ ad vnã ſubaʒ eẽndi: ⁊ maxie qñ intelligit ſeip̃m:⁊ tũc erit intellectus abſtractus neceſſario:nã hęc ſpẽs motus q̃ accidit itellectui mãli:accidit ei a parte rei:quę eſt itellectus neceſſario:qm̃ declaratum eſt intellectuũ abſtractoꝝ eẽ ꝓprietatẽ: vt ſeipſos apprę hendant:⁊ ſcis ꝙ propriuʒ inquantum eſt proprium:conuertitur.

Com.12. ⸿Reſpondet dubio:⁊ dicit pmo ꝙ formę mãles mouẽt intellectum mãlem virtute intellectus abſtracti:qui eſt agens vt lux:ꝓbat hoc.motor mãlis non efficit formas mãles:niſi virtute imãlis:formę ſenſibiles ſũt for͡ᶜ materiales:igit̃ nõ efficiunt formas v'les:niſi virtute intell'us abſtracti imãlis. ⸿Sʒ ɔ̃.nã vt ipʒ mãle nõ agit imateriale:niſi virtute imãlis:ſil'r imãle non ageret mãle:niſi virtute materialis:⁊ ſic deus ageret hoiem virtute hois: qđ falſuʒ eſt. Reſpõdetur ex ſentẽtia Auer.12.metaph̃. cõmẽ.36.ꝙ cõtinent̃ formę mãles in formis abſtractis: vt opus in mẽte artificis:non aũt ecõtra.igit̃ nego ſil'itudinem:nam forma imãlis eſt actu imãlis ⁊ potẽtia materialis:contra v̄o minime:vt dicit. Scđo dicit.ꝙ receptio qua intellectus mãlis recipit intelligibilia v'lia:⁊ receptio qua intell's ſeparati recipiunt deũ:ſunt eiuſdẽ ſpeciei:nõ aũt cũ receptiõe mãli ſenſitiua hęc receptio ɔuenit ſpe. ⸿Sʒ ambiges:nam receptio qua intell's ſepati recipiũt deũ eſt ęterna:hęc eſt noua. Jtẽ illa eſt ſuba rei receptę:hęc eſt accidẽs. Rñdet̃ apud Auer.in.3.de aia. cõmen.magno.ꝙ receptio eſt q̃ſi paſſio q̃daʒ:paſſio v̄o genus qđdã:cuius duę pmę ſpẽs ſunt receptio imãlis:q̃ eſt ꝑfectio:⁊ receptio mãlis:quę eſt corruptiua:⁊ qm̃ intellectus mãlis recipit v'lia perfectiue.⁊ ſil'r itell's abſtracti recipiunt deuʒ perfectiue:idcirco vtręqꝫ receptiones ſunt eiuſdem ſpẽi. ⸿Tunc ad primũ dđʒ.ꝙ vtraqꝫ eſt ęterna ſimpl'r:ſed habitudine ad phãtaſmata receptio intellectus mãlis eſt q̃dam ex ꝑte corruptibilis. ⸿Ad 2ᵐ dđm.ꝙ vtraqꝫ eſt per eẽntiaʒ receptę rei:quę nõ dĩ accidens:niſi ꝓ quãto aduenuũt extra eẽntiã rei recipientis: vt dicem⁹ in libro de intell'u:⁊ per hoc 2ᵐ pʒ ſolo ad dubium negando añs:ꝙ.vʒ.intell's mãlis ſit corruptibilis: imo eſt ęternus:vt apparet ex mõ recipiendi:quẽ hʒ cũ ęternis. Tũc icidẽter decl'at q̃dã alia:⁊ dicit p̊.⁊ ſpẽs illa receptiõis eſt q̃ limitat ei hãc vnionẽ cũ abſtracto:ad h̃ vt reducantur ad vnã ſubam eſſendi:h̃ eſt ad h̃ vt fiant vnũ in eẽ ſic:vt mãlis operet̃ per eẽntiã agẽtis:⁊ hic eſt primus modus quo itell's mãlis efficit̃ abſtract⁹. Declarat 2ᵒ idẽ dicẽs:⁊ maxie qñ itelligit ſeip̃m:nã tũc erit intellect⁹ abſtractus neceſſario:nã hęc ſpẽs motus: qđ eſt intelligere ſe:q̃ accidit itellectui mãli:accidit ei inq̃ʒtũ eſt intell's neceſſario:⁊ ꝓbat hoc rõne:nam ꝓpriũ eſt intellectib⁹ abſtractis itelligere ſe:⁊ oẽ ꝓpriũ cõuertit̃ inq̃ʒtuʒ ꝓpriũ:lʒ nõ inquãtũ accidẽs:igit̃ ſi ois intellect⁹ abſtractus intelligit ſe:omne intelligẽs ſe:erit intell's abſtract⁹: ſed itell's mãlis intelligit ſe:igit̃ intell's mãlis eſt itellect⁹ abſtractus. ⸿Habes igit̃ pmo reſpõſioneʒ ad dubium Auẽnaſaris per interemptionẽ añtis. Habes 2ᵒ ꝙ intellectus mãlis dupl'r efficit̃ abſtractus:pmo ꝑ copulationeʒ cũ abſtractis:cũ q̃bus efficit̃ vnũ in eſſe:ſcđo inq̃ʒtũ intelligit ſe:qa vt ſic:accipit ꝓpriũ abſtractoꝝ. Quõ itellectus mãlis intelligat ſe:pergre in noſtro.3.de aia.quod ędemus.cõ.8ᵒ.⁊ ẽt in libro de intellectu:queʒ faciemus. ⸿Sed dubitat̃.naʒ ſemper abſtractum ⁊ ſuapte natura abſtractũ a nullo efficitur abſtractum:ſed intellectus mãlis apud Auerro.nõ eſt corpus nec virtus in corpore nec gñabilis nec corruptibilis:ſed abſtractus per nãm: igitur nec intelligendo abſtracta:nec intelligendo ſe efficitur abſtractus. Dicendum apud Auer.3.de anima.cõ. 20.ꝙ intellectus materialis vnit̃ nobis in principio formationis corporis per nãm:hoc eſt per agens naturale dans nobis dianoeam:ꝓpter quaʒ deinde nobis intellectus materialis deforis accedit. Hęc eſt pma vnio naturalis nobiſcũ:⁊ qa in hac cõuerſus eſt ad continuuʒ ⁊ ad tẽpus:habet primaʒ abſtractionem quãdo intelligit intelligibilia materia vniuerſaliter:ſecundã quando intelligit ſeipſum.tertiaʒ quãdo intelligit deum per eſſentiaʒ

pꝑ dei:⁊ cęteras ſubas abſtractas:tūc ad formam dōm. ꝙ intellꝰs acquirit abſtractiones:non qdem eſſentiales: ſed extriſecas:⁊ q̄ſi accñtales:⁊ de his loquit̄ Auer.

¶ Et poſtq̄ȝ declaratuꝫ eſt ꝙ intellectꝰ materialis app̄hendit ſeip̄m: ⁊ cętera abſtracta: opꝫ vt hēat hoc:aut ex ſe:aut ab alio: ⁊ poſtq̄ȝ eſt impoſſīe vt habeat ex ſe:quia nihil mouet ſeip̄m: ⁊ eſt impoſſibile etiā vt ſit nouū: neceſſe igitur eſt vt habeat hāc ꝓprietateꝫ a parte ꝯiunctionis.ſ.vt ꝯiungat̄ cū ea re quę eſt ipſa app̄henſio:abſtracto videlicet.

Com.13. ¶ Declarauit q̄dam extra ꝓpoſitum:quoꝝ vnū erat ꝙ intellectus materialis intelligit ſe ⁊ cętera abſtracta:per qđ efficitur abſtractus:tunc vlterius procedens declarat cām:quare intellꝰs mālis intelligit ſe ⁊ cętera alia abſtracta:⁊ vult ꝙ cā eſt intellectus agens:intellectus eni agēs eſt cauſa vtriuſq;:⁊ ꝙ mālis intelligat ſe:⁊ ꝙ itelligat cętera abſtracta:⁊ arguit ſic:intellectus mālis intelligit ſe ⁊ cętera abſtracta:vel virtute ꝓpria:vel ab alio:non a ſe ſiue virtute ꝓpria:p̄mo qa nihil mouet ſe:qđ eēt quādo intellectus ſe intelligeret:inquantum eni intelligeret moueretur.put eſt res intellecta moueret.igit̄ idem moueret ſe:ſecūdo qa tunc eēt nouuꝫ:hoc eſt generabile ⁊ corruptibile:naꝫ moueret̄ a ſe.⁊ omne qđ mouet̄ eſt nouū: ſaltem ꝯm accidēs.Cōcludit.neceſſe igitur eſt vt habeat hāc ꝓprietatem a parte cōiunctionis:hoc eſt virtute intellectus agentis cum quo nāliter eſt aptus coniungi.et exponit quā ꝓprietatem.d.ſcilicet vt coniungatur cū ea re quę eſt ipſa app̄henſio:hoc eſt cum abſtracto.ꝙ ꝯiungatur itaq; cum abſtractis habꝫ virtute agentis. ¶ Sꝫ hic poſſunt eē ambiguitates non paruę.p̄ma qa non vꝫ impoſſibile intellectū intelligere ſe ⁊ reꝫ mouere ſe virtute ꝓpria:⁊ hoc cōtra primā rōnem.ſecūdo nō eſt incōueniens intellectum mālem ꝯm accidens inouari:vt luna quę eſt ęterna:inouatur per accidēs ob luminis eua-riationē.⁊ hoc ꝯtra ſecūdam rationem.tertio videt̄ impoſſibile mālem intelligere ſe ⁊ cętera abſtracta virtute agentis abſtracti:qa tūc intelligeret ⁊ copularet̄ abſtracto virtute abſtracti:⁊ ſic idem eſt cauſa ſui:⁊ hoc cōtra ꝯcluſionem.p̄mam calūniam Auerro.noſter in.3.de aīa. refellit.cōmē.4.per illam maximaꝫ:omne recipiēs opꝫ eē denudatuꝫ a ſp̄e recepti:intellectus mālis non eſt denudatus a ſpecie ſui.igit̄ nō recipit ſe:⁊ per ꝯſequēs nō intelligit ſe:qđ ꝟo inducebatur idem poſſe ſe mouere: diſputatum eſt a nobis in p̄mis ędítionibꝰ de ſubſtantia orbis:⁊ in libro.3.de anima.cōmē.4..⁊ nunc omittimus. ¶ Ad ſcđaꝫ reſpondet Auer.12.metaph̄.cōmē.51.eē incōueniens in ſubſtātia ſimpliciter ęterna:nam ſi intellectus reciperet ſe eēt in potentia ad ſui receptionem:⁊ oē in potētia reducit̄ ad actum ab alio:⁊ nō a ſe. ¶ De 3°in quo maxime debemus inſiſtere. ¶ Aiaduertēduꝫ itaq; idē poſſe eſſe cām ſui aliqua ex parte.nam intellꝰs agens eſt efficiēs reſpectu intellꝰs ſpeculatiui:⁊ intellꝰs ſpeculatiuus eſt q̄ſi cā acqſitiōis intellectus agentis:⁊ qcqd eſt cā medy eſt cā illius formę ⁊ finis:igitur intellectꝰ agens eſt cā agens ſuiipſius aliqua ratiōe.Hinc pꝫ intellectum agentē eē cām effectricem oīum intellectoꝝ:nā eſt cauſa agens intellectoꝝ ſpeculatiuoꝝ:⁊ mediāte itellectu ſpeculatiuo intelligit intellectus mālis ſeip̄m:igitur eſt cā illius itellectiōis:⁊ mediātibus ys copulant̄ vt formę oīa abſtracta itellectui māli:igit̄ eſt cā intellectorum abſtractoꝝ ⁊ ſuimet.bñ igit̄ dixit Auer.ꝙ intellꝰs mālis nō intelligit ſe virtute ſua:ſed virtute intellꝰs abſtracti:qui eſt cauſa oīum intellectoꝝ ſpeculatiuoꝝ:rē hāc inuenies lōgius in libro de intellꝰu trac.2.in cap̄.qđ faciemus.36.⁊ 37.⁊ Auer.declarauit rem hanc in.3.de anima.in cō.36. ⁊.12.metaphyſicę.cōmen.17.pro parte.

¶ Et poſtq̄ȝ ita eſt:oportet ꝙ hęc ſpecies receptionis quā habet iſte intellectus ſit ꝑ viā coniunctionis ⁊ vnionis cum abſtracto ſine nouatione ⁊ generatione:ita vt ipſe idem recipiat ſeipſum.

¶ Declarat ſcđo ꝙ receptio qua recipit intellꝰs materialis res abſtractas ſit abſq; ꝑmutatione ſui:hoc repetit et ꝯcludit per viam ꝯñtis.d.Et poſtq̄ȝ ita eſt.vꝫ.ꝙ intellectus mālis recipit virtute agētis abſtracti:oportet ꝙ hęc ſpēs receptiōis quā habet iſte intellectus mālis ſit ꝑ viā coniunctionis ⁊ vnionis cum abſtracto ſine nouatione ⁊ generatione recipientis:ita vt ipſemet ideꝫ hac ſp̄e receptionis recipiat ſeip̄m:lꝫ non imediate:ſed mediantibus intellectis:eſt igit̄ breuiter rō hęc:intellectus mālis itelligit virtute itellectus abſtracti:igitur itelligit abſq; mutatione ſui. ¶ Sed ambiges:nam mā recipit formas virtute p̄mi motoris abſtracti:igit̄ mā reciperet abſq; mutatiōe ſui.ꝯñs eſt falſum.igit̄ ⁊ añcedens.Reſpondet ꝙ añcedens eſt ſic accipiendū.ꝙ intellectus mālis recipit vlr:⁊ virtute agentis abſtracti:⁊ hoc mō non eſt ad ꝓpoſitum de materia:naꝫ lꝫ recipiat virtute primi abſtracti: non tamen recipit generaliter ⁊ abſtracte. Com.14.

¶ Et ordo vnionis huius ⁊ ſui eſſe hoc mō eſt vt dixerunt Phi ꝙ intellectus intelligit agens primum ⁊ omnia ſecunda ⁊ ſeipſuꝫ: ⁊ ſimiliter quę non ſunt actu itelligibilia reducit ad intelligibilia actu.

¶ Et qa accepit intellꝰm mālem vniri abſtractis:deſcribit ordinē vnionis:⁊ vult ꝙ ordo ſit iſte ꝙ intellꝰs mālis p̄mo itelligat agens p̄muꝫ:h̄ eſt deuꝫ:deinde oīa ſcđa:h̄ eſt motores cęleſtes ordine eoꝝ:deide ſeip̄mmet:deide quę non ſunt actu itelligibilia facit actu:vel actu recipit ea:h̄ eſt vltimo recipit itellꝰm ſpeculatiuū. ¶ Sꝫ ambiges ⁊ rōnabilr:naꝫ diximus totū oppm:diximus enim ꝙ intellꝰs mālis p̄mo itelligit ſpeculatiuū:deide mediāte h̄ intelligit ſe:deide mediātibꝰ ys duobꝰ itelligit agētem:q eſt aliqd eius tāq̄ȝ lumē:deide mediātibꝰ ys tribꝰ intelligit motores cęleſtes.Ultimo ys oībꝰ mediātibꝰ aſcēdit ad itellectionē agētis abſtracti p̄mi.colligit̄ hęc ſnīa.12. metaph̄.cō.17.⁊.36.Amplius.iſte ordo eſt rōnalis.nam imꝑfectiora ſunt priora:vt.9.metaph̄.⁊.8.phyſicę auſcultationis tradit Ariſt.Ruſum Auer.in p̄ lib.in p̄n° vocat beatitudinē ſtatū:ſiue ſup̄muꝫ aſcēſum.In hac re nō eſt elaborandū:nā in lib.de itellꝰu.trac.3.cap̄.51.faciemꝰ declarationē huius cōpletam.Nūc ꝟo ſat ſit pro ꝯdictiōe tollēda ſcire ꝙ mālis itellꝰs ſimul tꝑe oīa recipit:verꝫ in ſimultate tēporaria pōt eē ordo naturę ⁊ origis.Tūc dico ꝙ ordie naturę p̄us itellꝰs mālis copulat̄ p̄mo itellectui:⁊ deide cęteris ꝑ ordinē deſcēdēdo:nam prius nā id eſt qđ eſt cā:vt dicit in lib.de ſuba orbis:ordie ꝟo originis ecōtra p̄us copulat̄ imꝑfectioribꝰ vt rōnes ꝯcludūt: ⁊ mediātibꝰ illis aſcendit intellectus ad ſup̄mum.veruꝫ longius ⁊ diligentius omittimus ad illum locum. Com.15.

¶ Et quę ſeipſis intelligibilia ſunt:ea ſunt q̄ a corporibus ſeparata ſunt:nec ſunt in materia:⁊ ſubſtantię quidem harum rerū intelligunt ⁊ intelliguntur.

Com.16. ¶ Hactenus declarauit poſſibilitatē copulationis:⁊ ordinationem copulationis:nūc declarat qualia ſunt ea:qb⁹ intellectus mālis copulatur:⁊ vult ꝙ illa ſunt intelligibilia per ſe:qa ſunt a mā ⁊ magnitudine ſeparata. Dicit z°. ꝙ ſubſtātię harū rerū intelligunt ⁊ intelligunt̄:intelligūt quidem per eſſentiam ſuperioris:intelligunt̄ vo ab inferioribus. ¶ Animaduertendum ꝙ per ſe accipit̄ quandoqꝫ priuatiue:vt dicimus deum per ſe viuere:qa a nullo vitā hꝫ:ſed ſeipſo viuit:⁊ hac ratiōe abſtracta a mā et magnitudine dicūtur per ſe itelligibilia:qm̄ intelligūtur per priuationez abſtractionis factę ab intellectu agente: non eniꝫ intellecta fiūt ꝓpter intellectuꝫ agēteꝫ. ¶ Secūdo animaduertendum ꝙ quęlibet intelligentia intermedia eſt intellectio res intellecta ⁊ intelligēs:ſꝫ nō vna rōne:vt Auer.12.metaph.com.36.17.⁊.51. Itēqꝫ in libro deſtructio deſtructionum.in ſolutione.13.dubij:⁊ in.3.de anima.cōmē.27. Intellectus eniꝫ veneris eſt intellectio ⁊ res intellecta intellectui mercurij ⁊ ſibi:eſt quoqꝫ itelligens per eſſentiaꝫ intellectus ſolis:⁊ ita bene dictum eſt: ꝙ abſtracta intelligunt ⁊ intelligūtur. Intelligunt enim per eſſentiam ſuperiorum:intelliguntur vo ab inferioribus. ¶ Sꝫ q̄res.vtrū iferior intellig^a per eēntiā ſuimet intelligat ſuperioreꝫ. Itēqꝫ ſuperior per eſſentiam ſui intelligat inferiorē. In libro deſtructio deſtructionū diſputamus rem hāc. Nūc vo pro concordia oīum dictorum hincinde videt̄ mihi eſſe dicenduꝫ.ꝙ inferior intelligendo ſe intelligit ſuperioreꝫ:⁊ intelligit ſuperiorē per eſſentiam illius:aliter ac aliter:quādo enim intelligit ſuperiorem per eēntiaꝫ ſui eſt intellectio a poſteriori:⁊ in nobis eſſet ſyllogiſtica:in illis vo non:ſed quaſi ſimilis:hoc eſt abſtractiua:⁊ in hac non beatur:quando vo intelligit ſuperiorem per eſſentiaꝫ ſuperioris:tunc beatur ⁊ eſt itellectio intuitiua. Simili rōne dicendum in ſuperiori reſpectu inferioris:ſuperior eni intelligit inferiorem inquātuꝫ cauſa illius:⁊ ideo nō eſt itellectio beatifica:qa abſtractiua:nec itelligit inferiorem per eſſentiaꝫ inferioris:qa inferior eſt potius potentia ſuperioris q̄ꝫ econtra.

¶ Et ſcias ꝙ intelligunt ex ea parte qua intelligūtur:⁊ quod in eis eſt res itellecta eſt res intelligēs:quod non eſt in alijs intelligibilibus:vbi gratia.lapis ⁊ terra naſcēs ſunt intelligibilia:id tamē quod ex eis intelligitur: non intelligit:naꝫ quę ſunt corpus:vel ſtant per corpus nō ſunt in ſe itelligibilia vel ſubſtantialiter:nec aliquid eoruꝫ eſt intellectus in actu:ſꝫ agēs itellectus eſt qui facit ea actu intellecta:eleuans ea a gradu eſſentię in quo erant ad gradum nobiliorem eſſentię pluſq̄ꝫ eis ſit conceſſum a parte naturę ipſarum.

Com.17. ¶ Ponit differentiaꝫ inter formas abſtractas ⁊ māles:et quaſi declarat quę dixit:⁊ dicit p̊mo ꝙ ſubſtātię ſeparatę eędem intelligunt ⁊ intelligūtur:⁊ ſm eādem partem realem:lꝫ reſpectu diuerſoruꝫ:nam reſpectu ſuperioruꝫ intelligunt:reſpectu inferiorum intelliguntur. Dicit ſcđo. ꝙ res materiales intelliguntur tm̄:⁊ non intelligunt:hoc ſyllogiçat:nā nullum corpus vel virtus in corpore eſt intellectus:ſed formę māles ſunt corpus vel virtus in corpore:igitur non ſunt itellectus.ſcđo arguit.quę de ſe non ſunt actu intellectus.ſed reducūtur ad actum ab intellectu agente:nō intelligūt:ſed intelligunt̄ tm̄:formę materiales de ſe non ſunt actu intellectę:ſed fiūt tales ab itellectu agente:vt dicit Ariſto.igitur intelligunt̄ tm̄:⁊ non intelligunt. ¶ Animaduertēdum ꝙ vnamet forma eſt in materia ſenſibus:⁊ in intellectu materiali. In mā quidem eſt per diſpoſitiones materię:⁊ p̄ntiam materię. In ſenſibus vo exterioribus:nō per māꝫ:ſed per p̄ntiā materię ⁊ conditionem eiuſdeꝫ.in ſenſibus interiorib⁹ eſt ꝑ conditionē materię tm̄:⁊ nō per mām:nec per p̄ntiā materię. In intellectu vo eſt per abſtractionē oīno a mā p̄ſentia:⁊ ꝯditione materię:hn̄ igit̄ ingt.ſed agēs itell's eſt qui facit ea actu intellecta:eleuās ea a gradu eſſēntię in quo erāt:hoc eſt a cōcretiōe materię ſm oēm rōnem ad gradū nobiliorē eſſentię pluſq̄ꝫ eis ſit ꝯceſſuꝫ a ꝑte naturę ipſarū:qa ponunt̄ in vltimo gradu abſtractiōis:q nō cōpetit eis ꝑ nāꝫ:qcqd dixerit Plato. ¶ Sꝫ dubitat̄.nā nobilius eē habꝫ forma in mā q̄ꝫ in aīa:qm̄ res nō eſt in aīa:ſed ſpēs:mō ſpēs eſt res deriuatiue. Scđo extra animā res hꝫ opinioneꝫ in aīa nullā:igit̄ nobilior in re q̄ꝫ in aīa. Quidā volūt ꝙ eſſe cognitū ſit nobilius ſm qd:non autē ſimpl'r. Ego vo dico ꝙ formę in itellectu māli hn̄t eē perfectiſſimū:p̊mo qa in illo eē copulant̄ primo p̄n°e quo defluxerūt.ſcđo qa ſūt in earū ꝑfectiōe vltima.3°qa hn̄t eſſe ęternū.dico tn̄ ꝙ tale eē nō eſt formis mālibus ꝑfectiſſimū:qa nō valet.lapis eſt i aīa:igit̄ lapis eſt:valeret eni vbi eē in aīa eēt eē ſimpl'r perfectiſſimuꝫ ei. Catholici eni volūt res hr̄e duplex eē:alterū in mēte diuia:alterū in re extra ſuas cauſas:qđ ēt Auer.12.metaph.cō.36.affirmat.eē in mēte dei eſt p̄ſtātiſſimū oīum:nā eſt eē ęternū diuinū ac ſūme ſimplex:⁊ tale eē hn̄t formę:q̄ intelligunt̄ a deo:igit̄ formę hn̄t tūc eē ſimpl'r optimuꝫ:qa formę hn̄t hoc eſſe demōſtrando eē dei:⁊ hoc eſt eē optimū ſimpl'r:igit̄ hn̄t eē ſimpl'r optimū:nō tn̄ hn̄t eē optimū ſimpl'r ſibi:qa hoc eē nō eſt ſimpl'r optimū ſibi:⁊ ꝓpterea vt dicūt nō eſt fruſtra creatio:qa illa terminat̄ ad eſſe ſimpl'r optimum rei createę:de his diximus alibi.

¶ Nam virtus rationalis quę eſt in homine non eſt ipſa eadē in ſe intellectus in actu:nec per naturam ſuę eſſentię:ſed itellectus agēs reducit eam in intellectuꝫ in actu:⁊ concedit ꝙ alia ſint ſibi intelligibilia in actu.

¶ Accepit ꝙ formę māles efficiunt̄ actu intellectę ꝑꝑ intellectū agentē:hoc ꝓbat.naꝫ duę ſūt virtutes.vꝫ.intellectus agens:⁊ intell's mālis:igit̄ formę māles efficiuntur actu itellectę vel ab intellectu māli:vel ab itellectu agente:nō ab intellectu māli:qa illa eſt ꝑ ſe in potētia:⁊ nō in actu:igit̄ ab itell'u agēte:⁊ hāc minorē ponit.d.nā virtus rōnalis.vꝫ.intell's mālis q̄ eſt in hoīe nō eſt ipſa eadem in ſe intellectus in actu:hoc eſt habens vim agendi:nec ꝑ nām ſuę eſſentię:ſed intellectus agens reducit eā in itellectū in actu:⁊ cōcedit ꝙ alia ſibi ſint intelligibilia actu. Com.18.
¶ Sed ambiges.nā intell's materialis eſt actu intell's:⁊ non potētia intell's:lꝫ ſit potentia intelligibilia:vt Auer.3.de aīa.cō.4.⁊.20.⁊ alibi dicit. Dōm ꝙ eē in actu quādo accipit̄ generatim:pro eē in actu in ſuo gn̄e:qn̄qꝫ ſpeciatim pro eē in actu in ſpecie. Mō itellectus eſt gen⁹ad intellectum mālem ⁊ ad intellectū agentē:hę eni ſūt duę ſpēs:quarū ſingula eſt vnica in ſua ſpecie apđ Auer.tunc pꝫ ꝙ intell's mālis eſt in actu:⁊ non eſt in actu:eſt in actu quidē in ſuo genere:qa eſt actu itell's:nō tn̄ eſt in actu in ſua ſpecie:qa eſt vis paſſiua ⁊ nō actiua.nā intell's agens creādo in eo intellecta actuat eū:⁊ facit vt intelligat cętera:qbus mediātibus intelligit ſe.vn̄ dici pōt eſſe in actu intellectuali:nō aūt in actu actiuo:quū ab alio ꝑficiat̄.

¶ Et quū rationali virtuti acciderit vt ſit itellectus in actu:aſcendet tunc ille intellect⁹ in

actu ad

actu ad aſſimilationē rerum abſtractaruʒ:ꝛ
intelliget ſuum eē:qđ eſt actu intellectus:ꝛ
tūc relinquetur ſuum intelligibile eſſe intelli
gēs:ꝛ etiaʒ intellectus intelligibile ꝛ intelli-
gens erit:tunc vnum ꝛ idē in hoc:ꝛ reducet̄
in eſſentiam gradus intellectus agētis: nam
erit tūc intelligēs intell'ſ mãlis:res intellecta
eſt agens:ꝛ intellectus erit intell'ſ mãlis:ꝛ
hęc ſunt vnū in eē:ꝛ tria in diſpoſitione.

Coṁ.19. ❡ His declaratis exponit qualis ſtatus eſt itellectus ma
terialis in tēpore beatitudinis:ꝛ qualis ꝓceſſus.dicit igi-
tur primo ꝙ quuʒ rationali virtuti acciderit vt ſit intel-
lectus actu qđ fit quando eſt perfectus per itellectuʒ ſpe-
culatiuum vt diximus:aſcendet tunc talis intellectus in
actu perfectus ad aſſimilationem rerum abſtractarū or
dine iam dicto:prius intelligendo intellectū ſpeculatiuū:
ſecūdo mediante illo intelligendo ſe.tertio mediantibus
ipſis gradatim intelligendo intellectum agentem.Dicit
ſecūdo.ꝛ intelliget.vʒ.in tali ſtatu ſuuʒ eſſe:quod eſt actu
intellectus:naʒ tunc intelliget intellectum agentē qui eſt
actu intellectus in genere ꝛ ſpecie:qui eſt tunc eſſe illi vt
forma:intelliget eniʒ eum per eſſentiam illius:qa in tali
ſtatu ille erit ſibi ꝛ illi intellectio.Dicit tertio quaſi corro
larie concludens.Et tūc relinquetur ſuuʒ intelligibile eē
intelligens:nam ſuum intelligibile eſt intellectus agens:
ꝛ ille eſt etiam intelligens.Dicit quarto.quaſi concluden
do 2^{m} corrolarium:ꝛ etiaʒ intellectus intelligibile:ꝛ intel
ligens erit tunc vnum ꝛ idem in hoc ſtatu:ꝛ reducet̄ to-
tum ad gradum eſſentię intellectus agentis:nam intelle-
ctus materialis erit intelligens:res intellecta tunc erit in-
tellectus agēs:ꝛ intellectus erit tā itellectus mãlis q̄ȝ in-
tellectus agens.Et hęc ſunt vnum in eſſe beatifico:ſʒ tria
in diſpoſitione ꝛ ſpecie:quia re vera diſtinguūtur.patet
ex omnibus ijs qualis ſtatus eſt tunc animę noſtrę.Nā
habet vnum eſſe cum ſubſtantijs ſeparatis:qa cōponūt
vnum eſſe:ꝛ diſtinguuntur ratione:etiam vtitur eſſentijs
earum tāq̄ȝ formali principio operandi.

❡ Verbi gratia.ſcis ꝙ comparatio intellect⁹
agentis ad hominē eſt ſicut comparatio ſo-
lis ad ſenſuʒ viſus:ꝛ vt ſol dat viſui lucē:ꝛ
poſtea per hanc lucē:quam recipit videns a
ſole efficitur vidēs ipſum ſolem in actu:qui
fuit cauſa faciēs ipſuʒ videre rē in actu:ꝛ ꝙ
omnes colores qui erant apparētes in potē-
tia efficiūtur apparētes in actu:ſimiliter ītel
lectus agēs facit:qa tribuit homini eē imp̄ſ-
ſum in virtute rationali:qđ habet compara
tionē cum anima rationali:quā habʒ lux cū
viſu:ꝛ cum illa eadem re intelligit anima ra
tionalis id qđ fecit eaʒ intelligere:ꝛ reducū-
tur per hoc ea quę erant potentia intelligibi
lia ad actu ītellecta:ꝛ reducit̄ vt ſit ipſa ideʒ
cuʒ intellectu agente ꝛ efficitur intellectus:
qđ nō erat prius:ꝛ reducit ſe ad ītelligibile:
hoc eſt vt intelligat ſe:qđ nō erat prius:igit̄
reducuntur omnia hęc quę tria ſunt in vnū:
quando ſunt in actu:ꝛ res quę erat attribu-
ta materię reducitur ad eſſe diuinum:ꝛ hęc
eſt actio quā facit in nobis intellectus agēs:
ꝛ hinc vocatus eſt agens.

❡ Quia exempla magis mouent q̄ȝ verba.Auerro.decla Coṁ.20.
rat illum ſtatum:ꝛ modum aſcendendi ad euʒ exemplo
manifeſto.❡ Ubi aīaduertendum vt ſępe diximus:ꝙ
triplex eſt intellectus agens:vnus vt ſol:alius vt lux ſiue
lumen imp̄ſſum animę:tertius vt illuminatus:vt propo
ſitiones ſiue intellectus in habitu.Primus quidem eſt
deus benedictus:qui dicitur intellectus agens:ꝛ primus
motor:agens quidem intellectus comparatione ad intel-
ligibilia:nam ipſe eſt verus illuſtrator:vt.7.metaphyſi.
cōmē.31.primus ꝯo motor cōparatione ad vniuerſum:
quod ab eo depēdet.12.metaph.cōmē.39.ab hoc effluit
intellectus materialis ꝛ cęterę intelligentię:omne autem
effluens accedit ad id e quo effluit ꝛ recedit:id quo acce
dit veluti actus eſt ꝛ perfectio:quo deficit veluti p̄uatio
ꝛ potentia eſt:quare intellectus agens qui eſt vt lux ſiue
lumen eſt ea:ſiue pars:ſiue portio:ſiue gradus itellectus
materialis:qui accedit ad principiuʒ ſuū.ab hoc effluūt
primę propoſitiones quę intellectus in habitu dicuntur:
vt.2.de anima.cōmen.155.inqt eni ꝛ itēdit per itellectū:
vt mihi videtur primas propoſitiones:hę eni nullo alio
nobis patēt niſi ſolo illo noſtro lumine:qđ eſt pars intel
lectus materialis.Et in hoc apparet qualiter intellectus
mãlis habet aliquam compoſitionem:ſaltem ex actu il-
lo:ꝛ potentia ſiue defectu:ꝛ inde quandoq̄ȝ dicitur rōna-
lis anima:lʒ rationalis anima proprie vt diximus ſit illđ
compoſitum quod fit ex parte deforis accedente:ꝛ intus
accedēte:hoc eſt ex intellectu ꝛ dianoea.Ijs dictis facile
eſt intelligere quę dicit Auerro.dicit eniʒ primo ꝙ ita ſe
habet intellectus agens ad nos:ſicut ſol ad viſum. nam
vt ſol dat ſenſui viſus lucem ſiue lumen:quo viſus actu
videt ꝛ ſolem ꝛ colores:ſimiliter quo colores efficiuntur
actu viſibiles:ſimiliter agens intellectus tribuit homini
eſſe imp̄ſſum in virtute rationali:qa tribuit intellectum
materialem:cuius vna pars eſt vt lumen:hoc auteʒ me-
diante materialis intellectus ſiue anima rationalis ele-
uat̄ ad intelligendū abſtracta ordine ſuo.vʒ.p̄mo ꝑ hūc
habendo intellectum in habitu:quo mediante habendo
intellectum ſpeculatiuum:quo vlterius intelligendo ſe
quibus poſtea intelligendo abſtracta:ꝛ hoc dicit.ꝛ cum
illa eadem re intelligit anima rationalis id quod fecit eā
intelligere:hoc eſt intellectum agentem non quideʒ ime-
diate:ſed per hanc rem reducendo intelligibilia in potē-
tia ad intellecta in actu.Tunc ponit qualiter ſe habet in-
tellectus materialis in tali ſtatu:ꝛ dicit primo ꝙ in tali
ſtatu efficitur idē cū intellectu agente:hoc eſt ſm copula
tionē:ꝛ nō per eſſentiam:nam in tali ſtatu agens copulat̄
poſſibili vt forma:ꝛ ita vnuʒ erunt copulatione.Itēq̄ȝ in
tali ſtatu efficitur intellectus:hoc eſt res itellecta:qđ non
erat prius:qa in hoc ſtatu ꝑfectus eſt oībus habitibus.3°
in hoc ſtatu reducit ſe ad eē itelligibile:hoc eſt ꝙ erit idē
ipſe intelligens ſe ꝛ res intellecta:qđ nō erat prius.igitur
tādem hęc tria erunt vnum in eſſe:ꝛ tria rōne.Nam itel
lectus materialis erit intelligēs:ꝛ ipſe res intellecta ꝛ in-
tellectus:ſimil'r agens erit intelligens:res ītellecta ab in-
tellectu potētię ꝛ itellectus.4.° in hoc ſtatu res materia-
lis ꝛ caduca:quę qa corruptibilis attribuit̄ materię:acq-
rit eſſe diuinum:qa copulatur ſuo principio:ꝛ illi vnitur.
Tunc vltimo addit ꝙ eſt totum hoc opus intellect⁹agē-
tis:ꝛ inde intellectus hic agens dicitur:quomodo ꝯo in-
tellectus agens eſt cauſa omnium borum:ꝛ etiaʒ ſuimet
iam diximus:ꝛ dicemus in libro de intellectu.

¶ Et quandoqdem ad hūc peruenimus gradum:completa eſt noſtra beatitudo.

Com̄.21. ¶ Finem noſtrum nunc deducit:⁊ inquit.⌊Et quandoqdem ad hunc peruenimus gradum:completa eſt noſtra beatitudo⌋Eſt autem iſte gradus ſtatus:in quo agēs intellectus eſt ſibi ⁊ nobis intellectio:in quo itellectus materialis eſt intelligens/intellectus/⁊ res intellecta:in quo eſt idem ſalteꝫ copulatione intellectui agenti.in quo per eſſentiam eſt ita ꝑfectus ſicut deus:nam in hoc ſtatu:ita operat̃:ſicut intellectus agēs:⁊ intellectus agēs eſt deus:igit̃ eſt ęque perfectus ſicut deus.Et in hoc apparet mirum quoddam:nam Auer.arabs omnium legum deprauator/naturali ratione fulcitus/cōcedit rationalis animę ſtatum talem:qualem habent cęteri angeli.Itemqꝫ concedit ad hunc poſſe hominem aſcendere ex puris naturalibus:quia ipſe non nouit deum ad extra agere contingenter.tertio concluſit ad talem ſtatum nos in vita poſſe aſcendere:pauper vir:nouit quideꝫ finem:qualis ⁊ quātus nouit ⁊ poſſibilitatem finis:ſed media ignorauit:quę ducunt ad illum finem.Nos enim media ponimus meritorias actiones:ſi dici poſſunt media.Itemqꝫ deuꝫ dare contingenter beatitudinem tenemus:⁊ hoc decepit eū:ſed de his in libro de intellꝰu ſatis.¶ Sed petet quiſpiā.vtrum intellectus materialis per media naturalia poſſit deum:qui eſt intellectus agens:per eſſentiaꝫ intelligere:hoc eſt/vtrum poſſit ad talem ſtatum deduci:vt intellectus agens idem ſit ſibi ⁊ intellectui materiali intellectio per media naturalia.Hęc q̄ſtio in toto hoc libro eſt examinata:verum hic eſt replicata propter verba Auerro.nec expectes a me longas orationes:ſed breues:quia in libro de intellectu diffuſe loquor.Philoſophus hꝫ diſcordare a theologo.Ariſtoteles ⁊ Auer.petunt primo deum ad extra comparari mere neceſſario cuicunqꝫ comparabitur:vt.12.metaphyſicę.⁊.8.phyſicę auſcultationis dictum eſt.Secundo petunt intellectum materialeꝫ poſſe copulari deo per eſſentiam dei:vt longis ſyllogiſmis eſt probatum.Tertio petunt intellectum ſpeculatiuuꝫ eſſe adęquatum medium copulationis:quia per hoc deus copulat̃:⁊ per nihil maius:⁊ nihil minus.Hęc tertia petitio eſt declarata in hoc libro.Ex ijs tribus patet materialeꝫ intellectum per media naturalia poſſe deuꝫ per eius eſſentiam intelligere.ꝓbatur.quia non defectu virtutis intelligentis:quia eſt receptiua vis omnium intellectuū:vt materia eſt receptiua omnium formaruꝫ:vt dicitur 3° de anima.non defectu medij:quia intellectus ſpeculatiuus eſt adęquatum medium copulationis:non defectu volūtatis dei:quia illa comparatur omni extrinſeco ⁊ intrinſeco mere neceſſario.Igitur itellectus materialis per media naturalia poteſt dei eſſentiam per ſe intelligere.Has tres petitiōes ifinities tu iuenies diſſeminatas ab Ariſt.⁊ Auerro.ſaltem ab Auerroe.Theologus autem cōcluſionem oppoſitam ex principijs contrarijs deducet.Petit enim primo deū ad extra cōparari mere contingēter.nam ad extra cōparatur:vt agens vel forma vel finis ꝑ intellectum ⁊ voluntateꝫ:agens ꝟo forma ⁊ finis per intellectum ⁊ voluntatem agit mere libere ⁊ contingenter.Petūt ſecūdo.nullum eſſe ens naturale:quo poſſit deus copulari intellectui ſiue rei naturali.Nam omne ens naturale deficit a bonitate ⁊ perfectiōe dei.Itēqꝫ omne naturale eſt finitum:deus vel eſt infinitus vel tranſcendēs omne finituꝫ:idcirco deus nullo medio nobis eſt copulabilis:niſi ipſomet deo.De ſcđa petitione theologi diſcordant:vt dicemus:ſed hęc duo ſatis:nā ſi deus volens eſt beatitudo:ei erit beatitudo cui vult:igitur non ex naturalibus.Itemqꝫ ſi nihil naturale eſt ęquale deo:igitur non per naturale mediuꝫ erit nobis beatitudo.Et ſic Phs ⁊ theologus differunt.Diuus Thomas credit concluſionē hanc theologoꝝ demōſtrare ratione naturali.Petit enī primo ꝙ triplex eſt modus eſſendi rerum:vnus.vꝫ.quo res hn̄t eſſe in materia:qūo omnia corporalia ſunt.alius quo.ſ.res ipſa nō exiſtit in materia:nec eſt ſua eſſentia:ſꝫ eſſe habens:vti eſſe habent intelligentię quę angeli vulgariter nūcupantur:eſſe enim horum non eſt in materia:nec eſſe horum eſt eſſentia:alius quo res ipſa eſt ſuuꝫ eē ⁊ ſua eſſentia:qūo deus exiſtit.Ex hoc petit ſecūdo ꝙ triplex eſt intellectus materialis.vꝫ.qui habꝫ eſſe in mā:ſꝫ e materia ipſa non educatur:vt intellectus hominis.⁊ intellectus angelicus correſpondens ſcđo modo eſſendi:et intellectus diuinus reſpōdēs tertio modo eſſendi.Ex ijs deducit ſyllogiſmuꝫ.intellectus intelligit intelligibile ſibi ꝓportionale ⁊ non maius:⁊ quodlibet minus.per diffinitionem potentię.p̄mo cęli.ſed intelligibile proportionabile intellectui materiali eſt forma materialis:qa conuenit ſecum in eodē modo eſſendi:qa ambo ſunt in materia:intelligibile ꝓportionabile angelico intellectui eſt forma nō in materia:habens tamē eſſe aliud ab eſſentia:qa ſil̓r in eodē modo eſſendi conueniunt:intelligibile ꝓportiol̓e intellectui diuino eſt eſſentia dei.per ideꝫ igitur intell̓s humanus ex puris nālibus intelligit formam materialem:⁊ nihil ſupra illā:⁊ quodlibet infra.⁊ intellectus angelicus formam materialem cuius eē eſt aliud ab eſſentia:⁊ q̄libet ifra.⁊ nihil ſupra.itellectus diuinus eēntiam dei ⁊ nihil ſupra.⁊ q̄libet infra.Ego ꝟo conuenio ſecū in cōcluſione:nam volo intellectum materialeꝫ nō poſſe per pure naturalia deum per eſſentiam intelligere:ſed differo primo.qa teneo hanc concluſionem non eſſe demōſtrabilem:vt credit Thomas.Secūdo teneo hāc eſſe mere creditam:⁊ ꝙ ita ſit deduco:qa fortaſſe Auerroes concederet vtraſqꝫ ſuppoſitiones:ſꝫ quantum ad rē differat:⁊ tamen ſyllogiſmum non admitteret:quia peccat in materia ⁊ forma:forma quideꝫ:quia equiuocat de proportione:quia per proportionem in maiori quid intelligit:vel proportionem eſſendi:vel operandi:ſi eēndi:maior falſa eſt:quia intellectus inferior intelligit ſibi ꝓportionabile proportione eſſendi ⁊ diſproportionabile:ſemper enim inferior intellectus itelligit inferius vt medium:⁊ ſuperius vt finem.Si ꝟo per proportionem intelligit proportionem operandi:maior vera eſt:⁊ minor falſa:naꝫ forma mālis non eſt intelligibile proportionabile intellectui ęquatum:quia intellectus eſt entis:vt.4.metaphyſicę habetur.in materia ꝟo:nā deus apđ Auer.intelligit ſe:⁊ nihil infra ſe:angelus inferior ſuperiorem:⁊ nullum inferiorem:minor etiaꝫ falſa eſt:qa forma materialis non eſt proportionabilis intellectui materiali:qa illa dependet in eſſe ⁊ ꝯſeruari a materia:intellectus materialis minime etiam apud eos.ſic igitur cum eo concedimus concluſionem veram:ſed negamus rationē:qua concluſio deducitur.Secūdo.vtrum pro beatitudīe ſit neceſſarium aliquod creatum:dicendum ꝙ in beatitudīne duo ſunt:ipſe beatus qui in deo beat̃:⁊ ipe deus beās.Tunc theologus ⁊ Auerro.conueniunt:ꝙ ex parte beati requiritur aliqđ:ſiue ſimilitudo:ſiue lumen.Nam deus eſt auctor intellectus materialis:quemadmoduꝫ cęterarum intelligentiaruꝫ:ſaltem dependentia ęterna:virtus ꝟo hęc materialis non eſt dei eſſentia:igitur aliqua participata eius ſimilitudo:⁊ per cōſequēs dicetur hęc ſimilitudo:lumen quaſi a prima luce deriuatuꝫ:⁊ hęc eſt opinio Auer.ipſe enim.vt diximus:opinatur intellectū materialem habere compoſitionem:vt.3.de anima.cōmen.

5.2.20.

5.⁊.20.compoſitionē dico ex aliquo quaſi actu:⁊ aliquo
quaſi potētia.illud quod eſt quaſi actus:eſt illud:ſiue lu/
mē:ſiue ſimilitudo:qua participat dei eſſentia.⁊ dicitur
intellectus agēs quaſi lumē:tunc vult deuz intelligi a no
bis propter hoc lumen.non quidez imediate:ſed ꝑ quā/
to creat in nobis intellectū in habitu:quo mediāte crea/
tur in nobis intellectus ſpeculatiuus: quo tandem intel/
ligimus deum. ſic igitur conuenit Auerroes quantum
ad hoc cum theologo.naz vterqꝫ per eiuſmodi lumē dei
eſſentiam intelligi volunt:lꝫ alia ratione. ¶ Conueniūt
ſecundo ex parte beatitudinis.quia volunt deuz eſſe bea
tis beatitudinem per eſſentiam:⁊ per nihil creatum:ſiue
illud dicatur ſpecies:ſiue ſimilitudo. Tum quia omnis
ſimilitudo deficit a deo. Tum quia dei eſſe eſt eius eſſen
tia. Tuz quia eſſentia dei eſt irrepreſentabilis:⁊ ita deus
per eius eēntiaz erit beatitudo ſibi ⁊ omnibus:⁊ per nul/
lam ſpeciem vel ſimilitudinem mediaz:⁊ hęc eſt opinio
Auerrois.12.metaphycę.cōmentis.38.⁊.17. ¶ Tertio
quęrunt vtrum omnes beati ęqualiter deuz intelligant.
arguitur ꝙ non. Nam deus intellectus materialis perfe
ctus ⁊ intelligentię ſunt beati:⁊ tamen non ſunt ęqualiter
beati. In hac queſtiōe Theologus diſcordat a Philoſo/
pho. Theologus enim qui vult beatos beari ꝓpter par/
ticipationem luminis:diceret eos plus beari:qui maiori
lumine participant. Philoſophus autem qui tenet bea/
ri beatos per copulationem intellectus agentis: hoc eſt
dei cum beato.dicet ex parte beatitudinis omnes ęqua/
liter beari. Nam omnes deo beantur:⁊ deus eſt ęqualis
omnibus. Amplius.omnes beantur:quia deus per eſſen
tiam recipitur in beatis.ſed eſſentia dei tota recipitur.
¶ Ex parte ꝟo modi beandi non omnes ęqualiter be/
antur. Nam deus eſt beatitudo ſibi per ſe intelligentijs
inferioribus per aliud:itellectui materiali ꝑ media mul/
ta. ¶ Amplius.illis beatitudo eſt ſemꝑ.nobis autē par/
uo tempore.12.metaphyſi.⁊ ita teneret Auerroes beati/
tudinez eſſe omnibus ęqualē:beatos ꝟo omnes inęqua/
liter beari.⁊ per hoc patet ſolutio ad queſtionem.ꝙ oēs
beati ęqualiter deum intelligunt:ſiue ſint eiuſdem ſpe/
ciei:ſiue alterius generis:lꝫ non ęqualiter ſint beati.⁊ pa/
tet ſolutio ad argumentum. ¶ Quarto quęrunt vtrum
homo in carne conſtitutus poſſit deum per eſſentiaz in/
telligere.rem hanc in libro de intellectu dicemus proli/
xe.nūc ꝟo raptim dicamus ꝙ Diuus Thomas tenet ꝙ
homo in carne conſtitutus deum per eſſentiam intelli/
gere non poteſt:ſed bene a poſteriori per effectus.⁊ hoc
probat.quia modus cognitionis ſequitur modum natu/
re rei cognoſcentis.anima noſtra dum eſt in carne habꝫ
eſſe in materia corporali.igitur non cognoſcit aliqua:niſi
quę habent formaz in materia:vel quę per eiuſmodi co
gnoſci poſſunt.conſtat autem ꝙ per naturas rerum ma
terialiū deus per eſſentiam cognoſci non poteſt. Primo.
quia per ſimilitudinem creatam eſſentia non poteſt in/
telligi. Secundo.quia illa eſſentia in nullo ente creato
ęquate continetur. Signum autem dicunt.ꝙ anima no/
ſtra quāto magis a corpore eleuatur:tanto abſtractoruz
intelligibilium fit capacior:vt patet in ſomnijs ⁊ aliena/
tionibus:in quibus futurę pręuidentur res. ¶ Sed con
tra.nam de facto Moyſes iudeorū magiſter:⁊ Paulus
magiſter gentium:vt dicit Diuus Auguſtinus : in carne
conſtituti intellexerunt deum per eſſentiam dei.hoc au/
tem non fuiſſet:niſi deus fuiſſet eis intellectio quemad/
modum ſibi:⁊ hoc concedūt Philoſophi:ſaltem de poſ/
ſibili.quia de facto aliquem eorum hoc attigiſſe non in/
ueni:⁊ videtur ad hoc ratio.nam non eſt ex parte dei re/
pugnantia:nec ex parte intellectus materialis. quia eſt
ęternus:⁊ maximum in genere recipientium:nec ex par/
te corporis in quo ipe eſt:qa vt diximus omne poſſibile
formę:eſt poſſibile ſubiecto illi⁹ formę mediāte illa for/
ma. Argumentum eorum peccat.pͥmo qa maior eſt falſa
apud Philoſophos:nā intellectus intelligit aliqd ad qđ
non tranſcēdit corpus:ſed ad illud diſponitur medianti/
bus formis corporalibus:minor etiaz non accipitur ſub
intellectu maioris:naz intellectus materialis:lꝫ ſit in cor/
pore:non tamen conſtituitur per corpus: idcirco poteſt
intelligere res materiales:⁊ res quę non conſtituunt̄ per
corpus:ſed corpus cōſtituunt. Unde reduco argumētuz
cōtra eum:modus cognitionis ſequitur modum naturę
cognoſcētis:ſed natura cognoſcēs eſt in materia ⁊ nō cō
ſtituitur a materia:ſed eam ꝯſtituit:igitur intelligere pōt
ea quę nō cōſtituuntur a materia:ſed cōſtituūt materiā:
ſubſtātię autem ſeparatę cōſtituūt corpora:⁊ non conſti
tuuntur a corpore:igitur intellectus materialis poteſt in/
telligere ſubſtātias ſeparatas:mior eſt Auer.pͥmo phycę
auſcultatiōis.cōmē.63. Itaqꝫ Philoſophi hoīem in car/
ne cōſtitutuz poſſe deum itelligere:⁊ aliquem aliquādo
euz per eſſentiaz intellexiſſe cum theologis cōcedūt.ve/
rum Philoſophi hoc eſſe per media naturalia cōtēnūt.
Theologi ꝟo mētes hominum in hac carne viuētiuz ꝑ/
ter cōem ordinem ⁊ ſupernatural̄r:ſed non ſenſib⁹ car/
neis vtētiuz:poſſe deum per eſſentiam cognoſcere affir/
māt:qđ etiam ⁊ ipſe Thomas cōcedit:⁊ in hoc apparet
differētia Phi a theologo. Petunt vltimo.vtrum deus
ſiue intellectus agēs ſit formal̄r beatitudo. Diuus Tho/
mas ſoluit ꝙ beatitudo intellectus cōſiſtit in actu intel/
lectus:in actu intellectus poſſunt duo conſiderari.ſ.ipm
intelligibile:qđ noſtri vocant obtum actus.⁊ ipſe actus:
qui eſt intelligere:tūc vult ꝙ ſi beatitudo conſideret̄ ex
parte obiecti:ſic deus eſt formal̄r beatitudo:qa hoc ſolo
quis beatur:qa deum intelligit etiam ſi alia ignoret:ſi ex
parte actus intelligētis beatitudo eſt quid creatū in bea/
tis:lꝫ in deo ſit increatum:⁊ hoc ꝓbat.qa ſi non:omnes
beatitudines eſſent ęquales:nā deus eſt omnibus ęqua/
lis:⁊ nihil per te eſt beatitudo pręter deum.igitur beati/
tudo eſt aliud a deo. Pace ſua mihi videt̄ ꝙ deus ſit for
maliter beatitudo:⁊ nihil in nobis pręter deuz beat nos:
nec actus intelligentis:nec ſpecies itelligibilis:nec lumē
genitum: quoties igitur deus eſt nobis intellectio ſicuti
ſibi:tunc eſt beatitudo.12.metaphyſi.cōmē.38.ex parte
eniz noſtra nihil eſt aliud beatitudo p̄ter deum: qa deus
eſt ſibi:⁊ cęteris beatis intellectio ⁊ actio : deo enim bea/
mur:deo agimus:⁊ deo intelligimus.apud Auer.⁊ hanc
poſitionem aſcribit Ariſt.⁊ theologis. Suggerius vir in
Peripatetica ſecta clariſſimus: vt dicemus in libro de i/
tellectu. Et hoc ꝓbatur.qa ad quid ponitur actus ille in/
telligendi:vel vt medium:vel rep̄ſentās:non vt mediuz:
qa per ipſum lumen eſt inadęquatuz medium:igit̄ ⁊ ma
gis ille actus intelligendi non vt rep̄ſentans:qa deus eſt
irrep̄ſentabilis vt dicit. Tenēdum igitur ꝙ nec ex parte
noſtra:nec ex parte dei eſt neceſſarium aliqd p̄ter deum
ad beatum eſſe:apud theologos quidem ſat eſt deus vo
lens:ipſe eniz volēs illi eſt intellectio cui vult.apđ Auer.
ꝟo illi:cui perfectus eſt intellectus ſpeculatiuus:q apud
Auerro.non eſt diſpoſitio copulati eſſe:ſed copulationis:
hoc eſt fieri ⁊ non facti eſſe:naz ſicut forma eſt actio ma/
terię in facto eſſe:⁊ per nullum mediū:ita deus eſt actio:
intellectio:⁊ beatitudo beatoruz in facto:⁊ nullo mediā/
te. Adducit Suggerius hāc rationez:qa nos beamur vt
cęterę intelligentię:vt dicit Ariſto.12.metaph.⁊ hoc no/
bis promittit religio noſtra:ſed cęterę intelligentię bean/
tur per eſſentiam ſuperioris ⁊ dei:⁊ per nihil aliđ medi/

ans:igitur nos quandoqꝫ beabimur per eſſentiaꝫ dei:vt illę ⁊ per nihil medians. Ratio Thomę non concludit. nam nos diximus beatitudinem eſſe omnibus ęqualeꝫ: nō tamen omnes ęqualiter beatos propter ratiōes alias dictas.quęſtiones has breuiter tetigi vt videatur differentia theologorum a Philoſophis:⁊ vſqꝫ inquantū deuenere Philoſophi:verum altior pertractatio relinquatur in libro de intellectu.

¶ Et ſcias ꝙ quādo eſt ſeparata a nobis aliquo tempore accidentaliter: non debet hęc ſeparatio ſibi attribui a diminutione ⁊ ꝑmutatione in ſua ſubſtantia:nec coniūctio ſimpliciter acquirit ei aliquam formam : quam antea non habuerit.

Com̄.22. ¶ Obycies Auerroi.nam intellectus agens nunc non copulatur:⁊ poſtea copulabitur.igitur in copulatione alteratur.probatur.quia copulatio eſt quędaꝫ relatio:⁊ relatio non poteſt nouiter acquiri alicui:niſi propter aliquid noui:quod ſit eius fundamentum:vt dicit ipſe.8.phyſicę auſcultationis.cōmento.8.igitur intellectus agens in copulatione mutabitur.⁊ ſic deus mutaretur:qui eſt intellectus agēs. Reſpondet ipſe negando cōſequentiā. Naꝫ nunc copulatur:⁊ prius non copulabitur.⁊ tamē nō mutatur nec in ſubſtantia nec in accidente.verum ipſe non aſſignat cauſam cur non valet conſequētia hęc. ¶ Propterea animaduertenduꝫ:vt dicit ipſe.7.phyſicę auſcultationis.cōmento.20.ꝙ intellectus copulatur nobis de nouo mutatione facta in nobis ⁊ non in eo. Inquantum enim nos aliter atqꝫ aliter diſponimur:ipſe nobis copulatur.vnde in copulatione eſt tria conſiderare.relationē: terminum eius:⁊ fundamentum.eſt quidem relatio copulatio ipſa:qua intellectus agens dicitur nobis copulatus:⁊ nos illi copulati.eſt terminus deus ipſe:ſiue intellectus agens ipſe.relatio enim hęc terminatur ad abſolutam eſſentiam dei.nec inconuenit abſolutum eſſe terminum relationis.fundamentum quod de nouo nobis contingit:⁊ ad cuius pręſentiam innaſcitur nobis. hęc noua relatio:qua deus dicitur copulatus:eſt intellectus ſpeculatiuus perfectus apud Philoſophum.⁊ remouēs prohibens eſt virtus heroica.⁊ ita patet ſolutio ad quęſtioneꝫ:ꝙ ſcilicet deus poteſt nobis de nouo copulari:⁊ nulla fit mentio ex parte ſua:quia ipſe de nouo refertur relatione ⁊ mutatione facta in nobis.

¶ Neqꝫ vtiqꝫ eſt inuanum iſta appręhenſio. naꝫ intentio diuina in hoc fuit ꝙ formę quę ſunt ęternę in genere vt vniuerſalia debeant aſcendere ad formam vnam numero. Nam cuilibꝫ enti ineſt diuina intētio vt perueniat ad recipiendum tantum illius nobilis finis: quantum competit ſuę naturę:nec denegat ab eius eſſentia pars ſibi conceſſa.itaqꝫ entibus quę in ipſorum natura nō habent niſi vt ſint in hac eſſentia diminuta vt bruta animalia erit poſſibile habere in ſeipſis virtutes:ꝑ quas in fine aſcendent ad taleꝫ perfectionē: qualis eſt primi entis ſimpliciter.

Com̄.23. ¶ Declarat nūc vtilitatē beatificę intellectionis:ex parte videlicet cęterorum entium.quanta nāqꝫ ſit vtilitas ex parte noſtra:iam patuit. Proponit primo.ꝙ vtilitas ſecunda ex parte cęterorum entium eſt:vt illę res materiales quę genere ſunt ęternę:⁊ īdiuiduo corruptiuę:ꝑticipent beatitudine illa:dum aſcendunt ad copulationem cum illa forma vna numero:quam diximus intellectum agentem:ſiue deum.nam res materiales quando effectę ſunt nobis formę intentionaliter:⁊ per appręhenſionem recipiunt intellectum agentem:ſalteꝫ diſpoſitiue:⁊ ita illi copulantur vt nos:lꝫ nobis deus ipſe ſit intellectio ⁊ appręhenſio:ſicut eſt ſibi.illis ꝟo perfectio ⁊ forma.ſyllogiȩat concluſionem hanc.vnaquęqꝫ res appetit ſuum finem:quantum ſibi competit:ſed res materiales appetūt copulari illi tāqꝫ fini.igitur aliquando erunt copulatę. vel ſyllogięetur ſic.vnumquodqꝫ appetens aliquem finem:quantū ſibi competit:interdum perueniet ad eum: quantum ſibi competit:ſed omnes formę materiales appetūt copulari deo vti proprio fini.igitur aliquādo peruenient ad virtutes tantas vt ipſi deo copulentur. ⁊ hoc fit in ſtatu hominis.⁊ in hoc patet ꝙ deus vnitur nobis. Primo propter nos:vt videlicet perficiat ⁊ beet ⁊ fęlicitet nos. Secundo vt beet ⁊ perficiat formas materiales tātum quantum ſunt capaces:quod fit quando ipſę ſunt formę in nobis intētionales:tūc enim nobis ⁊ ipſis deus copulatur. Huius primo ibi.[Nam cuilibet enti] tangit minorem. Secunda ibi.[Entibus itaqꝫ]tāgit concluſionem. ¶ Quęres. Auerroes vult deum intelligi a nobis vt nos ⁊ cętera fęlicitemur.igitur itellectio illa dei eſt ꝓpter finem:vbi eſt finis:ibi eſt forma.vbi forma ⁊ finis: ibi agens ⁊ materia:quę ſunt eiuſmodi intellectionis forma agens ⁊ materia. ¶ Animaduertendum ꝙ dei intellectio intuitiua eſt finis:⁊ nullum finem habet.verum dicuntur cętera fines aliqua ſimilitudine:⁊ ita cęterę cauſę ſimilitudine aſſignari poſſunt:vt materia quidem:intellectus materialis:⁊ homo. Intellectus quidem materialis:materia proxima intellectionis.homo ꝟo remotum: qa mediante intellectu materiali.vt ꝟo forma eſt deus: ipſe enim eſt fęlicitas ſibi ⁊ animę:vt autem agēs eſt intellectus agens:qui eſt cauſa quare vnitur nobis: vt fęlicitas. Nam eſt cauſa intellectus ſpeculatiui:⁊ ipſe vnitur nobis mediante ſpeculatiuo.igitur eſt cauſa ſui aliquo modo.finis ꝟo primus vt homo deo copuletur.ſecundus vt cętera materialia deo etiā copulentur.homo quidem ſm eſſe reale.materialia ꝟo:vt dicit hic Auerroes:ſm eſſe reale non ſunt deo vnibilia:ſed bene ſm eē eorum intentionale:hoc eſt.inquantum ſunt intellectus ſpeculatiuus pręparans intellectum materialem vt deū recipiat ⁊ deo copuletur:⁊ in tali vnione intentionali redeunt in finem eorum reditione completa.nam deus eſt primum principium:vnde effluunt omnia principia omnium rerum:⁊ ita dum in deum redeunt:ad nullum vltra redire poſſunt : ⁊ ita ibi completur reditio. In tali quoqꝫ eſſe non intelligunt:vt intelligit per eſſentiam dei : quia homo copulatur illi ſm eſſe reale.res materiales ſm eſſe intentionale.

¶ Quod quidem igitur eſt primuꝫ ens ſimplex:ideo eſt primuꝫ.quia primū primo habuit ſemetipſum.non autem ab antecedente cauſa.quod ꝟo eſt poſt ipſum:ſuum eſſe habet virtute primi. ⁊ hoc eſt eſſe primę materię cum prima forma:quia ipſum primum tribuit ſibi merituꝫ in prima diſpoſitione vt gratiam habeat recipiendi formas:quę poſſunt ſibi accidere:⁊ formis materialibꝰ tribuit gratiā qua poſſint peruenire ad formas

complete abſtractas tãq̃z in finem.

Com̃.24. ⸿ Declarat quaſi differentiam inter primũ ⁊ cętera alia: ⁊ ordinem ⁊ cauſam aſcenſus. Nam poſſet quis dicere. deus eſt beat⁹. homo quoqꝫ beatur: ⁊ formę materiales vtrum vna ratione. Reſpondet ꝙ primum principium. hoc eſt. deus ⁊ itellectus agens beatur per ſe: quia eſt primum ⁊ a nullo beatur. cętera ꝟo poſt ipſum fęlicitãtur a virtute primi. Naꝫ homo beatur deo: ⁊ res materiales etiaꝫ deo beantur: ⁊ ſic ab alio. probat hoc ſimilitudine: nam ita deus ſe habet reſpectu beatoruꝫ: vt reſpectu formarum prima forma in materia. Nam vt prima forma per ſe recipitur in materia: ⁊ cęterę alię mediante illa recipiũtur: ita deus ſeipſo beantur ⁊ cętera / mediante deo. deus eniꝫ tribuit nobis merituꝫ vt intelligamus formas materiales. eſt autem tale meritum lumen: quod eſt aliquid animę noſtrę: vt diximus. ⁊ formis materialib⁹ tribuit gratiaꝫ: qua poſſint aſcendere ad finem dictũ: ⁊ hoc facit prima forma. ipſa enim per ſe recipitur in materia: ⁊ pręhet meritum materię: vt recipiat formas. ⁊ pręhet meritum formis vt recipiantur. quid autẽ ſit hęc prima forma materię: in lib. de ſubſtãtia orbis vidimus. ⸿ Sꝫ ambiges. nam vt nulla eſt coloribus beatitudo ſi videntur: ſed oculo: ſic nulla erit rebus materialibus fęlicitas: ſi intelligantur: ſed homini. ⸿ Dicenduꝫ ꝙ vnamet res poteſt dici vni beatitudo: ⁊ alteri perfectio. ⸿ Copulatio hęc cum deo eſt quidem beatitudo homini: quia ſibi eſt intellectio ⁊ voluptas: vt dicitur. 10. ethicorum: ⁊. 12. metaphyſicę. eſt autem rebus materialibus compręhenſis perfectio pro quanto redeunt in ſuum finem reditione completa: etiam pro quanto pręparant nos ad vltimum fineꝫ. ⁊ ita concedendum eſt materiales res in tali vnione non beari: ſed perfici: quantum ſuę naturę ineſt capacitas: vt dixit Auerroes.

⸿ Uolumus autem nunc ɔcludere ſmoneꝫ noſtrum: ⁊ cum hoc tibi demonſtrare ⁊ breuibus verbis referre ordineꝫ valde pulchrũ principiorum: vt ponit Auennaſar. ⁊ eſt quidem radix vna eleuandi intellectum intẽdentib⁹ ſcire magna. dixit itaqꝫ Auennaſar principia per quę conſtituuntur corpora ⁊ ipſorum accidentia eſſe ſex gradus altos ⁊ ſupremos: ⁊ vnaqueqꝫ ſpecierum continetur in aliquo illorum graduum hoc modo. vt prima cauſa in primo gradu. ſecũda in ſecũdo. intellectus agens in tertio. anima in quarto. forma in quinto. mã demum in ſexto.

Com̃.25. ⸿ Dum curioſe libellum hunc lectitauerim cum Hieronymo Bernardo dñi Petri: ⁊ cum Antonio Juſtiniano dñi Pauli viris omnium ſcientiaruꝫ eruditiſſimis: ⁊ inter nos de opere: an completum eſſet: an non: contigerit diſſectatio in bibliotheca monaſteriȷ Diui Joannis inuenimus additamẽtum hoc: quod incipit. [Uolumus autẽ nunc concludere ſermonem noſtruꝫ.] vbi omnes cõcluſimus: ⁊ propter verba. ⁊ propter ordinem libelluꝫ iſtuꝫ abſqꝫ hoc: quod dicet eſſe incompletum. Jdcirco me rogarunt vt proſequerer expoſitionem: ego auteꝫ dixi. nec hic finem eſſe datum: quare ocioſa erit expoſitio. ſꝫ hinc inde rationibus inductis ad cęteri expoſitionem me contuli: ſiue completus ſit libellus ſiue mancus. Cum nõ legerim eum proprio fonte: ſat ſit meam ⁊ eius mentẽ cuꝫ his parabolis comitari. erunt eniꝫ verba hęc quãtũcũqꝫ balba: veluti cuſtodes eorum quę de beatitudine ſentimus. potiſſimum quum hęc ludendo ſcribamus: in hac noſtra ętate. 22. annorum. ſi enim deus mihi vitam producet: altiora attingemus: ⁊ multo maiora etiã q̃ꝫ ea quę in libro de intellectu nunc ſcribimus: quum quaſi ſimul hęc cum illis ſcribantur. Dicit igitur Auerroes primo ſe velle entia omnia: quę beatum faciunt reducere ad ordinem Auennaſaris. Nam iſte ordo facilitat ingenium ijs qui volunt grauiora attingere. Dicit ſecundo. principia e quibus corpora omnia dependent ordinari in ſex ordinibus ſiue gradibus: ⁊ in primo collocat deum: ſiue primam cauſam: qui eſt intellectus agens vt ſol. Jn ſecũdo collocat cauſam ſecundaꝫ vt angeli ſunt: quos Plato vocat in Tymęo deos ſecundos. Jn tertio collocat intellectum agentem: ⁊ intelligit illum qui eſt quaſi lumen: qui eſt vna ſubſtantia cum intellectu materiali: cuius ſignuꝫ eſt: quia omittit intellectum materialem: vt hoc quia per intellectũ agentem ⁊ mãleꝫ intelligit idem: vt diximus: ſunt eni vna ſubſtãtia: differũt aũt ratione: vt. 20. cõmẽ. 3. de aĩa dicit̃. ⁊ per hęc tollitur contradictio. in. 4.° ponit̃ anima rationalis: Nã rationalis aĩa: vt ſępe diximus capitur dupl'r. Uno mõ pro aggregato ex actu ⁊ potẽtia: ⁊ ſic nõ differt ab itellectu materiali: vt loquimur in libro de intell'u. Alio mõ pro aggregato ex dianoea ex ſemine traducta: ⁊ intell'u deforis accedente: ⁊ ſic eſt infra intellectũ: ⁊ ſupra formam: ⁊ eſt anima vna cõſtituens hoieꝫ in ſpecie. Jn q̇nto gradu eſt forma: ⁊ hęc multos hꝫ gradus: quos narrare nõ eſt opus nũc: veruꝫ ſũmus gradus eſt dianoea: quę eſt prima ſenſitiua ꝓpinquiſſima intellectui: imuꝫ formaꝝ eſt forma elementaria: vnde. 2. phyſicę auſcultationis. cõmẽ. 26. inq̇t. Sciẽtia igitur nãlis ɔſiderat de eſſe formaruꝫ quouſqꝫ ꝑueniat ad vltimã formarũ mãliũ: ⁊ p̃mã abſtractarũ. Et hęc eſt dianoea: quę eſt vltima via contemplationis ⁊ per incluſionem: p̃ma ꝟo abſtractaꝝ per excluſionẽ: q̇a quęlibet ſupra hãc eſt abſtracta: aut ſubdit: terminat̃. ſupple ad formas formarũ: hoc eſt intell'm agenteꝫ ⁊ mãlem: quę ſunt medię in eſſe inter illas: ſicut exiſtimat̃ de forma hominis vltima: hoc eſt intell'u mãli: eſt eniꝫ terminus cõſiderationis nãlis ꝑ excluſionẽ: q̇a illum nõ conſiderat: ⁊ q̃ꝫlibet formaꝫ ĩfra illum. Et vtcũqꝫ ſit: pꝫ dianoeam: quã noſtri cogitatiuaꝫ vocant: eſſe in primo ordine formaruꝫ. Jn vltimo ꝟo eẽ elementarias formas: demuꝫ materiã ponit in. 6. ordine.

⸿ Sed ambiges p̃mo in quo ordine ponuntur accidentia: ſecũdo qualis eſt hęc latitudo entiũ. tertio in omni latitudine eſt nõ gradus: modo mã non eſt non gradus entium: q̇a tũc nõ eẽt. ⸿ Ad primũ videt̃ mihi eſſe dõm. ꝙ accidentia non ſint per ſe in aliquo gradu entis: q̇a qđ nõ eſt per ſe: non debet conſtituere aliquẽ gradũ entis ꝑ ſe. Jdcirco in eo gradu entis ſunt: cuius ſunt accidẽtia: vt potentia mã̃ę in gradu mã̃ę: accidentia formaruꝫ: in gradu formarũ: accidẽtia aĩę in gradu animę: ⁊ in cęteris dicatur ſuo mõ. ⸿ Ad 2ᵐ videt̃ mihi ꝙ hęc nõ eſt aliqua latitudo: q̇a nec vniformis: nec difformis: nec vniformiter difformis: nec difformiter difformis: habꝫ tñ aliquaꝫ ſimilitudinẽ cũ latitudine: rectius aũt dicitur ſeries: ſiue ordinatio habẽſqꝫ rõneꝫ cum latitudine difformi: q̇a primus gradus non eſt exceſſu vel ꝓportione duplus ad ſecũdum: ⁊ ceteri ad cęteros: hꝫ etiam aliquã rõnẽ cũ vniformiter difformi: q̇a ſicut p̃mus gradus excedit 2ᵐ: ita ſecundus tertium: ⁊ ſic in cęteris: lꝫ exceſſus vel proportio nõ ſit ęq̇lis. ⸿ Ad 3ᵐ q̇dam tenent non graduꝫ latitudinis eſſe infinitũ modicũ illius: ⁊ q̇a infinitum modicum ens volunt eẽ materiam: idcirco nõ gradũ entiuꝫ ponũt materiaꝫ: aliȷ ponũt non gradum eſſe priuationeꝫ

foꝛmarum:⁊ ſic materia erit in certo gradu entis:ſed hęc relinquantur calculatoꝛibus.

¶ Qđ eſt in pꝛimo gradu:nõ poteſt eſſe plura:ſed omnibus modis eſt vnum ſolũ ſeparatum:quę autem ſunt in alijs ſunt plura. ⁊ hoꝛuꝫ quidẽ tria:neqꝫ ſunt coꝛpoꝛa:neqꝫ ad coꝛpus. vꝫ.pꝛima cauſa.ſecũda cauſa. ⁊ itellectus agens:tria aũt alia:lꝫ non ſint coꝛpoꝛa ſunt ad coꝛpus. vꝫ.aĩa:foꝛma:⁊ mã.

Com.26. ¶ Declarat nũc partes latitudinis:⁊ dicit p̃mo ꝙ entia q̃ collocãtur in p̃mo gradu:non ſunt plura:vel genere:vel ſpecie:vel nũo:ſꝫ vnũ numero ſimpliciter: vt dicemus: quę ſunt in alijs gradib⁹ ſunt plura nũo:nam intelligẽtie plures:itellectus plures:aĩę plures:foꝛmę plures. Dicit ſecũdo ꝙ p̃ma tria:nec ſunt coꝛpoꝛa:nec virtutes in coꝛpoꝛibus vt deus:ſecunda cauſa:⁊ intellectus.reliqua tria lꝫ nõ ſint coꝛpoꝛa:ſunt virtutes in coꝛpoꝛe:vt anima:foꝛma:⁊ materia.hęc enim omnia ſunt partes coꝛpoꝛis.Sꝫ dubitatur pꝛimo cõtra pꝛimũ.Scđo contra 2^{m}.Contra pꝛimũ quidẽ.Nam etiã intelligentia nõ eſt plus vna in ſpecie.Similiter ⁊ intellectus nõ eſt plus vnus numero in ſpecie:vt tenet ipſe.itẽqꝫ rationalis anima nõ eſt plus vna in ſpecie.⁊ materia p̃ma vna numero oĩum foꝛmarum.Contra 2^{m} ṽo ambiges.Nam intelligentię ⁊ intellectus ſunt ad coꝛpoꝛa:qa ſunt foꝛmę ꝯſtituentes coꝛpoꝛa.p̊ auſcultationis phyſicę.cõ.63.¶ Pro ſolõne pꝛimi debes ſcire ꝙ ẜm Auer.deus eſt vnus numero ⁊ gradu: vt declarat Ariſto.⁊ Auer.p̊ cęli.cõ.90.⁊.12.metaph.cõ.49.eſt qdem vnus numero:qa caret materia.In foꝛmis eni liberatis a materia nõ eſt plus vno indiuiduo in ſpecie.eſt ṽo vnus gradu:quia repugnat eẽ plura p̃ma ſimpliciter cum latitudine certa:qa tunc nõ eſſent p̃ma.pꝛima igitur cauſa eſt vna numero ſpecie ⁊ gradu.Secũda cauſa:hoc eſt.intelligentia lꝫ quęlibet ſit vna numero in ſpecie:qa carent materia:tamen omnes ſunt in vno gradu:qa participant eodẽ eẽ ẜm magis ⁊ minus.⁊ ſic in ſecũdo gradu eſt pluralitas.Simil'r intellectus lꝫ ſit qlibꝫ in ſua ſpecie vnus numero:quia carẽt materia:tñ ambo vꝫ.materialis ⁊ agẽs ſunt vnius gradus:quia participãt eodem eſſe oꝛdine quodam:loquoꝛ de agente pꝛo lumine.aĩa rationalis nõ eſt vna numero:imo tot quot coꝛpoꝛa.⁊ hoc capiendo rationalẽ aĩam pꝛo aggregato ex dianoea ⁊ intellectu.ſic enim conſtituitur anima rationalis: quę quidem in me eſt alia ꝓpter aliã dianoeã:⁊ in te alia ꝓpter aliã dianoeã:capiẽdo tamen pꝛo aggregato ex potentia ⁊ actu:ſic eſt intellectus ⁊ vna numero vt intellectus:ſed vtcũqꝫ ſit omnes ſunt vnius gradus.Materię quoqꝫ plures ſunt:quia cęleſtis vna ⁊ generabilium altera:⁊ omnes eiuſdẽ gradus:⁊ ſi differũt ſpecie.⁊ ſic ad dubiuꝫ patet ſolutio.ꝙ lꝫ intelligẽtię differũt ſpecie:⁊ quęlibet ſit vna numero in ſua ſpecie:tamẽ omnes ꝯſtituũt vnũ gradũ.ſic ⁊ intellectus ⁊ cętera alia.¶ Ad 2^{m} dicẽdum ꝙ Auer.per eſſe ad coꝛpus intelligit eſſe foꝛmã dependentẽ a coꝛpoꝛe in eſſe ⁊ conſeruari.Modo hoꝝ ſex tria neqꝫ ſunt coꝛpoꝛa nec ad coꝛpus vt deus ⁊ intelligẽtia ⁊ intellectus tria ſunt ad coꝛpus anima:ſaltẽ q̃tuꝫ ad dianoeam.foꝛma ⁊ materia:quia partes coꝛpoꝛum: ſine quibus eẽ nõ poſſunt.Et ſic patet ſolutio ad 2^{m}.

¶ Genera autem coꝛpoꝝ ſunt ſex. vꝫ.coꝛpus celeſte:rõnale aĩal:irrõnale aĩal:vegetabile: minerale: ⁊ quatuoꝛ elemẽta.ſumma ṽo ex his ſex generibus cõpoſita eſt mundus:cuius pꝛopꝛiam ⁊ pꝛimam cauſam credendũ eſt eſſe altiſſimum deum benedictũ.ipſe enĩ eſt cauſa pꝛopinqua eſſentię ſecundoꝛum ⁊ eſſentię intellectus agẽtis. Secũda ṽo ſunt cauſę coꝛpoꝛum cęleſtium:⁊ ab his pꝛoueniunt ſubſtantię hoꝛum coꝛpoꝛum. eſſentia enim cuiuſlibet coꝛpoꝛis cęleſtis dependet a quolibet ſecundoꝛum.nam ſup̃muꝫ ſecũdoꝛum in gradu conſtituit eẽ pꝛimę ſphęrę. infimuꝫ conſtituit eſſe lunę.media quoqꝫ q̃ ſunt inter hęc:conſtituũt eẽ cęteraruꝫ ſphęrarum:quę ſunt inter has.

¶ Nũc cõſtituit 2^{am} latitudinẽ coꝛpoꝛũ.⁊ inquit.Genera aũt coꝛpoꝝ ſunt ſex.vꝫ.coꝛpus cęleſte:qđ eſt in p̊ gradu. poſt hoc eſt rationale aĩal:poſtea irrationale aĩal:poſtea vegetabile:poſtea minerale:vltimo quatuoꝛ elementa:q̃ tenẽt locũ materię.⁊ ſic habes duas latitudies. Dicit ſecũdo.ſũma ṽo ex ijs ſex generib⁹.vꝫ.taꝫ in p̃ma q̃ꝫ in 2ª latitudine collocatis cõpoſita eſt mundus totus.Deinde declarat 2^{am} coꝛpoꝛũ latitudinẽ depẽdere ex p̃ma:⁊ dicit tertio cui⁹ ꝓpꝛiã ⁊ pꝛimã cauſaꝫ credẽdũ eſt eẽ altiſſimũ deũ bñdictũ.⁊ declarat qũo.⁊ inquit.ipſe enim eſt cauſa ꝓpinqua eſſentię ſcđoꝝ.hoc eſt intelligentiarũ:⁊ eſſentię intellectus agẽtis ⁊ etiã mãlis.pꝫ itaqꝫ deũ eẽ cauſam ꝓximã rerũ imãliũ.Deinde declarat quoꝛũ eſt cauſa mediata:⁊ q̃ſi remota.⁊ inquit.Scđa ṽo vt itelligẽtię ſunt cauſę coꝛpoꝝ cęleſtiũ:⁊ ab his cęleſtib⁹coꝛpoꝛibus ꝓueniunt ſubę hoꝛũ coꝛpoꝛũ ſenſibiliũ.qđ declarat.d.eẽntia cuiuſlibet coꝛpoꝛis cęleſtis depẽdet a quolibet ſcđoꝝ.h̃ eſt.ſingulũ cęlũ a ꝓpꝛio ⁊ ſingulo motoꝛe.Nã ſupꝛemuꝫ ſcđoꝝ in gradu vt p̃ma intelligẽtia ꝯſtituit eẽ p̃mę ſphęrę infimũ vt intelligentia lunę cõſtituit eſſe oꝛbis lunę. media quoqꝫ q̃ ſunt inter hęc.hoc eſt.intelligẽtię itermedię conſtituunt eſſe cęterarũ ſphęrarũ:quę ſũt inter has.

¶ Ex ijs arguiẽ.qcqd eſt cã cãę eſt cã cauſati:ſed de⁹eſt cã cauſarũ oĩuꝫ rerũ.igiẽ cã oĩuꝫ.minoꝛ declarata eſt.nã eſt cã intelligẽtiaꝝ:q̃ ſunt cãę oꝛbiũ:q ſũt ẽt cãę effectuũ gñabiliũ ⁊ coꝛruptibiliũ:⁊ ita deus eſt cã oĩuꝫ.¶ Aĩaduertendũ ꝙ de⁹ eſt cã intelligẽtiarũ:⁊ intellect⁹ in triplici gñe cauſę:vt declaram⁹in lib.deſtructio deſtructionũ. diſputatione 3^{a}:vt finis.qa optimũ in nã ⁊ ſũme appetibile:vt foꝛma:qa ſũme intelligibile.Nã vt ſic eſt foꝛma oĩuꝫ itelligẽtiarũ vt efficiẽs:qa p̃mũ idepẽdẽs:qđ eſt cã oĩuꝫ q̃ ſunt poſt.⁊ hoc qa in abſtractis a mã nõ differt finis a foꝛma ⁊ agẽte:vt.12.metaph.cõmentis.6.36.⁊.41. qũo ṽo ab vno ꝓueniant tot:in lib.deſtructio deſtructionũ.⁊.12.metaph.com̃.44.declaraẽ. vlterius itelligẽtię ſũt cãę cęloꝝ i triplici gñe cãę:qñ ꝯſideranẽ ẜꝫ eẽ reale: vt foꝛmę nõ tñ appꝛop̊atę:ſꝫ cõſtituẽtes coꝛpa cęleſtia in eẽ:vt p̊ auſcultatiõis phicę.cõ.63.⁊ i.2.de ſuba oꝛbis. ⁊ in lib.de cęlo diſputam⁹:vt eni equus hꝫ ſpẽꝫ a ſua foꝛma:ſic cęlũ hꝫ ſpẽꝫ a ſuo motoꝛe:eſt eni motoꝛ aĩa cęli:vt equina foꝛma equi.verũ equina foꝛma cõſtituit ⁊ conſtituiẽ a ſubto ei⁹.Illa ṽo(vt dicit)cõſtituit tñ cęlũ.Rem hãc abſoluim⁹in multis q̃õnib⁹⁊ tractabim⁹.nũc ṽo(qa nõ eſt locus)ſubijcim⁹iſtud.⁊ qñ foꝛma ⁊ finis ⁊ efficiens ſunt idẽ in ſeparatis a mã:idcirco intelligẽtia eſt cã oꝛbis iſta triplici rõne.coꝛpa ṽo cęleſtia ſunt cãę hoꝝ:vt Ariſt.inquit.2.de gñone:⁊ in meteoꝛis vt efficiẽtia tñ:⁊ hoc lumine ⁊ motu.dici aũt pñt foꝛmę ⁊ fines:ꝑ quanto oẽ ꝑfecti⁹ eſt foꝛma ⁊ finis iperfectioꝛis p̊ politicę.Ulterius aĩaduertẽdũ cãm ſubę eẽ cãm accidẽtiũ:q̃ inſũt ꝑ ſe Com.27.

illi ſubſtantię.vt quoniam intelligentię ſunt cauſę cęloꝝ: ſunt etiam cauſę omnium accidentium per ſe cęlis vt ſi/ gurę motuuȝ ⁊ lucis.Similiter anima quę eſt cauſa ho/ minis eſt cauſa omnium accidentium eiuſdem.⁊ formę quę ſunt cauſę corporum ſenſibiliuȝ ſunt cauſę omnium eorum quę inſunt corporibus.Nam forma cum mate/ ria ſunt cauſę omnium eorum quę inſunt cōpoſitis.pri/ mo auſcultationis phyſicę.

❡Et numerus quidem ſecundorum eſt ſm numerum corporum celeſtium. ⁊cum dico hic numerum:debes intelligere per moduȝ cauſarum ⁊ cauſatorum.ſcis nāqȝ cauſam quę non eſt corpus non recipere numeruȝ: niſi per modum quo eſt cauſa corporum nu meratorum.hęc autem ſecunda ſunt quę di cuntur angeli.

Com̃.28. ❡Explicatis duobus ordinibus:ſoluit quęſtiones/eſſe il/ los.Primo enim dixit in ſecundo gradu entium primę latitudinis eſſe pluralitatē ⁊ numeruȝ.Dicet quis quot. Amplius videt̄ ꝙ non.Nā numerus eſt q̄ꝫtitas quę ab/ ſtractis non competit.Tertio quę ſunt illa entia:quę di/ cuntur ſecunda.Soluit primuȝ ea ſecunda eſſe tot:quot ſunt orbes:vt.12.metaphyſicę explicatuȝ eſt.Soluit 2m numerum tribui per ſe cauſatis:⁊ ſm rationē cauſis:cor/ pora enim cęleſtia per ſe numerantur:animę ꝟo eorum ratione ⁊ attributione. Sed dices. cęli numerantur per ſe:igitur ſunt in materia:⁊ ſic erunt generales. Reſpōdet Auerroes.8.metaphyſicę.cōmento.12.⁊.12.eiuſdeȝ.cō. 10.ꝙ habent materiam ęquiuoce dictam:⁊ per ꝯſequēs non generabilem:⁊ ſic poſſunt recipere numeruȝ ⁊ quā/ titatem per ſe:animę ꝟo eorū per accidens.Soluit ter/ tium.ꝙ illa ſecunda entia quę collocantur in ſecundo gradu ſunt angeli.Angeli enim auctore Platone in Ty/ męo dicuntur dij ſecundi:quibus deus reliquit cęterum operis facienduȝ:ſic igitur patet quis ſit gradus p̄mus: quoniam eſt cauſa omnium alioꝝ:quiſue ſecundus:quo/ niam cauſę ſecundę.

❡Et intellectus quidem agens habet de ſua virtute ⁊ opere prouidentiam quę eſt in ani mali rationali:⁊ app̄hendere quidem illuȝ: eſt vltimus gradus perfectionis animę no/ ſtrę:quia illud eſt finis ⁊ noſtra beatitudo. Contingit aūt hoc:quuȝ ſeparatur:nec eget in ſuo eſſe re quę ſit ſub ea:vt eſt corpus ma teria vel accidēs:⁊ in hac perfectione rema net ſemper.Et ſubſtantia quidē intellectus agentis eſt vna:q̄ꝫuis gradus ſuus cōtineat id quod dependet ab omnibus animalibꝰ ra tionalibus receptiuis beatitudinis:⁊ hoc eſt quod vocatur ſpiritus ſanctus.

Com̃.29. ❡Explicat nunc tertium gradum entiuȝ:in quo repone/ batur intellectus agens:⁊ dicit p̄mo ꝙ itellectus agens: qui eſt tertij gradus:habet in homine prouidentiaȝ:quę eſt in animali rationali:⁊ hoc poteſt itelligi ꝙ prouideat de animali rationali:⁊ ſic per intellectum agentem intel ligeret deum. Hoc ſtare nō poteſt:quia deus ponitur in primo gradu.Dicas ꝙ nō incōuenit idem reponi in pri/ mo ⁊ tertio gradu ſub rationibus diuerſis:nam deus re/ ponitur in primo gradu:ſub ratione primi independen/ tis.reponitur in ſecundo ſub ratione qua efficitur forma hominis.Et ſi dicas:quod ponitur in p̄mo gradu eſt cau ſa intellectus ⁊ omnium:igitur per intellectū non poteſt intelligi deus. Reſpondet ꝙ idem eſt cauſa ſui:deus enī vt ſimplex ens ⁊ primuȝ eſt cauſa:vt forma quę homini vnitur:poteſt eſſe cauſa copulationis:⁊ per ꝯſequēs ſui/ met:vel poteſt exponi ꝙ habet prouidentiā de homine: hoc eſt ꝙ ſit prudentia hominis:nam per intellectū agē/ tem intelligimus eum qui eſt quaſi agens reſpectu ho/ minis:pro quanto per ipſum conſtat homo:⁊ ſic intelle/ ctus agens erit ideȝ qd̄ materialis intellectus:ſed hoc ꝓ/ pterea quę ſubdit ſtare non poteſt. Idcirco dicenduȝ ꝙ intelligit eum agentem qui habet prouidentiam:hoc eſt intellectum materialem:quaſi ſubiectum ſuum:⁊ ſic per intellectum agentem non intelligimus euȝ qui eſt vt ſol: vt eſt deus:nec eum qui eſt principiuȝ ſcientię vt propo ſitiones:ſed eū qui eſt vt lumen:qui cum intellectu poſſi bili faciunt vnum compoſitum:ſalteȝ ex partibus ratio/ ne diuerſis:vt ſępius diximus:iſtud itaqȝ lumen hȝ pro/ uidentiam:ideſt intellectum materialem:qui eſt in ani/ mali rationali.Dicit ſecūdo.⁊ appręhendere quidem il/ lum eſt vltimus gradus perfectionis animę noſtrę:quia illud eſt finis ⁊ noſtra beatitudo. ❡Sed contra. Nam per illum vel intelligit intellectum agentem quaſi lumē vel quaſi ſolem.ſi quaſi ſolem : igitur in tam breui ſer/ mone equiuocaſſet.ſi quaſi lumen:falſum eſt:quia bea/ titudo eſt ſummum bonum. conſtat autem lumen hoc eſſe valde infimum.Contradicit etiam ſibi.12.metaph. commento.17.⁊.38.⁊ in tertio de anima omnibus locis. ❡Animaduertendum ꝙ homo duobus modis depen/ det a deo:vt formatum a forma:⁊ vt factum ab agente. quare ſi reditus eius ad ſuum principiuȝ debet eſſe per/ fectus ⁊ completus:decet homineȝ intelligere deū duo/ bus modis. videlicet vt forma ſiue finis ⁊ vt agēs.⁊ qui/ dem vt formaȝ intelliget deum per eſſentiam dei.vt ꝟo agens intelliget eum per eſſentiam agentis:quod eſt lu/ men animę noſtrę:quo fit vt vno fere actu beatus copu/ letur deo vt formę ⁊ lumini ſuę animę tāq̄ꝫ rationi per quam intelligit primum.⁊ hęc vocatur perfecta copu/ latio.quare deus tm̄ non eſt beatitudo cuiuſlibet intelle/ ctus:ſed tm̄ ſibi.neqȝ intellectus agens:qui eſt aliq̄d ani/ mę noſtrę eſt fęlicitas.prima eniȝ eſt nimis communis: vt conſtat. nec redit ad eum fęlix reditione completa. quęrimus enim fęlicitatem propriam.primo ethicoruȝ. capite.9.igitur fęlicitas propria eſt compręhenſio dei ⁊ intellectus agentis ſimul.⁊ quum compręhenſio ⁊ com/ pręhenſum ſint idem:proculdubio beatitudo adequate erit intellectꝰ agens.hoc eſt.lumen noſtrę animę:⁊ deus ⁊ ita tot erunt fęlices quot fęlicitates ⁊ ecōtra:alia vide/ licet lunę:alia mercurij:alia veneris:aliaqȝ aliorum:pro/ ut eſſentię illarum ſunt alię.Tunc dicendum ꝙ per illū intelligit agentem quaſi lumen:⁊ vlterius vult in eo con ſiſtere beatitudinem non totaliter:ſed partialiter ⁊ deſi/ gnatiue:vt diximus. Nam ille eſt finis ⁊ noſtra beatitu/ do:ſaltem partialis.❡Declarat tertio.quando fiet hęc fęlicitas.⁊ inquit.contingit autem hoc:quum anima ipſa ſeparatur tali ſeparatione.videlicet ꝙ pro operatiōe ꝓ/ pria non egeat corpore vel virtute corporali.vt quando adepta eſt totum intellectum ſpeculatiuum.tunc enim operabitur non per conuerſionem ad phantaſmata:ſed per eſſentiam intellectus agentis: tunc labore humano non egebit anima pro ſciētia eius:ſed deus erit ſibi ſcīa: tunc nō vtet̄ ſyllogiſmo:definitione:enthymemate: exē/ plo:vel alio inſtrumēto dialectico:nec inuētiōe:nec diſci plina:ſed deo intelliget:deo operabitur:ita deus illi erit

operatio:ſcientia:actio:⁊ intellectio:veluti ſibi.addit.⁊ in hac perfectione remanebit ſemper.¶ Contra.quia corrumpitur intelligere quodam interius corrupto:vt in libro de anima ſcribitur.Dici poteſt ꝙ in hac perfectione remanet ſemper quantum ad partem intellectus materialis.nam apud Auerroem intellectus materialis ſemper manet:⁊ ille debꝫ ſemper eſſe copulatus alicui:⁊ maxime bono.Sed de hoc in.3.de anima.cōmēto.20.Uel pōt dici ꝙ hęc beatitudo ſemper remanet.nam hęc beatitudo eſt deus ⁊ lumen animę noſtrę.⁊ hęc duo ſemper remanent.quare beatitudo ſemper remanet:lꝫ beatꝰ deſinat eſſe apud eum.¶ Dicit quarto.ꝙ lꝫ ſubſtantia intellectus agentis ſit vna:continet tamen id quod dependet ab omnibus animalibus beatificis.Naꝫ cōtinet dianoeam:quę traducitur ex ſemine in omnibus animalibꝰ rationalibus.¶ Dicit quinto.⁊ hoc eſt quod vocat̄ ſpiritus ſanctus.vult itaq̧ intellectum agentē:qui eſt quaſi lumen vocari ſpiritus ſanctus.Naꝫ hoc intelligimus.ꝗ ſcientias ipſas adipiſcimur:hoc quoq̧ beamur.Uerūtñ animaduerte hunc non eſſe ſpirituꝫ ſanctum:qui eſt tertia perſona in diuinis:quem catholici deſcribunt:ſed eſt ſpiritus ſanctus: capiendo ſpirituꝫ ſanctuꝫ pro omni forma ſimplici ⁊ perfecta.Et ſic patet tertius modus.

¶ Res autem illę principiorum:quę ſunt in gradu aię:ſunt plures.earum enim ſunt animę celorum:⁊ earum ſunt animę rationabilium aīalium:⁊ earum irrationabilium.

Com.30. ¶ Quartus gradus erat in quo animę collocantur.idcirco diſtinguit animas in tres:in cęleſtem.videlicet rationalem ⁊ irrationalem.tacet autem vegetatiuam.quia illa non eſt anima beatifica:vel forte magis ordināda eſt cum gradu formarum.pertractabit autem has tres per ordinem ⁊ potentias earum.

¶ In anima autem rationalium animalium continetur virtus rationalis:motiua:imaginatiua:⁊ ſenſibilis.

Com.31. ¶ Partes rationalis animę nunc complectitur:⁊ diuidit totum hoc in quatuor virtutes:rationalem: motiuā:imaginatiuam:⁊ ſenſibilem.¶ Animaduertendum animaꝫ rationalem apud Auerroem eſſe compoſitum quoddaꝫ ex ſenſitiua: humana: ⁊ ītellectu materiali.ſenſitiua quideꝫ e parte ſeminis.intellectu ꝟo e parte deforis.eſt aūt ſenſitiua totum quoddam poteſtatiuuꝫ: cuius primaria poteſtas ſiue virtus eſt quam gręci dianoeam vocant. Auerroes quandoq̧ cogitatiuam:quandoq̧ imaginatiuam:quę differentia ab ipſis tranſlatoribus contingit. Nam in lingua eius habere debet nomē deſignatū.vtrū ꝟo materialis intellectus ſit totum aliquod poteſtatiuū: poſterius dicemus.Rationalis igitur anima quum ex ſenſitiua ⁊ intellectu redundet:videtur quoddam totuꝫ: in quo etiam poteſtates plures continentur vt virtus rationalis: imaginatiua ſiue cogitatiua: quę gręce dianoea eſt ⁊ ſenſibilis:qui ſenſus communis dicitur. virtus rationalis eſt intellectus materialis:qui eſt actus totius ſenſitiuę partis.Et ſi dicatur ꝙ Auerroes.3.de anima.cōmento.6.enumerat rememoratiuam:⁊ tacet motiuam.Dicendum ꝙ vbi non expoſtulat determinationem:ſat eſt eum loqui vt plures vt facit hic:ibi enim loquitur proprie:hic per communia.

¶ Uirtus quidem enim rationalis ea eſt qua homo appręhendit artes ⁊ ſcientias:⁊ qua etiam depħenduntur conueniens ⁊ diſconueniens in operationibus ⁊ virtutibus moralibus:⁊ id quod eſt conueniens facere vel non facere iuuatiuum vel nociuum: delectabile vel triſte.

Com.32. ¶ Ecce quomodo per virtutem rationalem vult intelligere mentem.hoc eſt.intellectum materialē.Nam nulla alia virtute hęc omnia depręhēdimus:niſi intellu materiali.¶ Animaduertēdum ꝙ ea quę inſunt nobis ꝑ hāc virtutem quatuor ſunt.vꝫ.ars:ſcientia:actus:⁊ electio:vt primo ethicorum ſcribitur:⁊ hęc quatuor tāgit.Naꝫ ibi.[Et qua etiam]tangit actiones humanas.Ibi.[Et id qđ eſt conueniens]tangit electionem.Hęc eniꝫ quatuor nobis inſunt ab intellectu ipſo materiali.

¶ Et de hac quidem quędaꝫ eſt ſpeculatiua ⁊ quędam practica:practicę ꝟo quędaꝫ artificialis quędam cogitatiua.ſpeculatiua qdeꝫ ea eſt qua homo adipiſcitur cognitionē rerū:quę nō poſſunt fieri ab homine.practica ꝟo qua cognoſcitur quod poteſt homo facere:⁊ quod ꝑtinet ipſi homini facere.artificialis eſt illa qua appręhendit omnes artes mechanicas. cogitatiua ꝟo qua ꝓuidet homo ſi eſt cōueniens facere vel non.

Com.33. ¶ Rationalem virtutem prima ſui diuiſione diuidit in ſpeculatiuam ⁊ practicam.vtrum ꝟo practicum ⁊ ſpeculatiuum ſint partes rationalis virtutis an habitus:in libro de intellectu omitto:vbi ad longuꝫ hęc omnia declaramus:practicam ſecat in duo.nam alia artificialis.hoc eſt.factiua:alia cogitatiua.hoc eſt.actiua:omnis eniꝫ praxis:primo ethicoruꝫ:vel eſt actio vel factio.ſpeculatiua quidem eſt eoruꝫ quę non ſunt in actione vel factiōe noſtra:quam Ariſtoteles 6° metaphyſicę.diuidit in tres/naturalem/metaphyſicam ⁊ mathematicam. practica ꝟo eſt eorum quę ſunt in poſſe noſtro.artificialis quideꝫ ſiue factiua eoruꝫ quę manu facimus.cogitatiua ſiue actiua eoruꝫ quę habitu agimus vt moralis ſcientia:⁊ apud alios logica.vtrum ꝟo hę ſint partes rationalis intellectus vel potētię vel habitus:in libro de intellectu remittimus:quem nunc facimus vt in eo reſoluantur occulta: quę hac iuuentute ludendo adinuenimus.

¶ Motiua ꝟo eſt per quam eſt motus humanus ad proſequendum: vel fugiendum delectando vel abhorrendo:⁊ ab hac cōtingunt odium ⁊ beneuolentia:timor ⁊ audacia:ira ⁊ manſuetudo:crudelitas ⁊ pietas: ⁊ alię animę affectiones.

Com.34. ¶ Quam nunc Auerroes motiuaꝫ vocat:alij ⁊ ipſe alibi phātaſiam vocare ſolēt.Nam phātaſia eſt motus ꝓncipium:⁊ inde nomēmotiuę ſortitur.vtrum autem hęc in homine ⁊ cęteris animalibus ſit vnius rationis:in libro de aīa ⁊ de ſenſu relinquimus:quę dicit patent.

¶ Et illa quidē eſt imaginatiua:quę impręſſiones reruꝫ ſenſatarum conſeruat poſtq̄ꝫ a ſenſibus abierint:⁊ componit vnam cū alia ⁊ ſeparat vnaꝫ ab alia ⁊ in ſomno ⁊ in vigilijs:cōpoſitiōes ⁊ ſeparationes dico in parte veras ⁊ in parte falſas.⁊ cū hoc etiaꝫ appręhendit iuuatiuum ⁊ nociuuꝫ:⁊ alia quę

in virtute rationali ſupradicta ſunt.

Com.35. ¶ Hęc imaginatiua ab Auerroe alibi appellatur cogitatiua: alibi aliqua ratio: alibi itellectus materialis particularis: ſecūdo eni de anima cōmen.63. vult hāc cogitatiuā appꝑhendere intentiones indiuiduales omnium decem p̄dicamentorum. Itemqꝫ tertio de anima. cōmen.6. vult illam eſſe aliquam rationem: differreqꝫ ab intellectu: qa ille vniuerſaliter ⁊ abſtracte appꝑhendit formas: hęc ꝟo particulariter ⁊ ſignatim: ⁊ ibidem. cōmen.20. inquit ꝙ hęc virtus eſt aliqua ratio: quia ſicut itellectus materialis qui dicitur ratio ſimpliciter ratiocinatur de reb⁹ vniuerſaliter apprehenſis: ſic hęc virtus de rebus indiuidualiter cognitis: ⁊ diſcurrit de vno in aliud pro cognitione ignoti: ⁊ alia multa dicit: quę breuiter conſiſtunt. ꝙ hęc virtus tātā habet vim: quātam itellectus materialis: ſolo hoc differēs ab itellectu: ꝙ ille vniuerſaliter cognoſcit: hęc idiuidualiter: eo homines generaliter diſcurrūt. hac ꝟo particulariter: propter quod hęc eſt homini propria: in nulloqꝫ animalium reperta: ⁊ eſt intellectui cognatiſſima: ſibiqꝫ adiumento cęterarum ſubſeruiēs. Vñ eam gręci dianoeam vocant. Auerroes nunc interprete tranſlatore vocat imaginatiuam: alibi autem interprete alio vocat cogitatiuam. ꝙ ꝟo vnam eandemqꝫ potētiā intelligat: patet per ea quę ſibi tribuit: nec curauit ordinem ſeruare: dum premiſit phantaſiam: quia hę poſſunt multis modis ordinari. Et ſi dicas: hanc conſeruare eum dixiſſe: reſponde ꝙ intelligit effectiue: non autē ſubiectiue: vt dicam.

¶ Senſibilis autez manifeſte eſt illa qua ſenſata appꝑhenduntur quinque ſenſuum ⁊ delectabile ⁊ triſte: non autez iuuatiuum ⁊ nociuū: nec conueniens ab inconuenienti.

Com.36. ¶ Hanc vim alibi vocat ſenſum cōmunē: cuius effectus eſt appꝑhendere ſenſibilia ſenſuum exteriorū: ⁊ inter illa differentiam ⁊ conuenientiam colligere: erit igitur hic ordo: p̄ma virtus eſt ſenſus cōmunis: quem virtutez ſenſibilem vocat. ſecūda phantaſia: quā motiuaz vocat. tertia eſt imagiatiua: ſiue dianoea: ſiue cogitatiua. ſubticuit memoratiuā: qa non eſt locus nunc explicationis. Extra has ſuperior ⁊ vniuerſalior eſt virtus rationalis: quę eſt intellectus materialis: primę omnes ſunt organicę: tertia eſt penitus abſtracta: hęc quinque ſunt animę rationalis facultates: ſiue virtutes: ſiue potentię. verum quatuor inſunt ei a parte animę ſenſitiuę. Rationalis ꝟo a p̄te deforis accedente.

¶ Sed in quibuſdam animalium irrationabilium reperiuntur tres virtutes: preter. vz. rationalem: in quibus quidem imaginatiua ſtat loco rationalis: quam habet animal rationale: ⁊ in quibuſdam reperiuntur ſolum motiua ⁊ ſenſibilis.

Com.37. ¶ Soluit quęſtionem. vz. vtruz in omnibus animalibus illę quatuor facultates cōperiantur: veluti potentię proprię eorum animaruz. Reſpondet ꝙ in nullis reperitur rationalis vis: ſed bene in quibuſdam reperiuntur tres: ſenſibilis. vz. motiua: ſiue phantaſia: ⁊ imaginatiua: ſiue cogitatiua: verum cogitatiua ſtat in eis loco rationalis: ⁊ loco intellectus. In quibuſdam etiam tm̄ ſunt phantaſia: ſiue motiua ⁊ ſenſibilis: tres quidem reperiuntur in animalibus proximis homini: duę ꝟo tm̄ animalib⁹ imperfectis: ſed vtcunqꝫ ſit facultates hę non vna ſpecie et ratione inſunt hominibus ⁊ animalibus: ſed ſunt diuerſarum rationum: vt in libro de aia omitto ptractari.

¶ Animę ꝟo corporum celeſtium diuerſificantur ab his animabus in eſſe ipſa re ⁊ ſpecie. Nam per has animas quas habent corpora celeſtia ſtant ⁊ mouentur motu continuo ⁊ circulari. ⁊ recipiunt multam nobilitatem ⁊ perfectionem.

¶ Nunc de celoruz animabus proponit: ⁊ vult primo ꝙ conueniant: ſecūdo ꝙ differunt: conueniunt quidez: quoniam vt animę animalium conſtituunt animalia in ſpecie ⁊ genere: ⁊ ſunt cauſę omnium eorum quę per ſe inſunt illis: ſic aię celeſtes ſunt cauſę omnium eorum quę inſunt celis: ⁊ conſtituunt celos in ſpecie ⁊ genere. Com.38.

¶ Et ſunt nobilioris eſſentię q̄ꝫ ſint aię quę ſunt animę: quę ſunt apud nos.

¶ Nunc ponit differentias: ⁊ eſt prima differentia ꝙ animę celeſtes ſunt p̄ſtabiliores q̄ꝫ aię noſtrę: quod quomodo ſit: non exponit: ſed in libro de ſubſtantia orbis dixit. Voluit eniz has eſſe preſtabiliores: quia conſtituunt celos: ⁊ in ſpecie eos reponunt: ⁊ non conſtituuntur: animę noſtrę conſtituunt ſubiectum ⁊ conſtituuntur: idcirco illę ſeparatę dicuntur: hę coniunctę ac materiales: illę intellectus: hę ſenſitiuę: hę diuinę: hę caducę: ⁊ hęc differētia eſt in eſſe ⁊ eſſentia. Com.39.

¶ Nec ſunt in potentia aliquo tempore: ſed actu ſemper. quoniam intelligibilia ipſaruz: nec defuerūt: nec deſunt ipſis a pricipio earum: quia id quod intelligunt ſemper intelligunt: animę ꝟo noſtrę primo ſunt in potentia: poſtea reducuntur ad actū: ⁊ accidit hoc ab aptitudine: quam habent ad recipienduz intelligibilia.

¶ Secūda differentia eſt ꝙ animę celorum ſunt in actu: noſtrę quandoqꝫ actu: quādoqꝫ potentia: illę ſemper intelligunt: noſtrę interdum ſic ⁊ interdum non: illę ſemꝑ ſunt beatę: noſtrę poſt lōgos labores: illę ſemper mouēt: noſtrę interdum labore ductę: quieſcūt. cauſa eſt quia illę ſunt liberatę a potentia: noſtrę ſunt mixtę aptitudini: hoc eſt potentię: naz rationalis anima ea ex parte qua ex dianoea componitur: potentialis eſt: ⁊ non ſemꝑ in actu: anima ꝟo celi: quum ſit omnino ſimplex: omni potentia caret. Longam quęſtionem faciemus in libro celi. vtrū intelligētię dent eſſe orbibus: vt Auerroes tenet hic: nūc ꝟo ſit dictum intātum. Com.40.

¶ Et corpora quidez celeſtia non habent de anima ſenſibilem: neqꝫ imaginatiuā: lꝫ ipſorum anima intellectiua ſit ſimilis animę rationali aliqua parte aſſimilationis.

¶ Tertia differentia eſt ꝙ anima celi non habet facultates ſeu potentias ſentiendi vt ſenſum cōmunem ⁊ imaginatiuam: ⁊ cęteras id genus: anima rationalis habet eas: vt dixit. Dicit tamen animam celi aliqua ratione eſſe ſimilem animę rationali: p̄mo quia conſtituit celū: vt anima rationalis hominem. Secundo. quia eſt principium omnium eorum quę inſunt celo: vt rationalis eſt cauſa omnium eorum quę inſunt homini: ⁊ ꝑpter alias cauſas Auicēna putauit celos habere phantaſiam: ⁊ eoruz animas de potentijs ſenſibilibus habere imaginationē ait. Simplicius plures ſenſus ſibi tribuit. ¶ Sed cōtra arguit Auerroes ſecūdo celi. cōmēto.37. ſi inquit haberent Com.41.

phantaſiam:haberent inſtrumentum ſenſus:⁊ ſi haberēt inſtrumentum ſenſus:eſſent eis pꝛopter ſalutem:⁊ ſi pꝛopter ſalutem poſſent eis accidere occaſiones:hęc omnia patent in expoſitione noſtra:veruȝ bꝛeuiter deducūtur: ſi cęli habent phantaſiam:habent etiā ſenſus exteriores: quia phantaſia eſt motus factus a ſenſibus ſm actuȝ.2° de anima.habēt ſenſus exteriores:igitur ſenſoꝛia:hoc eſt inſtrumenta illoꝛum:vt oculos:aures:linguam: ⁊ cętera alia:ſi habent ſenſus ⁊ oꝛgana:igitur eſſent hęc omnia ſibi data ꝑpter ſalutem:hoc eſt vt euitent pericula:nā hęc eſt cauſa quare ſenſus ⁊ ſenſoꝛia animalib⁹ donata ſunt: vt dicit Ariſto.in libꝛo de ſenſu:⁊ ſi ꝑpter ſalutē eis hęc tributa ſunt:contingeret eis accidere occaſiōes ⁊ pericula:vt fractura oculoꝛum:ſurditas ⁊ id genus:nam potentia eſt contrarioꝛum vna ⁊ eadem.Alias rationes tetigimus in libꝛis alijs.hęc ſatis.

¶ Et intelligibilia ipſoꝛū ſunt ſubſtantię abſtractę a materia:quia quęlibet anima illoꝝ intelligit pꝛimum ⁊ ſe:hoc eſt ſuum eſſe qđ dehaath appellatur:de ſecundis ꝟo intelligit zobar:quod dedit ſibi ſuum eſſe.

Com. 42. ¶ Quarta differentia eſt ex parte intelligibilium:nā animę cęloꝛum non intelligunt niſi abſtracta a materia:qa quęlibet anima illoꝛum intelligit pꝛimū ⁊ ſe:hoc eſt ſuū eſſe:quod Arabice dicitur dehaath: hęc autem ſunt abſtracta.De ſecundis ꝟo entibus anima cęli intelligit ço bar:quod eſt illud quod dat ſibi eſſe.Zobar enim arabice dans eſſe interpꝛętatur.¶ Animaduertēdum ꝙ anima cęli dependet ſimpliciter a deo:verum mediante intelligentia pꝛoxima:vt intelligētia Jouis depēdet a deo mediante intelligentia Saturni:deus enim ⁊ ꝓximę intelligentię ſunt cauſę vltimę:deus vniuerſalis cauſa.vltimę pꝛoximę ⁊ particulares:vt enim ſol ⁊ homo ſunt cauſa hominis:ſic deus ⁊ intelligētia Saturni cauſę ſunt intelligentię Jouis:⁊ ſic in alijs:vt.12.metaphyſicę.cōmē. 44.dicitur:⁊ in libꝛo deſtructio deſtructionum. ſic igit̄ patet obiecta intellectuum abſtractoꝛum eſſe entia per eſſentiam ſeparata.

¶ Nobiles autem gradus intelligibiliuȝ qui ſunt apud nos:q̄ȝuis ſint nobiles in intellectu:quum ipſi ſint in materia:ab animab⁹ cęloꝛuȝ non intelliguntur:nam gradus ipſoꝛū ītelligibiliū eſt multo nobilioꝛ q̄ȝ ſit gradus intelligibilium quę ſunt ſub ipſis.

Com. 43. ¶ Dictum eſt animas cęloꝛuȝ non intelligere:niſi entia ꝑ eſſentiam abſtracta:petet quis vtruȝ intelligere poſſunt foꝛmas materiales:quę intelliguntur a nobis. Reſpondet ꝙ non.Tum quia illę ſunt in materia:⁊ nihil abſtractum intelligit materiale.Tum vel maxime : quia obiectum intellectus earum eſt multo nobilius foꝛmis materialibus:⁊ per conſequens non intelligunt foꝛmas materiales:quia vileſcerent.¶ Sed hę rationes non valent. Pꝛima non.quia tunc intellectus materialis non intelligeret foꝛmas materiales:quia ille eſt per eſſentiam ſeparatus:lȝ conſtituāt hominem:vt anima cęli per eſſentiaȝ eſt ſeparata:lȝ conſtituat cęlum.Secunda minime:nam intellectus noſter in ſtatu intelligit ſubſtantias ſeparatas:⁊ foꝛmas materiales:⁊ illud nō eſt vileſcere:ſed pluribus modis perfici:vt tertio de anima.cōmētis.5.⁊.36. ¶ Circa igitur hęc dubitamus. Pꝛimo. quomodo animę cęloꝛum:ſiue intelligentię:ſiue angeli intelligat deuȝ. Secūdo.quomodo intelligant ſe.Tertio.quomō intelligant hęc inferioꝛa:quomodoue ſuperioꝛ intelligat inferioꝛem.¶ Ad pꝛimam Theologi inter ſe differūt:⁊ foꝛtaſſe ab Auerro.¶ Diuus Thomas vult animam cęli: ſiue angelum:ſiue intelligentiam deum intelligere naturaliter per eſſentiam non quidem dei:ſed ſuimet intelligentis.Perſuadet hoc ipſe:quia angelus:ſiue anima cęli eſt dei ſimilitudo:ſiue ſpeculuȝ:pꝛo quanto dependet ab eo:ſic igitur anima cęli per eſſentiam pꝛopꝛiam ſibi:tāq̄ȝ per rationem intelligendi deum ipſuȝ intelligit.Hęc autem cognitio apud eum non eſt intuitiua: ſed quaſi abſtractiua.¶ Sed contra hanc poſitionem theologi quidam:qui ſubtiles perhibentur:arguunt pꝛimo.quia non magis per eſſentiam pꝛopꝛiam deus intelligetur q̄ȝ per ſpeciem deriuataȝ a deo.Secūdo.quia hęc cognitio eēt ſyllogiſtica:quia eſſet a ratione cognoſcendi cognita.Nā ſpecies intelligibilis eſt ratio cognoſcendi : non cognita eſſentia angeli:qua deus intelligitur eēt ratio cognoſcendi ⁊ cognita:⁊ per conſequens angelus cognoſceret deuȝ ſyllogiſmo:qđ negant.Tertio.ante demonſtrationē opȝ cognoſcere quid nominis ſubiecti:⁊ quia.ſed deum non cognoſcunt intelligētię:nec quid nominis:nec qa.Quarto.omne pꝛincipiuȝ cognoſcendi aliud cōtinet illud virtualiter ſaltem:ſed eſſentia angeli non ꝯtinet deū virtualiter.igitur non eſt ratio cognoſcendi deuȝ.ꝑpter hęc tenent ipſi ꝙ angeli cognoſcunt deum per ſpecieȝ deriuatam a deo:⁊ quia hęc ſpecies eſt cum angelis concreata: idcirco hęc cognitio erit naturalis:pꝛobant hanc quibuſdam rationibus acceptis ex verbis theologoꝛum:⁊ quia nos pꝛocedimus ex rationibus naturalibus/omittimus. Perſuaſio tamē naturalis hęc eſt.ꝙ hęc ſpecies eſt magis conueniens naturę.¶ Sed pace hoꝛum:hęc ſpecies eſt figmētum:pluralitas enim pmo auſcultationis phyſicę ſemper eſt euitāda:ad qđ enim ſpecies ponit̄:eſſentia eius ſufficit:igitur ſuperfluit.Secūdo.omnis ſpecies eſt abſtractioꝛ eo a quo abſtrahit̄:deo nihil abſtractius: igitur deus nō poteſt intelligi per ſpecieȝ. Tertio.omne quod īmediate depēdet a deo:eſt ſubſtātia.12. metaph. cōmēto.36.⁊ ſic illa ſpecies erit ſubſtātia:quod nō concedunt.Quarto.de ſempiternis accidentibus:ſolus motus eſt ęternus.12.metaphyſi.cōmēto.41.Quare hęc ſpēs non erit accidēs.Quinto.vel hęc ſpecies eſt ratio cognita ab angelo:vel nō:ſi ſic.igitur vt ipſi arguunt:cognitio quam habēt angeli de deo erit ſyllogiſtica.ſi non:tūc angelus non intelligit omnia citra deum:⁊ certe iſti vt noua dicāt:ducti ſunt ad hāc iſaniam: pꝛopterea dicamus: vt colligitur ab Auerroe.3.de anima. cōmēto.14.⁊.12. metaphycę.cōmento.38.⁊ alibi:ꝙ anima cęli:ſiue ſit angelus:ſiue ītelligētia:tot modis deum itelligit quot ab eo dependet.Dependet autem ab eo dupliciter:vt a foꝛma ⁊ fine:⁊ vt ab agente.Eſt enim deus apud Ariſtoteleȝ ⁊ Auerroem cauſa intelligentiarum tripliciter: vt foꝛma finis ⁊ agens.Ipſa igitur intelligentia vt effectus dei intelligit deum per eſſentiam ſuāmet:hoc eſt intelligentię: vt foꝛmatuȝ ⁊ finitum qđdam intelligit deum per eſſentiam dei:eſt enim deus foꝛma intellectuum ſeparatoꝛuȝ: ⁊ per cōſequens intellectio ſibi ⁊ omnibus illis:vt igitur ſibi eſt intellectio per eſſentiam:ita cęteris. Deus igitur in ratione agentis intelligitur ab intellectu inferioꝛi per eſſentiaȝ inferioꝛem:vt foꝛma ⁊ finis:intelligitur per eſſentiam dei.Tunc rationes cōtra hoc nullę ſunt.¶ Ad pꝛimaȝ patet ꝙ magis per eſſentiaȝ:quia ſpecies illa repugnat naturę angeli.¶ Ad ſecūdum reſpondet Auer. 12.metaphy.cōmēto.51.ꝙ ſyllogiſtica cognitio eſt pꝛius in potentia:deinde reducitur ad actum: angelus autem ſemper ſtetit in actu cognitionis dei,lȝ igitur ex parte

noſtra

noſtra videatur cognitio ſyllogiſtica:non tamen ex par-
te angeli:qui ſemper ſtetit in actu.¶ Ad tertium.veruꝫ
eſt antecedens:ſed cognitio hęc angelica non eſt demon-
ſtratiua:ſed ſimultanea:⁊ ſemper in actu.¶ Ad quartuꝫ
dicendum.ꝙ omne principium ⁊ ratio cognoſcendi:de-
bet continere in actu vel virtute cognitum:vel contineri
ab illo:modo eſſentia angeli continetur:⁊ nō ꝯtinet.Uel
dicatur ꝙ continet virtualr̃ ⁊ iſtrumētaliter:non aūt ꝑn-
cipaliter:patet igitur modus quo animę celorum deum
intelligant.¶ Dubitatur ſecūdo.vtrum angelus cogno-
ſcat ſe:⁊ qua ratione.Reſpondet diuus Thomas ꝙ an-
gelus cognoſcit ſe per eſſentiam propriam:ita vt eſſen-
tia ſit ſibi intellectio:quēadmodum deus per eſſentiam
ſeipſum intelligit.Ratio eius eſt:quia intellectio hęc eſt
ratio imanens:igitur res intellecta eſt vnita intelligenti:
nihil autem eſt magis vnitum intellectui angeli q̄ꝫ pro-
pria eſſentia:igitur propria eſſentia eſt ratio intelligendi
ſemet:⁊ intellectio:vnde eſſentia angeli ſuperioris eſt in-
tellectio ſibi:⁊ intellectui inferiori.¶ Theologi quidaꝫ
qui ſubtiles habentur:impugnant hoc.Primo.quia eēn-
tia non informat intellectum:igitur non eſt actio imma-
nens.Secundo agens ⁊ actio ⁊ actum diſtinguunt̃ reali-
ter.Dicendum apud Ariſtotelem ⁊ Auerroem vbiq; cū
Thoma Philoſophorum prēſtantiſſimo:ꝙ angelus ꝑ
eſſentiam intelligit ſe:in ſeparatis enim a materia idem
eſt intellectio:⁊ res itellecta:quare eſſentia angeli eſt in-
tellectio:⁊ res intellecta ⁊ intelligendi ratio:nec differūt
hęc in angelo:ſed ẜm noſtrum moduꝫ intelligendi attri-
buuntur angelo intellectus intellectio ⁊ eſſentia:attribu-
ta enim in illis non diſtinguūtur:niſi ex parte noſtra.12.
metaphyſicę.commento.39. Hęc tria angelis attributa
ſunt:intellectus videlicet:intellectio:⁊ ratio intelligendi:
quare in illis vnum ſunt ⁊ idem:lꝫ in nobis diſtinguant̃.
¶ Ad primum dicendum.ꝙ hęc actio eſt pluſq̄ꝫ ima-
nens:quia lꝫ non informet: obiectum ⁊ intellectus ſunt
idem omnino.¶ Ad ſecundum dicenduꝫ hanc opinio-
nem non eſſe actionem:nec paſſionem:idemq; ibi nō eē
agens:nec factum:niſi quadam ratione accepta a nobis:
quia hęc ſunt attributa illis a parte noſtra:modo attribu
ta in eis non diſtinguuntur realiter.Et hęc non intellexe
runt illi:lꝫ habeantur ſubtiles.Apud autem me craſſiuſ-
culi ſunt:quum enim in eis ſtudium conſumpſerim an-
nis pluribus:ſemper inueni eos Ariſtoteli aduerſantes:
⁊ ſi ſemper pluſq̄ꝫ Peripatetici habeantur.¶ Petebat̃
tertio quomodo angeli cognoſcant formas materiales.
¶ Ad hoc reſpōdet Diuus Thomas:⁊ vult ꝑmo ꝙ an-
gelus non cognoſcat hęc materialia per eſſentiam pro-
priam.Secūdo dicit.ꝙ cognoſcit hęc per ſpecies cōcre-
tas.Tertio.ꝙ quāto angelus eſt ſuperior:tanto per pau-
ciores ſpecies intelligit ⁊ vniuerſaliores. Primuꝫ ꝑſua-
det ꝙ eſſentia angeli eſt determinata ad genus ⁊ ſpeciē:
igitur nō eſt ratio cognoſcendi omnia omnium generū.
Secūduꝫ perſuadet:quia angelus eſt completus in ſpe-
cie:igit̃ nihil ſibi deficit pro ꝑfectione ſpeciei:quare ſpe-
cies oīum rerum cōnaſcuntur ei:aliter eſſet imperfectus
in ſpecie:⁊ ſic egeret vniōe ad corpus:vnde ⁊ decima ꝓ-
poſitione de cauſis dicitur omnis intelligentia eſt plena
formis.Tertium perſuadet.quia deus per eſſentiam en-
tis intelligit omnia : igitur propinquiores deo per pau-
ciora intelligunt.Quidaꝫ redarguunt eum:ſed quoniam
alibi hęc latius pertractabuntur.Dicamus primo apud
Ariſtotelem ⁊ Auerroeꝫ.12.metaphyſicę.cōmēto.51. ꝙ
intellectus diuinus ⁊ cęterę intelligentię intelligunt hęc
non accipiendo cognitionem a rebus:et quantuꝫ ad hoc
bene dicit Thomas.Primo.quia nulla intelligentia erit
optima ſubſtantia.naꝫ vltima perfectio eſt in actu ſcđo.
igitur ſi ille actus non ſit eius ſubſtantia:ſubſtantia eius
non erit optima:quia aliud eſt ſuum optimuꝫ. Secūdo.
tunc continuatio intellectionis eſſet laborioſa: quoniam
potentia ſolūmodo receptiua erit:eſt potentia contradi-
ctionis apud eū in.9.talis aūt non poteſt eſſe actui ſem-
per coniuncta niſi cum labore.Hę ſunt duę ratiōes Ari-
ſtotelis.¶ Ulterius accipiēdū apud Ariſt.ꝙ intelligen
tię ſunt cauſę rerum ſubordinatę:ordīe videlicet quo cę-
li ordinantur ⁊ orbes:eſt auteꝫ hic ordo:ꝙ effectus vni-
uerſaliores reducuntur in cauſas vniuerſaliores:propter
quod infima intelligentiarum eſt illa lunę:quia eſt cauſa
infima:ſup̄ma eſt deus:qa eſt cauſa totius entis.¶ Tūc
dicendum apud Auerroem ⁊ Ariſtotelē.ꝙ intelligentię
intelligunt formas materiales:prout ſunt cauſę earum:
vt enim deus intelligit omnia:quia eſt cauſa omnium:et
intelligendo ens:quod eſt ſua eſſentia.12.metaphyſi. cō.
51.ſic intelligentia proxima deo intelligit hęc : prout eſt
cauſa horum:⁊ per eius eſſentiam:quę eſt ratio producē-
di hęc:⁊ tertia intelligit hęc per rationem ſuę eſſentię:ꝓ-
ut cōcurrit.ad hęc ſub ratiōe inferioris gradus:⁊ ſic vſq;
ad animam lunę. Hęc poſitio declarabitur in libro de-
ſtructio deſtructionū.¶ Tunc ad primum dicēdum.ꝙ
eſſētia angeli:lꝫ ſit determinata ad genus ⁊ ſpeciem:eſt
illimitata reſpectu horum:quia virtus eius cauſatiua eſt
vniuerſalis apud Ariſtotelem:⁊ ſic prout eſt cauſa:intel-
ligit hęc.Secunda perſuaſio facit pro nobis:quoniaꝫ eni
angelus eſt cōpletus in ſpecie:igitur nihil deficit ſuę eſ-
ſentię:⁊ per conſequens non eget ſpeciebus:quibus per-
ficiatur.Tertia etiam facit pro Philoſophis:nam deus
intelligit omnia per eſſentiam.quia cauſa eſt oīum.igit̃
ſecūda proxima cauſa intelliget omnia per rationem in-
feriorem.quę cōpetit ſuę eſſentię ⁊ ſic de cęteris:nō igit̃
ſunt neceſſarię ſpecies:rationes auteꝫ quas diximus cō-
tra Auerro.qualiter valeant:ex ys patet.

¶ Nec pluralitas intelligendi eſt deputata ꝓ
vltima nobilitate: vides eniꝫ primum ſe ſo-
luꝫ intelligere: q̄ꝫuis ſit quodāmodo omnia
entia: quuꝫ igitur ſe intelligit: iam omnia in-
tellexit per illū modum: quia quodlibet ens
recipit eē ſuum ab eo: itaqꝫ pluralitas intel-
ligendi pluralitas non eſt: ⁊ quidem ipſorū
ſecūdoꝝ intelligere diminutū eſt ab illo: nā
q̄libet horum intelligit ſe ⁊ primū: ⁊ ſolu-
tio huius q̄onis dimittatur in aliū locuꝫ.

¶ Ambiges.quia plura intelligere eſt maioris perfectio- Com.44.
nis:igitur quanto angelus eſt ſuperior:tanto plura intel-
ligit.conſequens falſum:quia quanto ſuperior tanto per
ſimpliciorem rationem intelligit.Reſpondet negando
antecedens: nam pluralitas intelligendi nō attributa no
bilitati:ſignum ponit:quia deus eſt optimum: ⁊ non in-
telligit niſi ſe:⁊ quia dices:igitur cętera ignorabit : quaſi
reſpondendo inquit.ꝙ etiam intelligit cętera intelligen-
do ſe:quia eſt quodāmodo omnia:eo quia omnia depen
dent ab eo:ſic igitur patet non tribui nobilitati plura in-
telligere.Secundum ſignum ponit ꝙ intelligere intelle-
ctuum inferiorum eſt diminutum comparatione ad il-
lud dei:⁊ hoc pro tanto : quia quęlibet earum intelligit
ſe ⁊ deum : igitur plura intelligere aſtipulabitur potius
ignobilitati.¶ Sed dices quęlibet inferior intelligit ſe
⁊ deū:igitur intelligit deum:⁊ per conſequens omnes in-
tellectiones earum erunt equales.Iaꝫ diximus ſupra ꝙ

omnes intellectiones animarum cęleſtium ſunt ęquales: quia omnes ſunt deus:non tamen ſimpliciter ęquales ex parte conditionum:⁊ modorum intelligendi:⁊ ſic patet ꝙ quanto intellectus accedit ad plura intelligenda: tanto accedit magis ad potentiam:ac priuationez:⁊ per conſequens ad imperfectionem. Quęſtionem tamē hāc tranſmittit ad tempus.¶ Animaduertendum ꝙ intelligentia intelligit ſuperiora ⁊ inferiora:quanto quidem enim intelligentia eſt inferior:tanto intelligit deum per plura media:intantum ꝙ intellectus lunę intelligit deū per omnes intelligentias medias:intellectio autez quāto pluribus medijs eſt:tāto minor erit:quare bene Auerroes vult intellectionem eſſe minorem in intellectu inferiori : quia plura intelligit. Similiter intellectus lunę reſpectu horum inferiorum ſe habet:nam intelligit hęc per ſuaz eſſentiam:ſua autem eſſentia eſt valde ad multitudinem ⁊ ad potentiam accedens : quare et imperfectius intelligit : igitur tam ſuperiora ꝙ̄ inferiora imperfecte intelligit.

¶ Animę autē inquantuz perſeuerant in eſſe ipſarum:nec faciunt opiniones earum:ſunt virtutes ⁊ pręparationes ſolum pręparatę ad recipiendum impręſſiones reruz quę recipiūtur. verbi gratia. vt eſt virtus viſibilis anteq̄ȝ videat: ⁊ imaginatiua anteq̄ȝ impręſſiones rerum imaginabilium ⁊ ijs ſilia: vſqȝ ad hunc pūctum ipſę ſunt formę: verū quādo impręſſiones ſunt receptę in ipſis in actu vȝ. impręſſiones ſenſatorum in virtute ſenſibili ⁊ impręſſiones imaginabilium in virtute imaginatiua ⁊ impręſſiones intelligibiliū in virtute rationali ſunt ſeparatę a formis: neqȝ ſunt formę niſi per viam ſimilitudinis: ⁊ quę ſunt longiores ab his vt dicantur formę ſunt impręſſiones intelligibiliū: quę accidunt virtuti rationali: ipſę nāqȝ ſunt poſſibiles eſſe ſeparatę a materia: ſimilitudo etiā ipſarum exiſtēs in virtute rationali eſt multum lōginqua a ſimilitudine coniunctionis formę cum materia: ⁊ quando accidit ꝙ intellectus in actu eſt ſimilis intellectui agēti: tunc non debȝ vocari intellectus forma: nec ſimilis formę.

Com̄. 45. ¶ Egit de ijs quę reponuntur in primo:ſecundo tertio:et quarto gradibus.nunc de formis quę reponunt̄ in qnto gradu entium vult loqui:⁊ accipit primo ꝙ formę ſenſiles poſſunt comparari ad animas ſiue potentias animę dupliciter. Uno modo vt animę accipiuntur quantum ad earum eſſe:non vt operantes:vel recipientes:hoc eſt poſſunt comparari ad facultates animę:vt ſunt potentię receptiuę:vt viſile ad viſum ante viſionem:imaginabile ad imaginationem anteq̄ȝ imaginetur ⁊ id genus:⁊ hoc modo formę ſenſibiles ſunt actu formę ſm veram rōnē formę:vt color anteq̄ȝ videtur:eſt vere forma parietis:⁊ anteq̄ȝ conſideretur eſt vere forma. Alio modo poſſunt ſenſilia ipſa accipi vt ſunt actu imp̄ſſa in facultatib⁹ animę:vt color vt actu videat̄:⁊ actu conſideretur:⁊ hac ratione eis non competit ratio formę:imo ſi dicantur formę:dicuntur ęquiuoce:⁊ per metaphoram quandaȝ:pro quanto inſunt potentijs animę:vt color ⁊ ſonus proprijs ſubiectis:⁊ addit ꝙ res materiales actu imp̄ſſę in virtute rationali:ſunt illę quę minus participant ratione formę:⁊ hoc probat tribus rationibus. Primo qa res intellectę poſſunt eſſe omnino a materia ſeparatę vel ſȝ viā Auēpaces:qui poſuit in abſtractionibus eſſe ſtatum ad vltimo abſtracta:vel ſm viam Auerrois.qui ponit ꝙ intellectus materialis poteſt intelligere entia omnino a materia ſeparata:vbi igitur res intellectę ſunt omnino a materia ſeiunctę:non poſſunt dici formę:cuȝ omnis forma dicatur relatiue ad materiā.ſcōo auſcultationis phyſicę. Secūdo.qa ſimilitudines rerum materialium quę ſunt in virtute rationali ſunt ſatis lōginquę a formis:ac formarum cum materia compoſitione:nam ſunt abſtracta a materia cōditione materię:⁊ p̄ſentia materię. Tertio.ꝙ intellectus materialis quando in ſtatu eſt ſimilis agēti:vt quando recepit ipſuȝ:tunc apud Philoſophos: neqȝ forma:neqȝ ſimilis formę dicitur:⁊ hoc quia omnino a materia eſt diſiunctus. Ex ijs patet quid ſit forma: ⁊ quid non:forma enim proprie ea eſt quę materiam informat:⁊ eam in ſpecie reponit:qua ratione ⁊ via intellecta actu non ſunt formę:nec animę cęlorum dicuntur proprie formę.¶ Sed ambiges.nam vniuerſalia ſunt formę apud Auerroem p̄mo metaphyſi. cōmento.27.⁊.7. metaphyſi.cōmentis.30.⁊.35.⁊.37.⁊.43.⁊.12.metaphy. cōmento.14.dic ꝙ vniuerſalia ſunt formę idētice:quia non materia:neqȝ compoſitum:nam illud quod eſt forma efficitur vniuerſale. Poſſunt etiaȝ dici formę:prout declarant eſſe:⁊ vt formant intellectum : non tamen inquantum informant:verum Auerro.hic vocat formas: quę materiam informant.

¶ Quidam tamen homines vocant omnes ſubſtantias incorporeas formas : ęquiuoce dicentes de formis.

¶ Soluit dubitationem:naȝ Plato vocat ideas formas: Com̄.46.
⁊ conſtat eas in nulla eſſe materia:igitur definitio formę eſt falſa. Reſpondendo dicit eas nūcupari formas ęquiuoce:hoc eſt analogice:nam vel ordo eſt ſm perfectionez:⁊ ſic forma dicitur pro prius de abſtractis:vel ordo accipitur ſm originez:⁊ ſic proprie forma ⁊ pro prius dicitur de forma materiali:nam ab hac attributum eſt nomen formę illis. Hęc autem prioritas facit formam dici analogice:non autem ęquiuoce.

¶ Dico ꝙ formarum quędam ſunt ſeparatę ⁊ denudatę a materia:nec egent materia:q̄dam ſunt quę ſunt inſeparatę a materia:vt illę quę dictę ſunt : ⁊ hęc diuiſio eſt per ęquiuoca.

¶ Diſtinguit hoc analogum formam. Ubi animaduer- Com̄. 47.
tendum ꝙ ſeparatio ⁊ coniunctio ſunt relationes oppoſitę:eſt enim ſeparatio quoties forma ipſa non dependet a materia in eſſe ⁊ conſeruari:cōiuncta vero forma ea erit: quę a materia eius eſſe ⁊ conſeruatione dependet. Ex h̄ ſequitur ꝙ forma ſeparata non dicit̄:eo qa nullius ſubiecti ſit actus ⁊ perfectio:ſed quoniam a nullo ſubiecto dependet:nec dicitur coniuncta:quia alicui ſubiecto dat eē: nam animę cęlorum dant eſſe cęlis:⁊ tamen dicuntur ſeparatę. Cōmune enim eſt omni formę:vt det eſſe alicui ſubiecto:ſed dependere a ſubiecto ſeparat formaȝ coniunctam a ſeparata. Hęc res in cęlo ⁊ mūdo pertractabitur longius:⁊.12.metaph̄.⁊ ſic pȝ diſtinctio Auer.hic.

¶ Et formę quę egent materia: ſunt pluriuȝ

gradnum:

graduʒ.magis autem infimus gradus for
maruʒ eſt gradus formarū quatuor elemē-
torūʒ.ipſę nāqʒ ſunt quatuor formę in qua-
tuor materijs:⁊ ſunt alię formę corporum:
quę gñant ex cōmixtione elementorum.

Com.48. ¶Subdiuidit formas coniunctas materię in duos gra-
dus.nam alia eſt elementaria:vt quatuor formę elemen
torū:alia mixtorū:quę ex ijs elementis prodeunt.

¶Et de ijs etiaʒ ſunt aliquę:quarum vna eſt
nobilior altera.aliqua nāqʒ forma corporuʒ
mineralium eſt nobilior alia in gradu:⁊ for-
mę corporum mineralium ſunt nobiliores
formis elementorum:⁊ formę naſcentium
terrę ſm earum nobilitatem ſunt nobiliores
formis corporum mineralium:⁊ formę ani
malium irrationalium ſunt nobiliores for-
mis naſcentium terrę:forma auteʒ rationa-
lis animalis:inquantum rationalis:eſt nobi
lior omnibus formis dictis:verūtamen pri-
ma materia ⁊ prima forma plus diminuta
ſunt omnibus alijs in ipſoruʒ eſſe. Nā quę-
libet illarum eget in ſuo eſſe ſtabilitate alte-
rius:altera vo.ſcilicet forma ſtabilitatē non
habet niſi in materia.

Com.49. ¶Miſcibilium formę multiplices ſunt.primę ⁊ infimę
mineraliuʒ:vt metallorum ⁊ lapidum.hę enim ſunt val-
de proximę elementarijs.⁊ iſtę habent latitudinem.naʒ
quędā ſunt nobiliores vt auri ⁊ argenti ⁊ pcioſoruʒ lapi-
dum.q̄dam ignobiles.poſt has ſunt formę vegetabiliū:
quę etiaʒ habent latitudinē ſm perfectius ⁊ vilius.poſt
has ſunt formę ſenſitiuę animalium:⁊ hę iterū ſunt gra-
duatę.poſt has eſt forma animalis rationalis. non dico
vt animal:ſed vt rationale.hęc eniʒ eſt vltima ⁊ minima
⁊ indiuidua non habens gradus:vt dicit Ariſtoteles.z.
de anima.Et in hoc patet qualiter iſti gradus nō ſunt di-
ſtincti realiter:ſed ratione.cęleſtes enim animę ponūtur
in ſecundo gradu ⁊ in quarto.ſimiliter rationalis forma
ponitur in quarto ⁊ quinto.⁊ hoc alia atqʒ alia ratione.
¶Addit tamē q prima materia ⁊ prima forma:ſiue ſit
elementaria:ſiue corporis:ſunt cęteris imperfectiores:⁊
hoc probat.nā egēs pluribus pro ſuo eſſe eſt perfectius
eo quod eget minoribꝰ.Modo omnes alię formę egent
materia ⁊ prima forma ad hoc vt ſint. forma vo prima
ſola materia eget.igitur hęc eſt forma imperfectiſſima.
intellige maiorem cum conditione. Nam deus eſt opti-
mum in natura:⁊ tamen nullo eget: vt.z.cęli dicitur.ea
propter intellige maiorē de his:quę egent re aliqua p ſui
eſſe. In ijs enim egens pluribus eſt nobilius egente pau
cioribus:quia eſt tanq̄ʒ finis multorum.

¶Similiter ⁊ materia eſt ens ⁊ in ſeipſa ⁊ in
ſui natura ppter formaʒ:⁊ perfectio ſuę eſ-
ſentię eſt vt recipiat formaʒ. Nam ſi forma
non eſſet:neqʒ materia eſſet.poſt hoc autem
ſunt formę q̄dam:quę abſtractę ſunt.

Com.50. ¶Accepit primam formam ⁊ materiam primam eſſe in-
ter cętera viliſſima.probauit hoc de forma prima: nunc
illud probat de materia. Illud quod eſt propter formā:
⁊ cuius eſſe eſt ad formam:⁊ quod non eſſet niſi propter
formam eſt vilius forma:tale eſt materia.quare mate-
ria eſt minor forma.⁊ per conſequens tenet vel non gra-
dum entiū vel infimū graduʒ:⁊ in hoc apparet vltimus
gradus entium.deinde ponit vltimum graduʒ formarū
proſequendo ordinem:⁊ dicit.poſt hoc autē:hoc eſt.poſt
formaʒ hominis ſunt formę quędaʒ:quę abſtractę ſunt:
vt animę cęlorum:in quibus eſt hominis ſtatus.hę enim
abſtractę ſunt a materia tam ſm totū q̄ʒ ſm ſe ⁊ quodli-
bet ſui:quod non eſt in rationali anima.hęc enim ſm ali-
quid eſt abſtracta vt ſm intellectum:ſm aliquid in ma-
teria vt ſm dianoeaʒ.Et vltra hęc verba nō inueni am-
plius i libro B:⁊ ego exiſtimo vt dixi tibi o Hieronyme
librum eſſe corruptum ⁊ mancum.verum vt tibi ſatiſfa
ciam hunc expoſui.Quuʒ enim Auerroē in proprio fon-
te nō legerim:ſcio me multa erraſſe circa eius verba.ve-
rum lʒ dicta mea non ſint ad verba:ſunt hac mea inuen-
tute ſatis conſona dictis eius alibi. Ut vo videatur li-
bri cōcluſio:quę in libro meo deficit:dicamus qd Auer-
roes voluit habere per hos duos rerum ordines.Peta-
mus primo q intellectus multifariā dicitur:vt Alexan-
der ſcribit.vnus eſt materialis:quiqʒ eſt pars rationalis
animę aptus recipere omnia intelligibilia.Alius eſt huic
habitus:vt intellectus primorum principiorū.Hic enim
intellectus in habitu dicit:quia de difficili deletur:eſtqʒ
promptus vt in nobis inſit.3.de anima. commento.19.
Alius eſt intellectus agēs:qui eſt vel vt ſol vel vt lumē.
qui quideʒ vt ſol eſt:deus eſt:qui eſt veritatis fons:⁊ ſol
a quo omnis veritas dependet: aut eſt vt lumen:⁊ hic
eſt ea ſiue pars ſiue gradus:quo intellectus materialis
deo eſt ſimilis:vt dicit cōmēto.5.tertij de anima. Alius
eſt intellectus ſpeculatiuus.eſt autem is omnia intelligi-
bilia per ſe apta perficere intellectum materialem. Pe-
tamus ſecundo q partes intellectus ſpeculatiui per ſe
ſunt entia metaphyſica ⁊ naturalia. Mathematicę eniʒ
ſunt propter exercitium: ⁊ ad nullum fęlicitatis finem.
Rhetorica logica:⁊ grammatica:⁊ poetica:⁊ cęterę eiuſ-
modi ſunt propter intellectum ſpeculatiuum:vt diſpoſi-
tiones videlicet ad illas.naʒ maior pars intellectus ſpe-
culatiui inuentione ⁊ doctrina acquiritur.inuentio autem
⁊ doctrina non poſſunt haberi ſine ſcientia linguę:quę
grammatica dicitur:neqʒ ſine ſcientia inuentionis: quę
rhetorica: dialectica: ⁊ poetica nuncupantur. Moralis
autem eſt neceſſaria vt remouens prohibens: remouet
enim brutalitatem ⁊ inducit heroicam virtutem.quare
totus intellectus ſpeculatiuus ex ijs fiet:quę ⁊ in meta-
phyſica ⁊ in naturalibus ſcientijs tractantur. Petamus
tertio horum intellectuum generationem eſſe eiuſmodi.
ab intellectu quidem vti ſole ingeneratur intellectus vti
lumen prima ⁊ ęterna generatione.nam ſi ęternus ſol:
ęternuʒ lumen.ab intellectu vti ſole:⁊ hoc alio vti lumi-
ne prima generatione generatur intellectus in habitu:
qui eſt communis ⁊ generalis omnibus.ab intellectu vti
ſole eo vti lumine.hoc vti habitu generatur intellectus
ſpeculatiuus perficiens intellectum materialem: quan-
tum ad vltimam eius diſpoſitionem:adeo quidem vt a
pma ⁊ generali cauſa.a cęteris vti a cauſis pximis ⁊ pti-
cularibus. ¶Ex ijs patet cur accepit hos entium duos
ordines.Ex ijs enim habere vult totam continentiaʒ in-
tellectus ſpeculatiui. Naʒ totus intellectus ſpeculatiuus
ex ijs quę reponūtur in his duobus ordinibus conſtitui-
tur. Ut auteʒ videatur libri concluſio. Petamus primo
q omnes ſubſtantię ſeparatę virtute primę non cōtinēt
totum intellectum ſpeculatiuum continentia virtuali:ſʒ
ordine quodam.quoniam deus continet primo.ſcilicet
virtute propria, ſecundus intellectus, videlicet ſaturni

continet eundem virtute dei tm̄. Intellectus tertius.vz.
Jouis continet eum virtute dei primo:ꝛ virtute Satur/
ni ſecundo:ꝛ ſic ſucceſſiue vſqꝫ ad intellectum agentez:q
eſt quaſi lumen.Jlle eniꝫ continet intellectū ſpeculatiuū
primo virtute dei.ſecundo virtute intellectus Saturni:
ꝛ ſic eo ordine quo orbes collocati.erit igitur in continen
tia hac virtuali duplex ordo.alius quidem naturę: alius
originis.ordine naturę deus continet a ſe ꝛ primo.intelle
ctus Saturni ſecundo ꝛ poſterius.ꝛ ſic conſequenter.or/
dine originis id cōtinet per prius:quod eſt pro prius in/
tellectui ſpeculatiuo.ꝛ ſic intellectus agens:vt lumen eſt
prior. Secundo intellectus lunę.ꝛ vltra conſequenter.
¶ Petamus vlterius ſecūdo ꝙ itellectus ſpeculatiuus
continet omnes intellectus abſtractos a poſteriori/ꝛ con
tinentia quadam inſtrumentali:qua ratione effectus con
tinet cauſam:ꝛ ſic intellectus ſpeculatiuus primo primi/
tate materię continet deum.ſecundo intellectuꝫ Satur/
ni.tertio intellectum Jouis.ꝛ ſic ordine ſuo vſqꝫ ad intel
lectum agentem:quod eſt lumen.¶ Contra autem ordi
ne originis.primo continet intellectum agentem.ſecūdo
intellectuꝫ lunę.tertio intellectū Mercurij vſqꝫ in deū:
eo ordine quo collocantur.¶ Ex ijs patet quę ſit beati/
tudo:ꝛ quis ordo aſcenſus ad illam.Primo nāqꝫ intelle
ctus in habitu acquiritur nobis:hic enim ſolo lumine in/
tellectus agentis ineſt nobis:hoc eſt.ſolo itellectu:qui eſt
quaſi lumen procreatum a deo:qui eſt intellectus agēs:
per hunc acquiritur nobis intellectus ſpeculatiuus totus
ꝛ perfectus:quo acquiſito vno inſtanti temporis per eſ/
ſentiam copulabunt̄ nobis omnes ſubſtantię ſeparatę:lꝫ
ſit ordo naturę ꝛ originis:ordine enim naturę primo co/
pulabuntur deo.hoc eſt intelligemus deum per eſſentiā
eius:vt ipſe intelligit ſe.Secundo copulabimur intelle/
ctui Saturni.ꝛ ſic vſqꝫ ad lumen.econtra ordine origis.
primo copulabimur lumini.ſecūdo intellectui lunę.ꝛ in/
de ſucceſſiue vſqꝫ in deum:in quo eſt ſtatus.¶ Sed tūc
ambiges qualis eſt cognitio dei in hoc aię ſtatu.¶ Ani/
maduertendum apud theologos ꝙ duplex eſt rei cogni
tio.vna abſtractiua:altera ītuitiua.prima dicitur veſper/
tina.ſecūda dicitur matutina.Eſt quideꝫ abſtractiua qd/
ditatis vt abſtrahitur ab actuali exiſtentia.Jntuitiua ꝟo
eſt rei ſm̄ exiſtentiam eius:ꝛ p̄ſentis vt p̄ſens:ꝛ hanc vo
cant faciei ad faciem.Phi ꝟo alijs verbis volunt rei eē
duplicem cognitionem.alteram quidem per eſſentiam
eius:alteram ꝟo per abſtractionē a ſe vel ab alio.cogno
ſcitur enim lapis per abſtractionem a ſe:ꝛ genus ſubſtan
tiarum abſtractarum vt cauſa cognoſcitur ꝑ abſtractio/
nem ab alijs.hoc eſt ab effectibus.¶ Tunc dicendum
ꝙ beatitudo eſt cognitio dei intuitiua:matutina ꝑ eſſen/
tiam.cognitiones enim omnium reruꝫ per abſtractionē
ſunt vt diſpoſitiones.cognitio autem dei per eſſentiaꝫ vt
finis ꝛ vltima aię beatitudo.Et in hoc apparet ꝙ deus
ꝛ cęterę intelligentię in cognitione abſtractiua copulant̄
nobis vt cauſę effectrices.Nam virtute earum abſtrahi
mus.Jn cognitione autem intuitiua copulant̄ vt formę.
ꝛ inquit Auerro.12.metaphyſi.cōmen.17.Si igitur iſte
intellectus.hoc eſt.deus denudatur apud perfectionem
humanam a potentia:neceſſe eſt vt deſtruatur ab eo hęc
actio:quę eſt alia ab ea:ħ eſt.abſtractio.ꝛ tunc aut nō in/
telligimus omnino per hunc intellectū: aut intelligimus
inquantum actio eius eſt ſubſtantia eius.hoc eſt.ꝑ eius
eſſentiam.ꝛ impoſſibile eſt vt in aliqua hora non intelli/
gamus per ipſum:aliter poſſemus non eſſe homines.re/
linquitur igitur cum iſte intellectus fuerit denudatꝰ a po
tentia vt intelligamus per ipſum inquantum actio eiꝰ eſt
ſubſtantia eius.hoc eſt.per eſſentiā.ꝛ hęc eſt vltima bea/
titudo.hęc eſt libri cōcluſio. Uerum contingunt.12.qō/
nes non paruę:quas mouebimus in libro de intellectu:
quem nunc facimus.vz.tractatu.2.capite.13.ꝛ ſoluemus
illas per ordinem.¶ Ea enim quę hic dixi tm̄ volumus
eſſe excitamenta.naꝫ in eo libro aperiemus multa occul
ta.ꝛ in hoc non parum admirari debemus Auer.arabeꝫ
omnium legum deprauatorem ex pura ſua naturali ra/
tione cognouiſſe rationalem animam poſſe ad talē ſcan/
dere ſtatum:vt in eo deum intelligat eoqꝫ fruatur nullo
ſtudio nulloqꝫ labori innixam.vnde.9.metaphy. cōmē.
22.contra Auempa.inquit beatitudinem hanc non acq/
ri modo potentiarum cogitatiuarum:quę acquiruntur ꝑ
cognitionem.hoc eſt.per ratiocinationem.verum media
deducendi ad illum ſtatum bonus vir ignorauit.Nō enī
vt dicemus:in libro de intellectu:ſat eſt adeptio intelle/
ctus ſpeculatiui:nec meritum:ſiue virtus heroica:ſed ſo/
lum ipſe deus beatitudo eſt cui vult.ſolus ipſe eſt finis ꝛ
fęlicitas libera.Cui ſit honor ꝛ glīa:nobiſqꝫ vt ſibi btitu/
do.Cōpleui patauij.M.CCCCXCII.XIIII.May.

FINIS.

¶ Liber iſte ſubtiliſſimꝰ de nobiliſſimo ſub/
iecto: Venetijs arte ingenio/ac largiſſimis
ſumptibus hęredum quōdam Nobilis viri
dn̄i Octauiani Scoti Ciuis ꝛ patritij Mo
doetienſis:ac ſocioruꝫ:diligentiſſime imp̄ſ/
ſus eſt.Anno a ſalutifero partu Milleſimo
qngēteſimo vigeſimoq̄rto. Jdibꝰ Aprilis.

Regiſtrum.

a b c d
d eſt duernio: c ternio:Cęteri quaterniones.

B384